

T. Igor Csaba

Durumó, és más történetek az emberkertből

avagy

A Strupka Mihály baráti társaság különös utóélete

(Ezt a történetet ifj. T. Igor Csaba írta le, néhány oldal kivételével, amelyeket az idősebbik Igor írt le. Köszöntöm az olvasót! Mivel, hogy igen megritkult, hát különösen köszöntöm! ☺)

TARTALOM

Rövid előszó

Durumó

Mese az álarcról

Álarc II

Az idő

Szolgálat és szabadság

Látogatás. A fájdalom visszatér.

2. Az írott kő

Teogenézis

Rövid előszó

Ha létezik olyan, hogy állatkert, akkor emberkertnek is kell léteznie. Bevallom, hogy egy kicsit önkényesen alkalmaztam ezt a kifejezést erre a mi földi világunkra, s főképpen annak arra a részére, amelyet mi Erdélynek nevezünk, s amely nekünk olyan fájdalmasan kedves. Bár ezekben a történetekben helyel-közzel nemcsak erdélyi emberek szerepelnek, sőt nem is csak földiek, hiszen a világhoz azok is hozzátartoznak, akik nem most és nem is csak a Földön laknak, illetve laktak, azért mégiscsak az erdélyiek a legfontosabbak. Számunkra legalábbis. Még akkor is, ha nem mindig lehet ráismerni azokra a helyekre, ahol éppen élnek. Hiszen kinek legyenek fontosak, ha nem éppen nekünk?

Néha-néha látni lehet, főleg ha autóval utazunk egyik nagyvárosból a másikba, az országút mellett olyan elhanyagolt kerteket, amelyeket talán csak a nagyképűség vagy a túlzott kímélet nevezet kertnek. Olyanokat, amelyeket évek, néha évtizedek óta nem kaszált senki, épp ezért embernyi magasságba nőtt bennük a fű, főképpen csalán formájában, s még jó, ha nem parlagfű. Igaz, azt még nemtörődöm, trehány tulajdonosuk sem meri megengedni, így nagy-néha, amikor úri kedve úgy tartja, végiglocsoltatja az egészet totál-gyomirtóval. Amitől aztán a gyümölcsfák fele elpusztul, „sebaj, hagyott itt eleget az előző tulajdonos aki ki tudja hol van?” Az ilyen kerteknek a gyümölcsfái évekig metszés nélkül kínlódnak, emiatt meg hogy a gyökerek nem bírják eltartani a túlburjánzott ágakat, a mondott ágak fele elszáradtan csüng a szomorú semmibe. A szőlőtőkék is burjánoznak minden lehetséges, sőt lehetetlen irányba, az ő leveleik fele is elszárad, barnán csüng lefelé, némán vádolva a kegyetlen sorsot, amiért olyannak teremtette Isten a növényeket, hogy ne legyenek képesek elfutni.

Ám az állatok bírnak a gyors helyváltoztatás képességével, amiért is az ilyen kertek földjén bőven megterem mindenféle egér és pocok, no meg a „spanyolcsiga”. A tulajdonosai az ilyen kerteknek azt a filozófiát vallják, hogy ha már hozzájutottak, ki tudja milyen úton és módon azokhoz a hajdan szép kertekhez, hát vegyenek csak ki belőle mindent, amit egyáltalán lehetséges, persze anélkül, hogy adnának is valamit cserébe annak a kertnek. A növény pedig nem teheti meg azt, hogy legalább valamennyit ne teremjen. Ősszel aztán megjelenik hát, mint Sisera hadai, a tulajdonos egész mohó rokonsága, és kifosztják belőle azt, ami még kifosztható.

Hát ilyen kerthez hasonlít Erdély. Valaha Erdélyországnak, sőt Tündérországnak neveztetett, ma nagyon megtisztulem, ha azt mondom rá: emberkert.

Ennyit feltétlenül el akartam mondani, még mielőtt az első történetnek, a Durumó történetének nekikezdenék. Azért, hogy a későbbiekben se legyen senkinek olyan meglepetése, amelyet nem szeretne.

Bizony sokan laknak ebben a könyvben, innen is, onnan is, olyanok is, akik élnek még, s olyanok is, akik már rég nem élnek, vagy esetleg éppen – soha nem éltek. Csak képzeltem őket. De mégis szükséges volt írnom róluk, hiszen nélkülük néha nem lehet megérteni egyes történeteket. Ha aztán velük együtt sem lehet, akkor az nem a történetek lejegyzőjének a hibája, hanem magának az életnek, amely... bizony... az esetek egy elég nagy részében logikátlan.

DURUMÓ

– Ez a történet nagyon régen kezdődött, akkor, amikor még vad, rettenthetetlen lovasok csapatai száguldották be a Kelet végtelen mezőit. Akkor, amikor a nagykagán helyettese és testvére, Istemi, a yabgu uralkodott a hegyeken túl elterülő birodalomban. Amikor a Birodalom délnyugati részén élő szabad várkunok nemzetségét akarta leigázni, s megszelídíteni a yabgu. De nem sikerült neki, mert a várkunok népe inkább elvándorolt hazájából minthogy valaki uralmát maga fölött elismerje. Pedig szorgos mesterek, és jó lovas íjászok közöttük is bőven voltak, mégis inkább a bujdosást választották. A yabgu ekkor küldöttséget menesztett a görögök császárához, akiket akkoriban még rómaiaknak neveztek, azóta pedig lám, már a nyelvüket is elfeledték legnagyobbbész. Látod, ilyen régen volt. Ez a követség pedig jórészt az miatt ment a görögökhöz, hogy általa a nagyúr visszakérje, ahogy ő fogalmazta: „szökött rabszolgáit”.

Persze, ebből semmi sem volt igaz, a várkunok népe mindig szabad volt, ha éppenséggel egy birodalomban is élt a többi néppel, s ha el akartak vándorolni, hát elvándoroltak.

Az úr ekkor szünetet tartott. Megsimogatta a szőke hajú kislány fejét, majd újra beszélni kezdett.

– Látod, nekem már nincs fiam, pedig a többieknek a szomszédban mindenkinek van több is, nincs hát kinek az emlékezetére bízom a család történetét, kénytelen vagyok a te kis leányfejedet tölteni vele, pedig tudom, hogy sokkal szívesebben labdáznál a leánypajtásaiddal odakint a fűben. A nővéreidet persze férjhez adtam, a dolgok természete és az ő kívánságuk szerint, és akkor még reménykedtem, hogy végül is lesz egy fiam, de most már nem lesz több gyermekem. Ezért kérdezlek hát: Nem untatlak? Mert ha igen, vagy elfáradtál, akkor szünetet tartunk.

– Nem, nem unom, szívesen hallgatom, és emlékezni is fogok mindenre – felelt a kislány.

– Az jó, mert hát látod, ha fiú volnál, most meg kellene verjelek, hogy emlékezzél mindenre. Az a szokás. De hát te olyan kicsi vagy és vékony. Talán túl se élnéd – mondta megint az úr, magában pedig hozzátette: „és amit anyádtól kapnék érette, az meg az enyém lenne”, de ezt nem mondta ki hangosan. Különben is, mint mindig, most is jól megértették egymást, apa és lánya.

– No, hát ezek a várkunok, meg mindazok, akik később hozzájuk álltak, ezek voltak a mi őseink. Tőlük származunk. Akkoriban még mindenki aki lovon járt, a Birodalom nyelvét beszélte, mi is, meg a magyariak is. Csak jóval később, amikor már úgy megritkultak a sok rettenetes csatában, akkor tértek át a délnyugati népek nyelvére, ámbár akkor még az is igen hasonlított. Még most is, ha valaki elém kerül a déli törökök közül, látod, tolmács nélkül is megértem a szavát. Jó világ volt, régi szép világ. Csak hát... Látod, mindig akkor jön a baj, amikor az ember nagyon biztonságban kezdi érezni magát. Dédapád is, látod, annyira meggazdagodott, hogy semmibe vette a magyariak új vezérének a parancsát. Nemhiába nevezték Ajtonynak, ami az akkori nyelven aranyat jelent. De esze az nem volt neki. Aztán ráeresztették Csanádot, azt az áruló kutyát, aki pedig még nála tanulta a hadi mesterséget!

A nagyúr fújt egyet indulatában, aztán legyintett és folytatta:

– Végül is, most már mindegy. Ott maradt az utolsó csatában, legalább nem érte meg a fogságot, s a megvakíttatást. Mert hallom, az a vezér, aki akkoriban királynak nevezte magát, a saját bátyját is megvakíttatta. Merthogy azt mondta, hogy pogányok voltak. Pedig már az ükapád is papokat és templomépítő mestereket hozatott görög földről, s a Jézus urat imádta.

Két szép fia volt a dédapádnak, Bonyha és Bulya. De ezek közül is az egyik, Bulya ott maradt a csatamezőn. És Bonyha ifjú férfikorában menekülésre kényszerült. Ez a Bonyha volt a te nagyapád. „A só, fiam, a só!” ezt mondta dédapád még utoljára, mielőtt a nagy csatába indult volna. „A só jelenti nektek az életet! Eddig is mindent neki köszönhattunk, s ezután, ha úgy alakulna, mindig arrafelé menjete, amerről a folyón a sóhajók jönnek. Akinek a só a kezében van, annak a kezében van az élet is.”

És azóta, látod, itt élünk. Nem háborgatott eddig minket senki. A déli török népekkel békében élünk, a görög császár udvarában szívesen látott vendég bárki házunk népéből. Pedig a magyariak királyai a családban azóta egymást marják, gyilkolják, még vakítják is. Mi meg békén voltunk mindeddig. Hát ezt a békességet kellene megőrizni továbbra is minden szomszédunkkal. Még ezzel a – varjággal is, vagy hogy hívják. Ezzel a lovaggal, akit már megint a magyariak királya küldött ide nekünk.

A kislány csak ült és hallgatott. Megpróbálta mindazt, amit most, de azt is, amit eddigi beszélgetéseik során hallott, szépen elraktározni magában. Mert, és ezt nem tudta más, ő már látta ezt a lovagot, aki a szomszédba telepedett. Nagydarab szőke ember volt, és mindegyre a maga érthetetlen nyelvén vartyogott a szolgálival. Illetve főképpen csak egy szolgálival, aki, úgy látszik, amolyan mindenre lehetett nála. Vagy tán őrá ragadt leghamarább az itteniek nyelve, merthogy aztán ő adta tovább a parancsokat a magyariak nyelvén azoknak a mestereknek, ácsoknak, kőfaragóknak meg mindenféle házépítőknak, akik részint a saját szolgálatára rendelt, részint a helybeliek közüli fizetett emberek voltak.

Mert, ezt is megtudta, igen gazdag ember volt a lovag. Úgy látszik, jól megszédte magát a király udvarában, a szolgálatban, mielőtt elbocsátását kérte. Pedig még fiatal ember. Aligha lehet több huszonöt évesnél. Ő, Irmácska most tizenkét éves, és elég jól tud már számolni, de a görög pap még írni is megtanította. És amiről az atya nem tud, Apácska még a régi írást is megtanította neki, amit pedig tényleg csak a fiúk tudnak, persze inkább csak olvasni, de valami puha fába be is faragja, ha kell. Ez különbözteti meg őket igazából a magyariak földjén élő emberektől, ez a régi írás. Igaz, valamikor azok is tudták, de az első királlyal római papok

jöttek be az országba, azok meg féltek a régi írástól, s tűzbe vetették. Azóta csak kevesen tudják arrafelé, akiknek a családjában apáról fiúra öröklődik a tudása. No, meg a táltosok, de azokat is irtják, ahol tudják.

No, hát a lovag. Nem tetszett neki igazán, túl nagy volt, a szőke haja pedig nem imponált, mert neki is az volt, csak szebb. A lovagé olyan volt, mint amit a nap kiszítt, az övé pedig mint az arany. A lovag szolgája már érdekesebb volt. Az kisebb volt, a haja barna, és mindenféle játékot is tudott. Csak erről sem szabad tudni senkinek. Arról, hogy ő néha találkozik azzal a barna hajú emberrel és játszanak is együtt. Ő is fiatal egyébként, alig egy évvel lehet idősebb a lovagnál, de lehet, hogy még fiatalabb is, csak a barna haja mutatja többnek.

Lódobogás hallatszott, s vége szakadt a nyugodt mesélésnek. Odalent, a boronaház felé vezető úton, egyelőre még messze, egy vágató lovas alakja bontakozott ki a messzeség párájából. Ezzel egy időben az apa is egyetlen, alig észrevehető pillanat alatt teljesen megváltozott. A kedves, szerető apa képét mutató ember szemei valami kegyetlen ravasz fényben kezdtek el csillogni, mint a prédára leső ragadozóé, kezében pedig olyan gyorsasággal, hogy látni sem lehetett, rövid kis dobólándzsa jelent meg. Az eleje kéken, éhesen csillogott, és olyan éles volt, hogy akár borotválásra lehetett volna használni. Aminthogy arra is használták, békés időkben a gazda fejét borotválta vele szép simára, szépen meghagyva, akkori szokás szerint azt a bizonyos egy tincset a feje tetején. Amit befonva viseltek az akkori férfiak. Persze csak az urak, mert a paraszt, a szolga hosszúra eresztett hajjal járt, hiszen ideje sem volt a fejét szépen kisuvickolni. És hosszú hajjal járt, minden szomszéd állandó nevetségére, a verág lovag is, a szomszédos vár építtetője. A világért le nem mondott volna róla, mert – mondta – az ő messzi hazájában, az ő népe között ez így szokás.

– Kartal hej! – kiáltott a lovas.

– Itt vagyok, ki vagy? – kiáltott vissza neki a gazda. Magában pedig bosszankodott, hogy már megint nem figyelt eléggé. Most, ha valahol a bokrok takarásában fegyveresek lopakodtak volna a közelébe, már halott lenne. Szerencsére már felismerte a lovasban az egyik szomszéd legényfiát, azt, akit általában szalajtani szokott, ha üzenőalója van.

– Én vagyok, Gergő, a Firtos fia! – kiabált fölöslegesen a legény, mert időközben már odaérkezett a tornác alá.

– No, ha te vagy, gyere be!

A legény leszállott a lóról, a lovat illedelmesen odakötve az erre a célra földbeásott doronghoz. Aztán felballagott a falépcsőn.

– Na, szóval miért is küldött az apád?

– Az apám azt kéri, hogy jelenjék meg holnap a nagy kilátó melletti tisztáson, mert törvényt kell látnunk!

– Holnap, biztos?

– Igen, holnap.

– Aztán mitől ilyen sürgős?

– Én nem tudom, mert nekem nem mondták. Annyit hallottam, hogy tám megint a besenyők mozgolódnak. Úgyis majd megtudja holnap.

– Na, ez igaz. Akkor gyere csak be, és igyál meg egy kis kupa bort!

– Azt, amelyik a minap is megharapta a torkomat, s csak krákogni tudtam tőle két álló napig?

A borkészítés szokása a síkon élő magyariaktól származott ide, hanem a tudománya úgy látszik ott maradt, mert igen savanyúra sikerült a nedű. Vagy talán a földje nem volt alkalmas erre a vidéknek...

– Nincs más...

– Köszönöm, de ma még beszélnem kell. Még át kell mennem a lovaghoz is.

– Netene! Tán csak nem őt is hívják?

– De biza igen.

– No, akkor menjél, nem tartóztatlak, nem lesz könnyű dolgod. Hiszen annak a várnak még útja sincsen.

– Tudom. Na, akkor ott lesz.

– Persze hogy. Ki nem hagynám, ha már egyszer a lovagra is számítottok! – s a gazda ehhez még el is mosolyodott a bajusza alatt. Ő tudta, hogy miért. – Nem is tartóztatlak akkor, hiszen annak a várnak még útja se igen van, csak valami vadcsapás. Az is meredek.

– Tudom, a csuda vigye el.

A legény tehát elporzott. A gazda pedig felállt és elgondolkozva ballagott be a házba a kislánya után.

* * *

Három év telt el. Az Úr 1077-edik esztendejét írták akkor. A magyarok országában első Géza király uralkodott, de akkor már nagyon beteg volt. A békésen folydogáló erdélyi folyók partjain emberek nagyszámú csoportjai vonultak napkelet felé, mintha arrafelé sejtették volna az Ígéret Földjét. Pedig nem ott volt.

Egy ilyen csapat lassú vonulását láthatta volna a szemlélő akkor is, ha éppenséggel a Maros partjára vetette volna a sorsa ezen a tavaszon. Az emberek lassan vonultak, de nem úgy néztek ki, mintha vert sereg lettek volna. Inkább óvatosnak, mint elcsigázottnak látszottak. Fegyverük pedig volt, kinek ilyen, kinek olyan, de azért katonaságnak sem lehetett volna nevezni őket. Egyébként eléggé fegyelmezetten vándoroltak, elől a fegyverfogható férfiak, mögöttük szekereken, lovon, de néha gyalogszerrel az asszonyok és a gyerekek. Na és a szolgák. A menetet aztán megint fegyveres férfiak csoportja zárta.

A vidék pedig semmiképpen nem olyan volt, mint manapság. Nem az a főleg megművelt földeket láttató, szemnek kellemes vidék, amit bizonynyal minden turista ismer, hanem jóval vadabb, sokkal több volt a rengeteg erdő és sokkal kevesebb az ember. Falvak nem voltak, csak nagynéha egy-egy erdőirtáson épített tanya. Ott aztán olyan emberek laktak, hogy az előbb észlelt csoport igen jól tette, ha útjában óvatos előrelátással volt, de azt is, hogy sokan voltak együtt.

Egy helyen aztán a nagy folyóba jobbról egy kisebb folyó igyekezett, ott már valami nagyobb ház is volt, udvarán kutyák ugattak és néhány katona is téblábolt erre-arra. A kutyaugatásra aztán egy tekintélyesnek látszó férfiú is előjött. Lóra kapott és kisietett az éppen érkező csoport elébe.

– Megállni! Álljatok meeeg! – kiáltott akkor az, aki szemlátomást vezetett őket.

– A király urunk nevében! Kik vagytok? – kérdezett az elésiető.

– A király nevében? – kérdezett vissza a vezető. – No, mi is éppen a király dolgában járunk. Hát te ki vagy?

– Én a király úrnak, a magyarok királyának a sóőre vagyok, Márkusfia Dénes. És az a parancsom, hogy mindenkit meg kell állítsak, aki innét napkelet irányában tovább akar menni. Még egyszer kérdezem tehát, kik vagytok ti?

– Mi pedig a király úrnak a katonái volnánk, szabad székely emberek. És miután legtöbbünk kiszolgált a maga idejét a király úr szolgálatában, saját kérésünkre nekünk itt a keleti végeken földet és szabadságot adott, nem lévén egyéb kötelességünk ezért, mint a gyepük védelme mindenféle betolakodótól.

– No, ha igen, akkor mindenképpen kell, hogy valami írásotok is legyen erről. Mert anélkül, bár úgy látom, sokan vagytok, azért én mindenképpen meg kell akadályozzam, tehetségem szerint, hogy továbbmenjete.

– És azt hogyan gondolnád? – kérdezte a székely enyhén tréfás hangon. Mert ezenközben a fegyverfogható férfiak egy része szép csendesen közrefogta Márkusfia Dénest.

– Én ezt úgy – mutatott a katona az út egy elkanyarodó részére –, hogy amott az úton áll tíz ember. Nyílnak messze vannak, és ha most engem felkoncolnátok, akkor azok mind neki-iramodnának, ki erre, ki arra, mind ahogyan parancsba van, s két nap se telne bele, a vidék összes fegyverese a nyomotokban lenne. Aztán ti sem tudnátok nyom nélkül elrepülni, mert nem vagytok ti madarak, sem pedig szellemek, akiktől óvjon Isten ő szent felsége!

– Mindörökké ámen! – mondta rá a székely ember, majd szép lassan, hogy lássák, ő sem fél, hátrafordult, s az egyik szekéren levő óriási tulipántos ládából nagy tekerccs írott papirost halászott elő. Pecsét is volt rajta, jó nagy, piros színű. – No hát itt van az írás. Hanem bátor ember lehetsz Márkusfia Dénes. A halált látom nem féled.

– Azt nem, ha a király úrért van. Hiszen katona vagyok. Na, de ez az írás valódi. Látom rajta a királyi pecsétet. Menjete hát békével, ha akartok.

Imponált a székelynek a viselkedés, de azért még megkérdezte:

– Aztán mióta vagy a hivatalodban, katona uram?

– Én éppen egy hónapja lesz vasárnap.

– És azzal, aki előtted itt volt, mi lett?

– Megölték valami rablók. Merthogy azok vagynak errefelé bőviben.

– És hát nem tartasz tőle, hogy téged is megölnék?

– De nem hagyom ám magam, ha lehet! – mosolyodott el most először a katona. – Nekem is vagynak íjászaim, akik ímhol állnak lesben. – Azzal intett a kezével, s körös-körül felemelkedtek azok is, akik addig lesben álltak. – No, most már ki van elégítve a kíváncsiságod? És mentek-e, vagy maradtok még egy kissé?

– No, most már maradnánk, s engedelmeddel le is táboroznánk mára, mert főleg az asszony-nép eléggé eltörődött az úton. Hanem előbb... – s ő is jelzett a kezével, s ekkor a másik úton, az elvágtatni készülő futárok körül elevenedett meg az erdő. Ott is fegyveres férfiak jelentek meg, de visszafelé már együtt jöttek a futárokkal, nagy barátságban. Azok is megbecsülték a másikban a katonai szakértelmet.

A nagy hógatással, noszogatással járó táborverés után a székelyek vezetője félrevonta egy kissé Márkusfia Dénest:

– Aztán mondd, mit tudsz te, katona uram az itteni helyzetről! Mondod, hogy az elődödet rablók ölték meg. Sok van belőlük? És mifélék?

– Hát – vakarta meg a fejét a katona –, nem lehet azokról sokat tudni. Nekem is csak úgy mondták. De ha akarod, elmondhatom, hogy én mit hallottam, amióta itt vagyok. Ami, mint már tudod, nem sok.

– Azért csak mondd! Végül is nekünk tudnunk kell valamit legalább, ha itt akarunk letelepedni...

– No, hát azt hallottam, hogy a folyótól délre, de igen messze, léteznek még annak a Keánnak a népéből, akit anno még boldogult István urunk hódoltatott. Ezek közül kikerülhetnek olyanok is, akik az itt lakókat háborgatják. Biz' én nem tudom, hogy merészkednek-e errefelé, aztán akit mi már megcsaptunk, az rendszerint nem beszél. Jószerével még azt sem tudjuk, hogy milyen nyelven beszélnek. Amikor nagyritkán erre téved valamelyik, akkor, ha nehezen is, de meg lehet érteni a beszédét. Nemigen egyezik a miénkkel, de meg lehet érteni. Inkább a kunokéhoz hajaz.

– Hát azok meg mifélék?

– A kunok? Vagy kumánok, de kumándurnak, kun kutyáknak is nevezik őket. A nagy hegyeken túl élnek, nemrégén jöttek, de imhol hallani, hogy már fejedelmük is van. Olyan a beszédük, mint Ajtony népéé, de nem egészen. No, arra is hasonlít egy kissé, ahogy ti beszéltek, de meg mi is, de azért van különbség, egy-egy szót másképpen mondanak.

– Ajtony népe? Hát az még létezik?

– Létezik bizony. Én is azt hittem, hogy akkor régen mind elpusztultak vagy beállottak király urunk seregébe. De nemrégén hallottam, hogy egy részük felvándorolt oda, ahol a sót bányásszák, s ott élnek. Hiszen mindig is a sóból éltek, az okozta a vesztüket is. Amikor Ajtony úr nem akarta kiadni a király sóját. Biztosan hallottatok ti is róla. Nagy csaták voltak. No hát, ide húzódtak, de ők már aligha veszélyesek. Beültek vagy két, vagy három bagolyvárba a hegyek között, oztán most ők is védik a király úr birtokait. No, azért nagy urak még most is, nem kell velük ujjat húzni! Hanem, aki beáll hozzájuk, azzal rendesek.

A székelynek felvillant a szeme, szinte szikrázott.

– Hallod-e katona! Szabad székely vagyok én, akit a király úr ide küldött, miután sokáig odalent a síkon küzdöttem érte, nem pedig valami szolga! Méghogy beáll...

– De pattogós lettél! Hiszen nem szégyen a szolgálat. Ládd, én is a királyt szolgálom.

– Az más! A királyt én is. De mást nem! Éppen azért...

– Jól van, jól. Hát ott éltek majd, ahol akartok. Kérdeztél, hát feleltem, ennyi az egész. Nekem ne ugorj már egy szóért!

– Nem is! Csak, hogy világos legyen a dolog. Mert mi már akkor is itt voltunk az országban, amikor a magyarok még az Itil mellett táboroztak... De azért köszönöm a...

Nem tudta befejezni. A támadás olyan gyorsan jött, mintha repültek volna. Irtóztató ordítás kíséretében megelevenedtek a környékbéli erdők, és egy pillanatig úgy tűnt, hogy sem az őrségnek, de a táborozóknak sem sok maradékjuk marad. De aztán, ahogy az egyik percben még csendben üldögélt a népség, a másikban már kézben voltak a kardok, s bár senki sem mondott egy szót se, minden ember, mintha begyakorolta volna, éppen odaugrott, ahol szükség volt rá. Az egész nem tartott tíz percnél tovább. Néhány sebesült és pár halott maradt utána, jórészt a támadók közül.

– Na látod, – mondta a katona az egész támadás végeztével. – Így megy ez mindig. Az egyik percben még semmi, aztán egyszer csak itt vannak. Azt hiszem, a só kell nekik. Hanem ti is igen jó harcosok vagytok. Látom, haszonnal lesztek majd a gyepükön, nemcsak afféle letelepített népség vagytok.

A székegyek vezetője meglegedetten hümmögött, majd megkérdezte:

– Ezek például kik voltak?

– No, azt ne tőlem kérdezd. Hiszen láttad, hogy nem szóltunk egymáshoz. Most meg már nem is tudnak szólni. Talán besenyők. Na, jó messzire eljöttek.

* * *

Henry Drumond lassan ballagott felfelé az ösvényen és füttyörszett közben. Egyszerű dallamot füttyörszett, néha dúdolgatta is, amely dalt már itt tanult meg, az itteni népek nyelvén szólt. Hát, meg kell adni, szép dalaik vannak az ittenieknek. Egyszerűek, de szépek. És úgy általában, nem bánta meg, hogy idejött, ebbe a tartományba a viking – vagy a fene tudja milyen – lovaggal, amikor ő hívta. Mihez is kezdett volna, egyedül, vagyontalanul, idegen országban. Tizenhét éves volt akkor, ennek már négy és fél éve. A lovas bevégezte a király körüli szolgálatot, avagy elbocsátották, sohase tudta igazából, de nem is nagyon érdekelte. A lovas gazdag volt, ő nem. A lovas komoly adományokat kapott több királytól is, pedig az ő apja is kaphatott volna, de az inkább meghalt valamelyik király védelmében, akkor, amikor az egész országban olyan gyilkolászás folyt, hogy az már a kereszténység szégyene. Nem is maradt utána semmi, még jó, hogy egyedül van és fiúgyerek, valahogy csak megcsinálja a szerencsáját.

Most egyelőre Rapson lovas vette a szárnyai alá, amolyan mindenesnek. Az ő dolga volt megegyezni az emberekkel, ha tűzifát kellett hozatni télire, vagy elmenni ide-oda, küldöncként, amikor a szomszédokkal kellett tartani a kapcsolatot.

Hát igen, a szomszédok. Senki se hitte volna, hogy egy ennyire ritkán lakott környéken a szomszédok ilyen sűrűn látogatják egymást. És állandó a követjárás is. Vagy tán éppen azért, mert ritkán lakott? Unják magukat, vagy félnek az idegen betöréstől. És van is mit félni. A kunok, ma már ritkábban a besenyők, elég rendszeresen zaklatják a szegény népet. De hát az a szegény nép baja. Legalább, úgy emlékezett erre valamikor, gyermekkorából. Itt minden másképp van. Meg is magyarázta neki a lovas, hogy itt kevesebb a szegény nép, mint náluk, a sok háború, úgy látszik, kipusztította, s ha még tovább hagynák pusztulni, akkor igen hamar oda jutnának, hogy maguknak kellene szántani, vetni, meg még ami munka van a földeken.

Különben a szomszédokkal nincs semmi baja. Igazán rendes urak, főleg a közvetlen szomszéd, ezek a Kartalék. A másik két szomszéd, Firtos és Tartod várának az urai már másfélék. Sokkal büszkébbek, semhogy egy ilyen árva fiatal legénnyel három szónál többet is váltsanak. Lelkük rajta! Ő nem erőlteti. Tartod népe nem is tetszett neki. Nem keresztény népek. Firtos még megjárta.

Azért a legjobb még mindig a Kartal udvarház. Ott mindig kedvesen fogadják. Igaz, olyasmit mesélnek róluk, hogy az egyik ősük annak idején szembeszegült a királlyal, és nem is akármelyikkel, éppen Istvánnal, a nagy királlyal. Az elsővel. Bolond lehetett az az ember? Pedig nagy tartományúr volt, valami Ajtony, vagy Altum, vagy mi. Persze, megölték. A rokonai pedig eljöttek ide, és itt húzták meg magukat.

Kartalnak különben szép kis lánya is van. Tizennégy éves, éppen bimbózó virágocska a kis Irma, és ő, Henry Drumond azt gondolja, hogy éppen neki fog nyílni. Ahogy látja, a kislánynak sincs ellenére, hogy együtt bolyongjanak, együtt járják be a környező hegyeket. És akkor: „édes Durumó így, édes Durumó úgy”, jól le tudja mindig venni a lábáról. És persze mindent

megtesz neki, amit csak tud, akár arról van szó, hogy segítsem a fára felmászni valami madártojásért, vagy hogy több hangon szóló sípot faragjon neki, amin aztán tényleg szépen el tud muzsikálni a leányka. De a nevét azt nem tudja rendesen kimondani. Különben a többiek se. Mind Durumót mondanak a Drumond helyett. Nem képes rá a nyelvük. A latin scolából is iskola lett náluk.

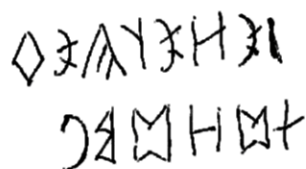
Az a kislány meg... hát végül is, miért ne szakítaná le azt a virágot, ha éppenséggel neki termett? Igaz, az itteniek is keresztények, de másfélék valahogy, mint ők, talán nem olyan nagy baj náluk a szüzesség korai elvesztése... Egyébként úgy néz ki, hogy a lány határozottan szeretné, hogy ő, Henry foglalkozzon vele. Nemrég is, a nyár végén egyszer a lovag házának a tornácán ültek ketten egymás mellett, és a lábukat lógatták le egy gerendáról a mélység fölé. Akkor kérdezte a kislány:

– Te tudsz írni, Durumó?

– Persze, hogy tudok, nálunk minden nemes úrfit megtanított a pap a betűkre. – Ezt mondván egyébként nem mondott egészen igazat, mert nem éppen minden nemes úrfi tanulta meg az írást az ő messzi hazájában sem, ott, ahonnan ő az apjával együtt eljött a magyar királyt szolgálni. Bizony, a szegényebb nemesek nem ismerték a betűket, s általában is, a papokon kívül kevesen írtak. Valamikor régen, így hallotta az apjától, még a híres-nevezetes kormányzó, kis Pippin sem tudott se írni, se olvasni. Pedig a fél világot meghódította, s a fia császár lett. De jó, hogy itt, a világ végén ez a kis leányka semmit se tud arról, ami amarra van. Na, majd most mindjárt meg fogja kérni, hogy tanítsa meg.

De nem az ilyenkor várt kérdés következett, hanem egészen más:

– Én is tudok, nálunk is mindenki tud. Olvasd csak! – És ezzel egy táblát vett elő a háta mögül, amire mindenféle ákombákomok voltak felvésvé, valahogy így:

Na már most legyen ebből okos az ember.

– De hisz ennek nincs semmi értelme! – mondta elképedve.

– Már hogyan volna! – méltatlankodott a kislány, majd hamiskásan hozzátette: – Te Durumó, te nem is tudsz igazán írni! Csak mondod, hogy tudsz.

Most aztán szabadkozson és magyarázgassa neki, hogy az az igazán igaz írás, amit ő tud, nem pedig ez az ákombákom. De még ezzel sem lehetett érvelni, mert alighogy megszólalt, a leányka azonnal közbevágott:

– Ó, hát te azt az írást ismered, amivel a görög vagy a vlachok papjai írnak? Igaz, az is írás. De én leginkább ezt az írást szeretem, mert ez az igazi, a régi írás. Hát jó lesz, ha megtanulod. Csak ezt a táblát ne mutasd senkinek, mert ezt csak neked írtam. Megígéred?

Persze, hogy megígérte, hisz semmit nem lehetett megtagadni tőle, olyan édes volt. Meg aztán a rábízott levél az halálos titok, ezt minden lovag tudja. Ő pedig minél hamarabb lovag akart lenni, már meg is egyezett Rapson lovaggal, hogy mindjárt, mikor elegendő hőstettet hajt végre, segít majd neki, hogy elnyerje a magyar királytól ezt a tisztességet.

Az már aztán valóban bohóctréfával ért fel, ahogy az írást betűnként lemásolgatta, mind külön hártýára, s kérdezte meg az embereket egyenként, hogy melyik mit jelent. Örültek is neki a népek, hogy nini, ez a Durumó mégiscsak rendes legény, lám most meg a régi írást akarja megtanulni...

Míg aztán lassan megvilágosodott előtte, hogy a táblára vésett betűk azt jelentik:

„Szeretlek, Durumó”. De akkor már a kislány messze volt, hogy összecsókolja érte.

Időközben felért a hegyre. A lovag a tornácon ült a gerendán, de nem lógatta le a lábát, mint ők annak idején, hanem beljebb húzta a gerendát, s csak úgy üldögélt. Látszott, hogy vár valakit.

– Jó, hogy jössz, Henry, már azt hittem, elkapott egy kóbor kun csapat – mondta. – Kár lett volna érted. Na mi újság, mit üzen a szomszéd?

– Kartal uram üzeni – váltott át hivatalosra az ifjú –, hogy mához számított hatodik napon összegyűlnek a szomszédos urak önála, s erre szívesen lát téged is, lovag úr.

– Kik lesznek ott?

– Tudtommal Firtos úr a Jenő nemzetségből, Tartod úr, és természetesen ő maga Kartal úr.

– És azt tudod-e, hogy mit is akarnak velünk megbeszélni?

– Külön nem mondták, de majdnem biztos vagyok, hogy a kunokról lesz szó. Bár ilyenkor ősszel nem tudom, hogy érdemes-e, hacsak azt nem gondolják, hogy jó előre elkészülni a támadásokra. Meg még talán van egyéb is, úgy tűnt nekem, hogy valamiről még most nem akart beszélni, csak majd akkor. De mondani nem mondta.

– No, majd mondok én is neki – zárta le a lovag a beszélgetést. – Most menj, pihenhetsz.

A fiatalember távozása után a lovag szeretettel nézett utána. Maga úgy harminc év körüli lehetett, úgy tekintett hát rá, mintha fia volna, vagy még inkább az öccse, akit neki kell majd bevezetni a lovagi élet nehézségeibe, de a szépségeibe is.

* * *

– No hát akkor, urak, azt hiszem, rajtam a sor! – szólalt meg a bőséges ebéd vége felé Kartal.

– Én vagyok a legöregebb is. Tudjátok, hogy mi okozza nekünk a legtöbb fejtörést.

– A kunok – morogták maguk elé a többiek. De Rapson közbeszólt:

– Ha jól tudom, most ősszel nemigen szoktak támadni már.

– Általában jól tudod, lovag uram, de nem mindig így van. Ha nehéz év járt rájuk és sokan éheznek, akkor bizony megesik, s ilyenkor elég nagy támadások esnek. De hagyján, az idén jó idő járt rájuk, meg támadások is voltak bőséggel, raboltak maguknak, amennyi kellett. Másról van szó. Egy embert fogtak a cselédeim néhány nappal ezelőtt, s attól olyasmit tudtam meg, amit jobbnak láttam mindötökkel megbeszélni. A védelmünkről van szó, a miénkről, mindnyájunkéról.

– Ez az ember olyat mondott, hogy a kun ország itt a szomszédban kezdett igen megerősödni. Már fejedelmük van, majdhogynem királyuk, s ez aggasztó ránk nézve. Merthogy a kunok nyomják ám hátulról a besenyőket, és persze egyenesen ránk nyomják őket. Hogy az ördög akárhová tenné őket! Ha ezután nem csak elszigetelt rablások esnek majd, hanem közös erős támadások, akkor ám lássuk, hogyan védhetjük meg a népeinket... – Kartal elhallgatott, s várta a többiek hozzászólását. Aztán, hogy mind csak hallgattak, maguk elé hümmögtek, meg is szólította őket:

– Vőm uram! – fordult egy nagydarab vörös arcú ember felé. – Az csak a vállát vonogatta. A másik, fiatalabb, karcsú, fekete hajú szintén.

Kartal felvonta a szemöldökét: – Ha nektek nincs véleményetek, akkor vendégünket, a lovag urat kérném meg, mondjon valamit!

A lovag is hallgatott egy sort, de azután megszólalt:

– Én nem tudom, hogy ezen a vidéken hogy van szokásban, de arrafelé, ahonnan én jöttem, ilyen veszély esetén, mint itt ez, az urak magas várakat szoktak építeni, s ahhoz várnépet gyűjtenek. Talán a legjobb lenne valami ilyesmivel próbálkozni. Ott a nép biztonságban megvárhatná a veszély végét, de az élés jó részét is tartalékolni lehetne. Így, ahogy most élünk, mindenki magának tartalékol, szinte kihívjuk a kunt, hogy próbálgasson csak, előbb-utóbb biztosan sikerül rabolni valamit.

– No igen – szólt a fekete hajú, akit, mint utóbb kiderült, Firtosnak hívtak –, éppen ez a legnagyobb gond. A várnép. Merthogy úgy az építéshez, mint a védelem ellátásához kevesen vagyunk. Neked van várnép? Mert egyelőre csak a fegyverhordozódat, a fiatal Durumót láttam.

– Van valamennyi népem, de persze nem várnép, mivelhogy váram az nincs. De van annyi, hogy egy kis erősséget a hegy tetején építeni tudok. Az egyelőre védelemre, de tartalékolásra is jó lesz. Aztán, ha később az emberek látni fogják, hogy így a biztonságuk is nagyobb, majd még csatlakoznak. Gondolom.

– Igen – szólt megint Kartal. – Ez jó gondolat. Egyébként éppen erről akartam még beszélni veletek. A várnépről. Ha olyan nagyon szükségesnek látjuk, talán lehetne még várnépet is szerezni. Valami emberek csoportjáról hallattam a sóvámostól, hogy errefelé jönnek. Székelyek. Harcosok lennének, valami Farkas nevű ember vezeti őket. Igaz, nem ide jönnek, hanem tovább mennek, a nagy hegyek felé, ott adta nekik a király a letelepedést, védelemért. De talán el tudnánk intézni velük, hogy egy részük itt maradjon.

– Székelyek? – kérdezte a vörös arcú Tartod. – Na, azok aligha fognak itt várnépnek letelepedni. Én még soha székelyt szolgálatban nem láttam, s azt hiszem, nem is fogok. Szabad harcos nép az, még azon is csodálkozom, hogy a király szavára csak úgy felkerekedtek, s mennek, ahova parancsolja. Különben is, ha egyszer továbbmennek, akkor ők éppen ott lesznek közöttünk és a kunok között. Majd megvédenek bennünket is, ha saját magukat meg akarják védeni!

– Nem is arra gondoltam semmiképpen, hogy szolgálatra szorítsuk őket – vette át megint Kartal a szót. – Hanem adhatnánk nekik földeket, itt a hegy alatt, ahol szabadon letelepedhetnének, ha akarnak. Én nem bánom, akár látniuk sem kell minket, semmi kööttséget nem kérünk, s el sem fogadnánk tőlük, csak akkor, ha védelemre kerül a sor. A székely jó harcos, és jobban érezném magam, ha lenne errefelé egynéhány.

Még sokáig tartott a megbeszélés, érveket és ellenérveket hozva fel mindenre, de nagyjából azért mégis ebben maradtak. Egyrészt, hogy amennyire kinek-kinek telik, mindegyik megerősíti a saját hegycsúcsát egy-egy kis várral, másrészt pedig a székelyek közül ahányan a letelepedést választják, hát itt az erdők aljában lehetőségük legyen. Ezután a két másik uraság ellovagolt. Rapson lovagot még marasztotta Kartal, hogy aludjon náluk. Így hát Drumond egyedül lovagolt haza.

Akkor ott, azon az estén Erik von Raabson lovag feleségül kérte Kartal uram legkisebbik lányát, Irmát. Bár a leány még nagyon fiatal volt, azért az apja mégis megkérdezte, hogy mit szól a dologhoz. A lány nem adott rögtön választ. Három napot kért gondolkozásra. Két nap alatt végigjárta két idősebb nénjét, Firtosnét és Tartodnét, tanácsért.

– Mit akarsz? – kérdezte a két várúrnő. – Ha a magad feje után akarsz menni, ne kérdeztél volna meg! De ha ránk hallgatsz, hozzámész a lovaghoz. Végül is mit gondolsz, nekünk nincs más dolgunk, mint csak az, hogy a magunk pillanatnyi kedvét nézzük? Mi a népünkért Isten és a világ előtte felelősséggel tartozunk. Ki védje meg őket, ha jön a besenyő? Vagy a kun? Talán az az ágrólszakadt Durumó egymaga?

A harmadik napra neki magának volt szüksége. Miért, miért nem, senki se tudta, de az valóság, hogy ezen a napon láthatatlanná vált. Mert senki sem látta egész nap.

És három nap után Irma a Kartal leánya igent mondott Erik von Raabson lovagnak.

Ötödnapra Henry Drumond nyom nélkül eltűnt. Még keresték egy darabig, azután abbahagyták. Alighanem valami kóborló kun csapat vihette magával. A lovag még sajnálta őt egy ideig, de aztán a fiatal feleség, meg a rengeteg munka csak elfeledtette vele a fiatal fegyverhordozót.

* * *

Az elkövetkező tíz év alatt a vidék képe szinte a felismerhetetlenségig megváltozott. A völgyekben székelyek telepedtek meg, szorgalmas, harcos népek. Ugyanakkor maguknak valók is, akik nem keresték a hegyek csúcsán levő várak népének társaságát.

Különben is az a hiedelem terjedt el közöttük, hogy a hegyeken óriások laknak, akik lenézik az alatt lakókat. Hát csak irtották az erdőket, szántogatták kis nadrágszíj földjeiket, falvakat építettek, s védelmezték azokat, ha betört a kun vagy egyéb ellenség.

Máskor meg azt mondták, hogy nem óriások, de tündérek élnek a hegyen a várakban. Még azt is tudni vélték, hogy a Firtos tündére jó tündér, a Tartodé pedig gonosz tündér. Merthogy az előbbi jól, a másik pedig kegyetlenül, követelőzően bánik a népével.

Mesélték azt is, hogy egyszer az egyik tündérleány sétára ment a vár alatt, s meglátott ott egy szántogató székely parasztot. Nosza, fel is vette szépen a kötényébe ökröstől, ekéstől, s vitte nagy lelkendezve a szüleihez, hogy:

– Édesapám, né mit találtam!

Mire az apja igen szigorúan szólt hozzá, hogy menten vigye vissza a parasztot oda, ahol találta. Merthogy:

– Ez nem valami bábu, hanem úgy hívják, hogy ember, és egyszer majd valamikor, amikor már a mi népünk nem létezik, ők lesznek az urak ezen a szép földön.

Ebből is látható, hogy ha az ember valamit nem tud, igen szépen ki szokta azt színezní a saját maga mulattatására. Aztán meséltek még – no de ez már tényleg a mesék birodalmába tartozik – arról is, hogy a tündérek nagy kincznek az urai ám! Ott van elrejtve a kincs a Firtos hegy oldalában, erősen őrzik, holott nem is kellene tán úgy őrizni, mert úgyis csak minden száz évben egyszer nyílik meg a hegy oldalában az ajtó, s akkor is csak egy órácskára. Akkor lehet bemenni a bátor kincskeresőnek, hogy megrakja magát arannyal, gyémántokkal, de jaj neki, ha nem tud egy óra alatt ki is jönni onnét, mert akkor az ajtó száz évre becsukódik, és a szerencsétlen fölött uralmat nyer a Durumó ördög, aki pedig igen kegyetlen fajzat és egyenesen a pokolba viszi elevenen.

Igaz-e, nem-e a történet, de azt az ajtót én magam is láttam a múlt évben (2004-ben) július hónapban, a Firtos vár romjaihoz felfelé menet. Tanúm is van rá, a felsősófalvi pap, aki a vezetőm volt akkor. Ő is látta az ajtót, de ahhoz túlságosan fáradt volt, hogy odáig menjen, én viszont féltem, azért siettem, mivelhogy medve őuraságának a nyomát láttam a sárban, s igyekeztem minél hamarabb túl lenni azon az útszakaszon. Amikor aztán lefelé jöttünk, akkor már nem látszott a hegyoldalban a jó embernyi négyszögletes ajtónyílás. Alighanem becsukódott közben. Vagy hogy nem jó helyen kerestük? Ki tudja...

Sokat meséltek a jó székekről, de tehették is a hosszú téli estéken, mert idejük volt rá elég, viszont nem volt még akkoriban se mozi, se tévé, de még internet se. Így hát mindenképpen volt idejük a mesélésre.

A legtöbbet azonban a harmadik várról mesélték. Abban lakott a legnagyobb hatalmú tündér-asszony, a híres-nevezetes Rapsonné. No, arról aztán még abban se tudtak megegyezni, hogy egyáltalán jó, avagy rossz tündér-e. Biztos viszont az, hogy igen szép asszony volt, meg hogy nagyon nagy volt a hatalma. Hogy volt-e férje valamikor, vagy sem, azt nem is tudták igazából, de talán kellett lennie, mert különben mitől lett volna RapsonNÉ? Alighanem eleshetett valamikor rég, talán egy kunbetörés alkalmával. Merthogy akkor már a besenyők elpályáztak arról a vidékről, s a kunok, akik addig nyomták őket, most a helyükbe léptek. Egy szép kicsi lánya volt Rapsonnénak, még a nevét is tudják, Irmának hívják, lehet most olyan kilenc esztendő. És hogy Rapsonné az egyetlen perszóna a vidéken, aki még magától az ördögtől se fél. Igaz, mit is félne tőle, mikor őt még maga Durumó ördög is megkíméli. Pedig az igen kegyetlen szerzet, Isten óvjon tőle minden jótét lelket, az ő rablásától, kegyetlenkedésétől senki sem lehet biztosítva.

Ilyet, s ezekhez hasonlókat mesélgettek egymásnak az emberek télen, amikor a nagy hótól napokig nem lehetett a szabadba kimenni, de ha mentek volna is, semmit sem lehetett tenni, de még ha éppenséggel lehetett volna is, akkor is háromszor meggondolta volna magát a bátor vállalkozó, mikor a farkasokat a falu közepén hallotta üvölteni éjszakánként.

Azért természetesen voltak olyanok is, aki ilyen időben is kimentek a ház sarkánál távolabbra is, mert nekik meg olyan volt az életük, hogy azt feltétlenül meg kellett tenniük. Ilyenek voltak a favágók meg természetesen a vadászok. Ők aztán hitték is, meg nem is a pihent agyúak meséit a nagy hatalmú Rapsonnéról, az ő szelídített hiúzáról (mándrucnak nevezték akkoriban), Durumóról és a többi csodás szerzetről. Pedig azért a hiúz vagy a medve közülük is elkapott néha egyet-egyet, ha nem vigyáztak eléggé.

– Na, hát én nem hiszem – mondta hangosan a legény, és megkoppintotta az asztalt. Nem csapott rá, az tiszteletlenség lett volna idős szüleivel szemben, meg különben se érte meg az egész történet, hanem csak megkoppintotta, hogy nagyobb nyomatékot adjon a szavának. Farkasfia Elemér tizenhét esztendő volt akkor. Szép, nagyranőtt fiú, mint általában azok a fiatalok, akik életük legnagyobb részét a szabadban töltik, nem nagyon magasra, csak annyira, hogy kimagaslott a társai közül, s ehhez mérten jókora vállakkal, tenyerekkel is meg volt áldva.

– Aztán melyik részét nem hiszed? – vallatta az apja.

– Én már először is azt nem hiszem, hogy annak a Rapsonnénak valóban olyan nagy lenne a hatalma. Meghogy éppen óriás lenne. Óriások talán nincsenek is...

– No, pedig ezt így mondják. És miért mondanák, ha nem lenne igaz? – válaszolta Farkas uram. Akkoriban még úgy tartották az emberek, hogy ami nincs, vagyis hazugság, arról nem is érdemes beszélni. És nem is volt szokásban. A falu vezetője időközben jócskán megöregedett, őszbe csavarodott a haja, de még mindig nagyon erős férfi benyomását keltette. És az is volt. – Vagy szerinted az öregek hazudnak nektek?

– Nem. Csak mesélnek. Talán még azt is elhiszem, hogy azért mesélnek, hogy mi, fiatalok tanuljunk belőle. De azt semmiképp se hihetem, hogy ezek a dolgok egytől-egyig mind úgy igazak lennének, ahogy mesélik. Valahogy, talán. Mint az ősről szóló történetek, amelyek valamikor voltak, de ma már nincsenek, s meghaltak vagy megváltoztak azok az emberek is, akikkel azok a dolgok megtörténtek. A tisztelendő atya is azon a véleményen van, hogy például ördög ugyan létezik, hanem azt élő ember fia nem láthatja. Hacsak álmában nem... Hát akkor hogy higgyek a Durumó ördögről szóló mesének?

– Édes fiam, azt hiszem, hogy a te tudásod még igen csekély ahhoz, hogy mindezekről a dolgokról ítéletet tudjál alkotni. Lám, ez a Durumó is. Én is hiszem, hogy egymagában ő sem egyéb, mint esendő emberi lény, hanem a gonoszsága olyan, hogy annál nagyobb nem lehet, hát csak ördögnek kell lennie valamilyen formában.

– És Rapsonné?

– Mit akarsz Rapsonné nagyasszonyunkkal?

– Hát én csak azt, hogy tényleg olyan óriás meg hogy tündér, mint ahogy mesélik róla? Meg hogy a hatalma valóban akkora nagy-e?

– A nagyasszonyunkat pedig ne bánts, még gondolatban se. Lám, ha ő nem lenne, a múlt tél elmúltával a fél falu éhen veszett volna. Tudod, hogy azon a nehéz tavaszon az ő magtárából küldött a falu ínségeseinek fölös mennyiségű gabonát. Hát úgy gondolkozz!

– Igen, de mégis ő az, akiről állandóan híresztelik, hogy a Durumó ördög is csak azért tud minduntalan kicsúszni a törvény kezéből, mert ő ad neki menedéket, amikor szorul. Miért teszi, ha olyan jó? Ha meg nem jó, akkor miért gondoskodik a népről az ínségben? Azért csak, hogy aztán Durumónak legyen mit rabolnia? Én már nem tudom, hogy mit gondoljak igazából.

Ekkor már az anya is közbeszólt, ami pedig igen ritkán esett meg, ha a férfiak beszéltek:

– Édes fiam, én nem emészténém magamat ezekkel a távoli dolgokkal. Tanuld meg, hogy a jó rossz nélkül, de a rossz jó nélkül is – nincsen.. Még elképzelni sem lehet egyiket a másik nélkül. És legyen neked ennyi elég.

– Azért én mégis a szeme közé néznék annak a Durumónak. Meg Rapsonnénak is – morgott még a fiú, de ekkor már igen csendesen, mintha félne, hogy még meghallja valaki és beteljesedik rajta a saját szava.

– Amitől a Magasságos Isten mentsen meg! – próbálta az apa elhárítani az átokterhes gondolatot.

Ez a beszélgetés természetesen télen folyt le, mikor is máskor, aligha lett volna idő egyéb évszakban az időhúzásra. Hanem ezúttal mégis alighanem Elemérnek lett igaza az ő véleményével. Hiszen az valóság, meg se lehet cáfolni, hogy soha senki nem hallott olyasmiről, hogy Durumó és rabló csapata akár egyetlen egyszer is arra a birtokra támadt volna, amiről köztudott volt, hogy a Rapsonné saját tulajdona. Miért volt ez így, miért nem, senki se tudta, aminthogy azt sem, hogy hol szokta Durumó meghúzni magát olyankor, amikor éppen nem hajt végre rablótámadást valamely falu ellen. Igaz ugyan, hogy a vidék igen gyéren lakott volt, s volt hol elrejtőznie a törvény elől, ha akarta.

Merthogy ekkor már törvény is volt és bíró. Az előbbi főleg Rapsonné nagyasszonyom szava volt, az utóbbit a székelyek hozták magukkal, akik az Olsava menti csata után a királyi seregből elbocsájtva, ide húzódtak, s itt kaptak területet, senki se firtatta igazából, hogy miért. Mert székelyek még voltak akkoriban máshol is, jószerivel az egész országban, mégis, ha az ember figyelt egy kicsit, úgy látta, hogy mind többen és többen lettek Erdőelvén, és mind kevesebben más tájakon. Talán maguknak való természetük volt az ok, amiért főképpen a hozzájuk hasonló társaságát keresték, de mások meg azt mondták – lám, mit ki nem talál a rossz-akarátú ember –, hogy tulajdonképpen nem is azért jönnek, mert birtokot kaptak, hanem mert jönniük kell. Méghozzá azért, mivel még a régi király alatt összekülönböztek az idegen papokkal, akik is elirigyelték tőlük azt, hogy ők mindnyájan tudtak írni, méghozzá olyan írást, amit azok a papok hírből sem ismertek. Mondhatták aztán, hogy az az ő ősi írásuk, amiket még Attila apántól örökölték, mert ahol azok a kopasz fejű papok megjelentek, ott bizony elégették a rovásbotokat, mondván, hogy azok pogány ördögtől valók, nem pedig hívő keresztény lélektől (minden jótét lélek dicséri az Urat!). Erre jött még a királyi rendelet, hogy a

keresztény isten papjainak mindenki engedelmeskedni tartozik, mert aki nem, az hamar meg-rövidülhet egy fejjel. Mit tehetett erre a székel? „Az okosabb enged”, gondolta, és elköltö-zött olyan vidékre, ami messze esett a királyi pallostól, s ahol úgyis csak magukhoz hasonló székel találtattak.

De mondhatott akárki akármit is, ahol a székel átvette a területet, ott azután rend is lett és tör-vény. Még akkor is, ha az a törvény a Rapsonné (vagy Firtosné, vagy Tartodné) szava lett volna.

Csak azt az egy Durumót nem lehetett sehogy sem elkapni és törvényre keríteni. De hát éppen azért is volt ördög ökelme, hogy halandó ember egymaga, Isten segedelme nélkül, ne bírjon vele.

* * *

Henry Drumond nem vezett el véglegesen. Azon a kegyetlen őszön, amikor egyik pillanatról a másikra rá kellett döbbsennie, hogy akit szeret, nem csak hogy nem lehet az övé, de éppen-séggel a szeretett gazdája fogja elvenni, akinek ő hűbéresi fogadalmat tett, és pedig ő akkor úgy gondolta, hogy tőle veszi el, nem maradt más választása, mint a bujdosás.

Eleinte nem tett egyebet, csak annyit, hogy felment a hegyekbe. Volt arrafelé lakatlan hegy, óriási vad erdő elég, nem kellett sokat válogatnia. Aztán nem is vitt magával egyebet, mint a kézi fegyvereit, még a ruháiból is csak annyit, ami éppen rajta volt. Azért ment, hogy gondol-kozzon, nem másért, és ha már kigondolt valamit, hogyan folytassa tovább az életet ezzel a hirtelen rászakadt nyomorúsággal, hát majd visszajön. Ahogy múlt azonban az idő, ahogy gondolkodott, egyre inkább kénytelen volt rájönni, hogy az ő számára nincs visszaút.

Eleinte bizony éhezett, de annak hamar vége szakadt. Kis állat volt elég az erdőn, neki meg fegyvere és fiatal ereje elég, hát vadászott. Később majd, ahogy az első hidegek eljöttek, akkor fájni kezdett. De ennek is vége lett, úgy tekintette az egészet, mint valami táborozást, arra pedig Rapson lovag jól megtanította, mit és hogyan kell tenni ahhoz, hogy ne csak élve maradjon, hanem föléje is kerekedjen a helyzetnek. Kis kunyhót épített magának, eléje tüzet gyújtott, állatbőrökkel jól betakarózott, nem fázott hát. A tűz a nagyobb állatoktól is meg-védte, de különben is jól tudta, hová kell a kunyhót építenie, hogy a medve, a mándruc – akkoriban így hívták a hiúzt – meg ne lephesse. Beszélni hónapokig nem beszélt senki élő emberrel. Jó szerencséje, hogy a hideg meg az eltévedés angyala egy hittérítő papot hozott el hozzá a tél derekán, akivel legalább beszélni tudott. No, abból sem volt sok haszna. A pap nagyon buzgó volt, mindenáron Istenhez akarta visszavezetni az eltévelyedett báránycát, de Henrynek éppen akkoriban igen nagy számadása volt az égiekkel. Nem volt hát fogékony a hittérítő beszédének a lényegére. Ettől aztán a szegény pap úgy gondolta, hogy ilyen makacsul megátalkodott ember nem is létezhet, ez bizonyára maga az ördög. Fogta tehát magát, és egy kevésbé zimankós napon búcsút vett a kapufélfától, és mivel időközben már tájékozódott, lement a völgybe. Ott aztán mindenkinek elmesélte, hogyan esett a kalandja az ördöggel. Még tódított is rajta egy kicsit, mert azt igazán nem illett megmondani senkinek, hogy az ördög olyan jószívú lett volna, hogy őt befogadta, az éhhaláltól pedig megmentette. Így terjedt el ettől kezdve a völgyben annak a híre, mely szerint él a hegyek között, nem is messze innen, egy ördög, akinek Durumó a neve.

Rapson lovag azonban rájött arra, hogy mi van a dolog mögött, de mivel éppen akkoriban megint nagyobb kunbetörést vártak tavaszra, nem tartotta érdemesnek, hogy szóljon. Gondol-ta, majd ha a harcon túljutottak, utánamegy a fiúnak, s visszahozza. Még örült is, hogy ilyen életrevaló, nem pusztult el. De a harcon ő, személy szerint soha nem jutott túl. Ott vezett sokadmagával, s azután már éppenséggel nem volt érkezése másnak se, hogy a tékozló fiú után menjen a bizonytalan hegyek közé.

Rapsonné – nevezzük ezután már csak így – szintén rájött, hogy ki is kell legyen az a bizo-nyos Durumó ördög, hogyne jött volna rá, de hát neki meg éppenséggel semmi kedve sem

volt utánamenni vagy mást utánaküldeni. Valamennyire sejtette, hogy ő is ludas lehet ebben az eltűnésben. Hallgatott tehát, mint a sír.

Később azonban vastagodni kezdett a tréfa, mert híre jött, hogy az ördögnek szolgálói is vannak ott a hegyek között, s azok bizony le-lejönnek a falvakba, eleinte csak lopni, később már rabolni is, aztán pedig már nemcsak a jószágot kötötték el az istállóból, hanem elvitték a székely embernek a menyasszonyát, feleségét is, ha fiatal volt. Bár az asszonyban maradandó kár általában nem esett, legalábbis ő így mondta, csak annyi, hogy néhány napig főznie, mosnia kellett az ördögök pereputtya számára, de azért ez mégiscsak vért kívánt. El is indultak hát a hegyek közé vagy tízen, fegyverrel, jó lovakon – ez már a másik év nyarán volt –, hogy az ördögnek a szeme közé nézzenek.

Az első ilyen kirándulás azzal végződött, hogy a hegyekben senkit sem találtak. Csak néhány pásztorembert, de azok a fegyvereseket látva úgy megijedtek, hogy egyetlen szót se tudtak kinyögni. Különösen azután, hogy éppenséggel az ördögökről kérdezték őket. Csak hányták a keresztet, s foháskodtak a maguk nyelvén a Dumnyezeuhoz, s amikor el lehetett szabadulni, akkor igyekeztek minél hamarabb, minél messzebbre kerülni a kétszeresen veszélyes szomszédságtól. A második expedíció aztán már talált is valamit. De jobb lett volna, ha nem talál. Bizony, betört fejjel, véres háttal jöttek vissza a büszke fegyveresek a hegyek közül. Már aki visszajött. Mert a fele ott maradt, asszonya siratására, falu gyászára. Ezen aztán feldühödtek. Most már szabályos hajtóvadászatot rendeztek az ördögök után, jó sok emberrel, és olyan komoly fegyverrel, szervezéssel, mintha a kunok ellen mennének. Ez a csapat eleinte nem találkozott senkivel se. Még az ördögök hült helyét sem lehetett megtalálni, érte ez alatt a régebbi, már biztosan elhagyott táborhelyeket. Később aztán a lemaradozók kezdtek eltűnedezni. Tán eltévedtek, vagy mi a csuda... De aztán, amikor észrevették, hogy mind kevesebben és kevesebben vannak, igen haragosak lettek. Szigorították az őrzést a táborhely körül, nem vették már félvállról a „szegény ördögöket”, és igen, ténylegesen kezdtek úgy viselkedni, ahogyan harcban kell. Mind nem ért semmit. Az emberek továbbra is eltűnedeztek, még azt sem lehetett tudni, hogy nem vadállatok végeztek-e velük, míg aztán szégyenszemre alig fele azoknak, akik elindultak, lógó orral hazatért a falukba. Még két hasonló hajtóvadászatot rendeztek ezen az őszön, mindkettő hasonló eredménnyel járt. Akkor aztán a bírák kiadták a parancsot, hogy ezután senki egyedül az erdőbe, két falu határánál messzebbre egyedül ne menjen, és ha mindenképpen szükséges, lehetőleg sötétedés előtt otthon legyen. Ha pedig utazásra kerül sor, az utazókat fegyveresek kísérik. Az ördögöket pedig jó lesz békében hagyni, mert különben néptelenül marad a falu! Okos emberek voltak.

Ezután valamiféle fegyverszünet következett be, székely nem ment nagyon messzire a hegyekbe, és az ördögök sem nagyon zaklatták a falvak népét. Csak, mint azelőtt is, néha eltűnedezett egy-egy tinó, vagy néha egy-egy fiatalabb menyecske vagy leányzó. A lányok, asszonyok aztán egy idő múlva visszajöttek, de a tinók soha.

Ama rossz emlékezetű második expedíció után azonban, körülbelül egy hét elmúltával egyszer csak egy szép őszi délutánon egy ember jött le a hegyről. Azok közül való volt, akik a hajtóvadászatban részt vettek. Nem volt az ember se lefogyva, se megsebesülve, még inkább az látszott rajta, hogy jól tartották valahol. No, ez az ember egy levelet hozott a tarsolyában. Rövid levél volt, nyírfakéregre írva. Ez látszott rajta:

◇ 37H 37: 3) ¹
84) 44 2

¹ Ne gyertek utánam!

Ezt aztán felküldték a Rapsonné várába, mert fontos dolog volt. Némelyik el tudta olvasni, mások nem. Rapsonné aztán kimondta rá a verdiktet, hogy a levél írása azt jelenti, hogy: „Ne gyertek utánam!” Valamint azt is kiadta parancsba, hogy ezt a fajta írást, aki az ő várának körzetében a falukban lakik, mindenkinek meg kell tanulnia.

– Na, az éppen jó lesz, mert legalább tudunk majd levelezni az ördöggel! – tréfálkoztak eleinte az emberek. Mások meg mérgelődtek – De bizony éppen arra van nekem ráérő időm, hogy az ördöggel levelezni tanuljak. Tanulja meg a Nagyasszony, ha úgy szereti az ördögöt!

Ettől pedig igen dühös lett Rapsonné, talán azért is, mert érezte, hogy valami igaza csak lehet a szólalónak. S mivel dühös lett, hát deresre húzatta azt az embert. Ilyen még nem esett soha azelőtt.

– Nem vagyunk szolgák! – méltatlankodtak a falubeliek. – A nagyasszony húzassa csak deresre azt, aki fogadott szolgája, de nem a szabad székelő embert! Micsoda dolog ez?!

– Igazatok van! – üzenté vissza erre a várúrnő. – Ezentúl tehát, aki nem úgy tesz, ahogy én parancsolom, azt nem veretem meg, hanem szabad ember módjára fejét vétetem! De rendnek kell lennie! Az írást pedig mindenki tanulja meg, mert annak nem ma vagy holnap fogjátok hasznát venni, de ezer év után is tudni fogják az emberek, hogy az a székelő írás!

Hanem aztán ebből Rapsonné most már biztosan tudta, ha eddig csak sejtette is, hogy kicsoda az a Durumó ördög.

* * *

Az első tél pedig igen kegyetlen volt a hegyekben. Henry sokszor azt gondolta már, hogy talán nem is éli túl. Amikor az élelem és a lakás kérdését úgy-ahogy megoldotta, még mindig maradt egy problémája, a ruha. Amely lassan leszakadozott róla, és a fizikai szenvedés mellé még lelki megrázkódtatást is okozott. Hiszen ő, mint a parancsoló réteghez tartozó előkelő ifjú, meg volt szokva azzal, hogy állandóan elegáns ruhákban járt, most meg lám, rongyokban... Rosszabb volt ez talán az éhezésnél is.

Ennek az első télnek a vége felé – mert azt már rég nem tudta, hogy milyen nap is van – találkozott először a pásztorral. Illetve pásztorokkal, mert egész család jött. Hatalmas nyáj juhok hajtottak, vigyázva, mindig a hegy tetején, igyekezve, hogy se kelet, se nyugat felé a csúcsok közeléből el ne távozzanak. Már akkor a hó csak foltokban volt meg, a juhoknak éppenséggel volt mit enniük, de alig. Meg is látszott rajtuk. Soványak voltak kegyetlenül. De egészségesek, az is látszott rajtuk, hogy az, aki hajtja, szereti is őket. A pásztorok vezetője, óriási ember volt, lomha mozgású, a fiait, lányait, feleségét is magával vándoroltatta. Egyéb-ként lehetett velük értekezni, mert beszéltek kunul, magyarul, szlávul – ezt az utóbbit valami érdekes dialektusban, ami az orosz varégok nyelvéhez nemigen hasonlított – meg a saját nyelvükön, amit Henry ugyancsak megértett, mert az meg a papok latin beszédéhez hasonlított. Meg is kérdezte őket Henry, honnan jönnek, és hová tartanak. Meg azt is, hogy kik is lennének voltaképpen. Meg is mondták tisztességgel, hogy ők dél felől jönnek, Kunországból, és mennek észak felé. Azért jönnek, mert a kunok igen kegyetlenül bánnak velük, hát igyekeznek elszabadulni tőlük, és azért mennek, mert azt hallották, hogy arra, észak felé már mentek az ő népükből többen és ott igen jól érzik magukat. És hogy kik ők? Hát látja, pásztorok. A szlávok az ő nyelvükön azt mondják nekik: „vlach”. Ami szintén pásztort jelent, még hozzá hegyi pásztort. Az ugyanis sokkal előkelőbb, mint a völgyekbeni, többet kell hozzá tudni, nehezebb az élete is, de sokkal szabadabb. És ő ennek a családnak a vezetője, kunul a „csabán”. Még megkérdezte, hogy akar-e Henry velük jönni, mert, mint látja, még a nyelvüket is tudja, ha nem is éppen jól.

Henry köszönte szépen, de nem akart. A pásztor azt is elmondta, hogy nemcsak azért mennek mindig a hegyek tetején, mert ott van a juhoknak a legjobb legelő, de azért is, mert se a kunokhoz, se a magyar király embereihez nem akarnak különösebben közel kerülni. Talán már voltak tapasztalataik mindkettővel.

Az igaz, hogy Henry nem akart végképp velük maradni, – csak húzta a szíve ehhez a vidékhez – de azért egy darabig velük táborozott. A magányosan eltöltött őszi és téli után különösnek tetszett az élet a pásztorok táborában. A férfiak általában a juhok után mendegéltek, az asszonyok egyike-másika a táborban talált magának dolgot, ami éppen akadt, sajtkészítést és még a csoda tudja mit, többen a férfiakkal tartottak. Henrynek jó dolga volt közöttük. Pár nap után pedig, maga se tudta hogyan, egyszer csak az egyik asszonynak az ágyában találta magát. Megint néhány nap után egy leányéban. Vagyis jól ment dolga, de valahogy mégis megkönnyebbült, amikor a pásztorok tovább vándoroltak, s ő megint egyedül maradt.

Hogy a pásztorok között most már kissé nyugodtabb élete volt, még jobban kezdett neki hiányozni, hogy valaki legyen mellette. Azt is tudta, hogy kit szeretne maga mellé, de azt is tudta, hogy nem lehet. Csak éldegélt tehát tovább egyedül, amikor úgy hozta a sora, de most már nem mindig. Ezen a nyáron több alkalommal jöttek újabb és újabb pásztorok, családokkal, néha elég sok gyerekkel is, és mind szép lassan észak felé vándoroltak. Még el is gondolkozott Henry azon, hogy hova a csodába mind mennek annyian arrafelé? Tán kihalt volna az oroszok nemzetsége? A pásztor pedig ahány, annyiféle volt. Nem mindegyik volt olyan szelíd és méltóságos, mint az, akivel először találkozott. Nőféle azonban mindegyikkel vándorolt együtt, így néha szép szóval, rábeszéléssel, néha keményebb eszközökkel – parancsoláshoz volt szokva gyerekkora óta – Henry, vagy talán nevezzük most már mi is Durumónak, hozzájutott mindenhez, amihez kedve volt. És éppen ez volt a baj. Hogy parancsoláshoz volt szokva, és az elején elkényeztették.

Később aztán néha olyanok is akadtak a vándorlók között, akik határozottan harciasak voltak. Durumó igen jó katona volt, az állandó kemény élettől pedig még jobban megedződött, neki tehát nem volt ellenfele a pásztorok közt, de lassacskán egy terv kezdett érlelődni a fejében.

Arra kezdett gondolni, hogy talán, ha olyanokra akad a hegyen néha megforduló emberek között, akik arra alkalmasak, akár csapatot is szervezhetne belőlük, akiknek a vezére lehet, s akikkel aztán komolyabb gazdaságra lehetne szert tenni. Néha egy-egy eltévedt kun legény is megfordult a hegyen, akitől jó fegyvereket is lehetett rabolni. Eleinte tehát csak gondolkozott ezen, de a második télen volt alkalma a magányban meghányni-vetni, nekikezdett a megvalósításnak is.

A második nyártól kezdve már komoly csapata volt, akiket gyakoroltatott, mindent megtanított nekik, amit öneki is megtanítottak, sőt még azt is, amire hegyi magányában maga jött rá. Egyre kevésbé voltak erkölcsi aggályai, vagyis egyre jobban elvadult, társaival együtt. Emellett nagyon vigyázott, hogy nehogy valaki a fejére nőjön. Ezt részint kegyetlenséggel érte el, részint pedig azzal, hogy ha a csapata jól viselkedett, minden megszerzett nekik, amit lehetséges volt. Ez idő tájt történtek a falvakban az első rablótámadások, és ekkor volt az, hogy négyszer hajtóvadászatot indítottak a kézrekerítésére.

* * *

A szép özvegy hazaérkezett. Leugrott a lováról és besietett a házába, hogy minél hamarabb lássa a kislányát. Ez minden esetben így történt, ezen a tavaszon is. Ezúttal azonban valami olyan érzés is volt benne, mintha valami nem lenne a helyén. Vagy nem úgy lenne, ahogy azt az évek során megszokta.

Ezért óvatosan megkerülte a házat és benézett a hátsó ablakon. De senkit se látott. Így aztán az ajtó felé került. Belépett, de akkor se látott senkit. Hátrament, hogy Irmát lássa. De ott se

volt senki. A kislány se. Üres volt az egész ház. Akkor már tudta is, hogy mi volt az, ami hazaérkezvén feltűnt neki. Sehol se látott egyetlen testőrő szolgát se. Igaz, azok nem lézengtek állandóan a ház körül, de egy-kettő azért rendszeresen látható volt.

Ekkor már minden ízében érezte, hogy veszély van. De éppen ezért igyekezett úgy járni-kelni, mintha fogalma se lenne semmiről. Bement még vagy két másik helyiségbe, aztán színleg gyanútlanul visszajött a ház elejéhez.

– Ezt már szeretem, így kell viselkedni! – szólalt meg egy hang valahol mellette. Egy férfi ült a lánán és jókedvűen mosolygott. – Így igen, nagyon ügyes vagy! A szemed se rebben, igazi Nagyasszony vagy. Nem ismerd rám?

A férfi középkorú volt, nála valamivel idősebb. És először tényleg nem ismert rá. Azután kezdett derengeni valami, egy rég elfelejtett arc a múltból. DURUMÓ!

– Na lám, rám ismertél. Valóban én vagyok. Csak egy kissé öregebb lettem. De te semmit sem változtál. Most is éppen olyan szép vagy, mint régen.

– Hol a kislányom?

– Ne félj, jó helyen. Nincs semmi baja. Csak egy kissé messzebbre kellett vigyem, ha esetleg valami meggondolatlanságon törnéd a fejedet. De komolyan, azt hiszed, hogy ártani tudnék a Te kislányodnak? A Mi kislányunknak? Mert ugye, az enyém is?

– Szeretnéd! Hol voltál, amikor valamire szüksége volt?

– Jaj, hát sajnos el voltam foglalva. Esetleg éppen halálra kerestek. Meg üldöztek, meg ilyesmi. De most már itt vagyok.

– Ha üldöztek, csakis magadnak köszönheted. Minek fosztogatod, rabold az én népemet?

– De hát valamiből azért nekem is élnem kell! És végeredményben akkoriban nem én árultalak el téged, hanem fordítva. Nem emlékszel?

– Haramia vagy! Én a népem jólétéért áldoztam fel egy olyan szerelmet, ami talán még nem is igazából létezett! Hogy mérheted ezt a saját rablásaidhoz? – az asszony hangja már valósággal sziszegett, mint a kígyóé.

– Sajnálom. Épp az előbb mondtad, hogy ez a Te néped. Tehát nem az enyém. Mint ahogy a kunok se a Te néped. Meg azok a vlach pásztorok sem, a hegyek tetején, akiket Te és a Te szolgáid nem is tekintenek embernek, és úgy nyilaznak le, mintha szarvasok lennének.

– Birtokháborítókkal így kell elbánni!

– Igen? Csakhogy ők erről semmit nem tudnak. Csak azt a nyílzáport tudják, ami váratlanul csap le a fejükre, mintha a semmiből jönne.

Az asszony elgondolkozott.

– Szóval most ezek a te néped? A vlachok?

– Nem. Azért ez nem, se a kunok, se a vlachok. Csak a figyelmedbe akartam ajánlani, hogy hogyan bánnak velük a Te szolgáid! Aztán, majd ezer év múlva, meglehet, hogy ők fognak hasonlóképpen bánni a Te ivadékaiddal. És még azt is megmondják majd, hogy mindez kölcsönbe van.

– Próféta lettél? A vlachok prófétája? Ezt azért nem hittem volna. De jól van. Megjegyeztem, és ha ezer év múlva történetesen még élni fogok, úgy fogok cselekedni, ahogy az jó lesz. Most azonban azt szeretném, ha visszaadnád a kislányomat és elhordanád az irhát!

– Szigorú lettél. A kislányt természetesen megkapod. Ímhol, már jön is. – Valóban, kint az ajtó előtt látszott, hogy két markos ember között a kislány közeledett.

– Nem történt baja?

– Már mondtam, hogy nem tudnék és nem is akarok neki ártani. Egészen másért jöttem.

– A szolgálaim hol vannak?

– Jó helyen. Nekik sincs bajuk. De jobban kéne figyelniük, hogy ki honnan közeledik. Így bárki meglephet. Pedig ez alighanem meg is fog történni. Hiszen éppen ezért jöttem. Hogy figyelmeztesselek. A kunok nagyon mozgolódnak.

– Ezért kár volt idáig fáradnod. Minden évben így szokott történni. Majdcsak elbánunk velük.

– Jó, csak aztán meg ne bánd a büszkeségedet!

– Tudsz valamit? Ha igen, ki vele!

– Biztosat persze nem lehet tudni. De azt mondják a vlachok, hogy egyre nehezebben lehet átjutni a kunok országán. Most már fejedelmük is van és külön sereget tartanak arra, hogy titeket megtámadjanak. Na, Isten áldjon, én elmondtam, amit el kellett, hogy mondjak. A szolgálaid mindjárt szabadok lesznek, s addig nekem egészségesebb, ha minél messzebb vagyok ettől a helytől.

– Állj meg! Tudod, hogy ha én nem akarom, neked semmi bajod nem történik itt!

– Igen, de én éppen abban nem vagyok biztos, hogy akarod-e.

– Hát akarom. De még mondanivalóm van számodra.

– Jó, mondd!

– Nos, Durumó, én úgy látom, hogy annak ellenére, ahogyan éltél az utóbbi időkben, még nem halt ki belőled minden emberi érzés. Volna tehát egy ajánlatom.

– És mi lenne az?

– Látod, amióta elmentél, itt elég sok minden megváltozott. Többek között az is, hogy a nép megszorodott és mindenki hívő keresztény lett. De templom nincs még, és ilyen zaklatott időkben, őszintén szólva, amúgy is inkább erődítést, várat kell építeni, mint templomot.

– Lehet a kettőt együtt is...

– Tán lehet, de egyelőre az az igazság, hogy a legközelebbi valódi nagy templom innen jó messzire, Tordán van. Nos hát, ha tényleg van néped, és sok jó dolgos néped, hát építsetek nekem egy jó utat innen Tordáig, hogy azon a templomot jobban elérhessem. Ez mindenkinek jó lesz, nekem is lesz utam, templomom, s az út arra is jó lesz, hogy a kun betörések ellen katonaságot hozhassak, amikor akarok, de vissza is küldhessem, ne kelljen itt táplálnom őket évekig. Neked pedig azért lesz jó, mert te sem élhetsz így életed végéig, mint valami előre-gedett farkas, toportyánféreg, egyedül az erdő mélyén. Aztán... ki tudja, hogy mit hoz a jövő?

– Így tehát, arra gondolsz, hogy a fizetség az útért...

– Azért még ne szaladj annyira előre a jövőbe! Te sem vagy mindenben próféta. A te és a néped biztonsága nem lebecsülendő fizetség. Azon felül meg? Talán mondjuk úgy, hogy adok neked két hegy aranyat, s egy völgy ezüstöt érte... – mondotta az özvegy mosolyogva.

A férfi röviden elgondolkozott. Igen röviden, mert a valóságban már készen állt a válasszal.

– Jó. Ne firtassuk a jövőt! Elfogadom egyelőre az ajánlatodat. Hanem hát, hol van az a leányka, hogy eltűnt innen a ház elől?

Biz az tényleg eltűnt, de nem nagyon messzire. Ott játszott fogócskát a két nagy melák emberrel egy kissé a ház oldala felé. Úgy látszott, tényleg nem bántották, inkább igyekeztek annál jobban a kedvében járni.

* * *

Az útépítés tehát elkezdődött. És ment a maga természete szerint. Igaz, hogy nem éppen egyetlen éjszaka alatt, ahogyan a legenda mondja, de ha néhány év után valóban Tordáig lehetett rajta menni, akkor az igazán gyorsan épült. És micsoda út volt! Nem ám olyan sárból készült, sárral foldozott, mint még száz évekkel később is a királyi utak voltak, hanem jó kőút, ahogyan azt csak valahol messze nyugaton építettek abban az időben, de még ott se sok helyen. Durumónak, senki se tudja honnan, de mindig volt embere elég, ha valamit meg kellett gyorsítani vagy ha nagyobb erőre volt szükség. Azután pedig, amikor már nem kellett, az ilyen emberek úgy eltűntek, mint akiket a föld elnyelt. Mondják, hogy északra vándoroltak, királyi várak vidékére, merthogy ott bányászokra volt szükség, ők pedig kis fizetségért minden munkát elvállaltak, a legkeményebbet is. Hogy aztán a valóságban hogyan lett az megcsinálva, az már aztán az ispánok gondja volt. Főtt is a fejük érte, de ez miránk nem tartozik.

A völgyben ezalatt a legboldogabb ember Durumó volt. Mindennap együtt lehetett a szép özvegyel, mindennap látta a fiatal nővé érlelődő kicsi Irmát.

A legenda úgy tudja, hogy Rapsonné két hegy aranyat és egy völgy ezüstöt ígért vala Durumó ördögnek, ha az útját felépíti. Meg is adta neki ez idő tájt. Csak éppen a hegy aranyak az ő szépséges testén voltak megfelelően elhelyezve, aranyló szőrszálakkal körülvett kis ezüst völgyecske formájában. De megadta becsülettel és többszörösen is.

A kunok pedig éppen nem értek rá átcsapni a hegyen, mert egyébbel voltak elfoglalva. Országot rendeztek be maguknak, fejedelmet választottak. Mindezekről szintén Durumó tudósított, olyankor, ha néha-néha eltűnedezett két-három hétre. Vagy hogy igazából ördög volt ökelme, aki a távolba látott? Ezt is mondogatták.

Az is igaz, hogy a kunok nem akartak már senki idegent megtérni az országukban. A besenyőt például véres fejjel hajtották át a hegyen, hogy attól fogva a régi ellenség vitézei is csak a magyar királyt voltak kénytelenek szolgálni. A vlach pásztornépek ugyan meglehettek ott is, de ők szolganépek voltak, az pedig kellett a kunnak is. Hát tűrte. No, ezek a vlachok, akik a magas hegyek tetején vándoroltak a király úr Máramaros nevű tartománya felé, ezek voltak már régen a Durumó szeme és füle, ha Kunországról volt szó.

– És biztos vagy-e Te abban, asszonyom, hogy ez a Durumó nem hazudoz itt nekünk össze-vissza?

A kérdező Farkasfia Elemér volt, az ifjú, aki ez idő tájt a lenti falu elöljárója volt. A fiatal-ember megnőtt, megemberesedett az utolsó néhány évben. És hogy apja, az öreg Farkas, az, aki történetünk elején a székelyeket vezette mostani lakóhelyük felé, továbbállt a nép egy részével, és máshol, a dombokon túl alapított újabb falut. Nem akarta tétlen a függésnek még a látszatát se. Így Elemért választották meg a maradók, hogy legyen az ő bírójuk. És valóban, bár igen fiatal volt, komoly, megfontolt emberré vált az idők folyamán. És harcosnak se volt utolsó, ennek jele volt az, hogy a vár úrnője őt tette meg a személyi őrzőinek a fejévé. Most éppen ilyen minőségben akadékoskodott.

– Nem Elemér, nem vagyok biztos – felelte az özvegy.

– Akkor miért engedsz meg neki mindent? Úgy jár-kél itt közöttünk, mintha ő volna az ura a várnak. Tisztelettel kérlek, nézz néha a körmére!

Az úrnő végre elmosolyodott.

– No, hogy ne főjön a fejed emiatt, hát közlöm veled, hogy igenis a körmére szoktam nézni néha. Egyébként, ha már itt tartunk, hát tényleg nem bízom egészen benne, de nem bízom senkiben sem. Benned sem teljesen. És mindenkit ellenőrizni szoktam. Csak éppen nem verem nagydobra. Hiszen arról sem biztosít engem senki, hogy te csak úgy érdek nélkül szoktad kísérgetni a lányomat, s nincsenek hátsó szándékaid vele...

A fiatalember arca hirtelenében olyan vörös lett, mintha a guta kerülgetné.

– Hát tudsz róla?

– Persze. Én ne tudnék? Hiszen, ha nem is volna olyan a lányom, hogy nekem mindent elmond, akkor is fel kellett volna figyeljek arra a nem mindennapi odaadásra, amivel csakis és kizárólag egyetlen személyt viseltetsz.

Elemér hirtelen odajutott, hogy szinte meg se tudott szólalni. De aztán mégis megemberelte magát.

– És mi a véleményed erről?

– Arról, hogy a lányomat környékezed? Na látod, ez már okosabb beszédtema. Na, ha akarsz, beszéljük is meg. Tudod, annak idején, amikor én férjhez mentem a boldogult uramhoz, nem olyan idők jártak, hogy igen számított volna, mit gondol, mit szeretne egy fiatal leány. Kellett, mert meg kellett védeni a nehezen megtartott életet. És akkor apám, Kartal úr, akit te már nem ismertél, úgy döntött, hogy Rapson lovag lesz az, aki ebben a leghathatósabban segíteni tud. Igaz, megkérdeztek engem is, de a néném rábeszéltek, hogy fogadjam el a lovag felénk nyújtott kezét. És én elfogadtam, pedig már akkor volt, lett volna más választottam is. Az uram pedig esztendőre egy harcban meghalt.

– És a választottad?

– Az esküvő előtt már eltűnt... Senki se tudta, mi lett vele. Na látod, ezt nem akarom, hogy a lányom is végigcsinálja. Igaz, ma már más idők járnak. Megengedhetem magamnak. És neki is. Még megvárjuk, hogy mit hoz a jövő év. És ha még akkor is élünk, akkor természetesen rajta a sor, hogy válasszon, mint a vár örököse és az utódom. De addig erről nem akarok többet hallani. Elég sok és nehéz dolgunk lesz anélkül is.

– Ezek szerint visszajutottunk oda, ahonnan elindultunk. Te hiszel Durumónak a nagy kun támadásról?

– Hiszek. És nemcsak azért, mert Durumó NEKEM sohase hazudna, hanem azért is, mert időközben az én embereim is olyanokat jelentettek, ami komolyan meggondolkoztat. És mind azt mutatja, hogy Durumónak igaza kell legyen. Ott valami készülődik.

Elemér csak ingatta a fejét.

– Valahogy mégse jön, hogy elhiggyem. Ez a gyülevész, akiken még a vlachok is úgy mennek át, mintha nem is létezne... Hogy ezek komolyabb támadást kezdenének?

– Pedig jobb, ha elhiszed. És mivel én parancsolok, nem pedig te, hát tégy úgy, ahogyan mondom. Mostantól kezdve pedig Durumót hagyd békén, ha jól akarsz. Rendes fiú vagy, nincs is semmi kifogásom ellened, de nem tűröm, hogy itt ilyen időkben viszály legyen! Megértetted?

– Igen! Csak hát, mégis... Egy rabló...

– Azt mondtam, hogy elég! Arról pedig, amit nem tudsz, fölösleges beszélni, ha nem akarsz, hogy megharagudjak! És most elmehetsz!

* * *

Mindez ősszel történt, és Henry Drumond tél elején megint eltűnt, de ezúttal csak egy kis időre. Mindössze három hétig hiányzott. Mikor pedig megjött, akkor már Elemér sem mondhatta volna, hogy nem hisz neki. Két vlach pásztor hozta egy lóhoz kötött alkalmatosságon, merthogy járni nem tudott. Úgy megkínózták a kunok. Azt is csak Isten különös kegyelme engedhette meg, hogy olyan állapotban meg tudott szökni. Az pedig úgy alakult, hogy a két pásztor közül az egyik, az, amelyiket a saját nyelvén Ursunak, medvének hívtak, éppen arrafelé kóborolt a juhaival, amikor mindez történt. És egy este, amikor a kunok elunták a vattatást, vagy hogy éppen elhatározták, hogy másnap kivégzik, gúzsba kötve bedobták egy sátorba. Henry akkor már csak félig volt magánál. Akkor Ursu megvárta, hogy sötét éjszaka legyen, s óriási erejével – nem hiába nevezték medvének – felkapta a magatehetetlen embert, és mindössze két lóval nekivágott a hegyeknek. A kunok sem hitték volna, hogy ájultra vert emberük megszökik, de Ursu sem, hogy a juhait is hátrahagyva, semmivel se törődve, mint egy drága kincset viszi magával a sebesültet a hegyen túlra. Arra már csak a hegyen, amikor nyomát vesztették, ért rá, hogy két faágból és rongyokból valami saroglyafélét eszkábáljon össze a sebesültnak. És attól fogva, amíg a várhoz nem ért, egyebet se tett, mint a lovakat hajtotta és imádkozott.

Még Rapsonné is ájultozott egy kicsit, amikor meglátta, de aztán hamar összeszedte magát. A házba vitette és ágyba fektette. Másnapra magához tért Durumó, negyednap pedig beszélni kezdett.

Hát bizony minden úgy volt, ahogy előre sejtették. A kun király – mert már királynak hívatta magát – leginkább azért határozta el magát a támadásra, mert már unta a magyar király hatalmát. És ugyanakkor a só sem volt utolsó dolog. A só, amely ott rejtőzködött a lábuk alatt, és amely akkora kincs volt, hogy ha arany lett volna, akkor se ért volna sokkal többet. Tudta ezt Rapsonné, de akkor már tudták a székelyek is, mert ez hozta a gazdagságukat, a mindennapi kenyerük megízesítője volt.

Komolyan is vették. Amikorra olyan állapotban volt Durumó, hogy emberek elé tudott állni, összehívták a faluk elöljáróit, s a szomszédos várak urait is. Illetve úrnőit, mert bizony akkorra már se Firtosnének, se Tartodnének nem élt már az ura.

Henry még botra kellett támaszkodjon, de a megbeszélést nem akarták tovább halogatni. Tél közepe volt ekkor, a legjobb idő arra, hogy szánokkal el lehessen érni egymást.

– Irtózatosan sokan vannak. És mind jönni fognak. Alig tudtam megszabadulni tőlük – mondta Durumó. – És ha ez a két ember nincs, akkor már nem élek. S nem tudok hírt adni sem.

Ursu és a társa csak szelíden pironkodott a háttérben.

– Egyáltalán kik vagytok ti? – kérdezte feléjük fordulva Rapsonné.

– Én Dragos fia Ursu vagyok, a király úr kegyelméből a máramarosi kenéz fia – hajtotta meg magát az óriási ember.

– Én meg Ionut vagyok, az öccse – mondta a másik.

– Úgy, szóval rokonok vagytok – mondta Rapsonné. – És hol van apátok birtoka?

– Ha a hegyek mentén mindig északra haladsz, akkor jó lóval egy hét alatt odaérsz.

– És mivel foglalkoztok ti ott?

– Mi is azzal, mint ti itt. Földet művelünk és bányászunk. Csak nem sót, hanem aranyat, meg ezüstöt, meg rezet.

– Na, akkor igen gazdagok lehettek...

– Nem panaszkodhatunk, de a munka több, mint errefelé. Az arany és az ezüst nem adja meg magát olyan könnyen, mint a só. És még akkor is csak az érc van a kezünkben. Abból pedig csak akkor lesz arany vagy ezüst, amikor már keresztül ment a király úr műhelyein. Azokban a műhelyekben pedig németek dolgoznak. Ők az igazán gazdagok, nem mi. Ezért pedig nekünk szokásunk, hogy juhokkal is járunk. Meg azért is, mert a mi népünket kalauzoljuk a bányák felé, mert a király úrnak kell az ember. Mert a mi népünk eddig messze délen élt, túl a kunok hegyein, de még a nagy folyón is túl. Csakhogy arrafelé nem szeretnek minket. Új királyságok és fejedelemségek születnek, és mi nem kellünk oda. Hát ezért megyünk a bányák felé.

– De te akkor most elvesztetted a juhaidat, hogy megmentsed a mi barátunkat. Hogyan van ez?

– Ó, ez nem nagy dolog. Henry úr mindig jó volt velünk. Amikor nem volt mit ennünk, nála mindig találtunk ennivalót és egy kis szénát a lovainknak, meg hogy lefekhessünk. Hát hogyan tettünk volna meg érte legalább ennyit?

– Azért mégis köszönöm, barátom. Mindenképpen jutalmat érdemelsz.

– Azt is köszönöm. De a mi jutalmunk nem itt van, hanem a király úrnál. Mert ígéretünk van arról, hogy ha a kunok hatalmát megtörjük, akkor az ő országukból egy részt kapunk az ő kegyelméből, ahol a király úr védelmében szabadon élhetünk majd.

– Te tudtad ezt Durumó? – kérdezte az özvegy.

– Természetesen hallottam erről, hiszen ők a barátaim. És már régen megérdemlik, hogy nekik is legyen egy országuk a király úr és Isten kegyelméből.

– Akkor a kunok elleni indulat nemcsak azért van bennük, amiről eddig is tudtunk.

– Így igaz, Asszonyom.

– És így már jobban érthető is. És én is jobban szeretem így. Akinek kell a szomszéd földje, az nem fog ellenem fordulni, ha azt a szomszédot el akarom innen verni. És most támadni akarnak?

– Igen, Asszonyom, mert időközben ők is királyt választottak és nem akarják többet a magyar királyt uralni.

– Ez akkor azt is jelenti, hogy jóval nagyobb támadás készül, mint eddig bármikor.

– És sokkal jobban szervezett.

– Mennyien jöhetnek?

– Nem tudom biztosan, de sokkal többen, mint mi vagyunk. Talán ötször vagy tízszer többen lehetnek majd – válaszolt ezúttal Durumó.

– Sok. És mikorra gondoljátok?

– Előtte arról beszéltek, hogy nyár elején. De most, hogy megszöktem, biztos, hogy nem akkor. Lehet, hogy később, de lehet, hogy hamarabb.

A szép özvegy szomorúan ingatta a fejét.

– Kevesen is vagyunk, nincs is katonánk elég.

Végül is nem egyeztek meg. Vagy legalábbis csak abban, hogy kevesen vannak, értesíteni kell valahogy a királyi sereget.

Ezután már csak kettesben tárgyalták meg a továbbiakat, az özvegy és Drumond.

– Érdekesek ezek a te barátaid...

– Igen érdekesek. De mire gondolsz?

- Én arra, hogy nem kellett nekik a jutalom.
 - Van nekik elég ott, ahol élnek. Nem kell nekik a mi sorsunk. Szerencsére.
 - Ezt meg hogy érted?
 - Ezt úgy, hogy nem örültem, amikor felajánlottad neki, hogy telepedjenek le itt, közöttünk. Mi lett volna, ha elfogadják?
 - Semmi. Itt éltek volna velünk együtt.
 - Igen, és pár évtized után már ők lettek volna az urak mindenütt.
 - Furcsán beszélsz a barátaidról...
 - Nem, csak össze tudom adni a kettő meg kettőt. Ezek az emberek veszélyesek.
- Az asszony felállt és elkezdett sétálni fel-le.
- Ez igazán nem szép tőled. Végül is az életedet mentették meg, és most így beszélsz róluk?
 - Igen, tudom, hogy megmentettek, de amit mondok, az ettől teljesen független. Veszélyesek. Nem ránk, a jövőre nézve. És igen, valóban be is fognak telepedni hozzánk is, de majd csak egyszer, nagyon sokára. Amikor már minden más tájék az övék lesz, csak ez a vidék nem. Most ez még nem időszerű.
 - Te Durumó, neked a fejedbe szállt az, hogy az emberek ördögnek neveznek a hátad mögött. Lassan már te is elhiszed magadról, hogy látod a jövőt. Fejezd be, ez nekem érthetetlen. És nem is valami ízléses!
 - Sajnálom. Nem is mondtam volna, de Te beszéltél róla. Azt pedig hidd el, hogy amíg nem voltam a közeledben, valóban sok helyen megfordultam, és sok mindent láttam. Nem tehetek róla, ha néha megsejtek ezt-azt. De ha zavar, többet nem beszélek ilyesmiről.

* * *

Azután megint eljött a tavasz és azzal együtt a készülődés. A székelyek tényleg nagyon kevesen voltak, ahhoz képest, amit várni lehetett. Ezért elhatározták, hogy követ menjen a királyhoz, ha lehet, segítséget kérjen, ha nem lehet, legalább tudja meg, hogy mi a király elgondolása, mit tegyenek. Pedig még az öreg Farkas is visszajött népével a veszedelem hírére.

A követ személyét illetően a választás Farkasfia Elemérre esett, de hát ez természetes volt. Hosszú, veszélyes út állt előtte. És nem is vihetett magával két embernél többet, mert se a várnépet gyengíteni nem volt ajánlatos, sem az esetleg úton várakozó ellenséges szemek figyelmét felhívni arra, hogy milyen fontos ez az út.

- Aztán vigyázz magadra, Elemér! – mondta még neki Irma sírósan, könnyes szemmel.
- Áprilisban, annak a vége felé megint megjelent Ursu. Most egyenesen Rapsonné felől kérdezősködött.
- Itt az idő, asszonyom! Tegyétek meg, amit határozatok, mert jönnek.
 - Hol vannak?
 - A nagy dombon túl, úgy három napi járásra. Már azok, akik a legközelebb vannak. Mert több sereg is jön. Égetnek, rabolnak, ölnek mindenfelé. A Farkas uram lakát már felégették. Ezek nem rablók, hanem ellenség. Brrr! Azt hiszem, én is sietek az enyéimhez. – Azzal a kenézfí felült a lovára és elvágatott a hegyekkel párhuzamosan, északi irányban.
 - Hát itt vannak. – A szép várúrnő megborzongott. – Elemér visszajött?
 - Nem – sóhajtottá igen halkán a lánya.

Henry jött egy kisebb csapattal. Leszállott a lóról és a nagyasszony felé sietett.

– Mi megjöttünk. Mi legyen? Várom a parancsodat. – Így szólt, ilyen katonásan. Nyoma sem volt most a régebbi, kettejük között megszokott bizalmaskodásnak. Az asszony rövid ideig maga elé meredt. Az arca fájdalmasan megvonaglott, majd ugyanolyan keményen, mint az előtte álló férfi, válaszolt.

– Akkor mi a falusiakkal megyünk. Harcolva vonulunk vissza arra, amerre a királyi sereget gondoljuk. Nem lesz nehéz, valahol Torda felé az úton biztosan rájuk akadunk. De teneked itt kell maradnod. A farkaslakiakkal te leszel az utóvéd. Másra nem bízhatom. Hogy miért, azt külön megmondom neked. Gyere!

Azzal bevonta a szobába maga után.

– Durumó, az utat! Nem szabad hogy megmaradjon nekik. Az utat rontsd össze, Durumó! – azzal ráborult a férfi vállára. De már akkor ömlöttek a könnyei, mint a záporosó. Hiszen az az út az ő útjuk volt, mindennél többet jelentett nekik. De aztán kiegyenesedett, keményen tartotta magát. – Gyere, mennünk kell!

És megindultak. A nagyasszony, kíséretével és a nőkkel Torda felé, Durumó pedig a férfiakkal, a megmaradt embereivel, és a véletlenül vagy éppen nem véletlenül ottmaradt vlach pásztorokkal visszafelé. Lerombolni a még csak nemrég felépített utat, és fogadni a sokszoros túlerőben érkező ellenséget...

* * *

Írtanak pedig akkor 1085-öt az Úr születése után. Magyarország királya akkoriban László volt, az első ezen a néven. Ez idő szerint épp a Torda melletti hegyekben vadászott. Jó napja volt, sok vadat lőtt, vidám volt. Estére járt az idő, amikor a lovas megérkezett. Magányos lovas volt, csapzott, megviselt.

– Állj! Ki vagy?

– Farkasfia Elemér szabad székelő harcos. Ha Istent ismertek, adjatok innom!

Ekkor a kíséretben levő urak már látták, hogy a lovas alig piheg. Gyorsan megittatták, leszedték a lováról. Vitték a király elé.

– Hát veled mi történt, hogy kergettek így meg?

– A kunok. Két kísérmegöltek.

– Hát becsaptak? Nem csak ijesztgetés volt?

– Ha az volt, úgy igen hatásos ijesztgetés. Jól meg is ijedtem. Nem tudja valaki, hol van a királyi sereg?

– A sereg egy kissé távolabb, de maga a király itt van.

Elemér csak nézett, mikor a jókedvű, határozott arcú vadász úr elé vitték.

– Na, most beszélj!

És ő beszélt. Elmondta, hogy a só vidékéről jön, ahol már a télen értesültek a pásztoroktól arról, hogy a kunok minden eddiginél nagyobb támadásra készülődnek. Hogy a vár nagyasszonya védelemre rendezkedett be, de túl kevés az embere, így elhatározta, hogy harcolva fog visszavonulni. Hogy égetnek, dúlnak, rabolnak, s hogy nagy szükségükben őt küldték a királyhoz segítségért, ha lehet.

A király arca megváltozott. Ekkor lehetett észrevenni, hogy a jókedvű, vadászgató uraság arca csak álarc, s hogy eközben végig azt a követet várta, aki az ország peremén történő esemé-

nyekről hírt hoz. Most egyből olyan lett, mint a sólyommadár. Tudta, mit kell csinálni, parancsok röpködtek az ajkáról, mintha végig tisztában lett volna azzal, hogy mi van készülődben, mi történik, s mit kell majd tennie.

Másnap reggelre megelevenedett a vidék. Mindenhol seregrészek érkeztek, s csodák csodája, mind tudta már előre a helyét, s azt is, hogy első szóra hová kell mennie.

– Hát a király úr mindezt tudta? – csodálkozott Elemér.

– Hogyne tudtam volna. Hát azt gondolod, hogy az én jó nagybányai kenézem nem üzent meg már régen, hogy mi készül? Micsoda király lennék, ha nem tudnám, hogy az országomban mi és hol történik? Na de most már siessünk, hogy asszonyodhoz idejében odaérjünk!

* * *

Ami ezután történt, az már nagyjából mind le vagyon írva a különböző krónikákban. A kunokat utolérték, és az időközben fogságukba esett Irmát is még idejében, maga a király szabadította ki.

Így, Elemér is közvetlenül királya kezéből kapta meg a jutalmát.²

.....

* * *

A nyitott sír előtt pedig ott állt a falvak megmaradt népe. Nem sok ember, mert a legtöbben elestek a harcokban.

Rapsonné az első sorban állt. Fekete volt a ruhája, az arca ráncos, megöregedett. A szeme vörös. De nem sírt. Nem volt könnye. Csak motyogott öregesen, maga elé.

– Nyugodj békében, Henry Drumond!

.....

Jóval később, úgy majd' ezer év után, egy parajdi ház tornácán egy férfi ült és verset írt. Ezt írta:

*„Útromboló fekete ördög,
lásd, engem is megátkozott -
Rapsonné asszonyom, könyörgök:
még egyszer add a táltosod!”*

A költőt Áprily Lajosnak hívták ³

² A leányrabló kun történetét általában a kerlési csatához szokták kapcsolni, de László királynak több csatája is volt, miért ne lehetett volna egy hasonló történet más alkalommal is?

³ Ez nem szépirodalom, csak történet. Amit azért írtam le, mert azonkívül is nagyon érdekel, mind az Ajtony, mind a Rapsonné körül alakult mítosz. Igyekeztem, amennyire tudtam, ragaszkodni egyrészt a legendákhoz, másrészt a korabeli történelemhez, úgy, ahogyan én ismerem. Két dologban szándékosan eltekintettem a történeti hitelességtől. Az egyik, hogy az olsovai csata majdnem száz évvel később volt, mint ahogy azt itt leírtam. A másik a vlachok. Őket is, legalábbis ebben a formában, jóval később, úgy százötven évvel későbbre datálják. De nem tudtam ellenállni a kísértésnek, hogy visszavetítsek már az akkori időkre egy prófécia egy veszélyről, amely ím beteljesedett, ha mindjárt csak egy ördög szájából való volt is az a prófécia.

Mese az álarcról

(Két változat B. K. kisasszony ötletéből)

„Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen én bennem, olyanná lettem, mint a zengő ércz vagy pengő czimbalom.”

Pál: Korinthusbeliekhez 1. 13

Nem könnyű a gyémántcsiszoló mestersége. Lám, a van Osten úr fiával is mi történt?

A fiú nemcsak a fia, hanem egy éve már a segédje is volt van Osten úrnak. Most már ő is ott görnyedezett naponta a csiszolókorong mellett, nagyítóval a szemén, amely nagyító hol erősebb volt, hol pedig gyengébb. Már ahogyan a mesterség kíváncsiak hozták magukkal. Az ékszerészeknek ez a fajtája nap mint nap gyémántporban él, és ne higgye senki, hogy ez olyan egészséges és jó dolog. A fiatal van Osten is beszerzett még inaskorában valami betegséget, olyan úri betegséget, amivel nehezen ment a lélegzés meg a munka is. Dolgozni pedig kellett, mert a gyémántcsiszoló ugyan nem szegény ember, de ha nem dolgozik, akkor bizony ő is elszegényedhet.

Dolgozott hát az ifjú van Osten tovább, egyre nehezebben, míg aztán egyszer azt kellett mondania az apjának, hogy jó-jó, ő szereti a mesterségét meg a szüleit is, de ez sajnos már nem megy így tovább. Akkor az idősebb van Osten elvitte őt Dániába, Koppenhágába egy nagyon híres orvosdoktorhoz, aki megvizsgálta és azt mondta:

– Nos hát, tisztelt van Osten úr, a legényének még talán nincs komolyabb baja, de ha még tovább dolgozik ebben a mesterségben és ilyen sokat, mint eddig, akkor bizony lehet. El kellene küldeni a fiatalembert egy szanatóriumba, néhány hónapra a tó partjára. Ott majd meggyógyul és tovább folytathatja a mesterségét.

És így történt, hogy Emmerich van Osten felszállt a gőzösre, és elutazott a tó partján levő szanatóriumba. Az a betegség pedig, ami a fiatal van Ostennek volt, és aminek a gyógyítására éppen a tó parti szanatóriumban tartózkodott, olyan természetű volt, hogy az átlagosnál fogékonyabbá tette őt a női szépség iránt. A tüdőbetegségek már csak ilyenek, mondták akkoriban az emberek, de lehet, hogy csak a jó koszt és a pihenés, a mindennapi görnyedés hiánya okozta? Nem tudom.

A szanatórium, dr. van Bernardy gyógyító intézete, egy szép nagy, háromemeletes épület volt, két szárnyal, és körülötte kicsi házak voltak, rendszertelenül elhelyezve. A gyógyulásra váró betegek a nagy épületben voltak elszállásolva a két szárny szerint: egyikben a nők, a másikon pedig a férfiak. De azért volt egy néhány nő abban a szárnyban is, ahol van Osten úr lakott, mivel ebben az évben van Bernardy doktornak úgy látszik, sok volt a nőpaciense, több, mint a férfi. Mivel pedig van Osten úr nem tartozott a súlyos betegek közé, és mivel mint mondtam, ez a fajta betegség a rendesnél fogékonyabbá tette a női szépség iránt, ezért már a második napon felfigyelt arra, hogy a különálló folyosó (ez volt átadva a hölgyeknek ebben az évben) egyik lakosztályában valaki milyen szép-szomorúan szokott énekelni. De olyan szépen, hogy Emmerich van Osten már látatlanban is megszerette. Megsajnálta és megszerette. Mert ez a két érzés olyan közeli rokon egymással, hogy a sajnálatból igen könnyen fordulhat szerelemmé.

De látni még nem látta akkor.

A szanatórium épülete körül egyébként egy igen szép erdő volt, benne madarak énekeltek, s az egész táj olyannak tűnt van Osten úr számára, mintha maga volna a Mennysors. Az erdőbe ösvények vezettek, amelyeken a betegek sétálhattak, hogy séta közben minél frissebb, jobb levegőt szívjanak be, szóval Bernardy doktor, úgy látszik, igencsak értette a mesterségét.

A mindennapi séta különben hozzátartozott a terápiához, így hát a mi hősrünk is kiment mindennap sétálni, szigorúan az előírt rend szerint. Egyrészt azért, mert a szigorú doktor ezt így követelte meg a gyógyulás érdekében, másrészt pedig azért is, mert ő maga is meg akart gyógyulni. Hiszen tudta, hogy amíg ő itt tanyázik a legnagyobb úri kényelemben, addig az apja egyedül kénytelen dolgozni a kis műhelyben, kettőjük helyett is. Akkoriban még ismeretlen fogalom volt az egészségbiztosító, ha valaki megbetegedett, akkor egy másik embernek ki kellett fizetnie nem csak a doktort, de a beteg ember szállását, kosztját stb. is. Ma már van egészségbiztosító, ezért ma az illető valaki, az előbbieket mellett, még az egészségbiztosítót is ki kell fizesse. De egyebekben a helyzet ugyanaz, ha nem számítjuk, hogy az azóta elmúlt kétszáz év alatt azért az orvostudomány mégiscsak haladt valamit előre, aminek következménye, hogy ma már a jó levegő állítólag nem tartozik a tüdőbetegek gyógyítási kellékei közé.

No, kereste is van Osten úr a széphanagú szomszédnőt minden séta alkalmával, de egy darabig sehogy sem sikerült megpillantani. Dr. van Bernardy ugyanis bölcs ember és jó orvos léteke igencsak jól tudta, hogy az olyan betegek, akiknek a tüdejében fölös mennyiségben gyűlt fel a gyémántpor, igen fogékonyak a női szépség iránt. Ezért, hogy az ifjú van Ostent kísértésbe ne vigye, és persze a hozzá valamelyest hasonló többi beteget se, úgy állította be a napi sétálás rendjét, hogy a női betegek még véletlenül se találkozhatnak a férfiakkal. Még akkor sem, ha a hölgyek közül nem mindenki volt paciense a jó doktornak.

Egyszer aztán, ekkor már egy jó hete volt van Osten úr a szanatórium vendége, az történt, hogy van Bernardy doktor hangverseny szervezésével akart a pácienseinek kedveskedni. Alkalom volt ez arra is, hogy a szezonban ott tartózkodók egymással megismerkedjenek. A hangversenyre van Osten is elment, azzal a – meglehetősen hiú – reménnyel, hogy ott találkozik majd a széphanagú énekesnővel. Akkor már szinte állandóan csak rá tudott gondolni. De honnan ismerhetett volna fel valakit egy koncerten, aki minden bizonnyal a közönség között foglal majd helyet, olyan valakit, akinek eddig még csak a hangját hallotta? És mégis biztos volt benne, hogy felismeri. Miről? Ezt ő maga sem tudta.

Eljött hát a hangverseny délutánja. Hősrünk az egész idő alatt főképpen azzal volt elfoglalva, hogy a nyakát forgatta, igyekezett rájönni, ki is lehet a széphanagú. Pedig igencsak igyekeztek a zenészek a közönség figyelmét magukra vonni, felhasználva ehhez Mozart, Salieri, Donizetti, Palestrina és Monteverdi legszebb muzsikáit. És akkor tényleg megtörtént a csoda. Egy félreeső széken, a többitől elkülönítve ült egy lány, olyan húszéves-forma, és egészen átszellemülve, csak a zenére figyelt. Azaz, úgy tűnt, hogy csak a zenére figyel, mert ebből voltaképpen semmit se lehetett látni, csak a póz volt olyan emberé, mint aki nagyon figyel a zenére. Magát a lányt, illetve az arcát, nem lehetett látni. Odáig vitte ugyanis a többiektől való elkülönülést, hogy álarcot viselt.

Van Osten azonban teljesen biztos volt benne, hogy ő az. A széphanagú. Most már csak az volt a feladat, hogy megismerkedjenek. Ismerjük a fiatalságnak azt a tulajdonságát, hogy egy dolog, ha félig már sikerült, teljesen biztos benne, hogy a továbbiakban is minden sikerülni fog.

Van Osten egyébként nem érezte magát betegnek, mitől is érezte volna, ilyen környezetben, ha azelőtt éppenséggel súlyosnak mondta volna az esetét a koppenhági doktor, akkor is jobban lett volna.

A legszebb a fiatalságnak ebben az optimizmusában az, hogy rendszerint be is válik. Mitől, mitől nem, én azt meg nem tudom mondani, de ha egy fiatalember valamit egyszer igazából a

fejébe vesz, legalábbis fiatal lányok tekintetében, akkor az általában meg is szokott történni. Talán azért, mert a lányoknak is hasonló gondolataik vannak hasonló helyzetekben, mint a fiúknak...

Ezúttal is így történt. Három nap múlva meglátta az álarcos ismeretlent a tó partján. Közeledni persze egyelőre nem mert volna hozzá, különösen nem szólni hozzá, ez akkoriban igen nagy udvariatlanságnak számított volna, s jó társaságban nem is lett volna lehetséges, de voltak már akkor is olyan kis egyezményes jelek, amik arra szolgáltak, hogy egy fiú megtudja belőlük, hogy a lánynak nincs éppen kedve ellenére. E jeleket Emmerich van Osten is épp olyan jól ismerte, mint bárki más az ő korosztályából és társadalmi rétegéből.

Hogy ne szaporítsam a szót, ismét eltelt három nap, és akkor már együtt sétáltak a tó partján. Van Bernardy nem tilthatta meg a találkozásukat, ha egyszer mind a ketten együtt döntöttek úgy, hogy a sétákat ezentúl így fogják megtenni.

Különös ismeretség volt ez nagyon, legalábbis eleinte. A lány ezután is mindig csak álarcban ment ki, sohasem vetette le, saját bevallása szerint csak a szobájában. Olyan színezete volt a dolognak, mintha félne valamitől. Vagy valakitől? Pedig egyébként elég közvetlen volt és őszintének is tűnt.

Elmondta, hogy Mariának hívják, és Koppenhága egy külvárosában él, egyedül, mert a szülei már meghaltak. Nem szegény családból származik, így megengedheti magának, hogy itt tartózkodjon ennek a tónak a partján, noha nem is beteg.

– Na, olyan nagyon beteg éppen én se vagyok – mondta erre Emmerich barátunk, de szerintem ha éppen haldoklott volna e pillanatban, akkor is ugyanezt mondta volna –, különben pedig gyémántcsiszoló vagyok és Amszterdamban lakom. Ott él az apám is, ketten vezetünk egy kis műhelyt, két inasunk van, és hát igen, én sem vagyok szegény ember. Illetve hát, nem vagyunk, mert a vagyon a kettőnké.

– Gyémántcsiszoló? Az nagyon érdekes lehet! – lelkesedett a lány. – Éppen ezekkel a csodálatos szépségekkel foglalkoztok!

– Semmi különös nincs benne. Amszterdamban elég sok gyémántcsiszoló él és a mi műhelyünk nem a legnagyobbak közé tartozik. Igaz, nem is vállalunk el mindenféle munkát, csak az igazán szépeket. Azokat, amelyekben mi is gyönyörködni tudunk.

Így beszélgettek naponta, de az az álarc sehogyan sem került le. Hiába kérte, könyörgött Emmerich, hiába ígérgetett fűt-fát, mert nem és nem. De még azt sem mondta meg a lány, hogy mi okból viseli.

Egyszer aztán nagyon jó kedvük lett és akkor megtört a jég. Sokáig sétáltak az erdőben, egyre messzebb és messzebb kerültek, s akkor este lett.

Vajon hol lehetnek? Mert tényleg messze voltak, nem is tudták, hogyan kellene hazamenni, ezt a részét az erdőnek még nappal sem látták eddig, nem hogy sötét este.

Igazából nem ijedtek meg, mitől is ijedtek volna, nem volt ott se farkas, se medve, még rossz emberek se merészkedhettek közel a szanatóriumhoz, dr. van Bernardy birodalmát a holland gyarmatbirodalom rendjének őrei szigorúan vigyázták. Csak hát azért...

– Mi úgy látszik, itt rekedtünk – mondta Emmerich, és a hangja is rekedt volt. A visszafojtott érzelemtől.

– Sötét van – mondta a lány, vagy inkább sóhajtott.

– Igen, sötét – mondta erre a fiú. – Kérhetlek valamire?

– Kérhetsz! – csak aztán ne sértődj meg, ha nem tudom teljesíteni.

– Azt az álarcot... Levehetné! Úgyis sötét van.

– Sötét van – szólott megint a lány. És az álarc leesett.

– De szép vagy! – mondta a fiú. – Miért viselted eddig?

– Ezután is viselnem kell. Nem akarom, hogy rám ismerjenek. Tudod, a családomnak elég sok ellensége van és én félek tőlük. Már tudod, hogy egyedül maradtam. Igaz, fogadhatok öröket, szoktam is fogadni, de bennük se bízhatom teljesen. Valamikor régen valami nagyon rosszat tett nekik az én családom, s ők azóta bosszút forralnak.

– De itt nem érnek utol!

– Itt nem. Bernardy doktor jól őrzi a házát, s a családom titkát is. Régi barátunk. Azért vannak még ilyen önzetlen barátok – a lány halványan elmosolyodott.

– Hát akkor engedd meg, hogy én is ilyen barátod legyek!

– Hiszen látod, hogy megengedem. Az álarcot is levettem. Pedig nem is tudom, hogy nem akarsz-e esetleg visszaélni vele.

A beszélgetés aztán ebben a hangnemben folytatódott, amíg egyszer csak azt kezdték látni, hogy nincs is már olyan sötét. Virradt. Reggelre persze hazataláltak. Jó fáradtan. Meg is szidta jól van Osten Bernardy doktor. A lányhoz nem szólt semmit, ő nem volt a paciense. De azért nem éppen szépen tekintett rá.

No, a fiatalok azért továbbra is találkoztak, amikor tehették. És úgy elrepült az a nyár, mintha csak pár napig tartott volna.

Őszre már úgy érezte magát az ifjú van Osten, hogy talán házat is tudna dönteni, ha éppen akarna. Haza is küldte Bernardy doktor október hónapban. Akkor már Emmerich az álarcos lány koppenhágai címét is megtudta nagy titokban. Csak annyi volt a kérése, hogy ne látogassa meg. Levelet, ha akar írhat neki, bár nem ígéri, hogy minden alkalommal válaszolni is fog rá.

Azután kürtölt a gőzös és elindult a fiúval vissza az életbe.

* * *

– Jaj, de vártalak már, édes fiam, de örülök, hogy megjöttél! – köszöntötte édesapja, az idősebb van Osten nagy lelkesedéssel. – Aztán egészséges vagy-e már?

– Én teljesen. Azt mondta Bernardy doktor, hogy ha akarnám, se tartana már ott a szanatóriumban.

– Na, ennek nagyon örülök! De ám annak is, hogy legalább egy részét a munkának leveszed a vállamról. Nagy megrendelésünk van! Lásd ezeket a köveket! Egy külföldi királyi család számára kell őket karkötőnek megcsiszolni, s befoglalni. Az egésznek készen kell lennie karácsonyra. Akkor jöttek a küldöncök, amikor te már éppen elmentél. Még csak el sem mondhattam neked.

Elkezdték hát a tervezgetést. Mert az nem úgy van ám, hogy a gyémántot csak úgy bolond módjára nekifogva csiszolgatják, s aztán majd csak kijön valami belőle... Bizony meg kell nézni tüzetesen a kövek alakját, hibás vagy hibátlan voltát, színét, s csak amikor mindez készen van, akkor lehet megnézni a nagy könyvben, hogy ennek és ennek a formájú kőnek milyen csiszolás az, amellyel a legkisebb veszteség mellett a legszebb fényt lehet adni. Bizony sokszor vannak elrontott kövek is, meg olyanok, amelyeket el kell hasítani kettébe, pontos törésvonal mellett, mert esetleg hiba van benne, s eltörne, ha másképp bánnának vele. Tudomány biz ez, s még annak sem utolsó!

Munka közben jókedvük kerekedett. Ment is minden annak a rendjén, mígnem egyszer egy küldönc jelent meg nagy titokban, s levelet hozott az ifjú van Ostennek. Ettől kezdve Emmerich megváltozott. A jókedv odavolt. Kérdezte is az apja, hogy mi történt, el is mondta ő, hogy lám, a szanatóriumban megismerkedett valakivel, aki most írt neki, s ő mennyire szeretné látni. De nem lehet, mert fél valakitől, valakiktől, s megkérte, hogy ne látogassa meg.

Sajnálta is az öreg a fiát, de hát, gondolta magában, a fiatalság már csak ilyen. Majd elmúlik neki.

Közben a mű is haladt. Úgy tűnt, hogy a királyi ékszerrel időnap előtt el fognak készülni. Az öreg van Osten már előre örült, mert ha egy fatális véletlen közbe nem szól, akkor szép kis honorárium üti majd a markukat. Ezek a külföldi királyi családok nem szoktak szűkmarkúak lenni. Mélyen bent, magában még azt is elvégezte, hogy a honorárium nagyobbik részéből majd a fiának fog valami szépet vásárolni. Csak hát, ember tervez, Isten végez, ahogy az már lenni szokott. December hónap eleje volt, már készen voltak a munkával, csak a futárt várták, hogy vigye az ékszert és hozza a díjukat, amikor beütött a katasztrófa. Ebben az időben a holland ékszerészek legnagyobb bánata az volt, hogy néha, amikor valakiknek sikerült meg-orrontaniuk, a frissen elkészült nagyobb ékszereknek – abban az időben, amíg a megrendelőt és természetesen a fizetségüket várták –, a keservesen elvégzett munka eredményének egyszer csak, egy éjszaka idején lába kelt. Sajnos nem is valami misztikus módon, hanem a lehető legprózaibb formában. Egy ékszertolvaj banda garázdálkodott ez időben Amszterdamban, amely – úgy látszik jó informátorai voltak – valahonnan értesülve arról, hogy hol készült el nagyobb érték, egyszerűen elemelte a kész munkát a páncélszekrényből. Ez ellen az ékszerészek általában úgy védekeztek, már amikor tudtak, hogy hétpecsétes titokban tartották azt, hogy mikor és milyen munkán dolgoztak éppen. Néha sikerült, néha pedig nem. A nagyobb műhelyekben, de bizony néha a kisebbekben is, sokszor akadt valami szószátyár inas, vagy dicsőség után vágyakozó segéd, néha akár a mester maga, aki ellenállhatatlan kommunikációs vágyában elkottyantotta a szent titkot. Néha rossz helyen.

A van Osten műhelyben eddig ilyesmi nem történt. Most azonban úgy látszik, rajtuk volt a sor, mert egy szép napos-fagyos decemberi reggelen csak arra ment át Emmerich van Osten a műhelybe, hogy bizony az ajtó tárva-nyitva, a széf ajtaja is tárva-nyitva, a királynő karkötője pedig sehol.

Nagy szomorúság lepte el a házat. Bár mindig takarékosan éltek, volt is valami félretett pénzük, amiből a kárt meg tudták volna úgy-ahogy fizetni, de élni is kellett volna valamiből és a műhelyt is tovább működtetni, szóval: egy-kettőre rájöttek, hogy nagyobb adósság nélkül nem megy. És akkor még ott van az ismeretlen királyi család, akiről nem tudhatták, milyen félék. Még az is meglehet, hogy bosszúból egész egyszerűen orgyilkost küldenek rájuk, vagy valami más, hasonlóan kegyetlen módon vesznek elégtételt eltűnt kincseikért.

Nem volt mit tenni, be kellett jelenteni a rendőrségen, így legalább a törvény felé védve lesznek.

Meg is jelent a holland királyi rendőrség képviselője Alleman felügyelő képében. Csinált az aztán mindenféle hókuszpókuszt, kikérdezéseket, rajzokat a kirabolt műhelyről, már amit a rendőrség csinálni szokott, és megígérte, hogy tehetségéhez mérten a legrövidebb idő alatt a végére jár a dolognak.

A holland rendőrségről akkoriban köztudomású volt, hogy eléggé lágy emberekből áll, nem-igen szerettek zavarni senkit, még a bűnözőket sem, de két dologban azért kivételt tettek. Ez a két dolog a hajózás és az ékszerlopás volt. Hogyisne! Hiszen ezekből élt az ország. Így tehát Alleman felügyelőről is jobbára el lehetett hinni, hogy tényleg a legszigorúbban utána fog nézni az ügynek. Meg is jelent már másnap, igen bizakodóan:

– Fogom már a tolvajnak a nyakravalóját! – mondta a két pórul járt ékszerésznek. – Van ám nekem egy emberem, aki imitt-amott információkkal szokott szolgálni a rablókról, s őt most nagyon szigorúan megintettem, hogy nagyon gyorsan tudja meg, hová lett a királyi ékszer.

No, feltámadt a remény a van Ostenekben. Akkoriban már működtek a híres holland biztosítótársaságok, és azok, ha látták, hogy a lopást úgy a kárvallott, mint a rendőrség komolyan veszi, általában fizettek is. De hiúnak bizonyult a reménykedés. Bizony az említett kijelentés után egy hétig sem nézett feléjük a felügyelő. Akkor is igen röviden és csak vakargatta a fejét:

– Én fel nem foghatom, hogy mi lehetett azokkal a kövekkel – mondta elkeseredetten. – Sem az orgazdáknál meg nem jelent, sem a kétes hírű gyémántcsiszolóknál nem lehet gyors gazdagodást tapasztalni. Szóval: vagy az van, hogy valaki ül rajtuk a jobb jövő reményében, vagy pedig... de erre gondolni sem merek. Mégis: nem lehetséges, hogy talán valaki a házból?...

A két van Osten egymásra nézett és egyszerre fehéredett el az arcuk.

Mindketten ugyanarra gondoltak. Az apa elrettenve, a fiú szégyenkezve. Hogy: vajon nem azok az ártatlan beszélgetések ott a tó parti szanatóriumban, szolgáltak információval valakinek? De hiszen az nem lehet, akkor még senki sem tudott a királyi megrendelésről. Vagyis hát, az öreg van Osten tudott, de ő meg a fiával nem közölte, nem közölhette.

Vagyis hát: nem! Ezt határozottan állíthatták. De mégis: a gyanú árnyéka bennük maradt, és rágni kezdte őket. Főleg az apát. Merthogy a fiú voltaképpen meg sem mukkant az ügyben, sőt másban sem igen. Ha lehet ezt az eddigiekhez képest, hát még szótlanabb lett.

Nem is kellett sokat várni arra, hogy a felügyelő most már mérgesen meg ne jelenjen megint:

– Na, maguk aztán jól bolondját járatják velem! Nincs itt semmi rablóbanda, imhol a bírósági végzés, elfogták az egész bagázst, be is vallottak mindent, de a királynő karkötőjének se híre, se hamva. Uraim, itt alighanem önbetörés történt! Ajánlom magamat!

* * *

Két nap után Amszterdam városa újabb szenzációra ébredt. Julius van Osten felakasztotta magát. Miért, miért nem, találgathatta az, akinek kedve volt hozzá. Büntudat volt-e az ok, vagy az elkeseredés, esetleg a fiát gyanúsította magában a tolvajokkal való cimborálással, s nem merte a szemébe mondani, nem tudhatta senki, mert a halottak nem beszélnek.

Emmerich van Osten ezek után még csendesebb lett. Napokig nem szólt senkihez. Megjött a királyi futár is, hogy most már kellene az ékszer, mert imhol, mindjárt karácsony, és Mária királyné kezd türelmetlen lenni.

Emmerich van Osten ezek után eltűnt. Egyik este még otthon volt, másnap reggel pedig a műhelyt bezárva találták, egy nagy táblán felirattal:

Családi ügyek miatt zárva!

És igen bokrosak lehettek azok a családi ügyek, mert sohasem látták őt többet az amszterdamiak. Valamikor, jóval később, évek múlva jött csak valami kósza híradás, hogy azt mondja: „Látták ám, egy angol hajón volt matróz az istenadta. Egyébként egészséges volt.”

De ezt hinni is lehetett, meg nem is, mivel az a matróz, aki egy kocsmában beszélte, akkor már igen jól be volt rúgva.

* * *

Az azonban bizonyos, hogy Mária királyné, ezen a néven a második, a karácsonyi ünnepen egy igen szép karkötőt viselt, amiről az hírlett, hogy egy amszterdami kisműhelyben készült, de ne keresse ám senki, mert az a műhely azóta már megszűnt!

Álarc II

Szép nyári este volt, amikor Nemvaló István először lépett be a központi épületbe. Akkor este a kutya se nézte meg, végeredményben nem is volt mit nézni rajta, közönséges középkorú ember volt, látszatra úgy negyven és ötven között. Csak amikor a nevét bediktálta, akkor kérdezte meg tőle a kisasszony a pultnál, hogy egy, vagy két l-lel szokása-e írni. Ez is rendjén való kérdés volt, hisz sokáig ő maga is úgy tudta, hogy az ő nevét két l-lel kell írni, így: Nemvalló. Eszerint a név eredete valami régi fogsághoz kötődne, amikor is néhai őse, akár kínzások hatására is: nem vallott. Így is igen jó régi név lett volna, azonban az igazság nem ez volt. Nemvaló Istvánnak a neve ennél sokkal régebbi időkből eredt, akkoriból, amikor még a magyarokat keresztvíz alá se tartották, s gyerekeiknek gyakran adtak efféle neveket, mint ez a Nemvaló is, de létezett olyan is, hogy Névtelen, vagy egyenesen Halál. Mindez azért, hogy a Rossz, a Rontás, ha keresi, rá ne találjon a gyerekre. Hogyan volt lehetséges az, hogy egy ilyen név, mint ez is, átvészelte az évszázadokat, sőt egy egész évezredet, azok közé a megmagyarázhatatlan csodák közé tartozik, amelyek vannak, de senki se tudja, hogyan és miért. De ha már egyszer így volt, hát igen nagy hasznát is vette a név fura hangzásának.

Nemvaló István ugyanis költő volt. Méghozzá nem is sikertelen költő. Sikerét főképp nem annak köszönhetette, hogy olyan világrengető vagy mélyenszántó gondolatok rajzottak volna a fejében, amiket feltétlenül és gyorsan közölni kellett volna az emberiséggel, elkerülendő annak látható időn belüli kipusztulását. (Már t.i. az emberiségnek, nem pedig az illető gondolatnak a kipusztulását.) Nem, neki nem a gondolatai voltak költészetének leglényegesebb részei, hanem inkább a szavai. Ugyanis egészen kiválóan tudott a szavakkal zsonglörözni, s ehhez kiüresedett világunkban már nem is volt szükség másra, mint egy jó névre és egy kicsi, de csak egész picike agresszivitásra, és a siker garantált volt.

Hősünk tehát nem érezte rosszul magát mai világunkban. Nem volt ugyan kirobbanóan sikeres sem, de hát ki olvas még manapság verseket... Legalább ezzel szokta magát vigasztalni olyan periódusokban, amikor épp nem mentek elég jól a dolgok. Az ilyen időszakokra ő régebben azt szokta mondani, hogy „rossz szériája” van. A rossz széria azonban egy idő óta elkerülte, igaz jobbára az ihlet is. Ám a régebbi művek újrakiadásának a tiszteletdíjából is elég jól meg lehetett élni.

Volt ugyan a laptopjában egy regény is, majdnem teljesen befejezve, de jó érzéssel várt még vele. (Végül is azért laptop, hogy lapuljon.) Várt mégpedig abból az okból, mivel sejtette, hogy ennek a regénynek a fogadtatása nem lesz majd olyan egyöntetűen kedvező, mint az eddigi műveinek. Majd befejezi egyszer, amikor már semmi nem fog hiányozni az életéből, akkor majd bedobja a köztudatba, hogy: „nézzétek, én ilyet is tudok ám!”, és azután jöhet, aminek jönnie kell. Merthogy a sok év alatt kifejlődött annyira az esztétikai érzéke, hogy belássa, ez a regény valóban remekmű. De azt is tudta, hogy éppen ezért nem fog tetszeni senkinek. Nem fog először is éppen az ő törzsközönségének, mert az nem ilyenhez van szokva. A kritikusainak úgyszintén. No persze lehet, sőt több mint valószínű, hogy tetszeni fog egy egész csomó embernek, azoknak, akik elég értelmesek, hogy megértsék, és talán azoknak is, akik egyáltalán nem különösebben értelmesek, de őszinték és jóérzésűek. Csak-hogy éppen ez a két emberfajta az, akinek ilyesmire általában nincs pénze, és ha van, akkor másra kell költse. Ilyen meggondolásból tehát egyáltalán nem sietett a regény befejezésével.

Most viszont éppen azért jött ide, hogy az ihletet, ami régen elkerülte, egy kissé újra magához csalogassa. Mert érezte, valamivel most már tényleg ki kellene rukkolnia, vagy túl hosszúra nyúlik a hallgatása és elszoknak tőle. Ha pedig végképp nem adódik semmi, hát akkor jobb híján befejezi a regényt. Talán mégiscsak el lehet majd sózni, még ha remekmű is!

Másnap délelőttre találkozót beszélt meg Bodó Bélával. Tudta róla, hogy itt lakik a fürdőhelyen, végül is többek között ez is hozzájárult ahhoz, hogy idejöjjön. Persze más okok is. Béla Strupka Mihály unokaöccse volt, és a Mihály-féle hagyatékról akart vele beszélni. Amely hagyaték egyébként úgy tűnik, senkit se érdekelt, az özvegyet a legkevésbé. No, ez azért nem volt teljesen igaz, mert azért a hagyaték anyagi részén szinte összevesztek az örökösök, pedig nem is volt sok, egy lakás V. külvárosában, meg némi kisebb értékű dolgok, de ami a szellemi hagyatékot illeti, hát arra tényleg nem volt jelentkező. Ez alatt természetesen nem a könyvtára értendő, mert arra rácsaptak, hanem azok az írások, amelyek azóta is ott porosodtak a ház végében, a fáskamrában. Persze: Bodóéknál. Pedig Mihály már több mint tíz éve meghalt.

István nagyon kíváncsi lett volna arra, hogy hagyott-e Mihály valami egyéb írást is maga után, mint azt, amit még személyesen adott át neki, amikor utoljára találkoztak. Ez akár létfontosságú is lehetett volna az ő számára is.

Már igen rossz bőrben volt akkor, amikor egyszer átüzent neki, hogy kéri, jöjjön, ha tud, minél hamarabb.

– Itt volna egy történet – mondta. – Nekem nincs tehetségem arra, hogy megírjam, de semmiképpen se úgy, ahogy megérdemli. Különböző is fajtájú történész vagyok, ami nincs bizonyítékokkal jól megtámasztva, azt le se merem írni. De te a szavak embere vagy, meg tudnád tenni. Ha mégis zavarna, ez nem plágium, íme én magam adom át neked. A téma megérdemli, csak írd meg. Nem tudom, mennyi idő kell neked hozzá, feltételezem, nem túl sok. Ámbár én már aligha fogom meglátni.

Itt most István megpróbált erőtlenül tiltakozni, ahogy szokás, pedig a vak is látta, hogy Mihálynak igaza van. Meg is halt nem egészen három hét múlva. A betegség nem válogat. Vagy ha igen, semmi esetre se az emberek szempontjai szerint. Mert ha mégis aszerint válogatna, akkor Mihálynak legalább kilencven éves koráig kellett volna élni. Mert Mihály zseni volt, ezt mindenki tudta, aki csak egyszer is beszélt vele többet, mint egy félórát.

És most itt van a laptopjában a regény, amit a Mihály történetéből írt, nem egészen befejezve, de megvan. Jó sokáig írta. Nem olyan volt ez, mint a verseskötetei, hogy jobb időkben évenként jött ki egy a tolla alól. Ez vaskos volt és testes, és azonkívül is többször abba kellett hagynia, és egy-egy félévig, vagy akár egy évig is pihentetnie. De most már megvan. Vagy legalábbis majdnem teljesen megvan. Hát most jó lenne tudni, hogy van-e még egyéb, ehhez hasonló a hagyatékban, és talán azt is, hogyan viszonyuljon az egésznek a megjelenéséhez? A saját nevén adassa-e ki, vagy jobb lenne inkább a kettőjükén, a Mihályén meg az övé? Mert minden hibája mellett azért Nemvaló István alapjában véve tisztességes volt. Legalább akkor feltétlenül, amikor emiatt őt magát veszteség nem érte.

A beszélgetés elég nehezen indult. Mindketten nagyokat hallgattak, a múltra gondolva, mielőtt rátértek volna a lényegre. Arra, ami Istvánt igazából érdekelte.

– Hát én nem is igazán tudom. A csomag ott van nálunk a fáskamarában, hisz tudod, akkoriban senkinek se kellett. Szerintem azt tehetsz vele, amit akarsz. És ha találsz közte olyat, amit fel tudsz használni, hát használd fel. Azt hiszem, Misi bácsi is ezt mondaná. Vagy úgy gondold, hogy a többiek részt érdemelnének belőle? Azok után, hogy tizenkét éve hagyták nálam porosodni?

– És a név?

– Mit akarsz a névvel? Te írod meg, vagy mi a kutyafüle? Julcsit nézed? Tegnapelőtt érkezett.

Igen, őt nézte. Akkor már vagy két mondatra is alig tudott figyelni, csak rakosgatta egymás után a szavakat, megszokásból.

A nő félig háttal volt fordulva, egyedül ült egy asztalnál és olvasott valamit. Nem láthatta a két férfit, akkor sem, amikor bejött, mert az ajtó kissé ferdén oldalt volt hozzájuk, az ő asztalukhoz képest. Kezdetben István nem is ismerte fel, mert nem is számított arra, hogy itt és most látni fogja. Aztán, amikor felismerte, valami fájó érzés hasított bele, mint mindig, amikor látta.

– Ó igen – mondta ekkor Béla. Voltaképpen Istvánnak majdnem minden ismerőse tudott róla, hogy reménytelenül szerelmes a nőbe, és aszerint viszonyultak ehhez a hírhez, amennyire szimpatizáltak, vagy nem szimpatizáltak. – Hát ő is itt van. Tudod, a népgyűlésre jött. Holnap tele lesz a szálló. Jó szerencse, hogy ismert ember vagy, mert talán még helyet se kaptál volna, ha holnap jössz, vagy pláne holnapután.

Na, a népgyűlésről tökéletesen megfélemedezett. Pedig tudta, hogy a kis fürdőhelyen minden nyáron afféle nyári egyetemet tartanak, általában olyan politikusok, akik mindig, vagy majdnem mindig ellenzékben vannak. Régebben ő is látogatta ezeket a népgyűléseket, amíg egyszer csak rá nem jött, hogy azok a szép dolgok, amikről ott beszélnek, valószínűleg sohase fognak megvalósulni. Mert mire egyenként minden akadályt leküzdenek, addig annyi új akadály tornyosul fel, hogy ezek a derék idealisták kapkodhatják a fejüket, hogy most már aztán mihez és merre fogjanak.

Ez mindenesetre kellemetlen hír volt. Szerette ugyan az előadókat, egyiket-másikat személyesen is ismerte, de most éppen semmiképpen se vágyott nagyobb társaságra. Pedig ezek után aligha menekül tőle.

Julcsival körülbelül nyolc évvel ezelőtt ismerkedett meg. Voltaképpen ismerhette volna már rég, még abból az időből, amikor, fiatalok lévén, hetenként vagy kéthetenként össze-össze-gyűltek Mihályéknál, afféle irodalmi beszélgetésekre. Járt akkoriban oda egy náluk valamivel idősebb pár, nem mindig, de néha, akik már házasságban voltak, sőt egy öt év körüli kislányuk is volt. Ezek voltak a Julcsi szülei. És ebből következően közte és Julcsi között elég nagy különbség volt, ami akkor még elég sokat számított. Ma már nem. No, de akkoriban még nemigen figyelt a körülötte történetekre, hacsak nem voltak az írással közvetlen kapcsolatban.

Aztán sokáig kiesett a látóköréből az egész régi társaság. Fel is bomlott, egyik erre, a másik arra sodródott az élet folyamán. Csak kevesen tartották a kapcsolatot.

Vagy nyolc éve, tehát már jóval a változások után, amikor István szerkesztő volt egy irodalmi lapnál, egyébként elég színvonalas lapnál, valami írás-ügyben nála járt az akkor egy válóperen frissen átesett Julcsi. Mivel maga is nemrég vált el, s még érezte az egésznek a kellemetlen következményeit, de fájdalom azért már nem volt benne, igen megsajnálta a szép fiatal vidéki tanárnőt.

A sajnálat aztán annak rendje-módja szerint szerelemmé mélyült, és az események akár követhették is volna a maguk természetes menetét, de úgy látszik valamelyikük, és ez inkább ő lehetett, mint a nő, elronthatott valamit. Mert a dolgok egészen más irányt vettek. Neki, Istvánnak akkoriban komoly barátnője volt, akivel szemben bizonyos felelősséget érzett, Julcsi pedig akkor eltűnt az élet forgatagában, semmit se lehetett tudni róla. Egy fél évig. Közben egyik napról a másikra véget ért az amúgy is már haldokló kapcsolat, egy fél év után pedig Julcsi ismét jelentkezett, szintén valami irodalmi problémával. De akkor már nem vidéki tanárnő volt, hanem egy lépéssel feljebb lépett a társadalmi ranglétrán. Ha éppen intellektuálisan nem is, de anyagi létében feltétlenül. Ezt akkor István nem vette komolyan. A nő időközben állást változtatott, s olyan közegben helyezkedett el, hogy néha közvetlen munkakapcsolatba kellett kerülniük. Nem állandó jelleggel, csak néha. Úgy átlagban egy fél évig nem volt látható, aztán egyszerre megjelent. Aztán megint eltűnt, majd megint előkerült.

Ezek a féléves kihagyások ahhoz elég voltak, hogy István szenvedélye egyre magasabb hőfokon izzon, de ahhoz nem, hogy Julcsi is tüzet fogjon. Vagy ki tudja, tán tényleg közömbös volt neki a férfi. Egy közeli kedves ismerős, semmi több. Ilyen is van néha.

És azután is, rendesen fél, egy éves kiesésekkel, a nő megjelent ezt-azt elintézendő, már ahogy a helyzet hozta. És eszébe nem jutott volna, még véletlenül se, hogy István közben a pokol kínjait éli végig. Akkoriban Istvánnak igen jól „futott a csikója”. Értve ezalatt, hogy szerencsés volt a hölgyeknél. Ez a szerencse valószínűleg komoly mértékben volt köszönhető mind eredendő jó modorának, neveltetésének, mind pedig a lapnál betöltött pozíciójának. Emiatt pedig érdekes kettősség alakult ki az életében. Egyrészt az idő és egyéb dolgai néha elfeledtették vele Julcsit, aztán eljött az ideje, hogy megjelent, és akkor újult erővel lángolt fel benne az érzés. De mindig erősebben, mint azelőtt. Egyszer aztán odáig ment a dolog, hogy el is mondta neki. Nem bevallotta, ahogyan azt a romantikus lelkek szokták mondani, az már talán a korához sem illett volna, legalábbis puritán lelkületével ezt így hitte, hanem egyszerűen elmondta, méghozzá anélkül, hogy bármit kért volna cserébe. Az ugyanis szintén nem illett volna hozzá. Ő ezt puritánságból tette, de lehet, sőt igen valószínű, hogy a nő ezt is rosszul értelmezte, gondolván őt annyira beképzeltnek, hogy a többit, azt hitte, a pozíciójára bízta. Ezt persze csak gondolom, mert senki ember a más lelkébe bele nem láthat. A végeredmény azonban ugyanaz volt akár egyik, akár a másik magyarázatot fogadta el Julcsi magában, ugyanis nem is történt egyéb, mint hogy meghallgatta türelmesen, biztosította arról, hogy ezzel az információval visszaélni nem fog, és azután ment minden a régiben. Semmi sem jutott nyugvópontra.

Na és most itt vannak mind a ketten, de a helyzet megint olyan, hogy holnaptól kezdve senkinek se lesz egy perc nyugta, se egy kis magány a pihenésében.

Azért aznap délután mégiscsak találkoztak. Kicsi a fürdőhely, két messziről jött ember mindenképpen össze kellett, hogy fusson. És ha már összetalálkoztak, akkor együtt is maradtak vacsoráig. Volt beszédtemájuk elég, mindkettőt nagyjából ugyanazok a dolgok érdekelték. Még meg is egyeztek, hogy másnap megint összejönnek.

Így is történt. Az egész délelőttöt, s azután a délután nagy részét is együtt töltötték. Kellemes nap lett volna, ha Julcsi megint nem azt a távolságtartó attitűdöt vette volna fel, ami neki Istvánnal szemben már szokása lett. Bár voltaképpen nem igazán távolságtartás volt az, hisz a férfi se erőltette a közeledést, nem volt hát értelme. Inkább mesterkélettségnek lehetne mondani. Kis kényszeredett félmosollyal az arcán, ami rendszerint a legidegenebb embert is dühbe szokta hozni. Ilyenkor szoktak a kevésbé jólneveltek kifakadni, hogy: „Na mit hordod úgy fenn az orrod, nem akartalak megcsókolni!” Na, István ilyesmit nem mondott, két okból sem. Egyrészt mert viszont igenis szerette volna, másrészt meg azért nem, mert általában jól nevelt ember volt. Csak nyelte a keserű pirulát és udvariaskodott.

Harmadik napra megint megbeszélték, hogy délelőtt találkoznak. Ekkor már nagyon sok ember volt ott. Lépten-nyomon vitatkozó társaságokba botlottak, ezek vagy egyiküket, vagy másikat ismerték. Ők maguk is beültek egy-két érdekesebbnek ígérkező előadásra. De aztán csak kimentek, mert úgy találták, nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

– Szervusztok, na milyen meglepetés! – kiáltott rájuk már messziről egy öttagú társaság. Na ezek a kivétel kedvéért mindkettőjüket ismerték, csak külön-külön. Székelyországból voltak, és mindketten kapcsolatot tartottak velük, nem tudva, hogy a másik is azt teszi. – Hát ti együtt? Na, végül is nem olyan meglepő, két V.-beli! Gyertek akkor velünk, ma mindenképpen mulatni akarunk. Titeket is meghívunk.

A hangosságukat leszámítva kedves emberek voltak, s érdekesek is, hát velük mentek. Éjfélig együtt is maradtak. Akkor feloszlott a társaság. De nekik jó kedvük kerekedett. Julcsinak sem akaródzott még hazamenni.

– Felmehetek hozzád egy búcsúpohárra? – kérdezte.

Felment. És akkor már reggelig ott is maradt...

* * *

Hazamenve, István számára megkezdődtek a rossz napok. Voltaképpen nem is napok voltak, hanem összesítve több is, mint egy hónap.

Három nap után meghalt özvegy Nemvaló Andrásné. Miután már majdnem húsz éve kínlódva, sípolva vette a lélegzetet, öreg, asztmás tüdeje úgy döntött, hogy nem csinálja tovább. Mikor az embernek az anyja hal meg, akkor mindig árvának érzi magát, akkor is, ha már nagyon öreg volt. Még ki sem lábalt István az ebből következő enyhén depressziós állapotból, amikor híret vették, hogy a volt feleségének szívrohama volt és kórházban van. A nő orvos volt a mesterségére nézve, s ebben az évben az orvosokat kivételesen sok csúnya gyűrődés érte. A szíve pedig nem volt egészséges a hölgynek, hát az egyik ilyen kellemetlenség után úgy tűnik, hogy azt már nem bírta el. A második üzenete már a kórházból jött, kérte, hogy látogassák meg. Idősebb nőtestvérével hát István felkerekedett, és meglátogatták. Pedig akkor már több éve semmiféle kapcsolatot nem tartottak. Csak éppen hogy az egyik nem ment többé férjhez, a másik meg nem nősült meg.

A kórházban aztán arra kérte őket, hogy menjenek majd el a temetésére. Ők próbálták vigasztalni, hogy az még odébb van, de leintette őket.

– Én azt jobban tudom! – Ilyen kegyetlen őszinte ember volt magához, de másokhoz is. – Jobban esik majd odalenn a pihenés.

Neki lett igaza. Másnapra ő is meghalt.

A rákövetkező időben István most már tényleg nem tudott külső dolgokra figyelni. Bejárni ugyan bejárt a szerkesztőségbe, de minden kollegája tudta, hogy most semmit sem lehet rábízni. Ez megint eltartott egy pár hétig.

Nem egészen négy újabb hét után aztán magához tért annyira, hogy szakmai dolgokról is lehetett vele beszélni. Ekkor jött hozzá a szépprózával foglalkozó kollega. Egy jó vaskos könyvet hozott magával, hogy: „Ilyet még nem láttál! Ez lesz az év slágere! Vagy tán már most is az. Olvasd el te is!”

Nézi István a könyvet:

Hajnal

Írta Wágner Júlia.

Kicsit megrázta a fejét. Most emlékezett vissza, hogy azon a különös éjszakán, mielőtt ő elaludt volna, Julcsi még arra kérte, hogy használhassa egy félóraig a laptopot. Merthogy volt nála floppy, de számítógéphez sehogy sem tud hozzájutni.

– No, hát elvette – állapította meg. – Most már az övé. De minek kellett ezt így elvenni? Hiszen ha csak egy szóval kérte volna, egyből odaadtam volna. Nem tudta? Most már mindegy. Hát akkor elvállalta. Az Isten áldja meg érte! Nekem úgymint csak vesződség volt tizenkét évig. Nem az én stílusom az ilyen regény. Minek is nekem?

– Jól van ez így, ahogy van!

Az idő

(Babu történetének folytatása)⁴

„Maradnak az igazak és a jók.
A tiszták és a békességesek.
Erdők, hegyek, tanok és emberek.
Jól gondolja meg, ki mit cselekszik!”

(Wass Albert: A kő marad)

Az idő, ez a mérhető, de voltaképpen és igazából nem létező valami, egykedvűen és egyenletesen ment előre a maga útján, mit sem törődve azzal, hogy a fizikai testek egyike-másika gyorsabban vagy lassabban írta le pályáját az euklideszi térben. Az a fizikai test például, amelyiket Nemvaló Istvánnak neveznek, pillanatnyilag a Föld nevű bolygóhoz képest nyugalomban volt. Sőt, nem csak nyugalomban volt, hanem ott ült a maga teljes nagyságában az asztalfőn, és arcán korához voltaképpen kevésbé illő mosoly terpeszkedett el. A mosoly oka az volt, hogy a szíve Julcsikája végül is elhatározta magát, és sok évi oda- és visszatáncolás után hozzámegy feleségül. És elhatározását szemmel láthatóan tett követte, mert most éppen ott ültek mindketten a v.-i házasságkötő terem előcsarnoka fölötti kisteremben, közepesen népes vendégsereg körében. Mert azt nem lehet mondani, hogy a vendégsereg túlságosan népes lett volna. Nem, népes igazából nem volt, de igen nagy gonddal válogatott.

Voltaképpen mindenkit aszerint válogattak be illetve nem a vendégek közé, hogy annak idején az ezerkilencszázhetvenes évek idején hozzátartozott-e vagy nem egy bizonyos társasághoz. Majdnem azt mondtam, hogy baráti társasághoz, de aztán mégis visszakoztam. Strupka Mihály valamikori társaságának ugyanis az az érdekessége volt, hogy nem volt mindenki mindenkinek a barátja is egyben. Bizony, komoly egymásnak feszülések is voltak a társaság egyes tagjai között. De mégis egybetartotta őket az, hogy mindnyájan, ha külön-külön is, de a több évvel azelőtt meghalt zseniális tanár barátai voltak. És hogy a maga módján mindegyik azt az elvet vallotta, sőt meg is akarta valósítani, amit még régen Strupka Mihály fogalmazott meg, és amely szerint még élni sem érdemes, ha az ember lehetőségeihez képest nem a maximumot adja a többi embernek, de minden cselekedetében ám. No, ezt igen nehéz lehetett megvalósítani, nem is sikerült mindenkinek és nem is mindenkor, de mindegyikük ezt vallotta életelvének, s tőle telhetően igyekezett is, hogy megfeleljen neki.

Ezeket a gondolatokat pillanatnyilag egy feltűnően szép nő gondolta végig, aki az asztal végén nagyjából egyedül ült, láthatóan nem nagyon törődve a többiek épp zajosan beszélgető társaságával. A nő neve voltaképpen Babai Ilona volt, a társaságban ebből először Babilon lett, majd később egyszerűen Babu. Különben meglehetősen élénk megbeszélés előzte meg annak idején az ő meghívását, nem azért, mintha nem szeretne volna mindenki, de abban nem tudtak igazából megegyezni, hogy voltaképpen hozzátartozott-e vagy nem a Strupka Mihály köréhez.

Nemvaló István, akinek a fejében voltaképpen megszületett az ötlet, hogy a házasságkötésre a régi barát társaságát kellene meghívni és senki mást, nem tudta egyedül eldönteni ezt a kérdést, és végül is megkérdezte Csemetétől.

⁴ Babu történetének az első része egy másik írásban található, amelynek címe „Az arany macska”.

– Mindenképpen odatartozik! – jelentette ki ellentmondást nem tűrően a kérdezett. – Ha Mihály látná, meg is sértődne a Babu távollétéén.

Hát meghívták. És most itt van, egyedül, mint oly sokszor életében, de nem csak egyszerűen egyedül, mert az másokkal is meg szokott esni. Babu azonban úgy ült közöttük, hogy egyenesen sütött belőle az egyedüllét. Még az előbb emlegetett Csemete bírta ki legtöbbet mellette, de a szótlanságát ő se bírta sokáig, vagy még inkább, ha beszélgetni akart valakivel, akkor kénytelen volt mások felé fordulni.

Babunak egyébként igen különleges története volt, legalábbis, ami a származását illeti. Az édesanyja grófkisasszony volt, de nemcsak úgy egyszerűen grófkisasszony. Az nem lett volna különös dolog Erdélyben, ahol annak idején sokkal sűrűbben fordultak elő a mágnás családok, mint bármely más táján a világnak, de a Babu édesanyja emellett egy igen ismert történelmi nevet is viselt. W. Irénke emellett úgy volt nevelve, hogy teljes mértékben tudatában legyen annak, hogy milyen kötelességeket és felelősséget ró rá egy ilyen történelmi név viselése. Mint ahogy az már azelőtt is sokszor megtörtént, serdülő korában a fiatal lányt megigézték az akkoriban divatos kommunizmus eszméi. Nem ő volt az egyetlen mágnás-sarjadék, aki így tett. Nem is volt ez annak idején érthetetlen, hiszen ez volt az a rétege a társadalomnak, amelyet a legnagyobb gondossággal neveltek, aki mindent megismerhetett és meg is ismert, ami újnak, vonzónak és emberségesebbnek tűnt, mint az addigi életelvek bármelyike. Mindez a második világháború idején történt, még a nagy fordulat előtt, tehát még álmában sem gondolhatta senki, hogy az valamikor kötelező lesz. Aztán véget ért a háború és Irénke megmaradt az elvei mellett. Könnyű volt neki, az egész világ arrafelé mozdult. Sőt, nemcsak mozdult, hanem viharebességgel száguldott abba az irányba. Amely irányba ő akkor már elég régen tekintgetett.

Hogy a háború véget ért és megtörténtek mindazok az események, amelyeknek meg kellett történniük, egy idő után hazajöttek azok, akik a háború idején hadifogságba estek különböző frontokon. Így jött haza egy idő után Babai Bálint is, a család régi kocsisának árván maradt fia. És megtörtént az, amit húsz évvel azelőtt mindenki lehetetlennek tartott, vagy legalábbis csak az operettekben volt lehetséges, mint téma. A két fiatal egymásba szeretett, és mivel olyan idők jártak, össze is házasodtak. A férfi mérnöknek tanult, a nő tanítónői állást vállalt, tökéletes fiatal káder házaspárnak számítottak, s mint ilyen, gyors iramban emelkedtek felfelé a társadalmi ranglétrán. Az ország új urai szempontjából különleges zamata volt a történetüknek – amelynek akkor még szerencsére nem volt semmiféle története – a nő származása. Valósággal reklámnak kínálkozott az új rend számára, hogy: „lám csak, milyen emberségesek is vagyunk mi, még ilyen származással is lehet nálunk érvényesülni, csak az számít igazából, ami odabent van az emberekben. Meg a munkája!”

Ment is volna minden szépen a maga természetes mentében, ha nem jöttek volna azok a különleges 1956 utáni évek. Amikor is Bálint, nem Irénke, hanem szintén egészen természetes módon Bálint, felfedezte azt, amit akkoriban sokan felfedeztünk mi, gyermekek és fiatalok. Hogy ő voltaképpen erdélyi magyar. És ha felfedezte, hát volt olyan becsületes, hogy nem is tartotta magában. Amiből aztán az következett, hogy egyszer csak felhívták egy kis beszélgetésre, egy bizonyos házba. A kis beszélgetés tizenegy hónapig tartott. Az a Bálint pedig, aki mint magabiztos fiatal mérnök ment be oda, tizenegy hónap után, mint hajlott hátú, fehér hajú, megtört ember került haza. Soha senkinek nem mondta el, hogy mi történt vele odabent.

A pályájukban is törés állott be. A v.-i lakásból (és állásból) viharebességgel repítették őket ki, Hollóhegyre. Hollóhegy a várostól úgy negyven kilométerre van, és voltaképpen nem lett volna kellemetlen község, csak az ő önérzetük gondolta azt úgy akkoriban, hogy most valami méltatlan történik velük. Sőt, voltaképpen csak az Irénke önérzete. Mert Bálint akkortól fogva magában tartotta a gondolatait. Bejárt a munkahelyére – a gépállomás vezetését bízták rá,

annyira még futotta a káderlapjából – tette a dolgát és hallgatott. Aztán kilenc évvel az esemény után megszületett Ilona.

Az apa még egy egész évvel se élte túl kislánya megszületését.

* * *

Hollóhegyen akkoriban líceum volt, de nem csak az. Jól lehetett akkoriban élni. A hatalom elvárásainak persze eleget kellett tenni, de mivel a község örök ellenzéki fészek volt már az azelőtti rendszerek idejében is, az emberek hamar beletaláltak új szerepükbe, abba, hogy mindent megtegyenek, de mégis semmi se legyen megcsinálva. Icuka persze kisgyerekkorában mindebből nem sokat látott, talán csak annyit, hogy neki nincs apukája, ami pedig a többi gyerekeknek azért nagyjából szokott lenni. De mivel azért ez mégsem volt teljességgel kiűntetett helyzet akkoriban, hát nem volt túlságosan érdekes. Az emberek más családokban is haltak, ha eljött az idejük, s általában az élet úgy folyt Hollóhegyen is, mint mindenütt máshol. Irénke nem ment másodszor férjhez. Nem azért, mintha nem akadt volna jelölt a társadalmi köreiben, de nem érzett erre semmi késztetést. Ilyesmi általában azokkal a nőkkel szokott megtörténni, akik nagyon szerették elvesztett első férjüket, s annak még az emléke is be tudja tölteni azt az űrt, ami más hölgyekben sokszor akkor is dermesztővé válik, ha nyugodt házasságban élnek.

A tanítói fizetés természetesen nem volt valami nagy, de mivel Irénkét akkor már ismerték, és mivel ismerték, hát szerették is a községben, valamiképpen mindig úgy alakult, hogy komolyabb hiányt semmiben sem kellett szenvedniük.

Az iskola érdekes volt az élénk eszű gyermek számára, olyan érdekes, hogy az alsó osztályokon gyakorlatilag úgy ment végig, hogy nem is érzékelte, hogy valami munkát végez. A tanítóját, s később a tanárait általában személyesen is ismerte, hát miért csinált volna nagy dolgot az iskolából?

Az első gondok akkor kezdődtek, amikor Icuka felső osztályba került. Igaz, az ottani tanárai is jórészt ismerősek voltak, hisz a tanári kar tagjai összejártak egymással (no meg azzal a néhány orvossal, mérnökkel, akikből akkoriban állt a falusi intelligencia). Mégis akadt azonban egy, akivel sehogy sem tudott zöldágra vergődni. Ez a valaki az új történelemtanár volt, de az irodalmat is tanította.

Eleinte vele is minden rendben volt, de az első félévi bizonyítvány kiosztásánál elkezdett kilógni a lóláb.

– Babai Ilona! – szólította a tanár, aki egyébként minderre ráadásul még az osztályfőnöke is volt. – Nem rossz, de sajnálom, téled azért sokkal jobbra számítottam.

Miért? gondolkozott el a lány, aki egyébként akkor már egy ideje Babu volt. Hiszen elég jók a jegyeim, s végül is nem akarok én tanár lenni. – Hazamenve első dolga volt, hogy elpanaszolja az édesanyjának.

– Mihály? – gondolkozott el Irénke. – Strupka Mihály? – Tényleg mi lehet a baj ezzel a kislánnyal?

– Semmi – nyugtatta meg aztán fiatalabb kollegája, amikor úgy egy hét után összehalálkozva szóvá tette az esetet. – Semmi – ismételte meg –, de a te lányod ennél, és itt most nem csak a történelemre és a magyarra gondolok, összehasonlíthatatlanul többre képes. Másnak lehet, hogy nem is szóltam volna, de neki szólnom kötelességemnek éreztem.

Így kerültek először szemtől szembe anya és lánya a Strupka Mihály maximalizmusával. Szelektív maximalizmus, mondhatnánk, mert nem mindenkivel szemben nyilvánult meg. Sőt, voltaképpen igen gondosan kiválogatta azokat az embereket, akiket erre méltatott.

Hollóhegyen erről akkoriban még nem sokat tudtak. Mihály hetente legalább egyszer, rendszerint a hét végén, bement V.-be, ott örökbefogadó szülei és a barátai körében élt társas életet. A barátok persze néha kijöttek Hollóhegyre is, egyenként vagy akár egyszerre többen is, de a függöny mögé nem lehetett látni, és végeredményben mindenki úgy képzelte el a más ember életét, ahogy az övé szokott folyni. „Lehet, hogy kártyáznak, vagy talán isznak is!” gondolták az emberek, de magukban hozzátették: „sokat azért nem ihatnak.” Merthogy Mihályt sem részegen, de még másnaposan sem soha addig senki nem látta. És ha a dolgok rendje azután is ugyanúgy folyt volna, mint eladdig, hát nem is látta volna később se.

* * *

Az idő pedig múlt, megint elszaladt egy pár év. Babu is megszokta már a Mihály különleges pretencióit, talán még büszke is volt rá, hogy tőle sokkal többet követel, mint a többiektől. És ha nem lett volna az a bizonyos Ady-est, ez az utolsó év is úgy ért volna véget, mint a többi. Mint ahogy kell. De lett Ady-est. Ezt nem Mihály szervezte, hanem egy kolleganője, akinek szokása volt időnként a község számára szavalóestet rendezni. Ebben az évben Ady Endre volt a soron. Tán valami évfordulója is volt, nem tudom. Mihály persze semmiképpen nem akart kötélnek állni, hogy nem szokott szavalni, meg gyenge a hangja, csak közvetlen közelről érvényesül, stb. De nem lehetett kimaradni belőle. És persze Babunak sem. Ezen az esten, pontosabban a megelőző próbák alkalmával, fedezte fel igen csodálkozva, hogy Mihály – férfi. De még mennyire, hogy az.

Tudta, igaz, tudta az eszével, hogy Mihálynak felesége van, de azt már nem fogta fel, hogy az voltaképpen mit is jelent. Vagy talán a szenvedély volt erősebb mindkettőjükénél? Ennyi év után ki a megmondhatója?

No hát, bujkáltak. Nem volt az igazi bujkálás, mert Mihály is igen sokat járt be a városba, meg akkor már Babu is, órákat vett az egyetemi felvételire felkészülendő. De ezek voltak azok az alkalmak, amikor találkozhattak. Lopott boldogság volt biz' az, de azt verje meg az Isten, aki irigylit az ilyesmit a másiktól. És úgy tűnt, hogy még a Mihály felesége se szólna érte, ha tudná.

Már vagy két hónapja tartott a dolog, amikor Babunak egyszer hivatalos levele jött. Hogy ekkor és ekkor legyen szíves, jelenjen meg itt és itt, egy rövid megbeszélésre. A házat ismerte, a katonakórházzal szemben álló egyemeletes ház volt. Kétség se férhetett tehát hozzá, hogy kik voltak kíváncsiak rá.

A házban már várták. Két civil ruhás férfi fogadta és kezdetben mindenféle általános dologról beszélgettek vele. Hogy mit csinál az édesanyja, emlékszik-e még az édesapjára, tudja-e, hogy milyen szerepük volt a szüleinek a világháború idején a munkásmozgalomban, stb.

Aztán egyszer csak rátértek a lényegre.

– Aztán tudja-e, kedves elvtársnő, hogy milyen értékes ember az a Strupka Mihály? – Persze tudta. Vagy legalábbis sejtése volt róla.

– Tudja, elvtársnő, mi itt sokat tudunk és nagyon tudunk hallgatni. Különböznél se érdekel minket különösebben, ha Strupka tanár elvtárs valakivel boldog lehet. Még tán örülünk is neki. Ne feledje, rendkívül értékes ember. De éppen ezért védelmet érdemel. Hogy ne történjen, ne történhessen vele semmi olyan, ami az ő munkáját megzavarhatná, vagy, még rágondolni is rossz, tönkretenné. Érti?

Babu értette is, meg nem is. Ő csak annyit tudott, hogy szereti azt az embert és mindent megtenne érte. A beszélgetés meg folyt tovább a maga medrében. A két „civil” olyan szépen beszélt vele, mint ahogy, egy régi erdélyi író szavával élve: „a tigris szokott, mikor dorombolni kezd”. El is hiszi neki az ember, hogy milyen édes kis cica.

Mindennek az lett a vége, hogy kéri, időről időre látogasson be hozzájuk és számoljon be nekik arról, hogy mi történik Mihály körül, különösen ha valami előre nem látott történne.

– Érti, elvtársnő? Ez nagyon fontos. Az ő érdekében fontos. Hiszen szereti őt!

* * *

Aztán... Nem történt semmi. Babu elment felvételizni az egyetemre, fizikus akart lenni, hát odament. Be is jutott tiszteességgel. Mihállyal ezután már valamivel ritkábban látták egymást, de ez nem volt vészes, tudták már akkor egymásról mindketten, amit tudniuk kellett. És Babu emellett még külön is nagyon boldog volt, hogy ő Mihálynak a titkos védelmezője, és hogy erről senki, még maga Mihály sem tud.

Aztán egyszer csak Mihály azt kezdte észrevenni, hogy mintha megritkult volna körülötte a levegő. Régi barátai elkerülték, nem egyszerre, csak úgy egyenként, s ha rákérdezett, olyan feleleteket kapott, hogy: „sajnos nem értem rá”, „sok volt a dolgom”, s ilyeneket. Ősz végére a nagy társaságból nem maradt mellette már más, mint Csendes Jóska, alias Csemete. Ekkor Mihály őt kérdezte meg, hogy mi lehet ennek az oka?

– Jaj, nagy sora van annak! – mondta a vigyori öreg barát. – Érdekes dolgokat pletykálnak rólad mostanában. Már rég elmondtam volna, de annyira nonszensz, hogy szégyelltem volna még előhozakodni is ilyesmivel. Hogy például beálltál volna szekusnak és jelentgetsz mostanában. Látod, milyen hülyék az emberek?

Mihály elsápadt.

– De hát... hogyan? Hát... mire alapozzák ezt?

– Voltaképpen éppen volna mire. Az az igazság, hogy egy idő óta a kis társaságunkhoz tartozó embereket, egyiket a másik után, be-behívogatják a szekura, és érdekes dolgokat kérdegetnek tőlük. Tudod, megesketik őket, hogy arról, amit ott beszélnek, senkinek se mondanak el egy szót se, de hát persze nem mindenki tudja tartani a száját. Így hát, elterjedt.

– És te is elhiszed ezt?

Csemete arcán megjelent az a bizonyos gyermekes mosoly.

– Én? Hát itt lennék akkor?

– Nem, te nem lennél itt. Mert most már lassan csak te maradtál nekem. Te meg Babu. Ha ti is itthagytok, mehetek vissza szakbarbárnak.

És az emberek attól fogva tovább is elkerülték a Strupka Mihály házát. Mikor télen Babu hazajött, senkit sem talált a régiek közül. Csak Mihály ült otthon, kettesben a feleségével, mint két öreg.

És akkor Babu mindent megértett. És zokogva mesélte el Mihálynak, hogy mit tett ő akaratlan, s tudatlanul.

Mihály csak a fejét ingatta. – Na, te szegény! Azért ne félj, lesz ez még máshogy is!

Lett is. A kiállott lelki megpróbáltatás miatt-e, vagy hogy anélkül is ugyanaz történt volna, de mindenesetre ettől a naptól fogva Mihály lassan elfogyott, mintha valami az erőt kivette volna belőle. Csak a halálát megelőző néhány hónapban látszott úgy, mintha visszakapta volna a régi vitalitásának legalább egy részét. Sorra hívogatta magához a régi barátokat, s azok ekkor már el is mentek hozzá, szégyenkezve az addigi magatartásuk miatt.

Tavaszi elején meg is halt. Az orvosok szerint gyógyíthatatlan rákja volt. A halálát közvetlenül megelőző hónapokban Babu igyekezett minél több időt együtt tölteni vele. Nem csoda, ha elhanyagolta azt a bizonyos házat ott szemben a katonakórházzal.

Aztán egy hónapra a Strupka Mihály halála után megint behívták. Ezúttal nem két, hanem négy civil várta. Ekkor úgy tűnt, mintha ők is szomorúak lennének a történetek miatt.

– Sajnáljuk! Hallottuk, mi történt a barátjával. Talán mondja el, hogy mi is van a dolgok mögött.

– A leginkább az, elvtársaim, hogy sikerült őt a halálba kergetni. Önök pedig egytől egyig alávaló gyilkosok! És ehhez még csak annyit akarok hozzátenni, hogy ha délután négy órára engem nem látnak kint az utcán, akkor az egész történet, dátumokkal és nevekkkel együtt, meg fog jelenni a külföldi sajtóban. Nem tudom, hol, és nem tudom, mikor.

Ekkor kapta az első pofont. Nem érte váratlanul. Magában már leszámolt vele. És elégedetten állapította meg, hogy az az irgalmatlan kínzás, ami ezután következett, voltaképpen nem is fáj olyan elviselhetetlenül. „De hiszen ez a test nem én vagyok! Hozzám tartozik, érzem, de nem ő az úr, hanem én!”

Néha elvesztette az eszméletét, olyankor felloccsolták. Amikor magához tért, nyögött egy hosszút, de ettől eltekintve egyetlen szót se szólt az elkövetkező másfél órában. Amikor már nagyon nehezen bírta, így gondolkozott magában: „Drága Mihály! Ugye látsz onnan fentről? Ugye, most büszke vagy rám?”

Délután három óra körül, mint valami vizes, véres rongyot, kidobták a hátsó kapun. Annyi bátorságuk már nem volt a kínzóinak, hogy megvárják az idő elmúlását. Hátha mégiscsak igazat mondott ez az elvadult nőszemély? Délután volt. Egy darabig csak feküdt ott, aztán lassan feltápászkodott és elindult hazafelé.

Az anyja otthon volt. Először megkérdezte, mi történt vele. Ő csak ránézett. Először nézett valakire azzal a nézéssel, amiről később híres lett, s amitől az embereknek, akikre így tekintett, égnek meredt a haja, s úgy somfordáltak el a közeléből, amilyen gyorsan csak lehetett.

Egy év elmúltával az országban bukott a kommunizmus. Babut ez már csak alig érdekelte. Nem foglalkozott már semmi közösségi kérdéssel.

Megpróbálkozott a férjhez menéssel, de a házassága egy fél évig tartott. Egyetlen eredménye annak a házasságnak a kislánya volt. Na, annak örült. Később aztán még akadtak barátai, de azok inkább csak partnerek voltak. És amikor rájuk unt, elég volt nekik, hogy „úgy” rájuk nézett, és hideglelősen tűntek el a színről, mintha ott se lettek volna. Igaz, néha meg-meg-jelent a színen Csendes Jóska és megkérte a kezét, de hát Csemetét csak nem lehetett komolyan venni...

* * *

Körülnézett. Most is egyedül volt, csak Csemete ült a közelében.

– Te Jóska! Voltaképpen miért vagy te Csemete? – kérdezte, csak hogy kérdezzen valamit.

– Régi história. Emlékszel Miklós Ödire?

– Aki Frankfurtba ment?

– Igen.

– Na, ő nevezett el így. Akkoriban, régen, amikor még mindnyájan írtunk, akkor találtam azt mondani az egyik írására, hogy: „Na, ez egy igazi csemege”. „Na, te meg egy igazi csemete vagy” mondta erre válaszul. Aztán rajtam ragadt. Nem igazán bánom. Elég jellemző.

Igen. Miklós Ödi. Őt kérdezte meg egyszer valaki – nem ő, ő nem merte volna – azokban a szörnyű időkben, hogy hogy is lehet, hogy éppen ő, Csendes Jóska a Mihály egyetlen hűséges barátja? És hogy úgy tűnik, Mihály is hozzá ragaszkodik leginkább. Érdekes, tette hozzá a

kérdező, mert Jóskának bár jó esze van, tagadhatatlan, de össze sem mérhető a Mihály zsenialitásával.

– Hát nem látod? – kérdezett akkor vissza Ödi. – Hiszen Jóskában olyan mérhetetlen mennyiségű jóság van, amennyi együttesen sincs meg bennünk.

– Elgondolkoztál – mondta most Jóska. Bár voltaképpen nem annyira az elgondolkozás látszott a nő arcán, mint inkább, és most aztán minden kímélet nélkül, az a rettenetes sötét mélység, ami csak különösen rossz napjaiban égett a szemében. Úgy látszik azonban Csemetét ez nem zavarta.

– Te még itt vagy?

– Miért lennék máshol?

– Semmi. Megszoktam, hogy ha így nézek valakire, akkor az két perc múlva eliszkol.

Csemete csak a fejét ingatta. – Tudom, hogy nincs köze hozzám. És különben is, a Jóisten segítségével majd csak átvészeli a rossz emlékeket...

És akkor Babu megrázkódott, mintha valami szörnyű esemény után tért volna magához. Lehet, hogy így is volt. Aztán lehajtotta a fejét. Nem szólt, de ha akkor a szemét nézte volna valaki, azt látta volna, hogy egy könnycsepp ül a sarkában. Egyetlen könnycsepp, tizenkilenc év szárazság után.

– Azt hiszem, Jóska – szólalt meg aztán határozatlan hangon –, talán jobb lesz, ha együtt megyünk haza!

* * *

Szolgalat és szabadság

Az Úr 13**-edik esztendejében, nyár vége felé, egy hintó haladt a Fekete Körös völgyében keleti irányban. Voltaképpen augusztus hónapban voltak és annak is a második felében, de ez egyáltalán nem lényeges, sem a történetünk szempontjából, sem pedig a szereplők személye tekintetében, illetve az utóbbiban csak annyiban, hogy szép, derült idő volt, kellemes, de nem túl nagy meleggel, vagyis az utazás mindenképpen kellemes lehetett. A hintó mellett egy lóhátas legény ment, hol előrerúgtatva, hol pedig lemaradva kissé, láthatóan azért, mert nem szokta meg azt az utazási tempót, ami a hintó számára természetes volt. A hintó egy kicsit dülöngélt a beszáradt sáros úton, de nem nagyon, éppen csak hogy annyira, amennyit az utasai kellemes ringatásnak érezhettek.

Az út nem pontosan a folyóvölgyben kanyargott, hanem kissé távolabb attól. A folyótól való bizonyos fokú távolságtartást a szúnyogoknak, s legyeknek az a hadserege indokolhatta, amelyek a folyóparti erdőben tanyáztak, s az arra menőt rettenetesen megkínózták volna.

A hintóban ketten ültek, két nő, egy idősebb, úgy hatvan körülnek látszott, és egy fiatal, annak a kora huszonöt és harminc év körülnek nézett ki. Egyébként annyi is volt, vagyis huszonhét éves. Mivel délután volt és a két utas eléggé fáradt volt már a hosszú úttól, nem beszélgettek, csak éppen nagyritkán váltottak egy-egy szót. Anya és lányának nézhette volna őket akárki, ám voltaképpen anyós és menyé voltak.

A hintót kísérte még valami négy szolgál, azok is lovon, de lovaik láthatólag nem voltak olyan jó állapotban, mint a hintó mellett lovagló úrfiú.

Egy adott ponton az úrfiú kissé előrelovagolt. Látott is egy letérő utat bal felé. Ott megállt, éleset füttyentett, mire a szolgálak is odagyülekeztek köréje. A letérő úttal szemben, az eddig követett országút jobb oldalán egy derékban kettétört, jó vastag nyárfára csomja meredezett.

– Ez lesz az? – kérdezte a fiatalember a szolgálától, és a nyárfára meg az útelágazásra mutatott.

– Ez, nagyuram! – volt a válasz a szolgálak részéről, attól, aki a legidősebbnek látszott. – Még a tekintetes úr öccse törte derékba ezt a nyárfát, hogy jelezze az útelágazást. Persze, akkor még fiatalabb volt. – Egyéb magyarázattal nem szolgált, így aztán örök titok maradt, hogy mire gondolt, hogy fiatalabb volt: a nyárfára-e, avagy a tekintetes úr öccsére.

Hanem a lóhátas nem látszott észrevenni ezt a határozatlanságot a szolgál beszédében. A nyárfát nézegette és elgondolta magában, hogy jókora ereje lehet a tekintetes úr öccsének, még ha a nyárfára volt is fiatalabb a letörésének az idejében.

– És mondd, a tekintetes úrnak is akkora ereje van, mint az öccsének?

A szolgál dűnnögött egy kicsit az orra alatt, mintha gondolkozott volna a válaszon:

– Hát, kell hogy legyen neki is elég ereje, de azt még senki sem merte megtudakolni tőle, hogy mennyi. Igen szigorú ember, s nem szívleli a fölösleges szószaporítást.

Ez idő alatt letértek az országútról a másik útra, ahol a hintó sebessége megnőtt valamelyest. A lovas is kissé csodálkozva vette tudomásul, hogy ez a bekötőút sokkal jobb állapotban van, mint az ország útja. Szóvá is tette.

– Jaj, kérem szépen, itt már a György tekintetes úr birtokán vagyunk. Neki pedig olyan szeme van, hogy minden görbeséget észrevesz. És akkor a büntetés nem marad el...

No, büntetés vagy sem, de tény, hogy a jobb úton gyorsabban haladtak, s be is értek esti fejés idejére egy nagy lapos faluba.

A kastély, udvarház inkább, a szélén volt a falunak, igen szép rendezett udvarral, s kerttel a háta mögött. Maga a „kastély” is láthatóan szépen rendben volt tartva.

A lovas legény csendben emésztette magában a ház uráról hallottakat. „No, ha szigorú, hát szigorú” gondolta magában, „A fejemet csak nem fogja leharapni, ha szállást kérek egyetlen éjszakára”.

No, nem is harapták, inkább igen szívesen fogadták. Az úr nem túl magas, inas, szikár ember, örömmel hallotta, hogy egy napi vendége a király udvarából jön.

– Farkas Miklósnak hívnak, a Farkasfia nemzetségből! – mutatkozott be illedelmesen. – A királyi kancellária deákja.

– Örvendek, deák uram! – fogadta a nagyúr, de látszott rajta, hogy tényleg jól esik neki a véletlenül beállító vendég. – Hát mi újság van a királyi udvarban? És mi járatban nálunk?

– Az udvarban az a hír van, hogy a felséges Lajos király visszatért a talján háborúból. Ennek mindenki örül, de főleg annak, hogy majdnem mindenki épségben visszatért. Én pedig útban vagyok a székelek felé, hogy őket inspiciáljam egy kissé.

– No, barátom, akkor van mit utazzál még!

– Bőven – válaszolt most már nekividulva a fiatalember. – Untam is volna magamat, ha össze nem hoz a jó sors a tekintetes uram rokonságával.

– No, akkor az anyámat meg a feleségemet már ismered. Hát azt az én kalandos öcsémet láttad valamerre, jártodban-keltesben?

– Nem láttam biz’ én, hiszen a Bán uram még csak akkortájt jött meg a talján háborúból, mint mondtam is volt. Meg aztán nem sok közünk van nekünk egymáshoz. Ő a vitézekkel, én a deákokkal.

– De hallani azért hallottál róla?

– Hogyne, ki ne hallott volna a híres-nevezetes Toldi Miklósról? Hiszen az egész udvar az ő hőstetteiről szóló krónikákkal van tele.

– No, ez derék! Jól van az öcsém?

– Jól biz az, most van igazán jól!

De erre már félrevonta a ház ura, hogy a következő kérdését ne hallja avatatlan fül:

– Aztán mondd, nem iszik túl sokat? És azt a... temetői kalandját, elfelejtette már a király?

– Elfelejtette már azt, nemcsak a király, de nem is emlékszik rá senki az egész udvarban. Ki is merne valamit felróni a sereg legnagyobb hősének!

– No, barátom, most igazán öröömre szolgáltál! Látom a vacsora is előállott, gyere, segíts elkölteni! – majd újra lehalkította a hangját: – Mert nézd, nagyon jó ember az az én öcsém, csak hát... ész az sajnos nem sok szorult belé. Így aztán igen jó vitéz lenne, csak a bort ne szeretné annyira. Anyánknak ne említsd! Jó?

A legény csak bólogatott, s ment, amerre a háziúr vezette.

Meg is érte, mert olyan vacsorában volt része, amelyet már rég nem evett s ivott. Meg is jegyezte magában, hogy vajon mennyit ihat az öcs, ha a báty ennyit?

Reggel, jó piros hajnalban talpon volt már a deák, gondolván magában, hogy vajon hogy búcsúzzon el a ház urától, mert az ő útja azért sürgetős lenne. De kár volt töprengenie, mert Georgyiusz úr már rég ébren volt, s a verandáról nézte a napfelkeltét. De nem ám csak a szép hajnal kedvéért kelt korán a házigazda, mert ahogy megjelent, rögtön feléje fordult.

– Örülök, hogy elkaptam kegyelmedet (nem tudom, hogy szólítsam a királyi küldöncöt), de kis beszédem volna Veled.

– Azt hiszem, az a legjobb, ha maradunk annál, amivel este a vacsoránál megtiszteltél, Uram. Nem is bánám, ha senki sem sejtené királyi küldönc voltomat.

– No, az már más! Így tetszik nekem! Valamelyest én is benne voltam az országos dolgok intézésében valamikor és tanácsot szerettem volna Neked adni, ha nem veszed zokon.

– Nem én, inkább örülök rajta. Hiszen kegyelmed közelebb van itt a székhelyekhez, többet tudhat arról, amit nekem a tisztem lesz megtudnom.

– Igen, igen! Örülök, hogy így kezded! Így eredményre is lehet majd jutni, ha el nem sieted. Mert tudd meg – és a főúr szomorúan ingatta a fejét ahhoz, amit mondott –, nem a legmegnyugtatóbb dolgokat hallok újabban a székhelyek felől. – A hangot most aztán teljesen lehalasztotta: – Őfelsége is jobban tenné, ha a taljánok helyett inkább arra figyelne, ami itt, a saját országában történik. Vagy van készülődés történni. Valami változások vannak készülődés arrafelé, furcsák és jobbára érthetetlenek, de annyira, hogy nem is tudok kiigazodni rajtuk. Egyszer ezt beszélnek a népek, máskor meg azt. Újfajta népségek vannak arrafelé feljövőben, s nem tudom, mit gondoljak róluk. Lehet ennek jó vége, de lehet nagyon rossz is. Hát vigyázz, deák uram, s járj szerencsével! Bár azt hiszem, jobb lett volna, ha egy katonaember is megy Veled, s nem egy deákot küldenek egymagában. Egy katonaember. Olyan, mint az öcsém például. No, járj szerencsével!

Miklós csak nézett. Hogy ez a nagyúr, az ország egyik legnagyobb főura, a nádor bátyja, miket beszél neki. „De hiszen itt van Erdély a szeme előtt, látja, amit látnia adatott” gondolta magában.

– Van ott egy ember. Oláhnak mondja magát, de szerintem nem az. Vagyis voltaképpen ketten vannak, unokatestvérek. Az egyiket Drágnak hívják, a másikat Balkónak. De szeretnék egyszer ezeknek a körmére nézni... De nem tudok. Messze vagyok, és – mint tudod – némiképp kegyvesztett is. Nem mintha nagyon bánám. Nem nekem való már az udvarban a tülekedés. Én inkább csak megülök itt Nagyszalontán, aztán nevelem a kislányomat, láttad, azt a kis Tündér Ilonát. Meg a rendet próbálom megőrizni. Az udvar az inkább az öcsémnek való. Ő inkább olyan örökké mozgó-nyüzsgő ember. Pedig hiszed-e, még írni se tud. Oztán mégis. Igaz, becsületes, jó vitéz ember. Neki való az udvari élet. Hanem hát, most éppen a rendet látom dőlni! A világ tisztas rendjét. Hej, ha ott lehetnék! De ide vagyok kötve. Megmondattam neked, hogy komoly ok nélkül innét ki ne mozduljak. Akkor ez volt a fontos. Itt kellett megteremteni a rendet. De azóta nagyot fordult a világ és félek, hogy nem is látom, mire a fenekével fordul felfelé. Hanem mondom én neked valamit, te deák! – a nagyúr egyszerre megélénkült a beszédben. – Üzenjél nekem, ha kellek, és menten ott terem! Hiszen az már „kellő ok”! Érted?

Egy félóra körüli idő elmúltával a deák ellovagolt. Csendesen kocogva ment, nem sietett. Nézegette a fákat, az égen úszó bárányszerű felhőket, és gondolkozott közben. Hogy milyen furcsa is ez a nagyúr. Hát hiszen igaz, mostanában kegyvesztett a királynál. Lehet, éppen ez indokolja különös beszédét.

Nem egészen egy másik félóra elmúltával a Toldi kúriától egy másik lovas is távozott. Ez már vágtatva ment, nem nézte az utat, csak azt, hogy hogyan lehet rajta gyorsabban elérni a céljához. És még egy különbség volt a két lovas közt: az, hogy ez a második a hátsó kapun ment ki, és senki sem látta, hogy mikor, hova, és kitől búcsúzott a kapufélfán kívül.

* * *

Már úgy van az ebben a földi életben, hogy mindig vannak olyan emberek, akik uralkodnak, és vannak olyanok is, akik szolgálják azokat, akik uralkodnak. Bizony, uralkodni nagy művészet, hanem az, akit sorsa szolgálatra ítelt, igen sokszor úgy gondolja, hogy neki is éppen akkora joga volna az uralkodásra, mint annak a másiknak. Hogy aztán hogyan felelne meg az uralkodással járó elvárásoknak – mert vannak ám elvárások az uralkodókkal szemben is, méghozzá igen nagyok –, azt már csak akkor kezdi meggondolni, ha megadta neki az Isten (vagy az ördög), hogy vezető pozícióba kerüljön. Ezzel a jelenséggel én magam is szembe-találtam magamat úgy húsz évvel ezelőtt, amikor poliklinika igazgatónak akartak kinevezni, jó szerencse, hogy azonnal eszembe jutott az is, hogy én semmiképpen sem tudnám kivesze-kedni a beosztottjaim számára azokat a jogokat és lehetőségeket, amiket kellene, pláne, ha nem is az én anyanyelvemen kellene azt megtenni, és azonnal átpasszoltam a megtisztelő tisztséget másnak. Látható tehát, hogy nem a levegőbe beszélek. Szóval, a csizmadia jó, ha általában a kaptafánál marad, mert ő ott a legértékesebb. Tisztelet az igen ritka kivételnek!

Farkas Miklós uram elméjében, nyugodt kelet felé vándoroltában szintén a szolgálat és a szabadság dolgának a gondolata forgott. Rágta, örölte ezeket a gondolatokat, mint kutya a csontot, természetesen főként a saját szolgálatának mivoltát tartva szem előtt. Az alkalom is illően megvolt az ilyen gondolatokra, ha visszagondolt a szalontai nagyúr, Georgyiusz Toldi uram elégedetlenségének forrására. Ő, amióta az eszét tudta, mindig szolgált, az eszével és a karjával is, egyszerre volt katona és írástudó. És voltaképpen meg volt elégedve ezzel a szolgálattal. Lám, Toldi uram annál kevésbé volt önnön magával elégedett. Pedig nála nagyobb szabadságban kevesen éltek mind ország szerint. „Úgy látszik, az igazi szabadságot voltaképpen a szolgálat adja”, fejezte be gondolkodását aztán, amikor már a nap elhanyatlott, s egészen a háta mögé került. „No, ideje volna valamilyen szállás után nézni”, gondolta még, de úgy látta, hiába. Biz’ nem látott mást maga előtt és körül, mint csak azt a hatalmas erdőséget, amelyről a vidék a nevét is kapta. Már le is tett volna a reményről, hisz szokva volt ő a szabadban való szálláshoz is fiatal és katona léte, amikor érdekes módon az erdőből, a sűrűből hangokat hallott. Mintha valahol zsolozsmáztak volna.

„Na, csak nekem is akad valahol egy fatörzs, amelyre a fejemet hajthatom”, jutott eszébe, „ahol Istent dicsérik, ott rossz emberek nem lehetnek”. Megnyugodva vette az irányt a hang felé. Amit látott, az pedig nem volt más, mint egy kicsi erdei falu, minden jel szerint szén-égetőké. Pap is volt náluk, s akkor döbbsent rá Miklós, hogy vasárnap van. „Ejnye, én aligha-nem megbántottam György uramat, hogy így hebehurgyán távoztam tőle”, jutott még eszébe, mielőtt odaért volna a faluhoz.

A falu tényleg annak bizonyult, aminek gondolta, szénégetőké. És nem is volt nagyon kicsi. Nemcsak az égetőkemencék sorakoztak takaros rendben, hanem valódi gazdasága is volt a falubelieknek. Szívesen is fogadták, nem sokat kérdezve tőle, hogy honnan jön és hová, miért megy. Látták, katona, biztosan szolgálati helyére igyekszik. A falu bírása vendéget szíves szóval, enni-, innivalóval. Az sem volt rossz. Szinte gazdagnak lehetett mondani. Semmi-képpen sem volt olyan ágrólszakadt kinézésük a falubelieknek sem, mint sokat látott útja mentén. Meg is kérdezte, kik lennének.

– Kik? Szénégetők vagyunk, mint látod is, katona uram. Lajos király urunk kegyelméből már évek óta élünk itt az erdőben, szén és meszet égetünk a környékbéli népek számára.

– Ezek szerint még vannak a közelben népek, akik fel is használják a szenet és a meszet, amit készítetek – mondta Miklós.

– Hogyne lenne! Lakott vidék ez. Innét, ahol vagyunk, kezdődnek a Szilágyi nagyuraknak a birtokai.

– És ti nekik vagytok a jobbágysai.

– Nem bizony, katona uram, ezúttal nem találsz el. Szabad királyi jobbágysok vagyunk mi. Csakhogy ide küldött minket Lajos király úr, amikor a még életben való Záchoknak kegyelmet adott. Régebben az ő szolgálatukban álltunk, sokat meg is öltetett belőlünk az előbbeni király, sokat meg rabba tett. De aztán eljött a talján háború ideje és Lajos úrnak egyre több emberre lett szüksége. Ez hozta meg a mi szerencsénket is. Aki olyan volt, katonának tették, aki pedig erre nem volt alkalmas, mint mi, azt szétküldték mindenfelé, jobbágys munkákra. Így kerültünk ide mi is, mint látod, szénégetőknek. De meszet is égetünk. Szeretjük a tüzet, az hozta meg nekünk az élet tisztességét.

Úgy nézett ki, mintha még többet is akart volna mondani a bíró, de aztán lakatot tett a szájára. Miklós nem erőltette. Gondolta, ha majd akar, úgyis beszélni fog, ha meg nem, akkor jobb, ha nem avatkozik bele a dolgaikba. Az ő gondjai messze voltak innen.

– De mégis – mondta azért –, derék megtermett emberek vagytok ti, hogy van az, hogy egyet se találjatok magatok közül, aki alkalmas lenne katonának? Hiszen még az élet is jobb az olyan szolgálatban, mint itt az erdő közepén.

– Ó, uram, békés emberek vagyunk mi, nem tudjuk, s nem is szeretjük mi az emberölést! – sütötte le a szemét a bíró.

– De azért, ha kérnék tőletek valakit kísérőnek, volna, aki velem akarna jönni?

A bíró szemében egy kis ravasz fény gyulladt ki. Miklós nem tudta mire vélni. De aztán a fény, ahogy felvillant, el is aludt. – Őszintén? Nem tudom. De ha akar valaki, én nem tartom vissza. Nem is tudnám, nincsen arra hatalmam. De azt tudja meg az ilyen, hogy aki egyszer elment, az ide visszajönni nem tud. A jobbágys olyan, tudod, költözhets, András király törvénye szerint, de azt sehol nem írja az a törvény, hogy vissza is jöhet, ha elment!

Ekkor már kezdte érteni Miklós, hogy a falut nemcsak az élet és a jobbágys állapot, sem a közös királyi kegyelem tartja össze, hanem valami annál sokkal nagyobb erő. – Na hiszen, majd beszéltek ti, ha senki sem kérdezt – gondolta csendben, s nem erőltette tovább a dolgot. Fiatal létére nem volt egészen tapasztalatlan, sokszor szóra bírt már embereket azzal, ha nem érdeklődött irántuk.

– És te uram, merre fogsz menni innen? – kérdezte a bíró. – Már megbocsáss, de meg kellett kérdeznem, ha egy emberemet el akarod vinni magaddal.

– No, az nem titok. A székelységre megyek. Magam is székelys vagyok, székelys katona, és a szolgálati helyemre kell bevonulnom. Azt is megmondhatom, hogy nem vagyok éppen szegény ember, de minden javaim ott vannak a székelysknél, rokonok kezében. Én eddig az udvarban végeztem szolgálatot, mint a családomból minden felnőtt férfi egy régi egyezség szerint. Az most lejárt, új parancsot kaptam, s sietnem kell. Ezért is vagyok, mint látod, egyedül. S ezért is kérdeztem, amit kérdeztem az előbb. Elhiheted, hogy igen meguntam már a hosszú egyedüllétet. Azért, ha nem vagytok túl büszkék, s nem becsülitek le a szolgálatot, elvinnék egy jó, rátermett legényfiút magammal, hogy a szolgálatomra legyen.

– Igen ám, de embert is kell majd neki ölni?

– Hát, mi tagadás, bizony fordulhat úgy is a dolog. De hát, ti még sohasem jártatok úgy, hogy valami rablók rátámadtak a falutokra, s meg kellett védenetek?

A bíró szeme elfelhősödött.

– Bizony, sajnos az megesett, főleg a régebbi időkben. Ilyenkor sokat szenvedtünk.

– És hogy védtétek meg magatokat?

– Bizony mi legfőképpen úgy, hogy az erdőkbe menekültünk. De bizony, még így is megesett, hogy elkaptak valakiket közülünk a gazok. Sok embert vesztettünk. S még több marhát.

– És miért nem védekeztetek?

– A harcot megtiltotta nekünk az Úr!

Úgy mondta ezt a bíró, mint valami szentenciát. Miklós megérthette, s meg is értette belőle, hogy itt bizony valami vallási tilalomról lehet szó, mert ez az „Úr” nem úgy hangzott, mintha Lajos királyról lenne szó. „Ámbár még azt is el lehetne képzelni, ha egyszer a Záchok szolgálainak a maradékai. De nem. Ez annál keményebb parancs, mint amelyet a világ összes királyai közül bármelyik is ki merne adni. Kivéve egyet. Az égi királyt. Szóval, valamiféle eretnekek lesznek. No, tudtam én, hogy elkotyogják, ha nem kérdezem. Nem fér az emberbe az ilyesmi”.

– Ezt hát értem. És most már értem azt is, hogy miért nem jöhet vissza ide, ha valaki innen elmegy.

– Csak ha „így” megy el.

– No, én nem avatkozom a dolgaikba, de azért gondolkozzatok holnapig, hátha mégis eljönne velem valaki. Házamba fogadnám, s élete végéig az én jobbágyom lehetne. Erre a királytól is parancsom van. És azt is gondoljátok meg, hogy az az ember egy életre megszabadulna a megátkozott Zách névnek még az emlékétől is!

Reggelre aztán kiderült, hogy mégiscsak van olyan ember, aki vele tartana. Jó kiállítású legény volt és a Gáspár névre hallgatott. Miklós örült, hogy így alakult, és így kettesben folytatták az utat.

Kezdetben úgy, hogy Miklós lépésre fogta a lovát és Gáspár mellette gyalogolt – nem akart elvinni magával semmit a faluból, még lovat sem, tudva, hogy nem valami gazdagok a falubeliek – de később egy olyan uradalomhoz értek, ahol pap is volt. Itt Miklós elővette a pecsétes levelét, amit a királytól kapott, és egy lovat kértek a legénye számára. Ettől kezdve jobban haladtak. Ahogy jobban megismerkedtek, kiderült, hogy jó volt a választás, mert Gáspár határozottan ügyes legénynek mutatkozott. Értett egy csomó dologhoz, a lovak ápolásától kezdve az emberekkel való bánásig, inni pedig úgy tudott, mint a gödény, és nem részegedett le. Ebben Miklós nem tudta követni, mert neki, ha egy kissé jobban felöntött a garatra, mindjárt fejfájása lett, hát ahol kocsmákban vacsoráztak, az első pohár bor után Miklós visszavonult, s csak Gáspár maradt ott az alkalmi víg cimborákkal. Ennek meg az lett az eredménye, hogy reggel mindig szállította gazdájának a legfrissebb híreket. Az ördög tudja, hogy csinálta, neki mindig mindent elmondtak az emberek.

A hegyek után délnek fordultak, a Kolozsváron keresztül haladó nagy útra tértek. Ide Miklós eredetileg be se akart menni, de aztán mégis úgy döntöttek, hogy bemennek a városba, lévén éppen nagyvásár ideje. Nekik pedig ténylegesen fogtán volt a tartalékjuk.

A vásárban Gáspár egy medvetáncoltató oláh művészetét csodálta meg, aki a forgatagban az állatját buzdította táncra, az ősrégi rigmust énekelgetve neki dobkísérettel:

– „Joacă, joacă ursule, că dă domnul pițule!”, és így tovább. Gáspárnak igen tetszett, ahogy az óriási fenevad, ahelyett, hogy megette volna a gazdáját, a dobszóra és az éneklésre kényeskedve illegetni kezdte magát és táncra is perdült. Pedig láthatóan nem volt valami szerencsét-

len kiéheztetett pára, hanem igen jó húsban volt, és akkora, hogy ha akarta volna, egyetlen mozdulattal agyonütötte volna a gazdáját. De nem tette, sőt úgy látszott, hogy szereti a bocskoros embert.

Az oláhval Miklós is szóba elegyedett, méghozzá a saját anyanyelvén. Elég sokat tárgyaltak, amit Gáspár nem értett, s utána kölcsönösen megelégedve váltak el egymástól.

Ez után az esemény után este Gáspár különös kéréssel fordult a gazdájához:

– Ha meg nem bántalak, uram, volna egy kérésem!

– Ki vele!

– Uram, te olyan sok mindent tudsz! Nem lehetne úgy intézni, hogy az utunk során olyankor, amikor idő van rá, taníthatnál engem jó és okos dolgokra? Persze, csak ha meg nem sértelek.

Miklós nem sértődött meg, hanem inkább örült a kérésnek. Így hát ettől kezdve az idő is jobban telt, tanítással, tanulással. Gáspárnak igen jó esze volt, s hamarosan le tudta írni a nevét, de nem csak azt, hanem bármit, amit mondtak neki. Emellett oláh és német nyelvet is tanulni kezdett. Abban is jól fogott a feje.

* * *

Egyre lassabban mentek. Mintha várnának valakire vagy valamire, meg-megálltak némelyik faluban, és egy-két napot is ott vesztegeltek. Ezt annyira feltűnően csinálták, hogy Gáspárnak feltűnt és néhány nap múlva meg is kérdezte.

– Uram, ha nem sértelek, miért nem megyünk már úgy, ahogyan utunk elején tettük? Mondd el, ha nem titok, mert talán segíthetek is. Így csak egyedül vagy, de ha meg kell figyelni valamit, ketten többet látunk! – Már akkor tisztában volt azzal, hogy Miklós királyi küldetésben jár, csak az célját nem tudta. Még csak nem is sejtette. Annyit tudott voltaképpen, mint mindenki, akivel találkozott, vagyis: hogy valamiféle rend megőrzés van rábízva, de hogy miféle és hol, azt nem tudta.

– Nos, Gáspár, hogy az oldaladat ki ne fúrja, elmondom. Igaz, attól még nem leszel valami nagy bölcs, mert én se tudok mindent. Csak annyit, hogy a székeltek földjére kell mennünk. A király úrnak annyi jutott a fülébe – voltaképpen lehet, hogy csak nekem nem mondtak többet –, hogy a Székelyföldön valami készül. És én éppen azért vagyok küldve, hogy szétnézzek, és megtudakoljam, mi is lenne az. És hogy kik azok, akik irányítják és előkészítik. Meg hogy végül is jó-e vagy rossz az, ami készül.

– De hát akkor igyekeznünk kéne a székeltekhez. Mi meg itt kerülgetjük, mintha félnénk belépni.

Miklós ezt már válasz nélkül hagyta. Mit is válaszolhatott volna? Azt, hogy egyelőre ő maga se tudja, hogyan fogjon hozzá? Székely létére talán tartott is egy kissé a saját népétől, nem tudva, merre fognak hajolni. Így tehát Gáspárnak be kellett érnie azzal, amit eddig elmondott neki.

Egyébként az utazás továbbra is úgy folyt, mint eddig. Általában fogadóknak szálltak meg, s ott is Gáspár volt az, aki beszédbe elegyedett az ott tartózkodókkal, míg Miklós csendesen megült egy sötétebb sarokban, s nézte az embereket. Keveset ivott és ha kérdezték, udvarias, de semmitmondó válaszokat adott. Annyit mindenesetre látni lehetett, hogy Aranyosszéket például elkerülték. Nem teljesen, de igencsak a szélén mentek át. Sőt, mintha a végén felkanyarodtak volna észak felé, a Máramaros irányába. De olyan tétován, olyan nemtörődöm módon tették ezt is, hogy akkor se tűnt volna fel a figyelő szemeknek, ha oka lett volna valakinek őket figyelni.

Olyan volt az útjuk, mint a pillangó röpte, amiről szintén nem lehet tudni, merre igyekszik. Így érték el Kerlés falut. Ott Miklós elmesélte Gáspárnak a cserhalmi nagy csata történetét, amit még László király vívott a kunokkal, s elmondta, hogy neki egy őse is ott volt a csatában, s hogyan küldött a leendő király, akkor még herceg, felmentő sereget az ő szorongatott faluja megsegítésére, s azt, hogy ő egyáltalán létezik, szintén László királynak köszönheti, mert egy másik alkalommal meg az ősenek a menyasszonyát mentette meg, ő meg egy másik, tragikusan félreismert vitéz. Hogy ki volt az, arról nem beszélt.

Ekkor egyébként már hatan voltak, mert, főképpen a Gáspár unszolására, időközben felvettek még négy embert. Miklós ugyan szeretett volna minél kisebb feltűnéssel utazni, de be kellett látnia, hogy esetleg éppen az a feltűnőbb, ha egy ilyen úrféle ember kíséret nélkül utazik. Ettől fogva tehát a felállás ekként volt: Miklós és Gáspár együtt utaztak, mint barátok, akik közül az egyiknek nagyobb a rangja, mint a másiknak, s a fogadott szolgák követték és ahol kellett, kiszolgálták őket.

Kerlésnél történt egyébként addigi útjuk folyamán az egyetlen különös eset. Ekkor is a fogadóban ültek, Miklós szokás szerint visszahúzódva, Gáspár pedig beszédbe elegyedve azokkal az emberekkel, akik megnyerték a tetszését. Ekkor már december eleje volt és elég hideg. A fogadóba estefelé egy elég érdekesnek látszó társaság vonult be. Öt vagy hat ember kísért egy kisasszonyt vagy fiatal nemesasszonyt. Ők is beültek egy sarokba, s ott egyre vidámabbak lettek. Sokat ittak, s a velük levő fiatal nőt is igen itatták. Eközben pajzán történeteket mesélhettek, mert a kisasszony egyre többször csiklandozva nevetett. Később énekelni kezdett, és úgy tűnt melegük lett, mert egyre-másra kezdte levetni magáról a ruhát, ekkor azonban már nemigen nevetett, inkább sikoltozott. És Miklósnak úgy tűnt, mintha el szeretett volna szakadni a kísérőitől, hanem akkor már azok nem hagyták. Ment ez így egy darabig, s forrt Miklósban a vér, de egyszer aztán megsokallta, s hogy úgy látta, a kisasszony egyre inkább segítségkérően tekintget körül, elhatározta magát. Felállt hát és olyan sebességgel, amilyet senki se feltételezett volna róla addigi útja során, egyetlen ugrással ott termett és szétcsapott az erőszakoskodók között. Azok, hogy nem látták azelőtt Miklós így mozogni, először ellenállásra gondoltak, de hamar belátták néhány seb és kék folt után, hogy ezzel a veszett orosz-lánossal nem bírnak és szétrebbentek. A hálás kisasszony ezután megkérte, hogy ha már megmentette, kísérje is fel a szobájába, s mivel a kísérői szétszéledtek – csakúgy fogadott szolgák voltak, mint az övéik, de úgy látszik, kevesebb gonddal megválogatva – maradjon is vele, nehogy visszajöjjenek, s valami még rosszabb történjen.

Miklós tehát csak napkeltekor jött elő. Gáspár pedig már várta. Nem éppen barátságos szemekkel.

– No, jó uram, ez bizony hiba volt.

– Miért? Nem kellett volna a megtámadott hölgynek a védelmére kelni? Ejnye! Én azért nem ezt tanultam Lajos király udvarában!

– No igen – mondta józanul a kísérője –, de most már felhívtad magadra a figyelmet, amit eddigi utadon sehol se tettél.

Ezen aztán elvitatkoztak egy kissé, hogy az lett volna-e inkább feltűnő, ha cserben hagyják a kisasszonyt, amúgy igen szép és hamiska volt és Miklóst kissé Toldinéra emlékeztette, vagy így, ahogyan most tették. Egyébként azt mondta volt, hogy egy igen nagy úrnak a lánya. Nem, férje még nem volt neki.

* * *

Egy nagy szláv települést értek el nemsokára. A falu neve Beszterce volt, mint a folyóé, amelynek a partján feküdt.

– Na, itt kitelelünk! – mondta Miklós. És Gáspár is úgy találta, hogy bölcsen volt mondván, mert időközben a tél kezdte megmutatni, hogy mit tud. Ölnyi magas hófalak voltak már az út mentén, és ha a parasztek mindennapos dolguk során nem takarították volna, járni sem lehetett volna rajta. Aminthogy a kisebb utakon nem is lehetett. De még itt is nagyon igyekeztek volna minél kevesebb feltűnést kelteni. A világért sem vette volna elő Miklós a tokjából a királyi levelet. Pénz azonban volt náluk, azt már régebben váltottak a levél erejével, hát inkább kibéreltek egy üresen álló házat, s ott rendezkedtek be télire.

De a tél folyamán sem tétlenkedtek, mert esténként igyekeztek szóba állni, akivel csak lehetett, és megtudni tőlük, hogy mik azok a hírek, amik az embereket foglalkoztatják. De nem tudtak meg valami nagy dolgot. A nép igen bizakodó volt, azt mondogatták, hogy nem kell sokáig várniuk, s jönni fog valaki, aki gondot visel majd rájuk, szlávokra, s akkor idáig fog érni majd Lengyelország.

– Paraszti beszéd! – intézte el kevés szóval Gáspár. – A paraszt már olyan, tudod, uram, néha teljesen ok nélkül reménykedik valami különlegesen jó fordulatban, esetleg, hogy úr lesz belőle, néha pedig szintén teljesen ok nélkül lázad. A jó úr pedig arról ismerszik meg, hogy hogyan tudja az ilyen hiteket és erőket jó irányba terelni.

De Miklós szokásával ellentétben nem mondott erre semmit, csak hümmögött magában. Benne azért már kezdett összeállni egy kép arról, amiért ideküldték, csak még azt nem tudta, honnan jön majd a veszedelem. Csak gondolkozott, járkált az emberek között, nagyokat hallgatott és bólogatott. Mivel pedig igen jámbor ifjú benyomását keltette, az emberek szépen megnyilatkoztak neki. Azt is elmondták, hogy az az ember, aki a megmentőjük lesz majd, itt is van már az országban, s igen nagy úr már most is, de még nem nyilvánul meg, mert még nincs itt az ideje.

– Mintha a Messiást várnák! – nevetett Gáspár.

– Számukra az is – intette komolyan Miklós –, csak még azt nem lehet tudni, hogy mihez is kezdjünk ezzel a nagy Messiás-várással? Emlékszel? Te mondtad, hogy mire való a jó úr! Jó irányba terelni az ilyen várakozásokat. Ha lehet. De még nem igazán tudom, hogy lehet-e.

A félig tréfás hang mögött azonban a fiatal követ igencsak nagy gondban főtt. Nem tudott ugyanis egyebet, mint hogy valaki jönni fog, esetleg inkább csak jönni akar, s megsegíti ezeket az embereket. De hogyan? Mert indulása előtt a király személyesen, komolyan a lelkére kötötte, hogy szenvedést, vérontást, ha csak az ország nyilvánvaló érdeke meg nem kívánja, ne hagyjon maga mögött. De ha kell, akkor ne habozzon. Na, most legyen okos. Semmit se lehetett tudni arról a titokzatos nagyúrról, csak azt, hogy jönni fog és segít. Azt, hogy idáig fog érni Lengyelország, azt semmiképp se hitte. Olyat senki nem tesz. A béke mindenki számára fontos. De az lehetséges, hogy az indokolatlan reménykeltést egyes izgága emberek félreértik, s ha nem vigyáz, vérbe és lángba borul az ország. Ki hát a hibás? Az, aki reményt kelt és nem váltja be, vagy az, aki rosszul érti és lázad? És egyáltalán hol van az a titokzatos ember? A Székelyföldön? Székely-e? Vagy esetleg azonos azzal, akiről Toldi uram beszélt, azzal a Drág, vagy Balk, vagy mifélével.

Ilyen gondolatok mellett Miklós esze egyre többet kalandozott ama kisasszony felé is, akit a kerlési fogadóban ismert meg. Vajon hol lehet? Emlékszik-e még rá? Hazaért békében? Ez utóbbiról nagyjából meg volt győződve, hiszen az eset másnapján reggel tőlük telhetően igyekeztek gondoskodni róla, és különben is azt mondta, hogy nem lakik messze, estére hazaér.

A tél azonban egyszer véget ért, ahogyan minden véget szokott érni. Enyhült a hideg, s a lovasok nekieredhettek az útnak. Egy-két napig még ugyanolyan tétován folytatták, mint annak előtte, de két nap elteltével minden megváltozott.

A megváltozás oka szemmel láthatóan az volt, hogy ismét találkoztak a medvetáncoltató emberrel. Ezzel Miklós hosszan tárgyalt négyszemközt az anyanyelvén. Jól tudott oláhul, Gáspár még nem derítette ki, hogy honnan tanult meg olyan jól ott fenn Budán. No, ez után a beszélgetés után indult meg a kis csapat, méghozzá egyenesen fel a hegynek.

Az 1997-es évben történt az, hogy én, T. Igor Csaba⁵, a nyár legnagyobb részét Kerlésen töltöttem. Hogy pedig mit keres egy v.-i háziorvos egy, megengedem, igen érdekes, de tőle távol eső erdélyi faluban, annak magyarázata a következő:

Volt nekem egy igen régi ismerősöm, feliratkozott paciensem is egyben, Boros Miklós nevű. Ez az ember pár évvel az előbbi dátum előtt elköltözött tőlünk, valami örökséget ment átvenni a nevezett községbe. Mi történt vele, mi nem, azt nem tudhattam, de egyszer csak írt nekem – jobb híján a rendelőbe – hogy menjek, ha tudok, minél hamarabb oda, Kerlésre, mert egy régi faragott fát talált, már nem tudom, hogy ő személyesen-e, vagy valaki más vitte neki, de amin, ő úgy gondolja, székely rovásbetűket vélt felismerni. Akkor már a környezetemben tudott dolog volt, hogy érdekel engem az ilyesmi.

Mentem hát szívesen, már csak azért is, mert Boros úrnak két nagy lánya is volt, akik közül a nagyobbikba, Tündébe néhány évvel azelőtt elég komolyan belehabarodtam. „No, gondoltam, legalább megtudom, hogy is állok a hölgygel”. Már akkor nagyon kellemetlen kezdett lenni nekem az egyedüllét, elvált ember lévén.

El is utaztam hát. Boros úr valami igen érdekes régi malmot örökölt ott, amit sikerült neki újra működőképesé tenni, s amivel nemcsak gabonát lehetett őrölni, de posztót is készíthetett, s készített is a helybélieknek. Úgy láttam, az ottani emberek igen megszerették őt az elmúlt három év alatt, ennek látható jeléül pedig ő maga jócskán meggazdagodott. Ennek nem örültem, mert én biza nem voltam valami nagyon gazdag, s jele se volt annak, hogy ez a közeli jövőben másként lenne. A körorvosok általában nem a gazdagságukról szoktak elhíresülni. Pedig Tünde szebb volt, mint valaha. Amikor nagyjából tíz évvel azelőtt megismertem (s meg is szerettem), épp egy friss váláson voltunk túl mind a ketten, s ennek megfelelően fáradtnak és elkeseredettnak nézett ki. Alighanem először megsajnálhattam, s abból fejlődött ki a másik érzés. Mint ahogy ez sokszor lenni szokott. No, mostanra ennek a fáradtságának, elkeseredettségnek nyoma sem maradt. Annyira nem, hogy amikor megláttam, voltaképpen köszönés helyett is ezt kellett mondjam neki:

– De szép vagy!

Ez pedig teljesen szívből jött, akkor is azt kellett volna mondanom, ha nem az érzéseim diktálják. Vagy ki tudja...

Az írott fa igen érdekesnek bizonyult. Jó nagy darab deszka volt, olyan fél asztallapnyi nagyságú, Boros úr a malom padlásán találta, ami arra mutat, hogy jó száraz hely volt az a padlás, de arra is, hogy a régi tulajdonosok is becsben tarthatták. Több szöveg is volt rajta, első pillantásra nem lehetett kibetűzni, mert egyrészt nemigen tartalmazott magánhangzókat, másrészt pedig olyan régies betűformák is voltak rajta, amelyeknek a hangalakját nem ismertem. Mindenesetre annyit első látásra is megállapítottam, hogy nem tiszta székely rovásírás volt, legalábbis nem a mai formája. Meg is kérdeztem Boros úrtól, hogy ki volt annak a

⁵ Itt az idősebbik Igor Csaba az elbeszélő, nem pedig az, aki a történetek többi részét is írja.

malomnak a régi tulajdonosa. Azt mondta erre, hogy egy Ursu Răzvan nevű ember, és ő a családja román ágától örökölte. Mivelhogy az az Ursu család ezzel az emberrel kihalt, és ő, mármint Boros Miklós volt a legközelebbi rokon. Vagyis egész pontosan nem is ő, hanem az anyja.

Na, puff neki, ezzel még bonyolultabb lett az egész. Az Ursu családról tudtam még a régebbi időkből, amikor Tünde után járkáltam, de azt azért álmomban se gondoltam volna, hogy egy színromán család relikviái között rovásírásos táblát találok. Én ugyanis nem tartozom azok közé, akik olyasmit hirdetnek, hogy a székek a rovásírást a románoktól vették volna át. Mivel pedig nem tudtam magyarul, utána kellett járni a dolognak. Ennek két útja volt: Egyrészt az Internet, ahol találtam is valamit az Ursu családról, nevezetesen azt, hogy a régi – igen régi, öt-, hatszáz évvel ezelőtti – időkben egy Farkas nevű székely lófő családdal voltak valamiféle összeköttetésben.

„No, innét a rovásírás!” – jöttem rá, és mivel a hálón több nem volt, ennyi is tiszta csoda, hát elutaztam két napra Marosvásárhelyre, ahol a Teleki Tékában szerencsére még megvolt az a Kelemen nevű könyvtáros, akit még diákkoromból ismertem.

Vásárhelyre valami ürüggyel megkértem Tündét is, hogy jöjjön velem. Először nem nagyon akart kötélnek állni, de aztán a kíváncsisága – igen intelligens nő – győzött, és mégis velem jött. Így aztán nagyon kellemes két napot töltöttünk együtt. Eredményes is volt, mert a könyvtárban jó sok anyagot találtam, Soslanbek Bajcsorov könyvét, ami nekem is megvolt otthon, de odáig nem akartam elmenni, és ami tartalmazta a régi, ótörök rovásbetűket, méghozzá a nyugatiakat, ami engem ezúttal inkább érdekelt. Még így is maradt egynéhány, amit nem tudtam hová tenni. Illetve tudtam, de az még rosszabb volt. A murfatlari feliratok betűiről van szó, vagyis óbolgár betűkről, s azért egészen odáig, mármint Dobrudzsába, szintén nem akartam ezúttal elmenni. (Már csak azért sem, mert kötve hiszem, hogy Tünde odáig elkísért volna, akármilyen kíváncsi is). Arra gondoltam, hogy valahogy azért így is menni fog.

Jó nagy hegyek magasodtak a Miklós vezette csapat előtt, s ahogyan mind felfelé mentek, ahogy az lenni szokott, a tél is visszatérni látszott. Egyre kellemetlenebb hideg szél kezdett fújni. A hegy pedig csak magasodott, az idő pedig egyre csak hidegebb és hidegebb lett. A kísérők a körmüket fújták, sőt lassacskán Gáspár is kezdte megelégedni a dicsőséget.

– Megvesz minket itt az Isten hidege! – kezdett el panaszkodni, hol egyik, hol másik szerződött kísérő. Már jól bent voltak a hegység belsejében. Miklós ekkor pihenőt rendelt.

– Na, emberek, most választhattok: aki nem akar továbbmenni, itt még visszafordulhat! Itt még nincs nagyobb veszély. Legfeljebb olyan történhet, hogy megfagy az úton. De ha valaki később gondolja meg magát, s lemarad, azt esetleg valami ellenség fogja felkoncolni! Nem mulatságra hívtalak ide titeket, ezt már az elején megmondtam. Most tehát itt van az ideje annak, hogy mindenki gondolkozzon. Akar-e vagy sem? Én nem kényszerítek senkit sem. De aki jön, aki úgy határozott, annak mostantól fogva már végig jönnie kell! Ti vállaltátok, én meg megmondtam. Még így is megtörténhet, hogy valami kóbor ellenséges csapat egy lábíg levág bennünket, de ezt – gondolom – a király úráért mindenki vállalhatja!

Az emberek csöndben állták körül és kissé reszkettek, mert kutya hideg volt. Senki sem szólt. Katonák voltak, tudták, mire megy ki a játék. Hiszen egy életen át éppen ezt csinálták.

– Akkor hát mehetünk! És menjünk is, mert tényleg megfagyunk!

Megint elindultak. De már akkor közel lehettek a hegy tetejéhez, és valóban, nem lett már hidegebb, csak a szél zendített rá, egyre vadabbul, ahogyan mind feljebb értek.

– No, ez tényleg kutyának való idő – mondta valaki csendesen.

– Ez a jó benne! – válaszolta Miklós, majd hozzátette: – Így, innét senki sem fog minket várni. És ha ügyesek vagyunk, végig nem fogja sejteni senki sem, hogy kik vagyunk és miben járunk.

– Hiszi a Mirigy! – morgolódott megint valaki hátul. – Ennyi katonaféle együtt... Csak éppen a képünkre nincsen ráírva, hogy tervezünk valamit.

– No, csak várjátok ki a végét! – válaszolt erre Miklós. – Bízhatok bennem, kicsinyhitűek! – fejezte be aztán egy bibliai idézettel.

És meglátták. Ahogy az idő kellemesebbre fordult, ahogyan a hegyek alacsonyabbak lettek körülöttük, egy faluba – kisebb városnak is beillett – tértek be.

Nagyvásár volt éppen, akkora sokadalom, hogy a népesség kétszer annyinak látszott, mint amennyi volt. Miklós, mint akinek nincs más dolga, a kocsmá felé vette az útját. Ott kérdezősködött egy kicsit, aztán a borkereskedők irányába vitte a társaságot. Onnét a szekeresekhez. Délutánra az egész csapat képe megváltozott. Két nagy szekeret kísértek, amelyek mindegyikén egy jó nagy hordó meg egy kisebb volt, tele borral. Az emberek pedig most már istenigazából felfegyverkeztek. Meg is kérdezte az egyik, hogy mire ez a nagy harciasság?

– Hát csak meg kell védeni a magyar király borát, ha valaki megtámadná! – válaszolt erre a vezetőjük.

– Na, ez már igen! – meg is éljeneztek az emberek a találékonyságát.

Este nem is mentek tovább, hanem, ha már volt kocsmá, hát le is táboroztak benne. Azért először mindenkinek a szájába rágták jól a tudnivalókat. Nevezetesen, hogy őket, fegyvereseket ez a Miklós nevű ember felfogadta, hogy elkísérjék, ha kell meg is védjék a király borát, amit majd venni fognak, s amit íme, most már meg is vettek.

Este megint előtűnt valahonnan a medvetáncoltató.

– Na, te is mindenütt ott kell legyél! – köszöntötték most már ismerősként.

– Egy az utunk – válaszolta erre amaz. – Legalábbis eddig. Mert innét én tovább megyek, s ha vissza nem fordítanak, nemsokára Szucsáva várába jutok. Ott vannak az urak, s előttük is szeretném bemutatni a művészetemet.

– Milyen urak vannak ott? – érdeklődött Miklós, de csak úgy, mint akinek nincs jobb dolga, s udvariasságból beszélget egy úti ismerőssel.

– Hát az urak. Közöttük a máramarosi kenézek utóda is, aki nekem távolról atyámfia is, de újabban nem tetszik neki megismerni.

Itt Miklós úgy érezte, mintha a medvés ember valami apró jelt adott volna neki. Nem volt biztos benne.

– Neked ilyen előkelő rokonságod van? – érdeklődött tovább, hátha az ember megismétli a jelet. Meg is ismételte. Most már láthatóan, mind a két kezén kinyitotta az ujjakat, hogy együtt koronát formáztak. Persze a kezét lefelé tartotta, hogy más ne nagyon lássa.

– Nem jártam ám mindég medvével. Igaz, tisztességes ember bármi mesterséget csinálhat, attól tisztességes marad. De, ha többet akarsz megtudni, uram, gyere, üljünk le oda, s majd mesélek arról, hogyan jutottam ide, s mi voltam azelőtt.

– Na gyere, úgyszincs mit csináljak az időmmel. Még egy kanna borod is van. De hát az állatoddal mit csinálsz közben?

– Hát csak lefekszik itt a lábunknál, jó állat az, meglásd, a jó embereket nem bántja.

A kocsmában az emberek hallották a párbeszédet, s néhányan nevetni kezdtek a borkereskedőn, aki lám, úgy látszik, fél az idomított medvétől.

Azért mégis leültek egy félreeső asztal mellé, s akkor a beszélgetés egyszeriből megváltozott. Most már nem a nagyúr, a királyi borkereskedő beszélgetett a szegény medvetáncoltatóval, hanem mintha kiegyenlítődt volna a köztük levő rangbeli különbség.

– Gondolom nem arra vagy igazából kíváncsi, hogy hogyan jutottam én erre a sorsra.

– Nem hát, de még arra sem, hogy tényleg magának akarja-e Bogdán uram az országot. Mert azt anélkül is sejtjük.

– No hát, jól sejtet. De azt már nincs honnét tudd, mert ez hétpecsétes titok, hogy Drág és Szász uraim, akiket a király küldött ki a Bogdán uram megrendszabályozására, csak látszatra fognak verekedni. A valóságban már régen megvan közöttük a megegyezés. Ők hagyják magukat legyőzni, lehetőleg minél nagyobb ordítást művelve, de annál kevesebb vér kiöntésével. Aztán ezért megkapják a jutalmukat. Jókor a jutalmukat.

– No, ez elég disznyó dolog. Aztán biztos-e ez? Mert ha igen, akkor még én sem tudom, hogy a következőkben mitévő legyek.

– Tégy amit akarsz, uram, de a dolog nagyon úgy néz ki, hogy biztos. Véleményem szerint a legjobb az, ha nem teszel semmit. Ez a tartomány már úgyis el van veszve. Ilyen távolságról nem lehet jó hadat vezetni. És ha lehetne is, ki biztosítja majd az elfoglalt területet a hadak végével? Amióta az Arany Horda kitakarodott, a népek, jaj, most hibáztam, a vezetők, így helyesebb, egymásnak adják a kilincset. Névleg a magyar király tartománya, de a valóságban azé, aki ráteszi a kezét. Most éppen a szlávoké akar lenni. Mert lásd, uram: Drág, Szász, Bogdán, Vlád, s amit még akarsz, ezek egyike sem oláh név. Ki tudja, kik voltak az őseik? Az én népem pedig csak éldegél ezek alatt, mint eddig is, de tudom, hogy a miénk lesz a jövő. Mert mi dolgozunk ezen a földön, amit még annak idején László király úr adott nekünk, s ez olyan jogcím, amit semmiféle hódítás nem tehet semmivé. Ezt mondd meg, uram, a királynak, ha beszélsz vele. És még azt, ne szomorkodjon miattunk, mert emberek vagyunk mi magunkért, s ez a tartomány előbb-utóbb úgyis a mi országunk lesz. Mert nem az a fontos, hogy ma, meg holnap, meg akár tegnap ki volt vagy lesz benne az, akit úrnak neveznek, hanem az a nép a fontos, akit oda leültettek arra a földre. Mert tudd meg, uram, tőlem, ha már eddig nem tudtad volna, hogy csak két szentség létezik ebben a földi életben: a nép és a király. Vagy a király és a nép, attól függ, milyen sorrendben mondjuk. Mindkettő egyenlő a másikkal, és csak együtt tudnak maradandó dolgokat cselekedni. Na, egészséget adjon neked Isten, uram! – emelte a kupáját a medvés ember, látva, hogy ketten is közelednek.

Még sokáig beszélgettek aztán, az éjfél is ott érte őket. Csak éjfél után intett Miklós Gáspárnak.

– Na, Gáspár fiam, te most lóra ülsz. Nagyon fáradt vagy?

– Hát őszintén szólva eléggé eltörődtem.

– Na tehát: lóra ülsz. Még most ebben az órában elindulsz, de nem ám visszafelé, hanem lóhalálában előre Szucsáva vára felé. Aztán majd, ha eléggé messze jutottál és senki sem láthat, megállsz valami eldugott helyen. Mindjárt megbeszéljük, hogy hol. Már várni fognak. Ott megalszol, s aztán reggel, nem túlságosan korán, és átöltözve, vagyis nem ebben a ruhában, amiben mindenki rád ismer, majd ruhát is kapsz attól, aki várni fog, tehát reggel, nagy kanyarodással, elindulsz majd napnyugatnak. Megállsz-e, nem-e, az már a Te dolgod, de futsz, mintha az ördög kergetne, hogy idejében elérjél Budára a királyhoz. De útközben azért egyszer mindenképpen állj meg. Nagyfaluban, vagy ahogy mostanában mondják: Szalonta váránál, Toldi uramnál. És mondd meg neki, hogy neki volt igaza. Na, eredj!

* * *

A király, voltaképpen szokásával épp ellentétben, ez idő szerint Budán tartózkodott. Mi több, Gáspárnak sem kellett várakoznia szinte semmit se, azonnal a színe elé eresztették. Így aztán, amikor a megilletődéstől szóhoz tudott jutni, azonnal el is mondta azt is, amit ura rábízott, meg azt is, amit saját szemével látott, saját fülével hallott.

– Úgy, szóval Kunország. Hát ország akar lenni – szólt kis gondolkozás után a király. – És hát, ti féltitek az én területemet attól, hogy idegen kézre ne jusson.

– Igen! – vallotta Gáspár.

– Ez dicséretes. Igen dicséretes. Csak éppen egy bökkenő van a dologban. Az, hogy én minderről már régebben értesültem. De azért örülök annak, hogy te meg a gazdád így gondolkodtok. Persze ne tegyetek semmit se! Ezt kereken megtiltom! Drág uramat, testvérével és fiaival együtt odaküldtem, hogy tegyen rendet abban a tartományban. Ez legyen elég! És elég is lesz, mert én, a király ezt mondom! Ez királyi parancs! Ne tegyetek semmit! Legalábbis a király nevében ne! Értitek?

– Uram királyom, a parancsot értjük, hogyne értenénk. De azt nem értjük, hogy mi az oka annak, hogy nekünk ilyen parancsot adsz? Talán bennünk nem bízol? Talán a hátunk mögött rossz hírünket költötték? Ilyen baj lehet?

A király látta az elkeseredést a fiatalember arcán, ezért elmosolyodott.

– No, ha már ilyen rosszul érzed magad ennyi parancs meg nem értésétől, hát megteszem azt, amit nem szoktam. És nem is jó talán, hogy teszem. Voltaképpen megható a hűségetek, de a királynak ennél sokkal messzebbre kell tekintenie. Gondold meg tehát: ti, ennyit tudtok az egészről. Vagyis azt, hogy egy pár ember áruló akar lenni, s elveszejteni egy tartományunkat, amely eddig minden kétséget kizáróan a miénk volt. Igaz? Na, de gondold meg! Ne hidd, hogy a Drágok a saját akaratukból lesznek árulóvá. Valami okuk kell, hogy legyen erre. És tudom is, vagy legalábbis sejtem, hogy mi ez az ok. A dolgok alakulása mögött, mivel épp arról a tartományról van szó, nem is lehet más, mint csakis Lengyelország. Ők akarják a területüket ilyen módom megnövelni. Ha kértek volna, lehet, hogy magam is hajlottam volna rá, hogy nekik adjam. Végül is, hogy gondolod, lehet-e egyáltalán ilyen távolságból valamit fegyverrel megtartani? Dehogyan is lehet. Ez tehát világos. Akkor mit is akarok, mit is akarhatok én egyáltalán ettől a valamikortól Kunországtól? Nos, hogy tudjad: igazából a legfontosabb ebből az egészből az volt nekem, hogy az én, és természetesen elődeim, máramarosi oláh kenézeinek a leszármazottai valahol békében és nyugalomban tudjanak élni! Ez a királyi gondolatom! És ha nekik úgy tetszik, hogy jobb a lengyel királlyal egyezkedni, mint velem, hát akkor el kell, hogy engedjem őket. Vagy nem így gondolod? Ha tiveletek történne valami hasonló, akkor mit szeretnétek ti magatoknak? Nem ugyanezt-e?

No természetesen, nem lehet az sem, hogy csak úgy szép szóra lemondjak egy olyan szép és nagy tartományról. Hiszen akkor mindenki az én országomból akarna kihasítani magának egy darabot. Odaküldtem hát ezeket a Drágokat, akikről, hidd el, én tudom a legjobban, hogy úgy forognak, mint a szélmalom vitorlája. De aztán ennél többet az én nevemben nem szabad tenni. Most, a talján hadjárat kellős közepén, igazán nem hiányzik, hogy hátulról meg a lengyel király essen rám! Érted már?

Tehát a király nevében nem. Még katonát sem adhatok. Képzeld csak, mi lenne, ha odaküldeném például Toldi Miklós uramat, a hadvezért, egy vélt vagy csak nem bizonyított áruló megbüntetésére. Hisz ezzel ugyanazt az eredményt érném el, mintha nyíltan okot adnék a lengyeleknek, hogy rám támadjanak. Ha valaki maga akar lovagias elégtételt venni egy általa ismert árulón, az természetesen más. Ahhoz minden igaz lovagnak joga van, sőt kötelessége is, a királyáért. No, ezt jegyezd meg jól, s vidd válaszat uradhoz! S kívánok neki jó egészséget Istentől!

* * *

Jó szerencsével jártunk tehát a Tékában. Még megvolt az a régi könyvtáros, akit valamikor jól ismertem, az én diákkoromban az apja teljesített ott szolgálatot. Így aztán a koma mindent élénk hordott, amit csak elképzelni lehetett, akár a helyszínen, akár pedig a kor függvényében. Nem is vettük észre, jócskán ráncsodál, mire abba tudtuk hagyni. Nem befejezni, mert ahhoz nem egy nap, de egy hét is kevés lett volna. Nekem mindenesetre elég volt, amit találtunk, a többi, úgy döntöttem, majd csak kiókumulálom valahogy a Boros-féle malomban talált táblából. Ha másként nem megy, hát majd segítséget kérek. Tudtam is, kitől, volt egy barátom, aki több rováslelővélet megfejtett már, köztük olyanokat is, amelyek megfejtésére remény sem igazán volt. „No, majd összedugjuk a fejünket, s az ő nyelvész meg az én történelmi tudásom előtt csak megadja magát az a fránya tábla!” gondoltam magamban, úgy este nyolc felé.

Ekkor aztán Tünde lepett meg azzal a kijelentésével, hogy most már ne utazzunk sehova, hanem maradjunk csak Vásárhelyen éjszakára. „Szálloda van elég, ne töressük magunkat két busszal és az éjfél elérése az úton!”

Csak az igazsághoz való hűség miatt jegyzem le, hogy minden bizonnyal életem legboldogabb éjszakája volt. Ezt gondolhatjuk, s boldogságomat csak tetézte az, hogy nem is nekem jutott eszembe, hanem Tündének.

Másnap folytatódott a verőfényes napsütés. Vagyis minden tökéletes lett volna, jó nagyot sétáltunk kettesben, csak aztán épp séta és beszélgetés közben találkoztunk egy régebbi közös ismerősünkkel. A férfiú geológus volt, és elmesélése szerint valami felfedezése ügyében tartózkodott Vásárhelyen. Hittem is, meg nem is, ismerve az emberemet. Tündével valami fontos megbeszélőnivalójuk volt, így hát egyedül kellett visszautazzak. Ettől rögtön hideg lett a napsütés és a szinte sötétkék égbolt is veszjóslóvá vált.

* * *

Gáspár eltávoztával a király rögtön az írnokot hívatta. Igazság szerint, ha nem egy királyról lenne szó, azt írnám, hogy bömbölt, mint az oroszlan.

– Deák!!! Azonnal gyere!!! Írjad!

A deák megjelent és írta.

„Szeretett hívünket, Drágot és testvérét, Szászt, a Drágos nemzetségből, értünk vívott hősiesség, bár sikertelen harcukért, amellyel egy messzi tartományunkat próbálták számunkra visszaszerezni, jutalmul ezennel a Székelyek kapitányainak nevezzük ki! Mi Lajos, Magyarország királya.”

A deák nem értette.

De még azután is sokan nem értették.

De a parancs az parancs, nem megérteni kell, hanem teljesíteni.

Gáspár azonban minderről már semmit sem tudott. Ő ment, vágatott lóhalálában, hogy amint mondva volt neki, idejében visszaérjen a gazdájához. Nem is állt meg hosszabb időre sehol sem, csak Szalontán, Toldi György uramnál, úgy három napi szíves marasztalásra. Voltaképpen ment volna ő akkor is tovább, de Georgyiusz uram invitálását nem illett sehogyan sem semmibe venni. Így történhetett aztán, hogy a lovas legény, aki a királyi parancsot vitte, gyorsabban ért célba, mint ő. Gyorsabban, de nem anélkül, hogy a ravasz főúr hírére ne vette volna, s a parancsról, annak tartalmáról ne értesült volna. Nem volt ebben semmi rendkívüli, nyílt királyi parancs volt, semmi titok nem volt benne.

– Érti ezt, Nagyuram? – kérdezte a fiatal ember elkeseredve.

– Én? Hogyne érteném!

– Akkor nagyon kérem, mondja el nekem is, mert sehogyan sem fér a fejembe. De hiszen éppen azelőtt vittem hírt a Drágok árulásáról. Hát mit akar végül is a király?

– Na csak ülj le, fiam, egy kicsit, mielőtt a fejed széthasad, hadd mondjam el neked azt is, amit eddig nem tudhattál, s ezenfelül azt, amit még az én fejem után tettem hozzá. No hát, egyfelől itt van ez a Drág. Ugrál, elveszít egy tartományt, ami egyébként is elveszne magától is, mert messze van, s a királynak máshol kellene a katonái. Amellett nagyon gazdag ember, s a lengyel király jó embere. Ennyit a király is elmondott neked. Amit nem mondott el, az a következő: Itt vannak még a székelyek. Egy külön nép a népben, ország az országban. Sokan közülük még ma is csak látszatra keresztények, megőrizték a régi írásukkal együtt a régi hitükhöz való ragaszkodást is. Mármost, nehogy azt gondold, hogy ezt én mondom, én tudom, hogy nincs így, ez a király gondolata, legalábbis szerintem. A király nem akar mást, csak békét a birodalmában, s azt, hogy mindenki lehetőleg egy hiten legyen. Így a székelyek bizonyos fokig megoszlanak majd, lesznek azok, akik a katonai regulákhoz inkább ragaszkodnak, mint a híres nevezetes székely szabadsághoz. Ezek a Drágok mellé állnak. És persze lesznek olyanok, akik a szabadságot becsülik többre, és nem kell majd nekik a felülről rájuk oktrojált kapitány. Egymás ellen acsarkodnak majd és nem jut eszükbe a lázadozás. De ha mégis, akkor is erőtlene lesznek. Nagy szó ám ez, fiam, éppen most, a talján hadjárat idején. – A nagyúr gondolkozott egy kicsit az elmondottakon, aztán még hozzátette: – Csak azt sajnálom, hogy ti is, te meg a gazdád is beleestetek ebbe a csapdába. Mert neki, mint lovagnak, kötelessége megbüntetni az árulót, viszont mint székely ember, nem támadhat az előljárója, a székely kapitány ellen. Még akkor sem, ha nem tudja azt, hogy a székely kapitány ellen lázad. Bizony, ennek nagyon olyan kinézése van, mint a vérpadnak. De ez a holnap dolga. Most mindenestre az a legfontosabb, hogy egyáltalán élve maradjon. Mert hidd el nekem, hogy ezek a Drágok nem csak úgy tudnak ám harcolni, ahogyan azt Kunországban tették. Lóra tehát és siess a gazdádhoz, majd én is megyek, amint tudok.

* * *

Székelyország és Kunország határvidékén csakúgy folyt ezután is az élet, mint eleddig. Talán az egyetlen különbség az volt, hogy egyik napról a másikra eltűnt a medvetáncoltató ember. Merre, hova lett, senki sem tudta, ha valaki, egy nagyobb úr kíváncsi lett volna a művészetére, kénytelen volt azzal beérni, hogy Ioan Ursu elment. Hova ment? Nem tudni. Biztosan egy másik vásáron produkálja magát. Néhányan látták, hogy az újdonsült székely kapitányok kúriájában időzött egy darabig, de hogy ott katonák kezdtek el gyülekezni, s egyre harciasabb lett a légkör, jobbnak látta onnét is továbbállni az állataival. Előtte még sugdolózott egy kis ideig valami, az ő nyelvét beszélő emberekkel, ilyen azért akadt a Drág-féle táborban, ha maga a két kapitány csak törve beszélt is az oláh nyelvet, azután nyom nélkül eltűnt. Egyik este még volt, reggelre pedig se ő, se az állatai. Pedig jókora megvasalt szekérrel utazott a medvés, nemigen lehetett az útról eltüntetni egy akkora darabot. Aztán mégis: nincs.

No, az urak nem is bánták különösebben, mert mással voltak elfoglalva. Készülődtek annak a vakmerő Farkasfia Miklósnak a megbüntetésére, aki nem átalja embereket toborozni és fegyverrel támadni, székely létére, a saját kapitányaira.

A légkör tehát egyre harciasabb lett, egyszer aztán a lovas legény is, az, aki a királyi levelet hozta, úgy találta, hogy neki is mennie kéne, hisz őt a tiszte végeredményben a királyhoz köti. No, ha menni akar, hadd menjen. Tényleg nincs már rá itt szükség. A király parancsát elhozta, hát menjen vissza nyugodtan.

Maguk az urak most már megindultak lassan nyugat felé. Nem nagy erőkkkel, mert még az a hír is jött, hogy annak a lázadó Farkasnak alig van egy pár embere. Nem lesz hát harc, csak büntető expedíció.

* * *

Miklósnek tényleg nem volt sok embere. Nem volt, mégpedig azért nem, mert eleinte maga úgy gondolta, hogy egyedül hívja ki harcra a két Drágot, ítéljen az Isten közöttük, melyik az áruló, melyik nem, a lovagiasság szabályai szerint. Később már meg azért nem gyűjtött sereget, mert akkor már megtudta, hogy a saját előljárója ellen kellene vonulnia. Hát azt nem akarta. Valamennyi embere azért csak volt, mert a régi kísérői nem hagyták cserben, meg aztán az is kiszivárgott egy idő után, hogy most meg már a Drágok szándékoznak őt megtámadni. Hát akkor maga köré gyűjtött valami húsz fegyverfogható férfit. Jól megválogatta őket, mind gyakorlott, szép szál vitéz volt, de akkor is kevés.

Így várakoztak a Cserhalom dombja alatt, itt, ahol kétszáz év előtt Szent László királynak volt emlékezetes csatája a kun vitézzel. Csakhogy most egészen más volt a várható jövő, mint annak idején.

Az idő már délutánba hajlott, ők pedig csak ültek a domb egy meredek oldala alatt, s tanácskoztak. Miklós arra is gondolt, hogy lehet, a következő nap lesz az utolsó, amit még megél Isten napja alatt. Mert már látni, hallani lehetett az ellenük jövő sereget, s bizony az jóval több volt, mint amit ők le tudnának győzni, ha mégoly hősök is lennének.

Távolról lódobogás hangzott.

Bekerítettek? gondolkodott Miklós. De aztán elvetette a gondolatot. Miért tennének ilyet? Az az erő megosztását jelentené, s az ő ellenfele tudhatja, hogy menekülésre gondolni sem lehet. Ha most legyőzik, akkor ő már nincs. Nem létezik tovább, akár élve marad a csata után, akár nem. Egyik esetben a hősi vég, másik esetben a vérpad vár rá. Ha elmenekülne, akkor is.

Gáspár vette észre először a közeledők zászlaját.

– Toldi uram!! – mutatott rá a közeledő lovasokra.

Mind megélnékültek. Talán mégis van valami remény. A szalontai nagyúr tényleg nagyobb számú harcost hozott magával. Nem volt elegendő az sem, de a teljes felmorzsolást el lehet most már kerülni.

Örültek Toldiéknak. Ahogy az este eljött, a vitézek a tábornüzek mellett beszélgettek, barátkoztak egymással.

– Jó, hogy jöttél, uram! Most már reggel mi támadhatunk. A meglepetés és a támadás előnyével talán ki lehet egyenlíteni a különbséget.

– Nem támadunk! – rázta a fejét az újan jött. – Nekünk nem szabad támadni. Csak védekezni. Elfelejtetted, hogy a saját kapitányaiddal állsz szemben? Neked itt semmi egyéb szereped nem lehet, csak a saját életed megvédése. Ennyit enged neked a törvény, nem többet. És ezt a Drágok is jól tudják. Mi csak védekezünk. Ne félj, így is lesz elég alkalmad, hogy a harcra való rátermettségedet bizonyítsad. Bizony, beállunk ide a domb alá, mint a sündisznó, és szúrunk, ha valaki közelíteni mer hozzánk.

* * *

A reggel pedig eljött, s vele a csata napja is. A Drágok nem siettek, már jócskán fenn volt a nap az égen, mire elszánták magukat, hogy lassú ügetésben megközelítsék a másik táborn. Ekkor érte őket az első meglepetés. Az ellenük felsorakozott seregben jóval többen voltak, mint amennyire számítottak.

A másik meglepetés az volt, hogy Farkasék nem támadtak. Pedig jó ideig keringtek, hujogattak előttük, körülöttük. De nem lehetett őket kicsalni az állásukból. Ezzel megdőlt a feljebbvalóra támadás vádja is. No de sebj, elegen vannak, úgyis fel fogják őket morzsolni. Akkor pedig már nyugodtan mondhatni, hogy mégis a Farkasfia emberei voltak a támadók.

Eleinte úgy látszott, hogy be is jön nekik ez a tervük. Hiába, a védekezők tényleg kevesen voltak, még így is egyre fogytak. Kora délutánra az erőviszonyok világossá lettek. Ekkor határozták el, hogy megadják a kegyelemdőfést.

– Adjátok meg magatokat!!! Ne harcoljatok a feljebbvalóitok ellen. Mi a székely kapitányok vagyunk! Királyi parancsunk van róla! – kiáltották a támadók.

– Mutassátok a parancsot! – hangzott egy harsány hang a védekezők közül.

Ekkor a harc alábbhagyott egy kissé. A támadók között másféle mozgólódás támadt. Mintha arra készültek volna, hogy lovas küldöttség hozza a királyi parancsot a megtámadottak látására. Aztán mindinkább az látszott, hogy a támadók meg vannak zavarodva valamitől. Futkosás, kiabálás támadt a táborukban, a védekezők erőre kaptak. A csata sorsa megfordult. Most az üldözöttekből üldözők lettek. De még mindig nagyon nagy figyelemmel küzdöttek, maguk állásából három lépésnél többet kifelé nem jöttek.

Végül a harc eldöntetlen maradt. A Drág csapat visszavonult kelet felé. De a megtépzott Farkasék nem üldözték őket.

* * *

Este volt már. A súlyosan sebesült szalontai nagyúr fejét egy vakondtúrason, magát egy leterített köpenyen nyugtatta. De a szót nem lehetett belefojtani, egyre csak beszélt. Pedig érezhető volt, hogy fogy az ereje.

– Miklós fiam! A feleségemre aztán gondot viselj! Esztendőre a temetés után vedd majd el! A kislányomat, Anikót nem kell magadhoz vened, az öcsém már korábban vállalta, hogy ha valami ér, hát felneveli. De az asszonyt... Tudod, milyen sorsa van az özvegynek. Hát vedd majd el! Tudom, nincs ellenedre neked sem. Láttam, milyen szemekkel nézted, amikor először jöttél hozzánk. Ne szabadkozz! Nagy úr elé készülök én, meg különben is, nem haragszom érte. Nem tettél te semmit, csak a szemed árult el. Jól van ez így. – Ekkor elhallgatott. Ivott egy kicsit egy szaruból, mert égette a belsejét a szomjúság. Hallgatott egy ideig. Aztán még egyszer megszólalt:

– Na, engem szépen felöklelt ez a vadkan! Eme vadászaton.

* * *

Hogy a királyi paranccsal mi történt, azt soha nem tudta meg senki. Gyanították, hogy a medvetáncoltató ember lopta vagy lopatta el, de a nyomára nem lehetett jönni.

Egyetlen fogózkodó a Boros-féle malomban talált rovásírásos tábla lehetne, de az meg eltűnt. A visszaérkezésem másnapján még megvolt, le is írtam belőle egy keveset, de aztán úgy alakultak a dolgok, hogy se kedvem, se érkezésem nem volt a bogozgatására. Néhány hónappal később pedig már nem volt sehol se. Azután találkoztam Tündével, valami ügyben a városban járt, s akkor tudtam meg, hogy egy darabig a geológussal volt együtt, hozzá is akart menni, de az egy napon váratlanul mégis úgy döntött, hogy elutazik Izraelbe. Ahonnan azóta se jött haza. Pedig még utána is ment.....

A táblából mindössze annyit sikerült elolvasni, amennyiből következtetni lehetett, hogy Ioan Ursu akkoriban maga volt a máramarosi kenéz. És hogy az akkori történetben nagyobb szerepe kellett legyen annál, ami nyilvánvaló, hiszen a saját népének akart valamiképpen országot teremteni, ahol békében élhet. Csak ő ezt akkoriban a Magyar Királyságon belül képzelte el.

Látogatás. A fájdalom visszatér.

Ezt a történetet megint én írom, T. Igor Csaba⁶. Nem azért van ez, mintha grafomán lennék, vagy éppenséggel a házi orvosoknak V. városban nem lenne jobb dolguk, mint történeteket írni, hanem leginkább azért, mert a nemrégien megtörtént események legjobban engem magamat idegesítenek. Hát elhatároztam, hogy ha már egyebet nem tehetek, legalább kiírom magamból. Ki tudja, lehet, hogy hasznos lesz...

Évekkel azután, hogy a Toldi György és a Farkas család kapcsolatáról szóló rovástáblát meggleltem – velem mindig véletlenül történnek az ilyen dolgok – a saját városomban újabb érdekességre bukkantam. Ezúttal egy ismerős család könyvtárában előkerült régi pergamentarabot hoztak nekem. Egész pontosan nem is hozták, hanem engem hívtak magukhoz, hogy nézzem meg. A bácsi meg a néni már öregek voltak, s nem nagyon szívesen mozdultak ki a házukból, ha nem volt feltétlenül szükséges. Mivel a v.-i zsidó társadalom jól ismert, köztisztelőben álló képviselőiről van szó, jobb lesz, ha ezúttal nem írok nevet, semmilyen, még álnevet se. Persze lehet, hogy így is tudni lehet majd, hogy kikről van szó. Mindegy. A történet úgysem velük esett meg, jobban mondva: nem annyira velük, mint nekik és nekem közös ismerősünkkel.

No hát, a pergamen. Szép nagyalakú ív volt, s valami keleti betűkkel volt írva. De nem zsidó írásjelekkel, ezt a bácsi rögtön megmondta, valamint azt is, hogy hogyan került hozzá. Éppen az írásjelek jellege miatt gondolta úgy egy antikvárius, hogy zsidó írás, és mint olyat adta oda, tudva, hogy a bácsit foglalkoztatja népének erdélyi története. No, de hát nem zsidó írás volt. Az arabhoz is hasonlított, de azt már a bácsi nem tudta megállapítani, hogy ténylegesen az-e, mert arra már nem terjedt ki az egyébként nagyon tág ismerete. Így került hozzám, hogy tudok-e valamit kezdeni vele. Hát nem tudtam. Legalábbis egyedül nem. Elég sok utánajárás és kérdezősködés után kiderült, hogy középkori, vagy még inkább kora-újkorai török írásról van szó.

Ekkoriban éppen elég dolgom volt, nem is annyira a betegeimmel, mint inkább azzal az adminisztráció-tömkeleggel, ami az egészségbiztosító „jóvoltából” a nyakamba szakadt. Így hát a régi írást egyelőre ad acta tettem. Néhány hónap telt el így, s csak a tavasz végével, májusban került újra a szemem elé. Akkor egy kissé szüneteltek már az adminisztrációs gondok, s nekem lett annyi időm, hogy legalább egy kis rendet tegyek a szobámban. Ezzel aztán megint megláttam a régi pergament a többi elfekvő írás között. Izgatni is kezdett, meg aztán szégyelltem is magam K. bácsi előtt, hát elhatároztam, hogy most már utána nézek.

Régebben, még az Ajtony történet megírása idején, kapcsolatba kerültem M. E.⁷ professzorral Ankarából, elég érdekes körülmények között, ezt nincs értelme részletezni, mert semmi köze ahhoz, amit most el akarok mesélni. De elég annyi, hogy a professzor úr felfigyelt egy kijelentésemre, amit az Ajtony ügy kapcsán általában a rovás típusú írásokról tettem, és – legalábbis úgy értesültem, hogy – teljes mellszélességgel mellém állt. Azt az elvet állítólag azóta is tanítják a török egyetemeken, bár ezt nemigen hiszem. De hát annak már hét vagy nyolc éve, és a professzor valószínűleg azt is elfelejtette időközben, hogy egyáltalán a világon vagyok. De azért, próba-szerencse, „feltettem a pléhpopát” és elküldtem neki egy másolatot az írásról. Én se igazán hittem volna, de elég rövid idő után választ kaptam. Az írás, mint írta,

⁶ Megint a nagybátyám.

⁷ Muharrem Ergün professzorról van szó, és a személyeket kivéve minden úgy igaz, ahogy Csaba leírta.

régi és eléggé elmosódott, részben pedig le is volt vakarva, nem nagyon lehetett pontosan kiolvasni, de dolgozik rajta, mert igen érdekes, s az 1500-as évek elejéről van szó benne, vagy tán az 1400-as évek végéről, mindenesetre egy olyan korban keletkezett, amelyik manapság megint mindenkit érdekel. Mindenesetre odatette az egyetem, de legalábbis a bölcsészkar teljes rendelkezésre álló apparátusát, hogy kiböngésszék. Kis türelmet kér, mert nem megy túl gyorsan.

No, nekem türelmem az volt. És időm is elég. Legalábbis volt mivel kitöltenem. A mindennapi munkámban is különös, nem éppen szívderítő események történtek. Az első mindjárt az volt, hogy meghalt Babuci, a Csendes Jóska felesége. Az emberek természetesen meghalnak, ezt nekem a legjobban kell tudnom, de az már nem természetes, ha az ember legszűkebb baráti köréből hal meg valaki, aki ráadásul egyáltalán nem öreg, hanem szép és elég fiatal, s ráadásul így hal meg. Babu ugyanis öngyilkos lett. A halál okához kétség nem fér, ámbar semmiféle búcsúlevelet nem hagyott, de én magam vizsgáltam meg, és gondolható, hogy alaposan. Már csak a Jóskához (Csetete) fűződő régi barátságom miatt is. De biz ez öngyilkosság volt, a megmaradt tabletták ott voltak mellette, olyan mennyiségben, hogy az egy kisebb hadseregnek is elég lett volna. Babu különben régebben néha depressziós volt, néha pedig agresszív, de én úgy tudtam, hogy a Jóskával való házassága után mindkettőből kigyógyult. Szóval, mindnyájan megrendültünk. És találgattuk az okot, mert mindenki úgy tudta, én magam is úgy láttam, hogy a Jóskával való házassága boldog volt. Én mindenesetre gyönyörködtem bennük, s ők is sokszor segítettek nekem, amikor néha magam alatt voltam. És most ez. És így. Megfoghatatlan. Jóska mindenesetre még hetekig úgy járkált, mint aki csak félig van magánál, érte is aggódni kellett.

* * *

A sátor közepén vékony kis aszott emberke ült, sok egymásra rakott párnán. Előtte sorban tizenegy megtermett férfi állt, láthatóan úgy, ahogyan csak alattvalók szoktak állni az uralkodójuk előtt.

– Ti vagytok hát az én reménységem. Tizenegy aga. Ha tudnátok, milyen nehéz volt titeket kiválasztani... – az uralkodó elrévedt. Messze maga elé nézett túl a cifra sátoron, túl a sátor körül tevékenykedő katonák sokaságán. Az öregember most képzeletben az eget látta. Látta, és kissé szenvedett is attól, hogy miért kér tőle az Isten ilyen megpróbáltatást. Végül is ezek az emberek a legjobb katonái. És most pont ezeknek veszniük kell. Igaz, egy nagy cél érdekében. „De akkor is... Nem lehetne, Uram, kevesebb áldozattal?” De magában már kész volt a felelettel. Nem lehet. Ez a legkisebb szám, amely reménnyel kecsegtethet. Ha kevesebbet küldene a biztos halálba, akkor az egész hadjárat, száz- meg százezer ember, annyi jó harcos életét dobna oda a saját gyengesége áldozatául. Nem lehet másképp. Megerősítette magát, és most már nyugodtan, csendesén szólt a hangja, mint eddig is bármikor:

– Szóval ti, harcosok, mindnyájan agák és bégek, ti lesztek azok, akik lehet, hogy az életetek árán, egy nagy győzelemhez segítitek hozzá Allah hitét. És most megmondom, hogy mit kell tennetek. Mindegyiketek egyénileg, és ott, ahová kinevezlek titeket, a mindennapi munkája, harcai mellett a következőket fogja tenni: keresni fogjátok a párviadalt az üngürüs birodalom legjelesebb harcosaival. És ebben a párviadalban – alul fogtok maradni. Akkor is, ha egyébként győznétek, akkor is, ha veszítenétek, ilyen esetben ez nem lesz nehéz – engedett meg magának egy röpke kis mosolyt –, mindenképpen annak kell történnie, hogy nehéz, embert próbáló viadalban fogtok alul maradni. De vigyázzatok! Nem valami gyáva meghunyászkodást akarok, mert annak semmi értelme nem lenne! Valódi kegyetlen viadal kell legyen, és kivétel nélkül mindnek azzal kell végződnie, hogy legyőznek benneteket! Értettétek?

– Értettük – mormolták a tiszték.

– Akkor jó. Hogy tudjátok, ez nem valami szeszély a részemről, hanem jól átgondolt harci taktika. És még valami. Minden párviadalnak minden esetben messzire híre kell menjen! Egymással semmiféle kapcsolatot nem tartotok! Mindennek úgy kell történnie, mintha magától alakulna úgy! Másképpen hiábavaló az áldozat. Életben csak az marad, akinek az ellenfél meghagyja az életét! De kegyelmet nem szabad kérni! Érthető?

– Igen – mormolták megint a tisztek.

– Jó! Akkor mehetek. Az atnámét mindegyik megkapja a kinevezéséről, még ma! Végeztem.

– Uram – szólt tiszteletteljesen az egyik a sorból. – Szabad valamit kérdezni?

– Egyet szabad.

– Uram. Biztos, hogy a tervet csak így lehet? Nem az életemet féltém, de így a sereget fejezed le...

Az öregemberen csak ekkor látszott meg, hogy százezreknek az ura, és méltán az. Hirtelen kipirult az arca és fejével lett magasabb. A hangja vijjogott, mint a ragadozó madaré:

– Hát mit képzelsz, te tevehúgy ivó, porban csúszkáló senki? Ki vagy te, hogy ilyet mersz kérdezni? Hiszen én egy óra leforgása alatt száz agát is tudok csinálni! De én éppen a vitézségeitek, s főleg vitézi híretek miatt választottalak ki éppen titeket. Pusztulj a szemem elől!

Azután halkabban a mellette álló szolgálattevőhöz:

– Ki lenne a helyettese?

– Ali aga, a Duna mellett egy kisebb várból, amit a gyaurok Szendrőnek neveznek – jelentett a szolgálattevő.

– Jöjjön! Ezt a gyávát pedig osszátok be valahova, ahol majd megdöglik és nem zavar senkit!

– Uram! – jelentkezett most a helyettes.

– Na, foglald el a helyét ennek a féregnek! Nem volt méltó rá, hogy a parancsomat teljesítse. Tudsz mindent?

– Igen, Uram.

– Na, akkor most már mehetek! Allah áldása rajtatok.

A tisztek leborultak, s kihátráltak.

* * *

– Nem, barátocskám, ez így nem megy! Aki a huszitizmus eszméjével megfertőződött, az az én megýémben nem lehet pap!

A fiatal pap térdre esett és úgy könyörgött.

– Legalább az apám emlékéért könyörülj rajtam!

– Hát igen. Az apád. Ő még Mátyás királyunk fekete seregében harcolt. De mi van, ha éppen ott kezdtek hatni a huszita eszmék? Hiszen köztudomású, hogy a cseh huszitákat is befogadta a jó király. De, ami katonának elmegy, az papnak semmi esetre sem alkalmas! – a püspök elgondolkozott. – Különbén még majd meglátom. De sok jóra ne számíts, én azt mondom neked! Nálam rendnek kell lennie!

Mikor a püspök kiment a házból, előjött a szolga. Ez a törökből megkeresztelkedett valami-kori katona mindenre használható volt. Most sem kertelt egyetlen pillanatig sem.

– Mindent hallottam – jelentette ki. – Mindent, és úgy gondolom, nem olyan fekete a helyzet. Azt hiszem, tudok segíteni.

– Te tudsz?

A szolga lesütött szemmel válaszolt, mintha szégyellené, amit mondani kénytelen.

– Ismerek valakit érsek urunk környezetében. Csak akkor az a legfontosabb, uram, hogy senki ne tudjon semmit a múltadról. Ne tanúskodhasson. Vedd számba, uram, azokat, akik még a seregből ismertek téged vagy apádat, s intézd el őket. Vagy pénzzel, vagy... Másképp – és a kezét kifejező mozdulattal húzta végig a nyaka előtt.

A pap elrettent. – Gyilkosságok árán maradhassak meg a tisztemben?

– Még így sem lesz olcsó! – mondta a szolga. – De szerencsére érsek urunk fölöttébb szereti az aranyat.

A pap leült az asztal mellé és a kezébe temette az arcát. A szolga folytatta:

– Nem teérted magadért mondom mindezt. De ki prédikálna ezután a szegény népnek? Ki ismerné őket úgy, mint Te, uram? Ezt is gondold meg!

A pap feje lehorgadt. Szóval, ha folytatni akarja a megkezdett és máris szép eredményekkel biztató munkáját, lehet, hogy gyilkosságra kényszerül. Talán többre is. De nem lehet másképp. A munkát folytatni kell! Ott maradt hát az asztal mellett, és attól fogva estig nem szólt egy szót sem. Csak imádkozott. Volt neki mit leimádkoznia...

A szolga, hogy ura nem szólt, kihátrált a szobából. Odakint összetalálkozott egy emberrel. Az ember nem volt ismeretes előtte. El is akart menni mellette, de az az ember intett neki, hogy kövesse. Ment hát utána, mert ki tudja, mit akar neki mondani?

Az idegen kissé távolabb hívta a háztól, hogy odabent ne legyen hallható.

– Na? Mire vetted rá már megint ezt a szerencsétlen, könnyen befolyásolható embert? Rablásra? Gyilkosságra?

A szolga lesütötte a szemét, mintha szégyenkezne azon, amit hallott. Aztán, amint meglátta azt, amit kellett, alig látható gyors mozdulattal felkapott egy keze ügyébe eső hosszabb tűzifa darabot és halálos erejű ütést mért az idegen fejére. Az azonban csak egészen kis lépéssel oldalt lépett. Mindössze annyira, hogy a fa mellette és előtte süvített el. Még arra is volt ideje és ereje, hogy megkapja és megszorítsa az ellene felemelt kezét. A szorítása pedig olyan erejű volt, hogy a szolga karja azonnal elzsibbadt, a felemelt fa pedig erőtlenül hullott ki belőle. Az idegen mosolygott.

– No no, Ibrahim ben Arszlán! Még tán megölnél, ha tudnál. No csak igyekezz, hogy rosszat ne halljak felőled. Mert tudd meg, én vagyok a medve! És ha bármi rossz cselekedeten rajtakaplak, hát eljő ez a medve és szétcibál. Tudod te azt?

A szolga sziszegve hajtott fejet a különös idegen előtt. Mire pedig felemelte, a másik sehol se volt. Megdörzsölte hát zsibbadt kezét és mosolygott magában. „No csak brummogj nyugodtan, te buta medve! A mag már jó talajba került. És bizony mondom, a maga idejében igen érdekes gyümölcsöt fog hozni!”

* * *

Felemeltem a fejem az ankarai professzor által küldött paksamétából. Kopogtak, azért hagytam abba az olvasást. Szóltam, hogy jöjjön be a nem várt látogató. „Alighanem valami beteg, vagy beteghez akar hívni.” gondoltam.

Öreg ember volt a látogató. Vékonycsontú, ritkás rövid hajú, de ami azért még nem volt teljesen ősz. Azért valami mégis zavart engem ebben az összképben. Valami, ami sehogy se talált ehhez a szelíd kinézéshez.

– Nem ismered meg? – kérdezte.

– Ne haragudj, de ... – mondtam határozatlanul az ilyen esetekre begyakorolt sablonszöveget.

– Szabó Máriusz vagyok. Emlékszel még rám?

Lassan derengeni kezdett. És ahogy mindinkább ráismertem az egykor híres vagy inkább hírhedt férfiszepe romjaira, a kezdeti kellemetlen érzés gyorsan elhatalmasodott rajtam.

„Mit akar ez az ember? – kérdeztem magamtól. Mit akar még most is? Vagy csak beteg lenne? Akkor pedig segítenem kéne rajta!”

Csak ültem a helyemen és szinte moccanni se tudtam.

– Én megértem, ha ellenérzéseid vannak a múlt miatt, de azok az idők már elmúltak. Régen elmúltak – szólt rezignáltan. – Ma már mindannyian más emberek vagyunk – tette hozzá halványan mosolyogva. Én pedig nem tettem hozzá, hogy: „Igen, azok, akik még élnek.” Pedig akkor talán meg is kíméltem volna őt is magamat is néhány kellemetlenségtől. Mert akkor talán elment volna. De ez egyáltalán nem olyan biztos. Ez az ember mindig kiismerhetetlen volt.

– Ülj le! – jutottam szóhoz végül, a kezdeti meglepetés elmúltával. – Miért látogattál meg? És miért pont engem?

Máriusz hallgatott egy kissé, fejét lehajtva, majd igen csendesen szólt: „Nincs más orvos, akihez fordulhatnék!”

Kifújtam magam egy kissé. Ezek szerint mégis beteg. Na, akkor talán röviden el tudom intézni. Még segíthetek is rajta. Énrajtam ne múljék!

Ezután hosszan hallgattunk. Hosszabban, mint amennyit egy ilyen helyzet és egy ilyen látogatás megkívánt volna. A hosszú csend ideje alatt volt alkalmam gondolkozni.

Máriusz voltaképpen annak idején szekus volt. Nem úgy, mint ahogyan ez a mások esetében történt, hogy csak gyanítottuk, az ő esetében, legalábbis én, biztosan tudtam. Ilyen irányú karrierje régen kezdődött, még akkor, amikor mi iskolások voltunk. Ő néhány évvel idősebb volt, mint mi, és hogy a középiskola a vége felé kezdett járni, mi, akkori osztálytársak, valami baráti társaság-félét alakítottunk ki. Ebben a társaságban, csírájában már benne volt a későbbi Strupka Mihály-féle baráti kör, sőt ha jól emlékszem, ekkor volt a legőszintébb. Csakhogy még akkor nem volt benne mindenki, aki később számított. Mihály természetesen igen, mint azután is mindig ő volt a csendes központ. Nem mintha mindenáron központ akart volna lenni, épp ellenkezőleg, nagyon nem szeretett emberek előtt megnyilvánulni. Központ mivoltát mi láttuk meg, mi többiek alkalmazkodtunk az ő elképzeléseihez anélkül, hogy ilyesmit akár valaha is érezhetően elvárt volna. No, de eltértem. Szóval, Máriusz és a társaságunk. Nos, hát annak idején, mint minden más fiatalokból álló társaság, üres hétvégéinket természetesen bulizással is töltöttük. Amikor éppen nem kirándultunk, vagy egyéb, minket érdeklő dolgot műveltünk. Ezek a bulik sem voltak olyan tartalmatlanok, mint amilyeneket mostanában látok, sajnos leginkább olyat, mert valahogy mindig kialakult valami érdekes téma körüli beszélgetés, de volt olyan is, hogy versmondás, vagy egy valakinek a képének a megárgyalása. Minden bizonnyal vannak ma is ilyen társaságok, ha én nem látok is egyet sem, de akkoriban az egésznek valamilyen varázst adott az a tény is, hogy amit csináltunk, az voltaképpen tilos volt. Nem a bulizás persze, bár azt sem szerette az akkori hatalom, hanem leginkább azok a témák, amelyekről ezekben a baráti társaságokban szó esett. Még mielőtt

valaki tökéleteseknek gondolná az akkori bennünket, azt is el kell mondanom, hogy azért, a kulturális igényeinktől eltekintve, mi sem voltunk különbek a Deákné vásznánál.

No, az ilyen bulik egyikén ismertem meg Máriuszt is, meg rajta kívül még két kollegáját. Az volt ugyanis, hogy sokszor egy osztálytársunkhoz mentünk bulizni, aki fent lakott a hegyen, vagyis a város szélén (akkor), és ennek az osztálytársnak bátyja is volt. A bátyának pedig saját barátai, akik műszaki emberek voltak, általában tévészerelők, s szintén ugyanúgy szerettek bulizni, mint mi. Összecsaptuk tehát a kétféle társaságot, s mivel a „nagyok” sem néztek le minket, jól éreztük magunkat együtt.

Később a „nagyokat” annak rendje és módja szerint elvitték katonának, ezt a Máriuszt például éppen a szekuhhoz. Aki pedig oda egyszer bekerült, onnét rendszerint nem szabadult meg. Lehet, hogy voltak igen tiszteletre méltó kivételek, de én olyat személyesen még nem ismertem.

Bár akkor még nem tudtam róla, nem is nagyon érdekelt, de Máriusz is így járt. Azért alighanem kellett valami tessen is neki a dologban, mert későbbi értesüléseim szerint tiszti rangot is kapott. Igaz, hogy csak alhadnagyit – eleinte – de azért ennek is megvoltak a kézzelfogható előnyei. Ezek között például az, hogy a kívülállók nem tekintették szekusnak. Alhadnagy, hát alhadnagy, ezt a rangot az egyetemet végzetteknek hivatalból osztották. Csakhogy épp az volt a feneség, hogy Máriusz nem végzett egyetemet. Akkor még. „Csak” technikumot. (Persze, ezt csak én tudtam így, a valóságban az ő foglalkozásabelieknek általában volt egy fedőtevékenysége, így Máriusznak is volt felsőfokú végzettsége, amiről akkor én nem tudtam, s nem is volt honnan tudjak.) És mégis tiszt lett belőle, ahelyett, hogy mint általában szokott volt lenni, őrmester. Csakhogy az ilyen finomságokra annak idején még nem figyeltünk. Azazhoggy... Strupka Mihály alighanem igen (könnyű volt neki, rendőr volt a nevelőapja). Bár általában nem beszéltünk ilyesmiről, de Mihály elkezdett attól fogva egyre kevesebbet járni abba a társaságba, ahol Máriusz előfordult. No és vele együtt természetesen mi is. De ez olyan finoman ment végbe, hogy akárki még véletlennek is vehette. El is maradoztunk szép csendesen, és talán éppen ez az elmaradás adta meg a kezdő lökést a későbbi baráti társaság alakulásához. Hozzájárult ehhez még az is, hogy elkezdtünk járni a régi Ady-körbe, ebbe a legendás társaságba, amely akkor és még elég sokáig, a v.-i humán értelmiség hajtómotorja lett. Persze írtunk, meg festettünk, meg fényképeztünk, meg minden, hát hogyne lett volna ott a helyünk! Ma ezt úgy neveznék a vájt fülű (white-fülű) ☺ ifjak, hogy önkifejezés. Becsületünkre legyen mondván, nekünk bőven volt kifejeznivalónk önmagunkon kívül is, amit a társaság minősége, de az akkori társadalom is meghatározott. (Mégiscsak „súly alatt nő a pálma?”)

Sajnos, amikor ezekről a régi dolgokról elkezdek beszélni, sokszor nem tudom abbahagyni. Nosztalgia vagy öregszem, ki tudja? Az mindenesetre tény, hogy lassan, de teljesen elkülönültünk attól a társaságtól, ahol Máriusz előfordult. Azután pedig, legalábbis térben, mi is szétszóródtunk. Egyesek egyetemre, főiskolába mentek, másokat elkaptak katonának.

Nos, egyetemi éveim alatt találkoztam megint Máriusszal. Jellemző, hogy amikor láttam, nem ismertem rá. Persze nem vártam, álmomban sem gondoltam volna, hogy éppen ott fog felbukkanni. Rövid ideig is tartott az egész, később sem volt alkalmam elmondani neki. De ha lett volna, se biztos, hogy elmondom.

Másod- vagy harmadéves lehettem, amikor egy tavaszi koradélelőttön, egy évfolyamtársamat kísértem hazafelé. Már t.i. neki hazafelé. De az én utam is nagyjából arra vitt. Nem voltunk éppen barátok, voltaképpen szinte semmi közös nem volt bennünk, de véletlenül egymáshoz csapódtunk az előadás után, s hát akkor már arra mentem én is, amerre ő. Útközben a kollega valami zenét hallgatott a kiskádióján, de ez sem volt valami különleges a részéről, mivel ő mindig valami zenét hallgatott, rendszerint valami akkoriban menőt.

– Jó zene? – kérdezte meg egyszer.

– Jó! – hagytam rá, mert igazából nem is igen tudtam, hogy mit is mondjak. Nemigen ismertem azokat a zenéket, amikért az akkori fiatalság rajongott, voltaképpen nem foglalkoztam vele.

– Mit gondolsz, honnan jön? – kérdezett megint ő.

– Nem tudom – válaszoltam az igazságnak megfelelően. Hiszen végeredményben nem nagyon ismertem azokat a rádióadókat sem, ahonnan ilyen zenéket lehetett hallani. Voltak, akik az életüket úgy állították be, hogy az ilyesmi fontos volt nekik, engem valahogy más dolgok érdekeltek.

– Tőlem.

– Jó, jó, de milyen adó? – Azt gondoltam, viccel, hiszen láttam, hogy a hang az ő kis-rádiójából jön ki, és úgy hittem, vizsgáztatni akar, hogy tudom-e, miféle helyről fog ő zenét. No, legyen az ő kedve szerint!

– Az enyém.

– Hogyhogy?

– Otthonról, a szobámból. Én felvettem magnóra és szépen közvetítem magamnak, amíg nem vagyok otthon.

– És milyen engedély kellett hozzá? – kaptam észbe, hogy biztosan rádióamatőri hobbijáról szeretne beszélni. Amiről egyébként szintén tudtam.

– Nincs nekem semmiféle engedélyem!

– Ne viccelj, ez komoly dolog, nagy baj lehet belőle! – Nem éppen ilyen szavakkal mondtam, hanem úgy, ahogy az egyetemisták beszéltek egymás között akkoriban.

– Nem lehet ebből semmi baj, alig lehet észrevenni.

Hát persze, hogy két szekus (civil egyenruhában) már várta a lakása előtt. A civil egyenruha az a fekete öltöny és fehér ing volt, amit akkoriban a belügy, de a hadsereg is, kiutalt azoknak a tisztjeinek, akik nem kellett egyenruhában járjanak, de nem is volt ajánlatos, na hát, inkognitó, hogy ne lehessen repülőgépről is látni, hogy ők szekusok. De hát, persze hogy látható volt. Én is tudtam, az akkori naivitásommal együtt. Be is hívták azonnal, s – mivel egészen véletlenül én is ott voltam vele – két nap múlva engem is. Nem részletezem különösebben, mert az egész nem ér meg annyit, voltaképpen nem az én ügyemről volt szó, itt és most az a fontos, hogy a két szekus közül, akik vártak minket, Máriusz volt az egyik. És akkor nem ismertem rá, mert annyira valószínűtlen volt, hogy éppen ott és akkor bukkanjon fel. Később a kihallgatáson már nem volt ott, valószínűleg ő rám ismert, vagy ami még valószínűbb, meglátta a nevemet a dosszién.

* * *

Az erdői várak, úgy látszik, fontos vendége volt. Már három napja folyt a bor, sütötték a nagy húsokat. Küldöncök, mulattatók egymásnak adták a kilincset.

A vendégen egyébként látszatra semmi különös nem volt. Középmagas, középkorú férfiú volt, akkori szokás szerinti, kissé díszes ruhában. De csak egyetlen lóval érkezett, tehát láthatólag nem volt különösebben gazdag. Látszott rajta, hogy harchoz szokott, a tekintete komoly, figyelő, kissé szúrós volt, mint azoké általában, akik hozzászoktak az életveszélyhez és ahhoz, hogy bármely pillanatban változtatniuk kell a viselkedésükön. Vagy a helyzetükön. Amellett nem látszott rajta, hogy különösképpen izmos lenne, tehát nem volt olyan katona, aki minden óráját a táborban vagy harcban tölti.

Mindezeket természetesen csak a figyelmes néző állapíthatta meg. Drágfi Bertalan úr azonban nem volt ilyen figyelmes szemlélő. Nem volt, mégpedig két okból nem.

Egyrészt azért, mert nem volt olyan a helyzete, hogy minden jövő-menő emberre tekintettel kellett volna legyen. Másrészt pedig azért sem volt megfigyelő ez esetben, mert jól ismerte látogatóját. Régi ismeretség volt ez, még az ősapák idején kezdődött. Akkoriban egy országra kiható ellenségeskedéssel. Az ellenségeskedés mostanra egyszerű nézetkülönbséggé szelídült, mivelhogymindkettőnek a legfőbb gondolata, mozgatórugója az volt, hogy népüknek minél jobb, emberhez méltóbb jövőt alakítsanak.

– A Magyar Királyság most gyenge. Még sohasem volt ennyire gyenge, és egyre gyengül. Én egyszerűen nem értem, hogy miért ragaszkodsz még mindig ahhoz, hogy a jövőt e királyságon belül képzeld el!? – mondta, kérdezte az erdődi főúr.

– Nos, azt is mondhatnám, hogy azért, mert tisztesség is van a világon – válaszolta erre kis idő hallgatás után a másik, a vendég. – De nem mondom. Én egyrészt a magyar király katonája vagyok, bármilyen legyen is az, aki éppen most az ország trónján ül. Tehát bizonyos hűséggel tartozom. De tudok gondolkozni is. Te elképzelted, Uram, hogy mi történne itt, ebben az országban és körülötte is, ha a Magyar Királyság egyik napról a másikra megszűnne létezni? És hogy mi történne a mi népünkkel a török árnyékában? Ott, abban az országban, amely már ma is a török vazallusa!

– Na látod, és mégis, ott is van élet! – csapott le rá a főúr.

– Igen, de milyen élet? – válaszolt elgondolkozva a vendég. – Fel lehet ilyen körülmények között készülni az uralkodásra? És milyen uralkodás lenne az?

– No, ne veszekedjünk! – kezdte a békülést a főúr. – Végül is mindkettőnknek ugyanaz a célja, vagyis hogy a mi oláh népünknek minél szebb, fényesebb jövőt biztosítsunk. Csak az azt elérő útról tér el a véleményünk.

– Nem! Nem csak az útról. Arról is, ami az utak különbségéből adódik. Én azt szeretném, ha a maga idejében majd a mi népünk átvinné a mai magyar nemesség szerepét és a kötelességeit is. Te pedig valami, nem is tudom, fegyverrel hódítást, vagy mit látsz az elképzelésedben, akár a török árnyékában is. Hát milyen élet lenne az, amit fegyverrel és árulással készítettek elő? Gondoltál-e erre? Így hát, mondom néked, uram, ha most gyenge a magyar király, nekünk elemi kötelességünk, hogy minden erőnkkel segítsük. Vagyis most a törököt békén hagyjuk, ha lehet, vele békét kössünk, ha az megvan, betartsuk. Addig, amíg a király megerősödik kissé, és ellen tud állni a muzulmán rohamoknak. Esetleg visszaveszi a két hegyen túli országot is, s akkor, de csak akkor, belülről már az uralmat is át lehet majd venni. Ez az én nagy álmom.

És így folyt a beszélgetés tovább, mint ahogy azelőtt is folyt már három napja. Azért látszott, hogy ebből nem lesz megegyezés. El is távozott a vendég a hét végén. Igaz, annyira azért nem orroltak egymásra, hogy a vendég el ne kérje a házigazda egy ügyes jobbágját, hogy kísérné el az útján nevezett Bocuț Toma nevezetűt. Azonban nem volt szerencséje. Az, akit fiatal legényként ismert meg, időközben felnőtt, papnak tanult, és most már rég nem a Drágfi Bertalan úr jobbágya, hanem az egyházé. „Méghez a komoly karriert is futott be azóta.” tette hozzá Bertalan úr.

A ceglédiek új papot kaptak. A népek úgy tudták, hogy azelőtt Megyaszón volt plébános és onnét valami kellemetlen beszéde miatt akolbólították ki, és hogy alig lehetett a püspököt meggyőzni arról, hogy kinevezze. Pedig maga az esztergomi érsek járt közben az érdekében. Az is, ki tudja miért? Pedig úgy beszélnek, okos, művelt ember. A váradi ferenceseknél tanult

annak idején, szerzetes is volt egy kis ideig, de abban se tudott megmaradni. Valami izgága ember lehet.

Lőrinc pap, mert így nevezték, Mészáros Lőrincnek, magas, vékony ember volt, de hogy a vékonysága ellenére nem volt erőnek híjával, azt mindjárt az elején megláthatták a népek. Valami kocsmai nézeteltérés történt a városban, még hozzá éppen az Úr szent vasárnapján. A nézeteltérés bicskával lett volna elintézendő, az akkori népek szokása szerint, de egész véletlenül az új pap is éppen arra sétált a prédikációján gondolkozva. Aztán csak odament, megfogta a két köpcös, izmos parasztembert a gallérjuknál fogva, és úgy penderítette el őket egymás közeléből, hogy utána csak bocsánatot kérni voltak képesek méltatlan cselekedetükért. Az egyik meg is sebesítette magát, még hozzá a saját bicskájával, estében. Őt aztán Lőrincz pap nagy kedvesen maga kötözte be.

Végül is a ceglédiek kezdték megszeretni az új papjukat. Na, nem a verekedések alkalmával tanúsított békéltető szerepéért, ez különben sem volt nála általános, hanem leginkább azért, ahogy a szegény népet felkarolta. Úgy látszik, sok nyomort láthatott az előbbeni életében, vagy talán maga is átélt egyet-mást, mert majd' minden prédikációját a szegényekért való imádkozással fejezte be. De nem csak az imádságban merült ki az elesettekért való törődése. Amikor a lehetőségei megengedték, a sajátjából is szívesen adott a szegényeknek, de amikor nem tudott is, ez is elégszer megtörtént, mert szegény ember a világ kezdete óta mindig több volt, mint gazdag, akkor is járt, kért, fenyegetett, a hűbérúrhoz fordult, papi hatalmánál fogva valamilyen módon mindig kijárta, hogy a népek sorsa jobbra forduljon. Mondom, kezdték a ceglédiek megszeretni.

Emellett mindig valami szomorúság látszott az arcán. Mintha az előző életében sokat szenvedett volna, vagy talán inkább mintha nyomná valami a lelkét. Lehet, hogy valami nagy bűnt követett el? De már akármi lett légyen is az, alighanem levezekelhette, mert ha nem, akkor biztosan nem állt ki légyen mellette maga az esztergomi érsek is. Pedig az általánosan tudott dolog volt, hogy maga a legnagyobb főpap intézte el, hogy Ceglédre kerüljön.

Amúgy egyedül éldegélt, nem vett maga mellé senkit, még egy házvezetőnőt sem, pedig az aztán éppenséggel bevett szokás volt a vidéken, hogy egy olyan keménykötésű pap mellett egy tűzről pattant menyecskének kell lenni. Másképp mit gyónt volna meg a maga idejében? Hiszen így még bűnt se tudott volna elkövetni. Már-már az kezdett elterjedni róla, hogy szentéletű, a szónak a legtisztább értelmében. Igen ám, de akkor mit jelent az a szomorú, bűnbánó vonás az arcán és mit a ravaszka mosoly az ajka körül? Mintha talán mégis volna valami titkolnivalója. Meg is kérdezte egyszer valami bátor ember, hogy miért él olyan magányosan, de erre azt felelte, hogy volt egyszer egy jó szolgálja, de megszökött. Azóta pedig nem vett mást maga mellé. „Jézusom, talán csak nem azzal élt bűnös életet?” riadoztak a népek. Ez a papnak is a fülébe juthatott, mert ettől az időtől fogva azért mégis beengedett magához néha egy idősebb fehérsépet, hogy úgymond takarítson nála.

Az asszonyt aztán kikérdezték a többiek és semmi kivetnivalót nem találtak a papjukban.

Ment hát az élet a maga mentében, Ceglédén úgy, mint máshol. Nagy dolgok voltak születőben, s a papot emiatt le is vették a napirendről.

* * *

Ideérvén, én is levettem napirendről a régi pergament, pontosabban azt a fordítást, amit a professzor úr küldött Törökországból, mert nálunk ugyan nem voltak nagy dolgok születőben, de ahogy az már lenni szokott, a kicsik is éppen eléggé meg tudják keseríteni az ember életét. A munka is kezdett megsokasodni, de meg az adminisztráció is, mert ebben a mi mesterségünkben ezek már csak kéz a kézben szoktak járni.

Máriusznak felírtam valami közepesen erős nyugtatót, már én sem tudom, mit, de tudtam, ezzel a dolog nincs lezárva, még jelentkezni fog. Úgy is történt. Két hét se telt el, beállított. Ezúttal nem is a rendelőbe, hanem haza, hozzám. Végül is ismerős volt. Bár sokért nem adtam volna, ha nem az.

– Még se tudok aludni! – ezzel köszöntött be. És még hozzátette: – Te Csaba, sohase foglalkozál politikával. Én mondom neked, bár én se tettem volna! Az a nagy felelősség...

No, a politikusok felelősségérzetéről megvolt a magam különvéleménye, de azt nem mondtam, mert nem kérdezte senki.

Máriusz egyébként egy épp kormányon levő magyar nemzetiségi párt helyi vezetőségében tevékenykedett. Az neki való foglalkozás volt, a múltjára való tekintettel. De hát, ha megtűrték és ha neki jó volt... Én biztos, nem avatkozom bele. Úgy láttam azonban, ezúttal inkább beszélgetni akar, nem pedig gyógyulni. Tán a lelkiismeret támadt fel benne? Ki tudja? Láttam én már cifrább történeteket is. No, ha már orvosnak nem váltam be nála, gyóntatónak talán jó leszek.

Elővettem az ilyen célra használt szilvapálinkát. Ezt kicsi üvegekben tárolom, főképpen azért, hogy a beszélgetés hevében én magam le ne részegedjek. Ugyanis nem nagyon bírom az alkoholt, nem a fejemet csinálja ki, hanem a gyomromat. A fejem csak annál jobban működik, sőt egy bizonyos adag után valósággal sziporkázik, egészen addig, amíg aztán egyből le nem fordulok a székről. És akkor másnap jön a kóválygás. No, hát ezt akarom kivédeni a kicsi üvegekkel. Általában sikerül is.

– Voltaképpen mi is a bajod neked? – kezdtem óvatosan a kérdezést, ámbár akár borítékolni tudtam volna a választ is, meg a valódi okot is.

– Hát, tudod, én mindig odafigyeltem az embereket mozgató rugókra. És ez nagy felelősséggel jár.

– De szépen fejezted ki magad, eszem a lelked!

– Miért, szerinted nem igaz?

– Na, figyelj ide, Máriusz! Ha tényleg meg akarsz szabadulni a kízó gondolatoktól, akkor őszintének kell lenned! Én tudom, hogy te ki voltál, és te is tudod, hogy én tudom. Akkor meg mit szemérmeskedsz?

– Akkor valamit tisztázzunk! Én tiszt voltam, nem pedig valami nyomorult besúgó.

– Vagyis, az én olvasatom szerint, nem kényszerített senki, inkább te voltál az, aki zsarolással, ezzel-azzal kényszerített másokat a besúgásra.

Máriusz lehajtotta a fejét, de nem mintha bűnbánatot érzett volna, inkább azért, mert gondolkozott.

– Nevezd, ahogy akarod, mindenesetre tudnod kell, hogy én hittem abban, amit csinálok. Ahova engem felvettek, az a szervezet az emberek biztonságát volt hivatva biztosítani.

– Most mindjárt előjössz azzal a régi szlogennel, hogy ahogyan én az egyes ember orvosa vagyok, úgy ti a társadalom orvosai voltatok. No, de hát ahhoz tudni kellett volna azt is, hogy mi az, ami a társadalom számára egészség, és mi az, ami annak a betegségé.

– Igen, mint ahogy ti sem tudjátok mindezt és mindig az egyén esetében. De nem ezen akarok lovagolni. Mindez, addig, amíg a dolgok úgy álltak, mint annak idején, legalábbis számomra világos volt.

– Vagy legalábbis akkor annak tűnt. Nem lehetséges, hogy éppen azért érzed magadat rosszul mostanában, mert megérezted valamit abból, amit annak idején elkövettél? Vagy ne legyek kegyetlen, legalábbis részt vettél benne?

– Én akarattal senkinek rosszat nem tettem, csak ha az hivatali kötelességem volt. Tudod, éppen az előbb beszéltem a társadalom biztonságáról. Vagy most olyan sokkal jobb? Ebben a mostani bizonytalanságban?

Ezzel egy kissé megfogott. A mostani idők bizonytalanságát én se díjazom, de végül is minden ott fordul meg, hogy mekkora ennek a biztonságának az ára.

– Szóval, senkinek. És Csendes Babu?

– Mit akarsz Csendes Babuval?

– Akkor még Babai Ilonának hívták. És te, egy cimboráddal szép egyetértésben, félholtra verted és megerőszakoltad. Talán többször is egy délutánon. Sajnos a szorzószámot, mint orvos nem tudtam kideríteni. És azt sem, hogy mindketten megtették-e. De benned biztos vagyok.

Máriusz akkorát sóhajtott, hogy csuklásnak is beillett volna.

– Igen. Azt hiszem, hogy most tényleg eltaláltad az életem egyetlen igazi szégyenfoltját. De, ha később is, nemrég elmentem Babuhoz, hogy elnézést kérjek tőle.

Most vált előttem világossá a Babu öngyilkosságának az oka. Hát persze, hogy nem hagyott búcsúlevelet. Hogy is mondhatta volna el Jóskának, hogy mik is történtek voltaképpen azon a régi délutánon? Talán már meg is nyugodott. Talán sikerült elfelejtenie, legalábbis részben, azt az okádék napot. És akkor jön ez a nyomorult és bocsánatot kér.

– Te nem bocsánatot kértél, te emlékeztetted őt arra, hogy AZ megtörtént. És hogy a múlt ismeretével még most is hatalmad van fölötte! No, boldog lehetsz, mert nem bírta ki. Öngyilkos lett, ha még nem tudnál róla. És tudod mi a legocsmányabb az egész történetben? Az, hogy fogadni mernék, hogy a Strupka Mihály halálában is benne volt a kezed valamilyen formában.

Máriusz hallgatott egy ideig. Nem nézett rám, hanem inkább mintha a messzeségbe révedt volna.

– Hát igen, Strupka Mihály. És az egész Strupka család. Tudom, ti isteníttétek őt. Számomra pedig nem volt egyéb, mint egy bunkó rendőrivadék.

– No, idefigyelj! – most már dühös voltam, ezért közelebb húzódtam hozzá, és úgy mondtam egyenest az arcába. – Már mondtam neked, hogy Tamás Mihálynak nem az apja volt, hanem „csak” a nevelőapja. Ámbár, kívánom, hogy a valódi apák legalábbis hasonlítsanak Tamáshoz abban, ahogyan a gyermekeikkel bánnak. De hát neked sohase tűnt fel, hogy Tamás és Mihály között milyen kicsi a korkülönbség? Hiszen talán nem is lehetett volna az apja. És Elza szintén...

– Egykútya. Attól mégiscsak az ő nevelése.

– Ahogy látom, neked inkább Tamással lettek volna elszámolnivalóid, nem pedig Mihállyal.

– Vele is. De ez csak személyes ügy. Tamás őrnagy volt akkor, amikor én a rendőrségre akartam jelentkezni. És tudod, mit tett? Eltanácsolt. Azzal indokolta, hogy a jellemem, s a módszereim nincsenek összhangban a rendőri módszerekkel.

– Akkor már szekus voltál?

– Tagja voltam az Állambiztonsági Tanácsnak. Igen.

– Akkor sajnálom, de Tamásnak alighanem igaza lehetett. Különbön pedig Tamás se bunkó nem volt, sem pedig rossz ember. Neki, mint rendőrnymozónak sohasem az volt a legfontosabb, hogy leültesse egy feltételezett bűnöst, hanem az, hogy megmentse egy olyan ártatlant, aki tudtán kívül belekeveredett valami slamasztikába.

Máriusz halványan elnevette magát.

– No, ebben alighanem igazad lehet. Ha te tudnád, hányszor dekonspirált minket... A legjobban felépített fedőtörténeteink sem voltak biztonságban előtte. Ahol ő megjelent, ott a fiaskó majdnem biztos volt. Hanem a fia halálában alighanem tévedtél. Én ugyan nem kísértem figyelemmel, de úgy tudom, rákban halt meg. Azt pedig kihallgatáson nem lehet kapni.

– Kivéve, ha az embert a vizsgálati fogság idején besugározzák – feleltem, mert rég bökdöste az oldalamat az, amit annak idején rebesgettek.

Máriusz arca pirosabb lett kissé.

– Tudod, nem én végeztem a kihallgatásokat az ő esetében. De igen, sajnós lehet, hogy tényleg kapott egy pár adag sugarat. Ez annak idején néha megtörtént, hogy a nagyon veszélyes embereknek ne nagyon lehessenek utódai. Azt hiszem, sajnós, Mihály a nagyon veszélyesek közé tartozott. Szóval éppen lehetséges.

– Aha. És éppen lehetséges az is, hogy a te kezeden ment keresztül az engedélyezés papírja.

– Sok volt a dolgom akkoriban. Nem figyelhettem mindenre.

* * *

Ördög Marci volt az első kiválasztott győztes. Vagyis immár Eördögh Márton hadnagy úr. Amúgy éppen olyan ágrólszakadt legény volt, mint a többi végvári katona, aki a fegyveréből él, méghozzá nem is valami fényesen. Gyerekkorában – ami nem volt még épp olyan messze – egyébként még Farkas Mártonnak hívták őkegyelmét, de hogy mindenáron katona akart lenni, és még nem volt tizenöt éves se, hozzáhazudott a korához még valami négy évet, s ha már így alakult, a nevét is megváltoztatta. Hogy miért éppen Eördöghre? Valami régi családi legenda élt arról, hogy a család végső fokon magától az ördögtől származik, Marci hitte is, meg nem is ezt a számárságot, de ha már volt a legenda, hát éppen jó álnévvel szolgált a mi katonáinknak.

Ez idő szerint különben éppen a németek földjéről tért vissza, ahol egy nagybátyja élt, ezt a nagybácsit az ottaniak nyelvén Wolfer Christiannak hívták. Az apja testvérének a fia volt csak, hogy ott ragadt a németek között, magister lett az ottani egyetemen – annyi van belőlük arrafelé, hogy minden második faluba jut egy – hát a nevét is megváltoztatta. Most még ugyan tud a fia magyarul is, mivelhogy sok itteni diákja van, de a lány, szép szösze leánya, már csak németül beszél.

No, hát Marci barátunk most éppen egy hónapja, hogy visszatért ettől a bátyjától. Jól érezte ott magát, de a vége felé már nagyon vágyott az otthoni mezők, s a székelyföldi dombok után. Pedig igen jó dolga volt az ottani rokonok közt, de hát hiába, az otthon mégiscsak otthon, ha semmije sincs is az embernek. Ez persze azért túlzás, volt neki szép kis birtoka a Székelyföldön, s még ott élt ez idő szerint az édesanyja is, a kishúgával.

No, hát megy, mendegél a Marci legény, bocsánat, hadnagy úr a temesvári úton, hogy valahol szolgálatot tudna szerezni magának. Kapós volt akkoriban az ilyen világlátott katonaember, mert veszélyes volt az élet. A jó Mátyás király halála óta a török igencsak fenn hordta a fejét. Annak pedig már jó ideje. Híre is jött, hogy a temesvári főkapitánynak éppen olyan hadnagyra lenne szüksége, mint ő, vagyis hogy aki világlátott, meg németül is tud. Most hát ül a lován és poroszkál dél felé. Komisz meleg van, izzad is tisztességesen, és nem veszi észre a két lovat,

aki kétfelől közelít hozzá, kemény ügetésben. Az egyik előlről, ezt egy idő után észrevette, a másik pedig hátulról.

Látja ám, hogy török az előlről jövő. Már messziről ordibál:

– Eördögh Márton hadnagy, az én uram, Hasszán pasa kihívott téged páros viadalra, mához számított harmadik napra, a temesvári vár előtt! Ha meg nem jelensz, gyáva nyúl vagy!

Azzal elviharzik. Marci szót se tud mondani neki, se bü, se bá.

Ekkor ér oda a hátulról jövő utas. No, ez nem teketóriázik, kihajlik a nyeregből, s amúgy keményen megszorítja. Megöleli.

– Farkas Marci, vagy ki az Ördög lennél, de jó, hogy megtaláltalak. Várad óta a nyomodban loholok, de téged akkor se lehet utolérni, amikor nem sietsz!

Marci nézi, ismerős. Aztán felvillan a szeme:

– Ursus Mihály! Hogyne örülnék, hogy látlak. Gyere csak ide, öreg barátom, hadd öleljelek meg! – Az öreg barát lehetett úgy huszonöt éves forma. – Hát mi van veled? Hol élsz mostanában, hogy öt éve híredet se hallom?

– Nagy sora van annak – felelte a lovas, már amikor letelepedtek, s a lovakat is leszer-
számolták. – Az történt velem, hogy öt éve már, hogy apám azt mondta, hogy elég nagy
vagyok már ahhoz, hogy a fejemet önként vagy hülyeségből hurokba ne dugjam, hát bevett
engem is a vállalkozásaiba. Tudod, nekünk a családjunkban öröklődik egy foglalkozás...

– Háhá! A medvetáncoltatás!

– Te csak ne háházz, mert nem tudom, hol lennél már, de talán az egész ország is, az én
medvéim nélkül. Nem is lenne szabad elmondanom senkinek, de te régi barát vagy, talán
valami rokonság is van a családjunk között, neked elmondom, ha akarod.

– Nem, Mihály, ha úgy gondolod, hogy titok, inkább ne mondd!

– De igen, mert lehet, hogy segítségre lesz szükségem, mint ahogy annak idején a szüleink is
segítették egymást, s akkor jobb, ha tudod. Hát tudd meg, hogy az én családom már évszáz-
adok óta a magyar király kéme. Kenéze és kéme is egyben. Ezért van az, hogy nem élünk a
rangunknak, s a vagyonunknak megfelelő módon. Mi így szolgáljuk a királyt.

– Na jó, akkor nem viccelődök tovább, különben is sejtettem valami effélét. Hát szóval, most
már te is beléptél.

– Igen, és itt következik az érdekes része. Az, ami számodra is érdekes lehet. Biztosan tudod,
hogy a török igencsak mozgolódik mostanában. Megérezte, úgy mondják, hogy gyenge király
ül Mátyás trónján, de én azt mondom, nem egészen csak ez az ok. Inkább az, hogy a szultán
befejezte a perzsa háborút, vagyis békét kötöttek egy időre, s most ráér foglalkozni a mi
országunkkal is. És ez rosszabb, mintha csak a király személye miatt mozgolódna. Érted már?

Marci rágódott egy kicsit a mondottakon, aztán bólintott.

– Igen, azt hiszem, kezdem érteni. Az előbb éppen itt volt egy küldöncük, valami Hasszán
pasa akar velem párviadalt vívni. Csak azt érteném, hogy mi köze ennek az előbbiekhöz.

– Azt hiszem, semmi. Vagy ha igen, nagyon jól titkolják. Annyi tényleg igaz, hogy mostaná-
ban nagyon megsaporodtak a párviadalra hívások. Ezt Isztambulban is hallani, de azt még
eddig senki nem tudja, hogy ezt miért csinálják. Elöttem is titok. Sőt, azt hiszem, apám se
tudja. Mindenesetre jól ráérezte, van valami e mögött. Hát csak vigyázz! Épen szeretnélek
látni!

A török vitéz hatalmas termetű volt. Valódi óriás. A nézősereg a mező szélén talán egyetlen percig se gondolta volna igazán, hogy a párviadalban Marci lesz a győztes. Hiszen akkora volt az ellenfele mellett, hogy a feje körülbelül ott végződött, ahol a töröké kezdődött. Igaz, ő is izmos, arányos volt, de hát csak jóval kisebb. Ő maga természetesen nem az esélyekkel törődött, akkor el lett volna veszve, még mielőtt a viadal megkezdődött volna. Marci ehelyett sokkal egyszerűbb, s amellet praktikusabb dolgot csinált, vagyis számba vette a rendelkezésre álló fegyvereket, s aztán elgondolta magában, hogy melyikkel mit is lehet tenni, még-hozzá lehetőleg úgy, hogy az győzelemhez juttassa, ez volt a közvetlen célja a viadalnak, de mégis, ha van rá mód, az ellenfél életének a megkímélésével. Vett ő már részt harcokban, sokszor is, nem kapta el a láb, ha kardot érzett a kezében, ellenkezőleg, valami különleges nyugalom szállta meg egyszerre, s ahelyett, hogy mint egy öldöklő angyal, vakon vetette volna magát a küzdelembe, gondolván, hogy minden avagy semmi, inkább lépésről lépésre küzdött. Igyekezett minden lépésnek kihasználni az előnyeit, amellet úgy figyelt, mintha száz szeme volna, hogy az ellenfele mozdulatát kitalálja, még terv formájában.

Most is ez történt. Az első pillanatban látta, hogy az ellenfele tudatában van óriási erőfölényének, s ezzel a fölénnyel, s nagyobb súlyával akarja lehengetni. Mindezt természetesen nem gondolta végig szavak formájában, de a viadal egész ideje alatt tudatában volt. És a taktikáját is ehhez alkalmazta. Nem erőlködött, nem ugrált, nem futott utána, ha az óriás ellenfél színleg eltáncolt előle. „Majd visszajössz te, ha igazán engem akarsz!” gondolta magában, s igyekezett minél kevesebbet mozogni. Voltaképpen nem is mozgott ő igazából, csak a kardja. És jól számított, az óriás egy idő után elbizonytalanodott. Nem bírta a saját súlyát. Marci most kezdett igazából figyelni. Tapasztalt katona lévén, tudta, hogy a török mindjárt el fogja veszteni az önuralmát, s elkezd csépelni a kardjával. Ez veszélyes, még az ilyen tapasztalt vívó számára is, mert az ilyen ellenfél már nem ismer semmiféle szabályt, csak egyet akar, minél hamarabb véget vetni a kínos viadalnak. S ilyenkor szoktak a kettős halálok esni.

Jól tette, hogy figyelt. A török egyszerre nekilódult és hatalmas erővel vágott hozzá. Ha Marci védeni próbálja ezt a vágást, kardja, karja, feje egyszerre mondja fel a szolgálatot. Ő azonban mindössze egy nagyon kicsit – nem is volt idő nagyobbra – oldalra lépett, ugyanakkor kissé el is fordult. Hagyta a vágást, törököt, mindent, elzúgni maga mellett. Aztán, amikor épp elhagyta, gyorsan, mint a menyét, utánafordult, s egy kissé megtaszította a talpával, hogy még nagyobb legyen a lendülete. Ma ezt úgy mondanánk, hogy fenékbe rúgta. El is hasalt a török annak rendje szerint. De már akkor a Marci kardja a nyakán volt.

– Állj, mert meghalsz! – akkorát ordított egyből, hogy ki se nézték volna egy olyan csendes, szótlán emberből. Aztán már csendesebben, látva, hogy az ellenfele megértette, s nem mozdul: – Győztem?

A kérdés után egyhangon zúgott fel a nézőseregből az „Igen!”

– No. Ne gyilkoljuk egymást! – tette még hozzá. – Úgy eshet, hogy nemsokára méltóbb célért kerülünk majd szembe egymással. Tartogassuk akkorra a halált!

Ha eddig a tudásáért és a ravaszságáért bámulták volna, most a nagylelkűség elismerésén volt a sor. Úgy a magyar, mint a török vitézek szinte a vállukra vették a következő félórán. Nem is volt ideje a volt ellenféllel törődni, majd csak egy kis idő elmúltá után. Ott volt pedig, ott ült, egy jó nagy kövön, s várta, hogy Marci kiélvezze a diadalát. Csak azután intett neki, hogy szeretne beszélni vele.

– Nem öltél meg. – Ezt csendesen mondta, minden felhang nélkül, csak a pusztá tényrt regisztrálva.

– Nem. Miért tettem volna? Nem haragudtam rád, nincs most háború sem. Csak azért, hogy egy párviadalt megnyerjek, én, ha lehet, embert nem ölök. Öltöm eleget, amikor szükséges volt, éppen ezért nem teszem, ha el tudom kerülni.

– Csak azért mondom, hogy tudd: én a legjobb tudásom szerint és a legnagyobb erőmmel küzdöttem.

– Tudom. Láttam. Jó harcos vagy. Csak a ravaszságommal győztelek le. Ez a gyengeséged. Nagyon őszinte vagy. A harcban is.

– Igen, és örülök, hogy ezt tudod. Mert most el kell mondjak valamit. Akár hiszed, akár nem, nekem itt, ezen a viadalon mindenképpen veszíteni kellett volna.

– Ezt meg én nem értem. Hiszen láttam, hogy milyen erővel harcoltál.

– Igen, elkapott a küzdelem láza. De hidd el, én tényleg azzal a paranccsal jöttem ide, hogy el kell veszítenem a harcot. Nem szabad meglátszódjék rajtam, de ezt kellett volna tennem. És ha az életembe kerül, akkor is. De én tényleg igazából küzdöttem. Nem akartam vágóhídra vitt birka lenni.

– Miért van ez így? Valamit elkövettél?

– Én? Semmit. De maga a fényességes padisah válogatott ki minket, tizenkettőnket erre a célra. És mindnek meg kellett halnia. Kivéve, ha, mint te itt most, az ellenfél meghagyja az életünket. Én már most úgy vagyok, mint aki a halálból jött vissza. Néhány hete már, hogy leszámoltam az élettel. És te most visszaadtad. Hát ezért mondtam el most mindezt neked, őszinte és egyben hálás is vagyok. És még sokáig nem fogok tudni mit kezdeni az életemmel. És hidd el, tényleg igazán harcoltam.

Marci most lepődött csak meg igazán.

– De hát... mi ennek az egésznek az értelme?

A török szomorúan ingatta a fejét.

– Nem tudom. Hidd el, megmondanám, ha tudnám, de nem tudom. Talán Allahnak vagy valakinek valami terve van velünk. Talán valaki meg akarja tudni, milyen emberek vagyunk. Nem tudom. De kérlek, KÉRLEK!, ne felejtsd ezt el!

* * *

Néhány héttel az előbb leírt esemény után a nagyvezír sietve hívta össze a birodalom tanácsát (díván). Arról tudósított, hogy kész, le lehet állítani a sok vérrel, veszteséggel járó tervet, mert megvan az emberük. Ama vár alatt, amelyet a hitetlenek Szendrő várának neveznek, az egyik nagyon jó agájuk, név szerint Ali, elszenvedte a hősi halált egy György nevű vitéz hadnagy kezétől. Ez a hadnagy úgy tűnik, mindenben megfelel a célnak. Kellőképpen kegyetlen, műveletlen, még a gyaurok fogalmai szerint is, mert nemcsak, hogy a Koránt nem ismeri, még olvasni sem tud, az ő írásuk szerint sem. Ugyanakkor rendkívüli módon vágyik a hatalomra. Hunyadi és Kapisztrán János példája lebeg a szeme előtt, hogy a pokolban forogjanak nyárson mind a ketten.

No, tehát ezt az akciót szerencsésen abba lehet hagyni. A többi már az ő, mármint a nagyvezír dolga lesz, a szálak összefonása.

* * *

Két telt el és Máriusz újra megjelent. Azonban mintha egy kissé jobban nézett volna ki, mint az előbbi látogatás alkalmával. Persze a haja most is fehér volt és ritkás, de mintha a termete egy kissé kiegyenesedett volna, és a nézésében is újra megjelent az a szemtelen láng, amiről

annak idején híres volt és ami eredményeképpen voltaképpen szinte ellenállhatatlan volt. Nőknél, férfiaknál, mindenhol. Amikor nekifogott valakit valamire rábeszélni, az nem menekült, amíg meg nem tette, méghozzá önként és dalolva. Nem tudom, hogy csinálta, ehhez úgy látszik, adottság kell. No hát, volt neki. Igaz, ezt én inkább csak hallottam, főleg azoktól, akiknek az ilyesmi imponált, mert engem semmire nem akart rávenni soha. Nem tudom, miért, talán nem voltam neki elég fajsúlyos. És, igen, Mihály volt még, aki ellen tudott állni neki. Lehet, hogy többek között ezért is gyűlölte annyira. Mert gyűlölet volt az a javából.

Mivel láttam, hogy kezd magához térni, úgy gondoltam, jót tesz neki az ilyen beszélgetés. Lehet, hogy valamiféle pszichoterápia is, mindenesetre elhatároztam, hogy ezt fogom folytatni. Ennek megfelelően irányítottam a beszélgetést is.

– Tudod, Máriusz, én azért nem értem egészen ezt a régi Babu dolgot. Már azt, hogy mi szükség volt az erőszakra, amikor igen jól tudhattad, hogy neked nem tudnak ellenállni a nők?

– Te ezt nem érted, doktorkám – vigyorodott el. Aztán hozzátette: – Azt hiszem, elég kell legyen neked annyi, hogy ezt is ki kellett próbálni. Vagy neked soha sincsenek ilyen álmaid? Nosza! Hiszen te intelligens ember vagy.

– Hogyne! – mentem bele a játékba, bár tudtam, hogy veszélyes, és tudtam, hogy éppen ezt várja tőlem. Mint azelőtt is sokszor, most se tudtam, hogy voltaképpen mit akar elérni. De úgy gondoltam, rajtam már nem ronthat sokat. – Igen, mindenkinek, vagy legalábbis majdnem mindenkinek vannak néha ördögi gondolatai. De a gondolattól a tettig hosszú az út!

– A jó öreg Pico herceg? – most már szélesen vigyorgott. Alighanem azt gondolta: „Na megállj doki, bejöttél az én utcámba!” De aztán a vigyor lehervadt az arcáról, s mintha más foglalkoztatná, elkomolyodott.

– De végeredményben miért is gondolod azt, hogy én ellenállhatatlan vagyok a nők számára?

– No hát, Boros Tündére emlékszel? Ő se tudott ellenállni neked. Aztán mi lett vele, jól tudod.

– Hát, nem egészen. Ha arra a tavalyelőtti dologra gondolsz, hát egyáltalán nem ellenkezett túlságosan. – Elkomolyodott egészen, és elgondolkozva nézett maga elé, mintha azt latolgatná, hogy mennyit kössön az orromra. Aztán láthatóan elhatározásra jutott. – Ja, igen, te el akartad venni feleségül. Persze a mostani helyzetben már aligha tennéd. Igaz?

Kénytelen voltam megrázni a fejemet. Ez az ember semmit sem ért. Vagy? Talán csak egészen másra kíváncsi, mint én, vagy a legtöbben. Ezért nem mondtam el neki, amit az esetről tudtam, és hogy Boros Miklós, ez a kemény ember, a kenézek leszármazottja, a vállamra borulva sírt, hogy lám, meglett korában mi lett a lányából. Persze Tünde nagyon szép nő volt, ilyen veszély tehát mindig leselkedett rá, ha ezt a nők egyáltalán veszélynek élik meg, de akkor...

– Én értem a dolgot, még a pornófilmet is megértem, de miért kellett feltenni az internetre? Az a nő ott kellett hagyja a munkahelyét az egyetemen, ahol tanított, de ez még nem minden. A választott hazáját is el kellett hagyja. A zsidók nagyon finnyásak az ilyesmire.

Máriusz erre csak vigyorgott.

* * *

A továbbiakban igyekszem tartani magamat a pergamen M. E. professzor által lefordított tartalmához, és nem színezem ki a történetet. Voltaképpen mindenki tudja, hogy ezután mi történt. Legalábbis az, aki a középiskolában történelmet is tanult.

Toma Bocuț, vagy ma ismertebb nevén Bakócz Tamás volt Drágfi jobbágyot kinevezték esztergomi érseknek. Ő többet akart, pápa akart lenni. Nem lett, helyette megbízták egy török

elleni keresztes hadjárat levezésével. Ebbe a döntésbe természetesen Velence keményen beleszólt. Az a Velence, amelynek, tudvalevő, igen jó kapcsolatai voltak a törökkel. Ki is nevezték a hadak élére azt a György hadnagyot, aki Szendrő vára alatt annyira kitüntette magát. Majd a keresztes hadak uraik ellen fordultak, nem utolsó sorban azért, mert sok uradalomban kínozták a hadba igyekvők családját. Az se tűnt fel senkinek, hogy úgy a kínzások, mint azok jól felduzzasztott híre is mind olyan területről indultak ki, amely területeknek erős kötődése volt a Drágfiakhoz. És hogy éppen az alvezér, Lőrinc pap volt az, aki a leginkább uszított az ilyen kínzók ellen. Amiben pedig még igaza is volt, csak az indíttatást vette az Isten tudja honnan.

És megkezdődött és le is folyt a nagy parasztháború, amelynek legfontosabb eredménye az volt, hogy a Magyar Királyság kezéből kiverte a fegyvert.

A vég mindenkinek ismert. Dózsa Györgyöt kínok között kivégezték (azért abban a tüzes koronában nem egészen vagyok biztos, a korabeliek ezt nem említik, a hír csak valami hatvan évvel később kapott lábra), és tizenkét év után meglett az eredménye is mindannak, amit a maga idejében olyan szépen kiterveltek és hajszálpontosan végre is hajtottak: a mohácsi csatavesztés.

No lám! Még egy szereplőnek a további sorsával maradtam adós. A ceglédi papról, Mészáros (vagy Nagybotú) Lőrincről teljes mértékben hallgatnak a krónikák. Ő egyszerűen eltűnt. Pedig keresték. De még mennyire, hogy keresték, az egész vert parasztsereget tűvé tették érte. De még ma sem tudják a történészek megmondani, hogy hova lett.⁸

Én sem tudom. De évtizedekkel később, talán még annál is később, lábra kapott az a találgatás, mely szerint Köprili Mehemed⁹ az, akit aggastyán korában választottak nagyvezírré, ifjú korában keresztény lett volna, majd hitehagyott lett...

Ennyi a pergamen. Én biz' nem tudom, hogy igaz-e az, ami rajta áll, és hogy mind igaz-e? Még abban sem vagyok biztos, hogy az ankarai professzor nem üzött valami hatalmas tréfát velem. Végeredményben... kitelik tőle.

* * *

No, hála Istennek, a vége felé tartok már! A Dózsa történetet is befejeztem, bár lehet, hogy nem igaz az egész. Igaz, a magam részéről hajlok arra a gondolatra, hogy mégiscsak lehet benne igazság. Diverzió, amióta hadseregek és háborúk vannak, mindig volt, és lesz is, kémkedés szintén, miért éppen az oszmán törökök lettek volna a kivétel ez alól a szabály alól?

Szabó Máriusz is eljött még néhányszor. Úgy láttam rajta, hogy mind jobban magára talál és roppant büszke kezdtem lenni pszichoanalitikusi képességemre. Még elég sokat mesélt el, de azokat most talán nem írnám le, mert a disznóságoktól felfordul a gyomrom. A legutolsó esettel azért kivételt teszek, mert annyira különös és jellemző.

Voltaképpen egy egészen ártatlan kérdéssel kezdődött az egész, legalábbis más esetben ártatlannak számított volna:

– Elmondanád, ha akarod persze, hogy milyen körből is indultál el, hogy odajussál, ahová jutottál?

⁸ Vannak olyan történészek is, akik szerint a papot a nagy parasztháború után „megsütögették”. De én inkább azok véleményét osztom, akik szerint nem lehetett megtalálni.

⁹ Senki ne vegye teljesen készpénznek, amit itt leírok, csak a lényeg tekintetében. Mert lám, például a Köprili Mehemed személyében is csúsztattam száz évet. Csak hát, nem volt kedvem addig keresgélni, amíg abból a korból ismert török embert találok, aki szintén hitehagyott volt. Pedig biztos, hogy voltak sokan. CSG.

– Szívesen, bár nem nagy ügy. Tulajdonképpen az igazi szüleimet nem ismertem, vagy csak alig. Az anyám egy közepesen jómódú polgári családból származott, akit elcsábított egy akkoriban éppen és nagyon átmenetileg ott tartózkodó holland tengerésztiszt. Később persze kihasználtam a helyzetemből adódó lehetőségeket és kinyomoztam, hogy ki is volt. Van Ostennek hívták, és egy több mint száz éves tengerészcsaládból származott. De ez a hajós aztán eltűnt a balfenéken, nem lehetett utolérni.

Az anyám később megtudta, hogy terhes. A gyerek pedig megszületett. Elképzelheted, hogy nem valami fényesen élt, éltek. Bizony, amint később hallottam, az éhezés is a rendszeres programok közé tartozott egy rövid ideig. A Szabó voltaképpen nem is a szüleim neve, hanem azé a szülész-nőgyógyász professzoré, aki a szülést és később az én születésemet is ellenőrizte. Merthogy van Osten később még néhányszor előkerült, és egy ilyen előkerülés eredménye lettem aztán én. Később is a professzor segített rajtunk, felvette az anyámat a kórházába, varrónőnek. Nem hiszem, hogy valami egyéb érzése is lett volna anyám iránt a szánalmon kívül, de ha véletlenül lett volna, örülnék neki. Legalább neki is jutott valami jó az élettől.

No, mindenesetre, amikor úgy egy éves forma voltam, az ikeröcsém elveszett. Anyámnak valami dolga akadt a kórházban, és nem tudott mindkettőnk bevenni, én már igazán nem is tudom, hogy miért, s az alatt a félóra alatt az öcsém eltűnt. Ellopták vagy elmászott, nem tudom. Azt sem tudom, megtalálta-e később valaki, felnevelte-e és hogyan? Budapesten születünk, ott is élünk egy külvárosában, s onnét járt be az anyám naponta a kórházba dolgozni. De akkor már nem sokáig. Amúgy is beteg szervezetét nagyon megviselte a bátyám eltűnése vagy halála. Nem élt sokáig, pár hónap múlva meghalt. Én meg, mint tudod, a Szabó doktor családjával később idejutottam V.-be. És az ifjúságom óta már te is ismersz. Ugye, ebben nincs már semmi különös?

Én akkor már hallottam Elzától, a Strupka család egyetlen még élő tagjától a Strupka Mihály valódi történetét¹⁰. Elzának különben is hálával tartozom, mert a mentorom volt ő, aki az orvosi pálya felé irányított, és később is sokat segített. Ezek után aztán nem is mondhattam mást, mint ami hirtelen kibukott a számon.

– Na, te nyomorult, sikerült neked a halálba sugaraztatnod az édes testvéreidet!

Máriusz nem szólt. Talán sejtette vagy akár ismerte is a történetről az igazat, mindenesetre csak lassan lehajtotta a fejét. Aztán kis idő múlva, még mindig szó nélkül, felállt a székéről és eltávozott.

Még láttam kint az utcán, ahogy ment. Eleinte lassan, elgondolkozva, később mind jobban felemelve a fejét és, biz' Isten, ha nem láttam volna, el se hinném, vígan fűtyörészett.

Egy frászt volt az gyónás, amit csinált. Azt nem tudta kibírni, hogy el ne dicsekedjen valakinek a tetteivel. Orvosnak lehetett, mert azt köti a titoktartás.

Hát így végződött. Később aztán meg is feledkeztem erről az egésztől, megint sok lett a dolgom, csak most egy pár hónap után jutott eszembe. Igaz, az utolsó alkalommal Máriusz még mondott valamit, nem is magáról, inkább arról a volt tisztársáról, akivel nagyjából minden disznóságukat együtt követték el. Azt nevezetesen, hogy szekus besúgó általában kétféle volt. Az egyik, aki a rá ható nyomás megszűntével azonnal befejezte a lealacsonyító

¹⁰ Mint tudjuk, Strupka Tamás és Kirsner Elza azokban a zavaros háború utáni időkben egy fiataikorúakból szerveződött bandával csavarogtak Budapest környékén. A gyermeket a kórháztól nem messze, egy lépcsőn találták meg, utóbb rekonstruálva, körülbelül egy félórával azután, ami a Máriusz elbeszélésében szerepel. Mellett se kocsi, se semmi. Nem hihetek egyebet, mint hogy kitett gyerek – lehet, hogy a valóságban az is volt, elvitték hát, s ahogy tudták, felnevelték. Nevet is ők adtak neki.

munkát, és a másik, aki önként és dalolva tette, amit tett. Ez általában élete végéig szekus maradt, csak a neve változott. Véleménye szerint ő maga az első kategóriába tartozott, Romi nevű tisztvárosa pedig a másodikba. Hittem is, meg nem is.

Boros Tündével is találkoztam. Nem is egyszer, többször. Igen kikíváncszított belőlem, s a harmadik alkalommal meg is mondtam neki, mennyire sajnálom a vele történeteket. Erre felhúzta a szemöldökét. Láthatólag nem értette. Aztán, mikor már rémlett neki valami, vállat vont:

– Miért? Nekem nagyon jó így!.....

Még mosolygott is hozzá, nagyon kedvesen.

Hát, ilyen is van.

A huszadik század végén és a huszonegyedik század elején V. városában megjelent az Antikrisztus. És adatott neki hatalom ezer esztendőig.

Az Antikrisztusnak nincs teste és nincs kiterjedése. Ezért a ti, az emberek testét használja fel arra, hogy nemtelen terveit megvalósítsa, istentelen tetteit végrehajtsa.

(áldézet, Hamvas Béla stílusában)

2. Az írott kő

Az ember ősszel jelent meg a faluban. No, a falu persze kicsi volt, néhány ház csupán, nem is lehetett több, nem tudta volna eltartani őket a mocsaras vidék. Mondom, ősszel jelent meg, gyalogosan, vagyis még lova sem volt. És még valami: nem volt neki orra. Vagyis, volt éppen valami csonk, de kicsi, és láthatólag nem úgy nőtt, hanem levágták neki. Nem is lehetett nagyon régen, mert néhol még varas volt a helye. Szóval, csúnya volt no, de különben jó erőben levő, a szemének tiszta volt a fénye, és nem félt az emberek szemébe nézni.

Egy reggelen akadtak rá, a falu mellett a mezőn, aludt. Mivel már akkor az ősz a vége felé járt, s meglehetősen hidegek voltak az éjszakák, hát a bíró felkeltette, s egyben megkérte, hogy menjen el hozzá. Ez csupán kérés volt, semmiféle erőszakot nem alkalmazott senki, még a fenyegetésével sem éltek, olyannal, hogy például több íjas ember nyomatékosítsa a kérést. Bölcs volt bíró uram, arra számítva, hogy amennyiben az embernek valami titkolnivalója volna, nemcsak, hogy nem megy el látogatni, hanem még a közeléből is elpucol a falunak.

No, ez nem pucolt el. A kérést udvarias egykedvűséggel fogadta, s másnap délután, mikor a nap a mondott pontra ért az égen, pontosan megjelent bíró uram látogatására. Maga a látogatás minden esemény nélkül telt el. Annyi érdekes a megjegyzésre, hogy az idegen, aki ezentúl, mivel hogy nem mondott ellent, de a nevét sem volt hajlandó megmondani, a faluban Orratlannak neveztetett, s egyszersmind megkérte az elöljárókat, hadd maradjon még a faluban, legalább jövő ilyenkor, hogy egy kissé erőre kapjon. Ígérte: nem bánják meg.

Nem is bánták. Orratlannak tényleg sokféleképpen hasznát lehetett venni. Elég erős is volt, de mindenféle munkákhoz is értett, egyikben-másikban olyan trükköket tudott, amikkel vagy a munkát könnyítette meg, vagy annak az eredménye lett jobb. Vadászatban pedig éppenséggel párját ritkította. Ez pedig nem volt kicsiség egy olyan faluban, amely félig vadászatból élt. Át is telelt velük szépen, a tél folyamán is csillogtatva sokféle tehetségét. Tavasszal, sőt nyáron is használhatónak bizonyult.

Amikor megint eljött az ősz, Orratlan már a közösség megbecsült tagjának számított. Egyéb-ként aránylag csendes időket éltek, háború nem volt, vagy legalábbis nem a közelben, minden szépen gyarapodott. Így aztán elég nagy meglepetést keltett az, hogy ősz vége felé Orratlan megkérte feleségül a bíró uram lányát. A leány szép volt és fiatal, a férfi pedig, bár jó arányos felépítésű teste volt és mindenben hasznos is volt, mint mondtam is, na de azért mégis... Orra nélkül?

Bíró uram meg is kérdezte a lányát, mit válaszol erre. Nem mintha más esetben nem kérdezte volna meg, de akkor a döntést mindenképpen magának tartotta volna fenn. Így azonban nem nagyon akaródzott neki egyedül dönteni. Meg is lepődött jócskán, amikor a leány nagyon határozottan igent mondott a kérdésére. Mivel azonban neki magának se volt ellenvetése, a lakodalmat megtartották, mégpedig minél hamarabb.

Azután pedig csakúgy ment tovább az élet, mint annak előtte. A fiatalok láthatólag elégedettek voltak, az emberek gyarapodtak, vagyonban, erőben, amiben lehetett. Gyerek pedig egyelőre nem lett. Pedig bíró uram részben azért is egyezett bele a hamari lakodalomba, mert valamilyen módon is tartott. No de, hál' Istennek (ennek az új római istennek, akit minden-kinek el kellett ismerni egy idő óta), ilyesmi nem esett meg, láthatta ország-világ.

Ment tehát az élet tovább, annak pedig szokása, hogy nem csak mind jót szokott hozni, hanem néha meglepetéseket is. Íme, most is, tavasz végére katonák jelentek meg a falu közelében. Király katonái, ahogyan a fejedelmet mostanában nevezték. Ez a név, hogy király, minden-

kinek tetszett. A német lovagok, akik akárhogyan is nézzük, özönlöttek az országba, azért szerették, mert hasonlított egy régi, az ő országukban regnáló fejedelem nevére. „Lám – mondogatták – a fejedelem komolyan veszi az ígéreteit, még a címét is a szerint nevezte meg”. Az itteniek, a bennlakók pedig annak örültek, hogy a vezető új neve hasonlított a karvalymadár nevére, ami pedig köztudomásúan ragadozó madár, mint annak előtte régen egyszer, egy fejedelemé, akit „Ölyvecskének” hívtak. Nos hát, a megjelent katonák király katonái voltak, ehhez kétség nem fért. Már csak azért is, mert csupán a vezetőjük jött be egyedül a faluba, élést kérve a hadi népe számára. Ilyet holmi martalócok nem tennének. Jött tehát a hadnagyuk, s ahogy jött, az úton összetalálkozott a vele szemben a mezőre ballagó Orratlannal. Megállt, mint aki orrba vertek, s egy pillanatig csak hápogni tudott, csak azután szólalt meg:

– Nemvaló!!!!

A férfi felkapta a fejét. Először nem lehetett látni rajta semmiféle érzelmet, aztán csak kitárta a karját, s összeölelkeztek, már ahogy lovon lehetett az ilyesmit.

– Hosszúúúú!! Hát te élsz?

– Ezt inkább én kérdezhetném tőled! Hova tűntél el?

– No, de láthatod, ide.

– S aztán miért?

– Azt is láthatod – mutatott az orrcsonkjára a másik. – Csak nem állhattam vitézi emberek közé így. Még Isten tudja, mire gondolnának, hogy miért vágták le. No, ilyen emléket hoztam a nagyőrszi csatából. Ez a hűség bére. – De már nem keserűen mondta ezt, még mosolygott is hozzá. – S te?

– Én beállottam király uram hadába. Jó sora van ott a magunkfajta tapasztalt harcosnak. Gyere te is!

– Én már nem mehetek. S nemcsak az orrom miatt. Itt már letelepedtem, feleségem van, tán előbb-utóbb gyerek is fog lenni. Szóval nem. Ne haragudj, de nem. Nekem már más lett az életem folyása.

De a végén mégiscsak az lett, hogy Orratlan, vagyis, most már tudták az igazi nevét, Nemvaló, elment. Igaz, nem örökre. A király katonái toborozni voltak a vidéken, katonának való, fegyverrel jól bántó embereket kerestek. Hogyne kaptak volna hát az alkalmon, hogy ilyen régi jó cimborát találtak. Pár nap után bíró uram hajlékában (nem ám földbevált putri volt az, hanem jó, cölöpökön álló faház) megbeszélést tartottak, s kérdezték, ki lenne az, aki elmenne velük király seregébe, nem örök időkre, de falu dicsőségébe.

Bíró uram olyan erősen kezdte nézni a vejét, hogy az csak lesütötte a szemét. Nem szólt.

– No! Szóljál már, fiam!

– Mit szóljak? – kérdezte az. – Itt jól van dolgom, feleségem van, megbecsülnek, nem vágyódom el.

– Jó! Tudjuk. De most a falu becsületéről van szó. Kit küldjek akkor? Elmegy valaki, s nem jön vissza soha, mert megölik valami távoli csatában. Te legalább reménykedhetsz, hogy visszatérsz.

Így történt, hogy Nemvaló mégiscsak elment a katonákkal. De valami alighanem volt abban is, amit bíró uram mondott annak idején, mert meg is jött egészségben, esztendőre rá, hogy lóra ült. Akkor már nem egy szál lóval jött ám, de még hármat hozott magával. A két új ló után szekér volt fogva. A szekérben pedig mindenféle értékes holmik. Amit hát csatában lehet elnyerni, ha szerencséje van az embernek meg szereti is a vezetője. De őt is meglepetés várta

otthon. Mert Hajnal, így hívták a feleségét, bíró uram lányát, egy szép egészséges fiúgyermekkel várta. Nem is lehetett bírni egy darabig Nemvaló urammal. Gyarapodott hát a falu, emberben, kincsekben is. Mindenki elégedett volt.

* * *

Máriusz magának se vallotta be, de a Csabával folytatott beszélgetések elindítottak benne valamit. Azóta egyáltalán nem kereste az emberek társaságát – azelőtt se nagyon –, csak ült otthon, nézte a számítógép képernyőjét. Ha társaságra vágyott, idegenek társaságát kereste, s erre leginkább a társas honlapok feleltek meg. Igaz, erre is elég ritkán vágyott. Talán alkatilag is magányos ember volt, ezt ilyen sok év után nem lehet tudni.

Szép, napos őszt volt abban az esztendőben, hát Máriusz is sokat sétált a városi parkokban. Aminek egyenes következménye az lett, hogy a kondíciója kezdett visszatérni. Ebben persze része lehetett annak a katarzисnak is, ami a Csabával folytatott beszélgetéseket követte. Nem, arról nem volt szó, hogy éppen napirendre tért volna a régen elkövetett dolgai fölött, de egyelőre eltette őket az emlékeinek a lehetőség szerinti legmélyére, bízva abban, hogy talán egyszer majd elfelejti. Ez viszont annál is nehezebb volt, minthogy ő maga is kétértelműen viszonyult a dologhoz. Felejtetni is akart, meg nem is. Például egy szép napsütöses délelőtt kiment a Csendes Babu sírjához. Nem ült ott sokat, mindössze letett oda egy csokor virágot, s ment is. Ő maga se tudta, hogy mi indította erre. Persze, azért sietett el, hogy nehogy még valami emberrel, ismerőssel találkozzon ott.

Aznap este különben a képernyő előtt valódi meglepetés érte. Egy teljesen ismeretlen nő kereste az ismeretségét, ami azért volt különösen érdekes, mert nem egy társkereső honlap volt. Azért rákattintott, kíváncsi volt, hogy mit akar tőle ez a nő.

– Meglepetéssel? – volt az első szöveg, ami ájtott.

– Voltaképpen meg – vallotta be, majd megkérdezte: – Ne haragudj, ismernem kéne Téged?

– Kellene! Tavalyról a Balatonnál. Nem emlékszel?

Máriusz óvatosabb lett. Mit akar ez tőle? Különben is olyan volt, talán a régi mestersége folyamánként, hogy messziről megérezte valamiben az oda nem illőt, a disszonáns hangot. És most itt határozottan érzett valamit, csak azt nem tudta, hogy mit.

– Bocs, de én nem voltam a Balatonnál, sem tavaly, sem tavalyelőtt. Voltaképpen húsz éve nem voltam. Nem lehet, hogy összetévesztesz valakivel? „Nem csak egy tarka kutya van a világon!”

– Az nem, s elég sok a Szabó közöttük, de a másik neved már távolról sem olyan gyakori. A kettő együtt pedig határozottan ritka.

– Azért biztos találsz. Nézd meg a telefonkönyvet!

– Már megnéztem. Nincs.

– Na, ha Neked tényleg éppen én kellettem, akkor semmi vész, de még egyszer mondom, nem én lehetek a Te ismerősöd. De mi a helyzet a Te neveddel? Álnév?

– Nem. Tényleg Vecsera Máriának hívnak. A családi nevem Vecsera, az apám pedig úgy látszik, kieresztette a humorérzékét, amikor nekem nevet adott. Vagy ki tudja... Lehet, hogy komolyan gondolta.

– Nem kapcsolnád be a mikrofonodat, hogy rendesen beszéljünk?

– Nem tudom, mert nincs mikrofonom. A kislányom eljátszotta.

– Olyan kicsi kislányod van?

– Kilenc éves. Tényleg nem tudsz róla?

Máriusz nem tudott. Aztán kiderült a beszélgetés folyamán, hogy az a bizonyos Szabó Máriusz, akit a nő keresett, valamit elkövetett ellene a Balatonnál az azelőtti évben. Hogy mi lehetett az, nem mondta, de Máriusz sejtette, hogy mi lehetett az, ha még egy év után is nyomozgat utána.

Azért mégsem tetszett neki az egész. Ha valami afféle egyszerű dolog lett volna, például az, amire gondol, egy nő, akinek kilenc éves gyereke van, az legfeljebb azt tette volna, hogy „kutya harapását szőrével”, vagyis nem lármázza fel érte a netet. Még hozzá nem egy év múlva. Itt valami nem stimmel!

A másik dolog, ami nem hagyta nyugodni, a saját neve volt. A beszélgetés végeztével – megegyeztek, hogy máskor is beszélnek még, úgy látszik, a nő igényelte – bekopogtatta a keresőbe a saját nevét. Ő volt az egyetlen. Gondolatban elkezdett kombinálni: Valaki úgy tűnik, a nevét bitorolta. No, ez még nem főbenjáró bűn. Különösen, ha nő meghódítására használja fel – Máriusz még akkor is meg volt győződve, hogy valami ilyesmi történhetett –, de miért éppen az ő nevét? Egyszer régen ugyan olvasott olyat, hogy egy író olyan nevet keresett a regényéhez, ami igazán ritka, s amit a sok ezer Kis János meg Kovács Árpád nem vesz magára. Talált is egyet, amiből szerencsétlenségére egyetlen egy volt az országban, s az aztán be is perelte érte. De ez viccbe illő történet, s különben sem valószínű, hogy éppen egy írónővel hozta volna össze a szerencséje. És akkor, ha valaki az ő nevével élt vissza, azonnal feltevődik a kérdés, hogy vajon olyasvalaki-e, aki nem tudja, ki ő, vagy éppenséggel olyan, aki tudja? Mert, ha az utóbbi, akkor olyan ember nevét kereste az ipse, akiről feltételezte, hogy nem tud visszaütni. Akkor pedig van visszaütni való.

Aztán gyorsan leállította az elburjánozni készülő gondolatokat. „A világ nem ilyen konspiratív. A mesterség úgy látszik, rajta hagyta a bélyegét”. Megpróbált a dolog fölött napirendre térni, de sehogy sem sikerült. Pedig a továbbiakban nem sok szó esett a másik Szabó Máriusról, mindössze annyit kérdezett meg, hogy hogy nézett ki az illető.

Magas, barna, jóképű – jött a válasz. Naná, hogy az, milyen is lehetne. No, akkor az biztos, hogy nem én vagyok, mert én középtermetű vagyok és őszes. És vékony.

Máriusz valóban vékony alkatú volt, azt már nem szokta hozzátenni, hogy azt a vékony, látszatra vézna testet évtizedek rendszeres edzésével olyanná fejlesztette, mint valami tökéletesen működő gépet. Akár gyilkológépet is mondhatott volna, bár a végső leszámolás már annak idején is rendszerint a mások dolga volt. De az is biztos, hogy volt egynéhányszor olyan helyzet is, amit nemigen élt volna túl, ha a teste nem olyan pontos gép, mint amilyen.

De ettől az egy kérdéstől eltekintve nemigen esett szó többet a másik Szabó Máriusról, sem arról, hogy mit is tett végeredményben.

Még egyszer kérdezte meg Mari, hogy mi is voltaképpen a foglalkozása?

– Nyugdíjas vagyok. – Akkor már rég megmondta a korát is, hogy az apja lehetne a beszélgetőpartnerének.

– Jó, de mit csináltál azelőtt? Mi voltál?

– Hát olyan nyomozóféle.

– Rendőr?

– Nem.

Ezzel le is zárult ez a fejezet. Ha nem rendőr, akkor biztosan valami biztonsági ember lehet egy banknál. Talán éppen magándetektív. Marit ez már alig érdekelt. Legalábbis látszatra és egyelőre.

Annál inkább kezdte érdekelni Máriuszt a dolog. Sikertelenül próbált felébreszteni benne a kopót, csak azt nem tudta, hogy hogyan tudna a dolognak utánanézni. Annak is eljött azonban az ideje. Nem is sokára. A nő arra számított, hogy ha nyugdíjas, akkor biztosan időmilliomos, meghívta hát, hogy ismerkedjenek meg most már valóságosan is, ha már naponta beszélgetnek. Azt már tudták egymásról, hogy hogy néz ki a másik, mert fényképet küldtek egymásnak. Mari még ráadásul olyat, amin a kislánya is rajta volt. Szép, kellemes arcú kislány volt. Mari maga sem nézett ki rosszul, ahogy a lencsébe mosolyogtak.

Addigra Máriusz utánajárt egy némely dolognak. Tényleg nem létezett másik ember, vagy legalábbis nem lenyomozhatóan, ezzel a névvel. Ő viszont lenyomozható volt, nem csak az, hogy kicsoda, de az is, hogy hol él és mi volt a foglalkozása. Egyre jobban idegesítette hát az a valaki, aki éppen egy ilyen embernek a nevét veszi fel. Mondjuk, a kalandjához. De hátha máshoz is?

Szüksége lett volna egy emberre, akivel ezeket megbeszélje, de bármennyire gondolkozott is, ilyen ember nem jutott eszébe. Illetve egyetlen egy igen, de ahhoz csak a legutolsó esetben akart fordulni, amikor már minden más utat járhatatlannak tapasztalt. Ez az ember Kirsner Elza volt.

Csengett a telefon. Az idős hölgyet éppen délutáni szendvicsében kapta. Először nem is akarta felvenni, de aztán arra gondolt, hátha fontos valakinek. Egész életében így volt. Már csak a foglalkozása miatt is, orvos volt, soha nem volt olyan életében, hogy stressz nélkül pihenhetett volna. Még most, nyugdíjas korában is állandóan csengett a telefonja. Nem is igazán bánta. Most is felült és felvette.

– Kirsner Elza vagyok.

– Szia, Elza, itt Szabó Máriusz.

Rövid ideig csend volt. Ez már csak azért is, mert Elza nem jutott szóhoz. De aztán, mivel megszokta, hogy mindenféle emberek hívogatják, ő tért először magához.

– Jól értettem? Te hívtál? Máriusz?

– Igen.

– Nem csak véletlenül nyomtad le a gombot?

– Nem, nem, tényleg szeretnék veled beszélni. Komoly a dolog. Mikor lehetne?

– Hááát, ha már mindenképpen szükséges, gyere ide egy óra múlva! Nem. Két óra múlva. Szeretnék egy kissé magamhoz térni. Éppen aludtam.

– Elnézést, nem tudtam. Akkor két óra múlva.

– Tudod, tényleg fontos az ügy – kezdte Máriusz –, vagyis inkább fontos lehet. És nincs más, kihez forduljak.

Elza egy kissé elhúzta a szája szélét, de nem szólt. Volt benne annyi tapintat, de még női kíváncsiság is. Máriusz tehát elmesélte neki mindazt, amit tudott, s amit sikertelenül kinyomoznia.

– És akkor te most mitől vagy úgy beindulva? Hogy valaki disznóságokat követ el a te neveddel, vagy magától a disznóságok tényétől?

– Egyik is, másik is. Talán attól is, hogy valaki úgy gondolja, egy olyan emberrel, mint én, bármit meg lehet tenni. Lehet, hogy igaza van. Engem a törvény megvéd ugyan, de csak addig, amíg élek, s ki tudom nyitni a számat. Ha véletlenül agyonütne valaki egy utcasarkon, a varjú se károgna utánam.

De én a végére akarok járni ennek a dolognak. Ki az, miket csinál, mire használja az én személyiségeimet. Ha nem csalódom, az ipse veszélyes is lehet. Itt nem csak arról van szó, hogy nőket molesztál a nevemben, bár ez is kellemetlen, mert aligha tudnám lemosni magamról, de úgy sejtem, hogy többről is szó van. Mert ha csak arra használná, hogy lefektessen egy nőt, s utána elhúzza a csíkot, mit bánom én, tegye, az se kellemes, mert a kutya se hinné el, hogy nem én voltam, de egye fene. Én is csináltam ezt-azt, mit avatkozzak a más dolgába? De még egyszer mondom, sajnos azt hiszem, itt másról, többről is szó lehet. Még semmit se látok biztosan, de... nem lenne kedved beszállni egy kis nyomozásba?

Elza már szélesen mosolygott. És eléggé kajánul. Hogy itt van ez a Máriusz, levitézlett szekus tisztt, akinek még vele, pontosabban a családjával szemben is lenne elszámolnivalója, és akkor idejön, máshová nincs hová menjen, és éppen az ő segítségét kéri. Na, de mi van akkor, ezer az egyhez, ha mégis sikerült neki valamit kikaparnia? Végeredményben nyomozó volt valamikor, még hozzá átkozottul sikeres nyomozó. A fene egye meg, bár kevésbé lett volna sikeres! De ha mégis... akkor mi van?

– Na, figyelj ide, Máriusz! Én nem bánom, megtehetem. Az időm éppenséggel megvan hozzá. De jól gondold meg: ha a dolog véletlenül úgy üt ki, hogy te voltál benne valami randaságban, akkor nagy baj lesz. És én tudom, hogy kell téged kicsinálni. Hát erre gondold. De ha igazad van, sok mindent megbocsájtok neked! Na, akkor meséld el, mi is kellene neked!

Még vagy két-három órát beszéltek, egyeztettek, s azután Máriusz határozottan jókedvűen távozott.

Másnap reggel Kirsner Elza, nyugdíjas orvosnő összecsomagolt és elutazott valahová. De még azelőtt feladott egy e-mailt egy Martin van Osten nevű embernek, Hollandiába.

* * *

Attól a naptól kezdve, amikor Nemvaló uram egy szekér jó dologgal jött haza, bizonyos fokig megváltozott a falu élete. Egyetlen ember gazdagságának megváltozása az egész falura áldást hozott. Hogyne, hiszen valami fokon mindnyájan rokonok is voltak. Meg aztán Nemvaló semmiképpen sem volt rossz vagy fősvény embernek mondható. Azonkívül, ettől a naptól kezdve máskor is jöttek a katonák, hogy elhívják egy-egy akcióba. És onnét majdnem mindig valami zsákmánnyal tért vissza. Igaz, egyszer az is megesett, hogy megsebesült. Akkor szekéren hozták haza őt magát is. De ő csak mosolygott ezen, s mondogatta, hogy „bizony, a katona élete már csak ilyen...”

Arról az akcióról egyébként még többet hozott haza, mint addig. Hosszúúti hadnagy uram tudta, hogyan kell megbecsülni a jó katonát. No meg a sebesülésből, akármilyen súlyosnak látszott is, hamar felgyógyult. A faluban voltak javasemberek, de ő maga is értett hozzá, hogy ilyenkor milyen füvekből kell teát főzni, mit kell enni, stb. Végeredményben ebből élt, a harcból, tudta hát, hogy annak a következményeit hogyan kell elkerülni, vagy ha már azt nem mindig lehet, hát gyógyítani. Nem is maradt abból a sebből egyéb, minthogy egy pár hétig egy kissé sántított. De különböző mozgásokkal, tornákkal, annak is hamar véget vetett. A falubeliek többször látták ez időben, hogy megy ki alkonyatkor a legelőre, hogy szaladgál, ugrál ott, terheli fokozatosan a sebesült lábát, míg aztán egyszer azzal jött haza, hogy minden jó, nincs már semmi baj. A fegyvereit is épp úgy tudta már kezelni, mint annak előtte. Mire a tavasz eljött, mehetett megint a katonákkal. Ekkor már a többiek is biztatták, hogy menjen

csak, ellátják ők addig a gazdaságát, s gondot is viselnek a feleségére, kicsi fiára, semmiben se látnak majd hiányt.

Eljött hát a tavasz és Nemvaló uram, mint addig is egy ideje már, elment a katonákkal. Csakhogy akkor félresikerülhetett valami. A zsákmány sem volt valami nagy, de ő maga is egyszerűből megváltozott valahogy. Szótlan lett, mintha valami emésztene belül. Többet törődött a gazdasággal, jobban ragaszkodott a családjához, ahhoz kellett is, mert időközben megint szaporodtak számban. Egy szép, szőke kislány volt az új jövevény. Ennek örült. De ha véletlenül megkérdezte valaki, eleinte megtörtént ez, hogy mikor megy megint a katonákkal, nagy mogorván csak annyit felelt, hogy nem megy többé. És ehhez a válaszhoz olyan szemekkel nézett, hogy a kérdező elsompolygott. És másnak is elment a kedve a kérdezősködéstől. Igaz, ettől fogva nem is igen hívták. Hosszúúti legalábbis egyszer se jött. Jött helyette egy alkalommal más, de annak meg azt mondta az úr – mert ekkor már úgy nevezték –, hogy köszöni szépen a megtiszteltetést, de neki éppen sok a dolga itthon.

Attól fogva békében hagyták. Csak a feleségének mondta el este a medvebőrön, akkor is csak akadozva, részletekben, hogy végeredményben mi történt azon a kellemetlen utolsó kalandozáson.

Hát az volt, hogy mint aránylag új embernek, egy családot neki kellett eltemetni.

– Értem, és te úgy gondolod, hogy nem a katona méltóságához fogható – mondta Hajnal.

– Nem érted! Mit is törődöm én azzal, hogy mi a méltóság... De... ÉLVE!!!

– Élve?

– Igen. Az úr, a felesége és egy szolgál.

– Nagyon ordítottak?

– Á... Dehogy. Be volt tömve a szájuk, ők maguk meg úgy összekötözve, hogy csak a fejüket tudták mozgatni. Rövid volt a deszka, amire kötözték őket, de szerintem az a nyomorult pap, aki velünk volt, ebben lelte az örömét. A kínlódásukban. Merthogy nem akarták felvenni a keresztet a római paptól. Azért büntették így őket. Ahogyan Tonuzoba urat annak idején. Ezt mondta a pap. De azt már nem mondta hozzá, hogy Tonuzoba úrnál megvárták előbb, amíg meghal, és akkor temették el ülve és a lovával. És a feleségével, csak azt persze néhány év után, amikor ő is meghalt. Ezeket meg szegényeket így... Élve.

Nemvaló ekkor egészen odabújt a feleségéhez és csak úgy suttogta, hogy még véletlenül se hallja meg senki:

– Azért az asszonyt megfojtottam, amikor a sírba betettem. Az úr látta is. Te Hajnal! Láttál volna hálás tekintetet az úr szemében... Őt is megfojtottam volna, de az a szaros pap mind ott sertepertélt körülöttem, hát nem lehetett.

És ami igazán szörnyű volt, a szolgál valahogy kiszabadította az egyik kezét odalent és kidugta a sírból. És integetett. A végén, amikor minket elparancsoltak onnét, még láttam, hogy mutat valamit. Te Hajnal, esküszöm az Öreg Istenre, hogy a papra mutatott!!!

Hát ezért nem megyek többé. És a többiek sem abból a csapatból. Vagy láttad talán Hosszú-kútít? Nem. Igaz?

Azért Nemvaló uram mégsem nyugodott meg teljesen, hiába, hogy elmondta Hajnalnak a dolgot. Még sokáig lehetett hallani, szeles éjszakákon vagy teliholdkor, hogy csak forgolódik az ágyon. Meg öklendezik. De okádni nem tud.

Hát így végződött – egyelőre – a Nemvaló uram katonáskodása. Bár még folytatása lett később.

* * *

„Kedves Martin! Vagy éppenséggel Márton, ha már így megtanulta a nyelvünket.

A múlt alkalommal, mikor erre járt, a féltestvéreiről kérdezett, akik közül az egyik sajnos meghalt, s akit én fiamként szerettem. Akkor mondta, hogy egy másik is van, aki iránt nem érdeklődött olyan behatóan, mert, mint mondta, nem olyan fajta ember, aki megérné, hogy érdeklődjön iránta.

Nos, időközben, talán véletlenül, egy régi ismerősömtől megtudtam, hogy ki is az illető. Azt mondhatom erről a témáról, hogy amennyiben csak a múltját nézi az emberünknek, akkor igaza van, nem éri meg. De ezt a véleményemet éppen a legutóbbi időben kénytelen voltam egy kicsit árnyalni, ha úgy tetszik, kijelenteni, hogy a jelen körülmények között nem válogathatunk az emberekben, és ha egy minden eddigi szerint rossznak, visszataszítónak bizonyult ember egyszerre csak olyanba fog, amivel még az én érdeklődésemet is sikerült felcsigáznia, akkor talán megéri, hogy idejöjjön, s egy kicsit segítsen nekem. Ki tudja, mindenki megváltozhat. Ezért kérem most, hogy ha ideje és elfoglaltsága megengedi, látogasson meg, ha tud, és segítsen, ha arra kérni fogom.

Ne haragudjon, hogy ilyen titokzatos vagyok, de megvan rá az okom. Épp ezért kérem, ha egyáltalán válaszol valamit, név és közérthető célzás nélkül tegye.

Szeretettel üdvözlöm

Kirsner Elza.”

A „Patkány” éppen pihent. Délután öt óra körül volt az idő, ilyenkor azok, akik nem végeznek munkaidőhöz köthető munkát, pihennek, ha éppen akarnak. Márpedig a Patkány nem végzett ilyen munkát. Az túlzás lenne, ha azt mondanánk, hogy voltaképpen semmiféle munkát nem végzett ökelme, hiszen igenis dolgozott, még hozzá igen keményen dolgozott néha, azonban azt, amit végzett, bár eredményes volt, legalább az ő szemszögéből nézve nagyon is, kevesen nevezték volna munkának. Pedig az volt. Igaz, élvezte is, tehát, mint a szerencsés embereknek sok esetben, ugyanaz volt a munkája, mint a szórakozása.

Most viszont pihent. Erre még neki is szüksége volt. A mostani pihenése abból állt, hogy berendelt magához ma délutánra, ki tudja, lehet, hogy akár holnap reggelig, két fekete hajú, fekete szemű tüzes lányt, hogy azok szórakoztassák. A lányokat egyik adósa szállította neki, annak reményében, hogy jutalmul az adósságát tán elengedi, vagy legalább egy részét annak. Persze tévedett. A Patkány soha adósságot el nem engedett. Átütemezni, azt igen, arra hajlandó lesz, ezt már eldöntötte magában, de persze, akkor az ipse többet is fizet.

A lányokkal egyébként aránylag meg volt elégedve. Tudták a dolgukat. Az egyik ugyan szabadkozott eleinte, már nem is tudja, miket mondott, de hamar meggyőzte, hogy ki itt az úr. Egyébként nem csak itt. És arról is, hogy neki mi a dolga. Attól kezdve mindketten azt tették, amit kellett, és úgy, ahogy kellett. Végül is köztudomású volt a környéken, hogy hogyan kell viselkedni annak, akit a palotába berendeltek. Tudniuk kellett a lányoknak is.

Maga a palotának nevezett épület négyszintes volt, csillogó bádogtetővel, minden sarkán négy tornyocskával. A kisvárosban, főleg a külső részén, nem volt nagyobb épület. Ilyen pedig a környéken sem. Ha egy művészettörténész megnézte volna, alighanem a haját kezdi tépni, de ilyenek arrafelé nem voltak. A palota építési stílusát a Patkány egyik távoli rokona – annyian voltak, mint a nyű – hozta magával, Erdélyből, Bánffyhunyadról. „Ez az, ez kell nekem!” A Patkány egészen fellelkesült, amikor meglátta. Azonnal látta, hogy az egész, úgy ahogy van, annyira ocsmány, hogy tökéletesen alkalmas arra, hogy stílust teremtsen, az ő sajátos stílusukat, ami aztán majd jóval később világszerte el fog terjedni, s hirdetni fogja az ő dicsőségüket.

Volt egyébként a Patkánynak polgári neve is, talán Kanalas Ferencnek hívták, de a mi történetünk szempontjából ez amúgy sem lényeges. Nem volt pedig teljesen műveletlen sem ökelme. Egyetemet végzett, ez tiszta igaz, jogot még hozzá. Sőt, ha el akart volna kápráztatni valakit, azt is mondhatta, hogy két egyetemen is megfordult. Igaz, azt már nem tette hozzá, hogy az első egyetemen, ahol kezdett, igen érdekes fátum esett meg vele. Az nevezetesen, hogy egy szép őszi délutánon egy hasonszőrű cimborájával az egyetem parkjában úgy lekapáltak egy szintén elsőéves leánykát a tíz körméről, hogy híre ment, őket pedig úgy kivágták, hogy még porzott. Mivel ez még a kommunista érában történt, a haverját le is ültették érte, és neki is minden ékesszólását latba kellett vetni, hogy ne kövesse példáját. Azután kezdett el jogot tanulni. Ott már magára szedte a viselkedésnek legalábbis a külső mázát. El is végezte sikeresen. Még hozzá igen sikeresen. Mert nem csak esze volt az ilyesmihez, hanem irtózatossá akaraterő is tombolt benne. Ha valamikor nem volt kedve valamit elvégezni, csak eszébe idézte annak a bírónak a képét és a beszédjét, akkor, amikor a barátját elítélte, és rögtön visszaült a munkájához.

A rendszerváltás éppen kapóra jött neki. Akkoriban olyan emberek kezdtek el politikával foglalkozni, akiknek, bár jóhiszeműek voltak – akkor még – gőzüik sem volt emberismeretről, de annak a munkának a jellegéről sem, amit éppen végeztek. Így aztán jól ki tudta használni a törvények betűinek a hézagait, s ha valaki megpróbálta, csak nagyon szőrmentében akár, arrafelé terelgetni, amerre az másnak is hasznos lenne – sőt, *horribile dictu*, neki kevesebb hasznot hozna és esetleg kissé később – akkor hamar megkapta a „rasszista” bélyeget, s az azzal járó hátrányokat. S még jó, ha csak annyit.

Azt szokta mondani, hogy: „A törvény engem véd, s minden az enyém!” Ezt pedig nem csak mondta, hanem minden adódó alkalommal érvényesítette is. Így vagy úgy, nem számított az eszköz.

Az uzsorakamatra való kölcsönzést egy jó éve fedezte fel magának, mint a meggazdagodás gyors, kényelmes és a törvényeshez legközelebb álló útját. Azóta nagyobb és durva törvénytelenségekben, személyesen legalább, nem vett részt. Ott, ahol azon rajta lehetett kapni. Mert azért néha még mindig csinált „ezt-azt”, de most már jól megszervezve és főképpen a maga szórakoztatására. Igényelte az erőszak légkörét. Magában pedig úgy gondolta, hogy erre szüksége van azért, hogy el ne puhuljon.

Külsőleg, magas, barna bőrű, fekete hajú, fekete szemű, jól táplált férfi volt, olyan negyvenes, még jóképűnek is lehetett volna mondani, ha nem aggatta volna tele magát mindenféle testékszerrel, s nem lett volna igen bőségesen tetoválva. Ezt is megideologizálta persze, mondván, hogy ez a jövő kultúrájának az előőrse a mában, ezért nem értik meg még az emberek. És hogy ő voltaképpen megelőzte a korát.

Körülbelül még egy hónapig levelezgetett Máriusz Vecsera Marival, mire rászánta magát, hogy meg is látogassa. Akkorra már tudta róla, hogy orvosasszisztens, szerényen él Békésben egy kisvárosban, a kislányát nevelgeti, ahogy tudja. Mivel fényképet is kapott, tudta róla azt is, hogy hogy néz ki. A hangját is ismerte, mert telefonon is beszélgettek. Megbeszélték hát, hogy Máriusz vonattal érkezik, délelőtt tíz órára, s Mari az állomáson fogja várni.

Máriusznak volt ugyan egy kis kocsija, de ezúttal jobbnak látta a tömegközlekedést igénybe venni. Annak ugyanis nincs forgalmi száma. Igaz, menni is akkor megy, amikor indulása van, nem pedig akkor, amikor ő, Máriusz szeretné.

A megegyezés szerintinél eggyel korábbi vonattal érkezett meg, ez előny volt. Két órát nyert az ügynök, de szétnézett kissé a városban. Nem valami nagy dolgot látott. A jellegzetes alföldi kisváros képe, semmi különleges. A házak általában szépen karbantartottak, sem kiemelkedő

gazdagság, sem kirívó szegénység nem általános. Volt ugyan egyikből is, meg a másikkól is, de nem sok. Amennyi normálisan kellett az élet menetéhez.

Aztán befutott a vonat, Máriusz felszállt a hátulsó oldalon az utolsó kocsiba, egy kocsit előreszaladt és leszállt. Senki nem szállt le rajta kívül. Aztán felszálltak azok, akiknek kellett, s a vonat elindult a háta mögött. Az egész állomáson egyetlen nő maradt és ő. Már közel voltak egymáshoz, mikor mindketten épp egyszerre kimondták:

– Nem erre számítottam!

Akkor elnevezték magukat.

Ekkor a helyzet a következőképpen állt:

Máriusz látott egy nőt. A nő szép volt és hozzá képest fiatal. Ezt körülbelül így tudta, s a fénykép szerint is ilyen kellett legyen. De: ez a nő feketehajú volt és a fényképen látotthoz képest szélesebb az arccsontja. A haját természetesen lehet festeni, szokták is, de az arc jellemzőit megváltoztatni, azt már nem. Ennek a nőnek a szeme is fekete volt, mint az éjszaka, míg a fényképen levőnek kék volt a szeme. Valami hasonlóság azért volt a két nő között, lehetek akár testvérek, de nem volt ugyanaz.

A nő helyzete nehezebb volt. Mivel ő a valóságos fényképet látta, azt, amit Máriusztól készítettek, de ő meg nem hitte el. Azt hitte, a fénykép volt hamis, másról készült, és a férfi a valóságban az lesz, akit ő ismert. Nem az volt.

De a nevetés közösséget varázsolt közéjük.

– Gyere, menjünk haza!

Elindultak. Máriusz közben a nő ruhájára figyelt fel. A ruha fekete volt. Sokan viselnek manapság fekete ruhát divatból, azért, mert jól áll nekik, mert vékonyít, de ezen a nőn látszott, hogy nem azért van rajta. A nő gyászolt. Nem feltűnően, de annál mélyebben.

– Persze, te arra vártál, hogy úgy nézek majd ki, mint a fényképen. Az, aki a fényképen volt, Mari volt, a testvérem. Én Kati vagyok, ketten voltunk testvérek.

– Voltatok?

– Mari meghalt.

Az ilyen bejelentések általában tompán hangzanak, mintha valahonnan a mélységből jönnének. Ez is úgy hangzott.

– Hogy? Mikor?

– Várj! Majd otthon elmondom. Most nem tudnám... – És látszott rajta, hogy tényleg nehezebbre esne itt, az utcán ilyesmiről csevegni.

– Na, akkor rajtam a sor, hogy most meg én mondjam el azt, hogy te miért csalódtál és miben. Valószínűnek tartom, hogy igazából azt hitted, csak tréfa ez a neten és a valóságban mégiscsak az vagyok, akiről nekem meséltél. Igaz?

– Igaz, nyomozó úr! Jól kiokoskodtad.

– De hát látod, a valóságban általában nem az szokott történni, amit mi kigondolunk, hogy szeretnénk, hanem majdnem mindig az, ami logikus. Most is az történt.

– Majdnem? Azt mondtad?

– Igen, majdnem. Mert ebben a történetben is van valami csavar, amit most még nem értek. Mert valaki visszaélt a nevemmel és ez nem valószínű, hogy véletlen lenne. Hogy éppen az én nevemet választotta.

- Hja kérem, nemcsak egy tarka kutya van a világon – mosolygott a nő.
 - Ez igaz, de ebben az esetben mégiscsak egy van. Nem voltam rest a saját nevemre rákérteni a neten, többféle keresővel is, nyilvánossal is és titkossal is, de senki nem jött ki.
 - Biztos?
 - Biztos. És akkor már rá is kérdeznék, hogy miért választotta pontosan az én nevemet?
- A nő a vállát vonogatta.
- Biztosan éppen egy volt zsernyákra volt szüksége...
 - Az ám, de én éppen nem voltam közönséges zsernyák.
 - Mi a csoda! Hát mi voltál te? Sherlock Holmes?
 - Dehogy is! Tudod te, hogy mi volt az a szekus?
 - Hogyne. Valami olyan volt, mint az ÁVÓ. Nagyon-nagyon régen.
 - Nem is olyan nagyon régen. A szeku egészen a változásig létezett. Akkor felszámolták, de titokban még azután is működött, működünk, míg aztán, vagy két-három év elteltével, feloszlatták. A kiskatonákat leszerelték, a tiszteket, akik olyanok voltak, áttették a mostani információs szolgálathoz, a többi leszerelték. Én kértem, hogy szereljenek le, és az is történt. Más dolgokhoz kezdtem.
 - Magánhekus?
 - Az is voltam, de aztán belekóstoltam a politikába. Mivel a legszigorúbban titkos állományban voltam az utolsó tíz évben, senki és semmi nem zavart eddig. Ezért találok olyan különösnek ezt a mostani dolgot. Hogy jobban megértsd, ha ezek a dolgok kitudódnak rólam, akkor én gyakorlatilag védtelen vagyok. És a pártomat is diszkreditálják. Hát ezért van az, hogy nem mozoghatok túlságosan. És hallgatnom kell. És egyes jelek arra mutatnak, hogy az, aki ezt az egész dolgot ilyen ügyesen összehozta, tudott erről. No, ezért vagyok felháborodva. Többek között.
 - Jól mondd, többek között. Mert van még ok a felháborodásra, csak te még nem tudsz róla. Na, de hazaérkeztünk. Gyere be nyugodtan, a kislányom nincs itthon, anyámnál van. Elküldtem, mert azt akartam, hogy nyugodtan megbeszélhessünk mindent. Mert van mit. Még ha nem is arra a személyre gondoltam, aki a végén itt van.
- Hosszú beszélgetés kezdődött odabent. Ennek során Máriusz megtudta, hogy Vecsera Mari, a Kati testvére, az azelőtti évben a Balatonon összejött egy férfivel, aki Szabó Máriusznak mondta magát, nagyon megszerették egymást, utazgatni kezdtek és persze költekezni. Mindközben, a testvérek édesapja, aki egyszemélyes vállalkozó volt, valami átmeneti pénzügyi zűrbe keveredett. Nem ment jól az üzlet, ki tudja miért, több oka is van, hiszen biztosan olvasol újságot, hallasz híreket, hogy hogy mennek nálunk a dolgok...
- No, kölcsön kellett kérni. Hát Máriusznak – sajnálom, de kénytelen vagyok jobb híján így nevezni – éppen volt pénze. Már ez is gyanús kellett volna legyen. De hogy milyen feltételekben egyeztek meg az apával, ezt ma sem lehet tudni. A helyzet nem javult, a kölcsönt nem tudta megadni. Végül be kellett vallania, hogy nincs pénze. Marinak se volt. „Ha csak ez a baj, mondta ez a Máriusznak nevezett valaki, azt lehet szerezni!” És rávette Marit, hogy valamit átszállítson a határon egy országba. Tudta ő, hogy nem törvényes, amit tesz, de nem látszott veszélyesnek. Rajtakapták. Kábítószer volt. Heroin. Abban az országban ezért halálra is ítélték volna, de megkönyörültek rajta. Csak börtönbe csukták. Ahol nem egészen egy fél év kínzás után a saját rabtársai agyonverték. Az apjuk pedig nem bírta ki. A szíve felmondta a szolgálatot, a sok izgalomba ő is belehalt.

– Na ez történt. Egyébként abban az időben, persze név nélkül, több tévé is megszellőztette az ügyet. Lehet, hogy hallottad is.

Máriusz csak a fejével intett, hogy igen. Majd nagy sokára tudott szóhoz jutni:

– És az a férfi? Persze követeli a pénzét.

– Nem, megfenyegettem, hogy törvényre adom az ügyet. És ha velem valami váratlan történik, akkor két nap után valaki valahol ki fog nyitni egy borítékot, s elviszi illetékes helyre.

Máriusz hümmögött.

– Igen, ez átmenetileg megoldás. De ne hidd, hogy végleg megakadályozza! A halott tanú az egyetlen biztosan jó tanú. Én csak tudhatom... Csak idő kérdése, hogy erre rájöjjön, megszervezze az ellenlépést. Ami csak egy lehet.

– Hogy engem megöljön?

– Hogy téged megkínózzon és megöljön. Sajnálom, és elnézésedet kell kérnem, de a kínzásra okvetlenül szükség van, mert nem tudhatja, hogy milyen bizonyítékaid vannak és hol.

– Igen, erre már én is gondoltam. De felszívódott. Még csak meg sem mondhatom, hogy nincs semmi a kezemben.

– Ha egy kis szerencséd van, akkor egész egyszerűen elfelejti az egészet. Felírja a veszteséglistára. Igaz, ezek nem olyanok. Hogy csak elnézzék akár a legkisebb veszteséget is.

– Akkor mit tegyek? Azt hittem, hogy megoldást ajánlasz, nyomozó létedre, aztán csak még jobban megijesztesz.

Máriusz hallgatott egy néhány percig. Aztán, mint aki elhatározásra jutott, megszólalt.

– Idefigyelj! Ki tudsz venni egy körülbelül egyhónapos szabadságot? Akár fizetésnélkülit is?

– Hát, dolgozok, de a főnök elég rendes. Azt fogom mondani, hogy családi ügyben. De jaj! És a kislányom?

– Természetesen viszed magaddal! Másképp nem lehet, mert ő van csak igazán veszélyben! Mindegy hogyan, de el kell tűnnetek. Meg tudod tenni?

– Igen, ha feltétlenül szükséges.

– Na, akkor még ma este fogod a kislányt és a kettőtök számára legszükségesebbeket, de tényleg csak azokat, és felültök a.....

* * *

István király meghalt. Az országban utána rövid ideig Péter király uralkodott, majd elkergették, és Sámuel király követte. A hatalom emberei egymás ellen harcoltak. Úgy hírlett egy darabig, hogy Péter király vissza fog térni, de a hírek egymásnak ellentmondóak voltak.

Nemvaló falujába a hír lassan járt, és amikor odaért, sokszor már nem is volt igaz. Nem is nagyon törekedtek az emberek arra, hogy mindent naprakészen megtudjanak azokról, akik az ország sorsát intézték. Tették a dolgukat és gyarapodtak szép csendesen. Ekkor már Nemvaló uram volt a bíró és méltán, mivelhogy ő lett a leggazdagabb ember a faluban. De mivel szerette a falubelieket, senki se berzenkedett ellene. Ha jött rabló, tolvaj csapat, azt a falu, természetesen Nemvaló uram vezetésével, rövid úton kiverte, ha dolgozni kellett, a munkát jól megszervezte, egy szó mint száz, jó vezető volt. A katonák többet nem jöttek érte, mivel egyszer régebben kijelentette, hogy csak Hosszúúti uramban bízik, az meg nem jött. Mesélték, hogy tán kegyvesztett lenne, az még igaz is lehet, amilyen összevisszaság van odafenn, Budán.

Kissé sajnálta is a bíró az ő régi cimboráját, de nem volt sok ideje utána bánkódni, mert önáluk is komoly változások történtek. Immáron két szép kisfiuk volt, akiket Ajtony úrra és Gyula úrra emlékezve Bonyhának meg Bulyának neveztek el, s mellettük egy szép kislány is, aki pedig szakasztott olyan volt, mint Hajnal gyermekkorában. Mondták azok, akik ismerték.

Egyéb dolgok is kezdtek történni, amik már nem voltak olyan kedvesek, mint a gyerekek jöve-tele. Két ízben martalócok támadták meg a falut, akiket kivertek ugyan, de több jó emberük is ott hagyta a fogát. Főtt hát a fejük, mit tegyenek, mert az ember nem olyan, mint a paszuly, annak idő kell, hogy felcseperedjék, s a hadi dolgokba beletanuljon. De hát ilyen idők jártak, s azt igazán nem tudja megrendelni senki, hogy mikor éljen.

Néha görög papok jöttek Csanádról meg Oroszlánosról, azokkal hosszan elbeszélgetett Nemvaló uram, s ilyenkor mintha utána kevésbé lett volna gondterhelt.

Egyszer aztán mégiscsak megjelent megint Hosszúúti. Nem katonákkal jött, hanem csak harmadmagával. A két másik férfi, akik vele voltak, idősebbnek nézett ki, mint ő. Nemvaló uram eleinte nem is tudta őket megismerni. Hanem aztán annál jobban örült, amikor rájuk ismert:

– Bonyha úr! Bulya úr! – szólította nevükön az ajtonyfiakat. – De hiszen te meghaltál! Én magam láttalak holtan a nagyőrszi csatában!

– Igaz, ami igaz – szólott Bulya úr. – Nehéz sebet kaptam ott. De aztán megkönyörült rajtam az Öregisten. No, hát lett valahogy. Csak még sokáig holt híremet költöttem én magam is.

No, lett nagy vendégség a bírói háznál. Két napig kevés ember volt józan a faluban. A harmadik nap azonban a komoly beszélgetésé volt. Bezárkózott bíró uram a három vendéggel, s ahogy az ilyenkor szokás volt, meghányták-vetették a világ dolgait.

Főleg Bonyha úr vitte a szót.

– Nos, Nemvaló barátom, az országban már csak ilyen állapotok vannak. Ha nem is mondtuk volna, akkor is számot kellett volna vessél vele, mert, mint hallottam, itt is többször jártak rabló martalócok. Te magad is tudod, alig maradt fegyverfogható férfi a faluban. A következő támadásnál már lehet, hogy nem lesz kivel harcoljál ellenük. Esztergomban Péter király regnál, nekünk halálos ellenségünk, de különben sem bízhatunk meg benne. Neki csak a német számít embernek, a teuton. Nem látok más kiutat se neked, se nekünk, mint csak azt, hogy el kell vándorolnunk, falustól, Erdőelvére. Azt ugyan nem mondta ki senki világosan, hogy éppen ellenségek lennénk számára, de véleményem szerint nem is lenne jó azt megvárunk. Ott, az erdőn túl, távol a királyi pallostól, szépen el lehet élni. Még gyarapodni is lehet. Aztán meg... Azt hallottam valakitől, de ez aztán igazán köztünk maradjon, hogy a Vazul fiak uralmát készítik elő nagy titokban. Az jó lenne, tisztességes emberek, csak addig is valahogyan át kéne vészelní a legnehezebb időket. És valahol. Hallom, a régi írást is tűzre szánták a német papok. Nem értik, nem is tudják, hát gyanakszanak rá. Bár szerintem érdemes lenne egy kicsit megerőltetniük magukat és megtanulni azt. Nem teszik azonban. És ezért kérlek téged, titeket, gyertek velünk!

Nemvaló két nap gondolkodási időt kért. Két nap után pedig belecsapott a Bonyha úr tenyerébe.

A többi már gyorsan ment. A két nagyúr rövidesen három nagyobb hajót szerzett, olyanokat, mint azok, amikkel a sót szállították, lehet épp azok voltak, azokon elfért a falu fontosabb gazdagsága, ennek legnagyobb részét azok az ezüst és arany edények tették ki, amiket Nemvaló uram a görög papokkal csereberélt, itt mutatkozott meg igazán az előrelátása. Az a sok csecsebecse az egész falunak a megélhetését volt hivatva biztosítani a későbbiekben.

Bulya úr csak sóhajtott egy nagyot, a kincset meglátva:

– Hej, ha apánk annak idején nem ásta volna el az ő kincseit! Kisöccse se lenne ez annak!

– Hát nem lehet megtalálni?

– Nem! Egy darabot sem. Pedig sokat kerestük. Valahol ott kell lennie, a Harangod partján, ahol a csata folyt. De semmi...

Egy hét múlva elindultak. A hajókhoz hajósok is kerültek, minden hajóra egy verág hajós, akik közül Nemvaló uram kettőnek a nevét jegyezte meg. Ezek voltak: Raabson úr és Drumond úr. Ők ketten a fiaikat is magukkal vitték az útra. Még segíthetett is nekik a két fiú, főleg az ifjú Raabson Erik. Mert a Drumond fia még alig volt hétéves.

Elmentek hát. De Nemvaló uram mérgében és hogy a tudatlan német papokat bosszantsa, még felvéste egy kőre a régi írással, hogy:

11
M83):407X:1X07X
:4:07Y))8A3:7A
)7070

* * *

Újsághír:

„G. városában a Lovassy László utca egyik emeletes társasházának emeleti lakásában pb. gázpalack felrobbanása okozott katasztrófát. Az emeleti lakás teljesen kiégett, szinte semmi sem maradt a berendezésből. A tüzeset éjjel két óra körül következett be. A szomszédban két ember meghalt és többen súlyosan megsérültek. A lakás lakói, egy negyvenkét éves nő a kislányával, egyelőre nem találhatók. Lehet, hogy nem voltak otthon, de mivel az ablak a Marosra néz, még az sem kizárt, hogy a detonáció a folyóba lökte őket, ahol meghaltak és elsodródtak. Erőszakos behatolásnak egyelőre nem találták nyomát.”

Elza megpróbálta, ahogy tudta, vigasztalni Katit és a kislányt:

– Na, ne sírjatok olyan nagyon, lányok! Egyelőre örülök, hogy egyáltalán van még, aki elkeseredjen a veszteségeitek fölött. Higgyétek el, Máriusz mindent meg fog tenni, amit csak lehet! Olyan legény. Én ismerem. – Aztán magában, gondolatban még hozzátette: – Bárcsak ne ismerném olyan jól! De ezt már korántsem gondolta olyan komolyan, mint ahogy három hónappal azelőtt gondolta volna.

A Patkány gazdag ember volt. Nagyon gazdag, legalábbis ahhoz a környezethez képest, ahonnan jött. Bár gyermekkorától megszokta az akkori környezetére jellemző viselkedést, néha még ma is mulattatta a hangoskodás, állandó veszekedés és a késsel való fenyegetőzés, azért ma már, az ügyfelei miatt is, csendesebb lakást, illetve lakásokat tartott. Mert több is volt neki. A dunántúli kisváros szélén éktelenkedő palota mellett még más lakásai is voltak. Pesten például a nyolcadik kerületben két lakása is volt. A két lakás két különböző utcára nézett és látszatra semmi közös nem volt köztük. De úgy voltak átalakítva, hogy akár az udvaron, akár a pincén keresztül kényelmesen át lehetett menni a másikba. Erre szüksége lehetett, mert azért, bárhogy hangoztatta is, mégsem bízott abban teljesen, hogy a törvény

¹¹ Bonyha, Bolya, Nemvaló, elmentek a folyón.

mindig őt támogatja. Akkor pedig adandó alkalommal jó szolgálatot tehet ez az átjáró, amelynek a földalatti részéről senki se tud. Nem tud, mégpedig egy nagyon egyszerű okból nem. Az egyik lakásból a pincébe a lejáratot egy céggel csináltatta meg, a másikkól pedig ettől teljesen függetlenül egy másikkal. A kettő között a kényelmes áthaladást egy harmadik, kicsi, egyemberes cég csinálta. Ez az ember később meghalt. Talán bánatában, talán öngyilkos lett, talán más okból. Ez az ember volt a Vecsera lányok édesapja.

Talán még más lakásai is voltak, ki tudhatja azt ma már, minket úgyis csak ezek érdekelnek. A pesti lakásait használta fel az üzleti tárgyalásainak a lebonyolítására. Na, sok könnyet, bánatot láttak azok a falak!

Egy ideje aztán egyes körök, egyes médiák elkezdtek megszellőztetni az övéhez hasonló uzsorások működésének a hátterét. Ezek bátor és független emberek voltak, nem féltek attól, ha bizonyos korrupt, lepénzelt körök nacionalistának, vagy akár rasszistának is bélyegezték őket, sőt nevettek az ilyen vádaskodásokon. A Patkány határozottan dühös volt ezekre, és elég sok pénzt is költött az ilyen emberek s médiák elhallgattatására. De ahogy az egyikbe sikerült belefojtani a szót, azonnal előkerült egy másik, sőt néha egyszerre kettő is. Szóval, néha még a rendőrség is kénytelen volt figyelmeztetni, ami pedig határozottan szemtelenség volt a részükről, mert elég sokan belőle éltek. No, mielőtt még meghatódnánk, azért gyorsan hozzá kell tenni, hogy ő maga, a Patkány még több emberből élt, akiket „természetesen” a végsőkig kiszipolyozott. Amennyiben hagyták magukat, ugyebár. De általában hagyták. Nemigen lehetett tőle szabadulni, ha valaki egyszer a keze közé akadt.

No, dühös volt tehát, de azért nem kell őt féltenuünk, mert volt ám neki egyéb megélhetési lehetősége is. Talán ezért nevezik az ilyet megélhetési bűnözésnek, mert egész jól meg lehetett belőle élni. Volt olyan társasága, amely a fatolvajlást űzte magas színvonalon, vagy amely a tanyai emberek kirablására szakosította magát. Ilyen viszonylatban a Patkány igazán jó eszű férfiúnak számított. Amellett igen óvatosan arra is vigyázott, hogy személyesen lehetőleg ne lehessen őt az ilyen társaságokkal kapcsolatba hozni. Ő csak a szellemi tőkét adta az üzletbe, a tervezést. A felhajtást megint mások csinálták neki. Hivatalosan pedig jogsegély szolgálat volt a tevékenysége. Mindezek minket igen kevésbé érintenek, hát inkább csak vázoltam sokoldalúan fejlett egyéniségét. Hogy aztán voltak olyanok is, akik akár öltek volna is érte, tán öltek is, esetleg többször is – vagy inkább a saját jól felfogott érdekeikért – az ennyi után, azt hiszem, egészen természetes.

Ilyen darázsfészek volt az, amibe a mi Máriuszunk... beletenyereelt.

Tudta, vagy legalább sejtette ezt ő maga is, de valami egészen bonyolult érzés olyan erősen hajtotta előre, hogy nem tudott neki ellenállni. Bonyolult érzés, mondtam, és ez így is volt. Először is, az Igor Csabával való utolsó beszélgetés sokkal mélyebben érintette, mintsem akár ő maga is gondolta volna. Lelkiismeret? Na, odáig azért még sok van, de azért határozottan kezdte meglátni, hogy fiatalkorában nem volt éppen grállovag. Ezt pedig maga előtt is szégyellte. Aztán mindemellett egyre dühösebb volt arra a bunkóra, aki pont az ő nevét és a személyiségét akarta a piszkos terveihez felhasználni. A veszély érzete is tüzelte. Ezt rég nem érezte már és határozottan élvezte. Kati is tetszett neki, ezt meg még magának se vallotta volna be. Mindezeket persze nem gondolta végig éppen ilyen határozottan, de mindnek egyfelé volt az eredője: meg kell oldani ezt az ügyet, még hozzá véglegesen, ha már egyszer belefogott, mert különben utánanyúl.

Meglepetésére, nem is volt olyan nehéz kideríteni, hogy ki rejtőzik a „Patkány” név mögött, azt sem, hogy hol lehet őt megtalálni. Természetesen Máriusz is olvasott újságokat – néha – és hallgatott híreket, sejtette, hogy miről is van szó, de ahogy hatolt egyre mélyebbre a látható események mögé, valami csodálkozással vegyes undor kezdett úrrá lenni rajta. Csodálkozott,

hogya a magyar rendőrség nem térképezte fel már régen ezt a szervezetet, amely pedig ott volt szinte a szeme előtt, és undor annak a sok ocsmányságnak a hírére, amit az emberek, közöttük olyanok is, akik kárvallottjai voltak az ügyeknek, elmondtak. Soha nem jószántukból mondták, amit mondtak, és sok olyan volt, aki annyira félt, hogy nem is mondott semmit. Aki beszélt, rendesen azt is igencsak noszogatni kellett. No persze olyanok is akadtak, akik szívesen beszéltek, látszott rajtuk a megkönnyebbülés, hogy elmondhatják valakinek azt, ami a lelküket nyomja.

Persze jól tudta, hogy minden efféle kérdezősködésnek a híre a Patkány fülébe is eljut. Ezt nemcsak, hogy nem bánta, de bele is volt kalkulálva. „Hadd ijedjen csak meg!” gondolta, legalább kiugrasztja a nyulat a bokorból. Csak a nevét tartotta titokban. A valódit, mivel nevet mindig mondott, mindig másat, hisz az emberek nem nyilatkoztak volna meg egy névtelen ismeretlennek. Azt viszont egyáltalán nem bánta, ha a külső megjelenését megjegyzi maguknak. Erre még rá is játszott egy kicsit ő, aki az álcázás nagymestere volt régebben, most gondot fordított arra, hogy egyformán nézzen ki, még a viselt ruhái is hasonlóak voltak mindig.

Pár hét után kezdte észrevenni, hogy valaki árnyékként követi mindenhova. Nem minden esetben ugyanaz az ember, de rendszerint azonos módon. Ennek megörült és tudta, hogy elérkezett az idő, lépnie kell.

Először azt tette, hogy eltűnt. Persze hazament, de különböző utakon, ahogy csak ő tudott, s ahogyan azt Katinak is ajánlotta akkor, amikor túlságosan veszélyesnek ítélte számára a helyzetet. Mint kiderült, egyáltalán nem tévedett. Most ugyanolyan utat járt be, elmerült az emberek közé – könnyű volt neki –, míg a Patkány már tüzet hányt, mint a hétfejű sárkány. Neki, Máriusznak, két hétre volt szüksége, hogy mindent elrendezzen. Beszélt Elzával és Martin van Ostennel is, aki időközben előkerült. Aztán hozzáfogott, hogy megszervezze a találkozást. Nagy körültekintésre volt szüksége, mert sejtette, hogy nemcsak az ellenfele maga fog eljönni, de legalább két fogdmeget is hoz magával. Felfegyverezve természetesen. Neki magának nem szabad, hogy fegyvere legyen, ezt tudta. Éppen ezért nagyon jó fel kellett készülnie.

Az első találkozót abban a városban jelölte ki, ahol a Vecsera lányok laktak. Egy kis tér volt ott, a város közepéhez közel, nem valami jól kivilágítva, neki éppen megfelelő. No, egy kis életveszélyt azért vállalni kell, gondolta magában, mert azért nem tudta egész biztosan, hogy a másik hogy fog reagálni. De aztán megnyugodhatott, mert minden úgy történt, ahogy eltervezte. Persze, nagyon pontosan kellett időzíteni, mert különben megtörtént volna az, ami minden ember életében csak egyszer történik meg.

– Szabó Máriusz vagyok! – mutatkozott be, amikor a másikhoz úgy tíz méterre volt.

– Fogjátok meg! – ordította el magát a másik, és két különböző irányból két ember máris szaladni kezdett felé.

Máriusz megfordult és elfutott. Ez benne volt a tervében. Az is, hogy az ellenfelei nem fognak teljes erőből futni, mert a végén laposra akarják verni, és mert tudják, hogy nincs hova menekülnie. Ő viszont nagyon gyors volt, csak mostanra már nem tudta ezt sokáig csinálni. Nem is volt rá szükség. A vasúti töltés felé futott, ahol már jött is egy vonat. Még lassan, mert csak épphogy elhagyta az állomást. Az intercity. Az most átmenetileg még jobban lelassított és az utolsó kocsija kinyílt, ő pedig felugrott.

A Patkány tudta, hol fog a vonat legközelebb megállni. Kocsiba ugrott tehát a két testőrével, s nagy sebességgel elindultak a következő állomás felé. Tudták, hogy az út nyílegyenes, és az autónak nincs maximált pályasebessége, mint a vonatnak.

Ezalatt a mozdonyon a következők játszódtak le:

Martin van Osten leszámolt a mozdonyvezető kezébe pontosan ezer eurót.

Máriusz viszont egy, már előre kinézett helyen nyugodtan a vészfékhez ment és meghúzta. Míg a vonat sisteregve megállt és keresni kezdték a zűr okozóját, mindketten szálltak, beültek a Martin kocsjába, amely már előre oda volt készítve és elmentek az ellenkező irányba. Még arra is volt gondjuk, hogy leszállás közben kivegyék azt a kis ékalakú fadarabot, amit azért tettek az ajtó alá, hogy ha nem nyílna ki, hát kinyissák.

– Na és most hogyan tovább? – kérdezte Elza a kocsiban.

– Most? – kérdezte Máriusz, miután kifújta magát. – Most majd meglátogatom, és én fogom úgy elverni, ahogy ők akartak engem.

– Nem lesz könnyű dolgod! – mondta Elza. – Láttad, hogy néz ki? És akkor még hátravan a neheze. Ez nem fog tágítani, amíg él. Olyan az érdeke is. Lehet, hogy meg kell ölnöd. Képes lennél rá?

Máriusz hallgatott. Mindezt már magában is végig gondolta, s ugyanarra az eredményre jutott. De ezt nem akarta mondani.

– Talán csak lesz valami kibúvó! – mondta ehelyett.

Három nap elteltével azonban egy kissé mégis másképpen alakultak a dolgok. Természetesen Máriusznak nem okozott különösebb gondot, hogy egy ilyen Patkány forma embert elverjen. Az sem, hogy a testőröket távol tartsa. Hanem, amikor már csak az lett volna hátra, hogy egy jó nagyot üssön – ő tudta, hova kell –, akkor mégis leállította magát.

– Hadd éljen! – gondolta magában. – Veszélyes? No hát igen. Katit meg a kislányt valahogy csak megvédem, ha kell, magamat is, most mit piszkoljam be magamat vele?

Lehajolt az eszméletlen férfihez és megnézte, mit csinál. A másik hangosan lélegzett, Máriusz szerint horkolt, mint egy vaddisznó, de ez nem biztos, mert ő nem tudtatta, hogy a vaddisznók hogyan szoktak horkolni. Megfordult tehát és kiment a palotából. A városból is. Hazafelé.

Újsághír:

„Kalános Ferencet, az ismert uzsorást halva találták a házában két napja. Össze volt verve, de a halálát úgy tűnik, mégsem az okozta, hanem a félelem miatt beállott szívroham. Maga a verés minden valószínűség szerint rivális bandák közötti leszámolás része lehetett. Erőszakos behatolásnak nincs nyoma.”

– Na, ezt nem mondjuk meg Máriusznak! – mondta Elza, amikor elolvasta az újságot. Összetépte tehát fancsikákra és lehúzta a WC-n. – Milyen büszke volt rá, hogy nem ölte meg!

– Nem is ölte! – vette védelmébe Kati. – Úgy is írták, hogy szívroham. Különben se kár érte...

– Na igen, de mi lesz most már veletek? Se házatok, s a rendőrség is nyomozni fog. Ti nem vagytok olyan talpraesettek, mint Máriusz.

– Nem baj – mondta a fiatalabbik nő. – Éppen ő mondta, hogy itt is ellehetünk. Asszisztensre szükség van, igaz inkább falun. Neki meg nagy háza van. És egészen egyedül lakik. Csak románul kell egy kicsit megtanulnunk. De az csak tanulás. Nem lehet olyan nagy akadály. Latinul tanultunk annak idején.

Mikor Kati kiment a szobából, Elza vidáman elmosolyodott. „No lám csak, lám csak” mondta magában. „Miből lesz a cserebogár!”

De nem sokat mosolyoghatott, mert Kati jött is vissza, a kezében egy vékony lapos kövel.

– Ez a Mari köve. Tudod, mondtam, hogy történelem tanárnő volt. Ezt találta egyszer egy kiránduláson. Jó nehéz, de mégis magammal hoztam.

Elza a kezébe vette és elolvasta rajta a felírást: „Bonyha, Bolya, Nemvaló, elmentek a folyón.”

– Érdekes! – szólt. – Hívja fel már valaki Nemvaló Pistát!

Aztán az idős nő egy pár pillanatig elábrándozott. Az jutott eszébe, hogy amikor először elolvasta Mihail Bulgakov könyvét A Mester és Margaritát, úgy gondolta, érti az író üzenetét. Hogy a huszadik század harmincas éveiben Moszkvában olyan dolgok történtek, amiken már maga az Ördög is felháborodott. És ezért jónak látta személyesen közbelépni. Akkor ezt a gondolatot erőltetettnek találta és nem életszerűnek. És lám, maga az élet hogyan produkál hasonló történeteket.

Teogenézis

Először volt a faláb, az üvegszem és a kivehető fogpótlás, a „protézis”. Azután elkezdtek a gyárak működő protéziseket gyártani. Ezek eleinte éppen csak, hogy működtek, ideig-óráig, volt, amely kilöködött, volt, amelyik évekig elvult, mint a szívritmust szabályozó pacemaker. Azután jöttek az igazán működő pótlások. Amelyek már néha jobbak voltak az eredetinél. És a működés is miből indult ki? A XX-XXI. század fordulójának legokosabb embere progresszív izomsorvadásban szenvedett. Nem élhetett volna még harminc éves koráig sem. De olyan – melleleg vagyonokba kerülő – protéziseket készítettek neki, hogy majdnem olyan hosszú élete volt, mint egy testileg mindenképpen normális embernek. Kellott a világnak a tudása, a gondolkodó képessége, még akkor is, ha élete vége felé az ötletei egyre hajmeresztőbbekké sikerültek, mivel teljesen elszakadt a hétköznapi élettől. És azután már nem volt megállás. Jött a műszív, mesterséges tüdő, hidraulikus izomzat, s lassan az egész emberi testet ki lehetett cserélni. Kellott is, mert egyre inkább másodrendűvé és nevetségessé vált az olyan ember, aki a hagyományos módon, saját testtel élte le az életét. Az ilyen, gyárakban előállított félig gép embereknek – gyakorlatilag nem csak félig voltak gépek, hanem majdnem teljesen – az élete is jócskán meghosszabbodott. A műizom nem lett reumás, nem is degenerálódott az élet előrehaladtával, s nagyjából így volt ez minden mesterséges szervvel. Miért is ne éltek volna hosszú ideig? Még az agyat, a gondolkodó és az egyéniséget magában foglaló szervet nem lehetett pótolni egy ideig, bár ennek a felturbózására is megvoltak már az eszközök. Eleinte külső eszközökkel, de később már be is ültették a testbe ezeket a kisméretű számítógépeket.

Aztán egyszer, nagy áttörés volt az a maga idejében, rájöttek arra is, hogy voltaképpen csak az egyén körülbelül húszéves korát kellett megvárni, s akkortól kezdve a beültetett szerkezetek már anélkül is működtek, hogy az eredeti agytól impulzusokat kaptak volna. Voltaképpen az egész folyamat nem volt bonyolultabb, mint a XXI. században feltölteni valamit egy kezdetleges számítógépre.

Az ilyen „emberek” élettartama aztán már gyakorlatilag végtelen lett. És még egy másik előnyük is volt: jóval ellenállóbbak voltak, mint azok az emberek, akiket a biológia produkált. Az ilyen emberek, mert végül is kénytelen vagyok őket jobb kifejezés híján így nevezni, nyugodtan kiléphetek a világűrbe is, ha úgy voltak megkonstruálva a szerveik, mindent kibírtak az abszolút 0 foktól egészen a kerámiaburok olvadáspontjáig, ha volt elegendő energia a rendelkezésükre, amivel „életműködéseiket” fenntarthatták. Energia pedig van éppen elegendő a Világmindenségben, még több is néha, mint kellene.

Megkezdődtek tehát a hosszú űrutazások, csak éppen más módon, mint ahogy azokat a hőskor sci-fijeiben elképzelték. Nem volt már szükség a fénysebességnél nagyobb sebesség elérésére, mivel épp elég idő állt rendelkezésre, bonyolult űrhajók sem kellettek, ott volt kinek-kinek a saját teste, ha ki és hova akart utazni. Meg-meglátogattak olyan bolygókat, amelyeken az élet fejlődése éppen csak, hogy elkezdődött, s fölényes tudásukkal itt-ott kicsit bele is avatkoztak abba, természetesen mindig szigorúan csak azért, hogy a fejlődés nyugodtabb, zökkenőmentesebb legyen. Ugyanezt tették akkor is, amikor épp kibontakozóban levő társadalmakat látogattak meg, s mindig legjobb belátásuk szerint, az értelmes lények érdekében avatkoztak be. Azok persze úgy tekintettek rájuk, mintha istenek lettek volna. Miért? Talán nem voltak azok?

* * *

Nemvaló Pista ezen a ponton megállt az írásban. Még beütötte a kérdőjelet, aztán hátradúlt a székében. Nem ilyesmit akart ő írni, távolról sem, de a téma olyan erővel rohanta meg, hogy egyszerűen képtelen volt neki ellenállni. Most pedig nem érzett mást, csak fejfájást. De olyan

pokoli fejfájást, amelyet még életében addig soha. Megpróbált Julcsira gondolni – Julcsi két nappal azelőtt eltűnt, senki se tudta, hogy hova –, de attól még rosszabbul lett. Hányingere is volt, de mozdulni se tudott, nemhogy erőfeszítést, akár csak a legkisebbet is, tenni. Aztán a fájdalom lassan csökkenni kezdett. Pista csendesen lecsúszott a székről.

* * *

Az egész szinte láthatatlanul kezdődött. De legalábbis olyan csendesen, észrevétlenül, hogy mire észrevették, már régen benne voltak a sűrűjében. Elszigetelt jelenségek, olyanok, mint orvosi rendelők zártak be és a gazdájuk külföldre távozott – ennek még örültek is ideig-óráig a konkurens dokik, kevesebb lett a versenytárs – cégek szűntek meg, olyanok, amik évtizedek óta megvoltak, emberek kerültek az utcára, és még lehetne sorolni. Mindez persze máshol is megvolt, elvégre sokat emlegetett gazdasági visszaesés volt, de itt, ebben a térségben mintha halmozottan fordultak volna elő. De ezt csak akkor lehetett észrevenni, ha erre figyelt az ember. Ahhoz pedig egyrészt ráérősnek kellett lenni, másrészt jószeműnek.

Ami aztán megfogható volt, s szinte belerobbant a társaság életébe, az a Szabó Máriusz halála volt.

Kati jött a hírrel. Nyár vége volt és a fiatalasszony ordítva zokogott menet közben, mint egy kisgyerek. Még abban is hasonlított egy kisgyerekhez, hogy egyik lábán volt cipő, a másikon meg nem. Elza próbálta csitítgatni, ahogy ő tudta, különben is hozzá igyekezett. Így aztán nagy hüppögések, csuklások között valahogy világossá vált az, amit az ügyről egyáltalán meg lehetett tudni.

Néhány héttel azután, hogy Kati V-be költözött a Máriusz szárnyai alá, magánnyomozó irodát nyitottak, ami igen gyorsan fellendült. Máriusz múltját a tágabban vett társaságban is mindenki ismerte, ezért nem is lehetett ezen csodálkozni. Ezenkívül a kezdeti, igen látványos sikerek is oda gravitáltak, hogy a „Szabó-Vecsera információk” gyorsan ismertté lett. Ez hozta magával aztán azt is, hogy a határon túlról is kaptak megrendelést. Mivel határrégió volt a vidék, hát ezen sem kellett csodálkozni. Bár Máriuszban azért felmerült, mint lehetőség, hogy ezt azért nem kéne elvállalni, de részben a Kati kedvéért, részben a saját büszkesége miatt, elvállalta. No, valahonnan, tényleg nem lehetett tudni, de megorrontotta valaki, hogy Máriusznak valami köze lehet a Patkány halálához, nosza több se kellett, be is varrták, persze csak vizsgálatiba. Bár Máriusz tudta, hogy ebből bizonyíték nem lesz, mert nem azért volt ő jó, hogy nyomot hagyjon, s emiatt nem is főtt a feje, de a baj mégis megtörtént. Mert szintén valaki, és ezt már tényleg nem lehet tudni, hogy ki volt, mert mindenki tagadta az ebben való részességét, úgy intézte, hogy az első két nap után közös cellába kerüljön, méghozzá olyan nyolcas cellába, ahol a többi fogvatartott mind a Patkány volt lekötelezettjei, vagy tán barátai közül került ki. Reggelre meg is halt Máriusz. Lett is egy kis nemzetközi botrány a dologból, de mivel a múltját senkinek sem állt érdekében bolygatni, hamar elült. Csak az volt a különös, hogy – a hivatalos verzió szerint is – Máriusz egyáltalán nem védekezett, amikor megtámadták. Ezt persze, aki ismerte, tudta is, Elzától egész Igor dokiig, de a magyar rendőrségnek mégis főleg ez a tény okozott fejtörést. Mintha éppenséggel azt akarta volna, hogy jól elverjék. Ami még igaz is lehetett, csak a verés egy kicsit túlságosan alaposra sikerült. Elza azt is tudta, ő ismerte a legjobban, hogy Máriusznak még különösebben nagy erőfeszítésbe se került volna azt a hét verőlegényt úgy szétszórni, mint a macskákat. De hát, most már késő volt ezen lamentálni.

Szabó Máriuszt voltaképpen senki se szerette túlságosan, Kati kivételével, aki, hiába tudta most már az eszével a férfi szekus múltját, mégis valamiféle grállovagot látott benne. Grállovagot, akit most, lám, értelmetlenül megöltek. Amint hogy ebben igaza is volt, mert minden ember megölése értelmetlen, lett légyen az bármilyen is az ő múltjában.

No, de most már nem volt mesterdetektív, Kati pedig nem értett hozzá, ő csak a titkárnői tevékenységbe is éppen hogy belekóstolt. A megbízatást vissza kellett volna adni. A megbízatás egyébként egy odaáti középvállalkozótól jött, aki nem volt meggyőződve arról, hogy a dolgok természetes menete az, hogy az ő vállalata újabban nem vagy alig kap szerződést. Valamiféle maffiára gyanakodott a háttérben.

Igen ám, de az egész térséget szorongatta az a kellemetlen szituáció, ami az említett vállalkozót, hát talán mégis jó lett volna utánajárni.

Először Elza utazott el, de az ő óvatos módszerével nem sokat tudott meg. Annyit azonban érzékelt – jó orra volt neki, kifejlődött a férje mellett –, hogy azért mégis van valami a levegőben. Valami, ami az általános nehézségre még rátesz egy lapáttal. Hanem ennél többre nem ment.

Van Osten Márton is körülszaglászott egy kicsit, de ő sem tudott meg semmi konkrétat. Három-négy emberről beszéltek, akik mindent és mindenkit a kezükben tartanak, de semmi biztos.

* * *

„...ebben az időben indultunk el a Harangod vize mellől, három hajóval a nagy folyón felfelé. Az első két hajón Bonyha és Bulya voltak a kapudánok, mivel ők értettek a hajók irányításához, ugyanis ezt megelőzően már jó sokáig szállították a király sóját az apjuk utasítása szerint. Hiszem éppen ebből lett a baj. Valaki megvádolta a jó Ajtony urat a fejedelem előtt, aki most királynak, karvalynak hívatta magát, hogy megvámolták a sót. Az egészből annyi volt igaz, hogy visszatartottak belőle annyit a saját maguk részére, amennyi a családnak kellett. Ennél sokkal több só is elveszett régebben, mivel a hajók nem voltak tökéletesek, s a víz itt-ott beléjük folyt, a só egy része pedig minden vigyázás mellett a vízben végezte és halak tápláléka lett. De ez nem érdekelte a kutya árulkodót, neki valamiért fontos volt az, hogy egy száz éves fejedelmi család pusztuljon.

A harmadik hajón egy Nemvaló nevű ember lett a kapudán, ebben egyeztek meg a két másik hajó irányítói. Az egész utazást voltaképpen ők irányították. De valaki már megint elégedetlen volt a dologgal, és pedig egy Bótafia nevű ember, aki családjával a harmadik hajón kapott helyet, s aki azt gondolta, hogy ő lenne a legalkalmasabb a hajó irányítására. Ez a Bótafia, vagy egyesek szerint Vatafia, szintén csabán volt, és ő is Ajtony úr udvarában élt a tragédiát megelőzően, voltaképpen egy összeférhetetlen, örökké veszekedő valaki volt. Semmi sem volt elég jó neki. Annak idején Ajtony úr hasznát tudta venni ennek a tulajdonságának, mert igen jól kézben tartotta az alája adott embereket, de most, amikor mindenki egyformán bajban volt, nemhogy hasznát nem lehetett venni, de mindent és mindenkit csak gátolt az örökös kritizálással. Nemvaló uram igen béketűrő ember hírében állott, azért is hozták magukkal a vezérek, hisz neki nem égett a lába alatt a föld, de még ő is néha felmérgeződött. Olyan is volt, hogy a kapudáni pálcát letette szépen a két vezér elé, nem dobta, Isten mentsen attól, hogy dobta legyen, de azt mondta hozzá, hogy most már irányítsa más a harmadik hajót, mert ő nem bír ezzel az emberrel. Aztán a két úr mégis mindig rávette őt, hogy folytassa a munkáját.

No, hát mégis baj lett végül, mert Bótafia uram sehogyan sem nyughatott. Az út pedig fogyott alólunk, a hajók mentek szépen felfelé, mert a harminc jó ló húzta, de néha a vitorlákat is ki lehetett feszíteni, hogy a lovak pihenhessenek. Nem is dőlt ki egyetlen ló sem, pedig már elérkeztünk arra a helyre, ahol valami kicsi templom állott őrt az utasok lelki épülésére. Lippának nevezték és nevezik most is azt a helyet. Valami szlávok laktak ott, és gyümölcsöt, mézet lehetett tőlük venni. Ezek a szlávok annak idején az Ajtony úr szolgálói voltak, kölcsönös megelégedésre, így hát most nagy jajgatással vették tudomásul, hogy az úr halott. Valamelyest azért megnyugtatta őket az, hogy most Csanád úr vette át a helyét, merthogy őt is ismerték.

Nos hát, hogy ide érkeztünk, akkor tört ki igazából a gyalázat. Ez a Bótafia most már nemcsak Nemvalóba kötött bele, de összeveszejtette egymással a két vezért. Pedig addig a legjobb testvérek voltak.

Az utazás pedig a következőképpen zajlott: nappal a lovak vontatták a hajókat vagy a vitorlák vitték a kanyargós folyón felfelé, az emberek pedig, mert mindenki népes családot hozott magával, a víz mellett mentek vagy a lovakon ültek, ha nagyon elfáradtak. Így történhetett meg, hogy három falu népe tudott jönni velünk három hajóval. Éjszaka pediglen a parton aludtak az emberek, és kiszemelt őrzők vigyáztak rájuk. Nem is történt semmi olyan baj, ami kívülről jött volna. Vagy két alkalommal kóbor kun és besenyő csapatok támadtak ránk, de a népet nem lehetett meglepni, és a vitézek úgy verték vissza őket, hogy tán még ma is futnak. Nem is esett kár emberéletben nálunk, csak ott, azon a két helyen, ahol a két folyó elválik egymástól. Ezt a helyet választotta ki a kurafi Bótafia arra, hogy meghasonlást idézzon elő a vezérek között. Az egyiket arra biztatta a másik háta mögött, hogy azt a folyót kell követni, amelyiknek a partján a sok kék gyümölcs terem, mert az ér leghamarabb olyan területre, ahol sót lehet bányászni, s amiből megint csak meg lehet élni. A másiknak meg abban helyeselt nagyban, hogy nekünk most a legfontosabb minél messzebbre kerülni a karvaly udvarától, s hagyjuk a sót, úgymint veszett fejsze nyele, menjünk a nagyobbik folyón, mert az végig elbírja a hajókat, s megélhetést majdcsak találunk magunknak, amikor az szükséges lesz!

Nem mondom, mindkét véleménynek igaza volt a maga módján, de a vita végül is annyira elmérgesedett, hogy a két vezér karddal akart egymásnak esni. Megint csak Nemvaló úr volt az, aki közéjük állt, s lecsendesítette őket.

Nem tetszett ez Bótafia uramnak, s most már egyenesen Nemvalót vette célba. Azt mondta neki, hogy csak mutassa itt a jó bajtársat, de közben alattomban a karvaly felé húz. Mert lám, megmenekült a nagyősi csatából is, nem akasztották fel a Csanád pribékjei, az orrát pedig ki tudja hol és miféle gyalázatos cselekedet jutalmaképpen vágták le. No, ezen már Nemvaló is felfortyant, mert ráadásul a felesége és a kicsi gyerekei is ott voltak velük, amikor ez történt, és csak kapudáni méltósága volt az akadály, hogy nem rohant karddal a nyomorultra.

Nosza, hát mondjon le a vezetésről – ez volt különben is a célja a másiknak – és akkor semmi akadály nem lesz, hogy megmérkőzzenek. Ettől már nem állhatott el Nemvaló úr sem, s lemondott a kapudáni tisztségről. Megkezdődött a küzdelem, de akkor meg Bonyha úr volt az, aki a helyszínre érkezett. Szétcsapta a két kakas kardját, Bótafiának megígérte, hogy még egy ilyen provokáció és mehet amerre akar, de egyedül. Nemvalót pedig visszahelyezte a kapudáni tisztségbe.

Bótafia ezután megint mással próbálkozott. Megint összeveszejtette egymással a két vezért, de most már, célja elérésével, nem várta meg, hogy Nemvaló megint kibékítse őket, hanem egy teljesen váratlan fordulattal, amikor a két úr javában szidta egymást, a fegyvertelen és éppen hátat fordító Nemvalót támadta meg, és hátulról ferdén úgy csapott hozzá, hogy a feje levált a testéről. Ezután persze azonnal szaladt is és felkapott egyik lovunkra, s elvágtatott. Visszafelé.

A baj hát megvolt, mert ráadásul a testvérek sem békültek most már össze, hanem egyik itt, másik ott, külön telepedtek le a nagy folyó két partján, elég messze egymástól.

A Bótafia ládájában pedig, utólag kinyitva, rengeteg kincset találtak. De ami igazán fontos és érdekes volt, egy nagy pecsétes írás, hogy a karvaly húsz falu urává tette, annak jutalmául, hogy Ajtony úr árulásáról, miszerint a fejedelem sóját megvámolja, idejében értesítette.

Íme, hát fény derült arra is, hogy mi volt az oka Ajtony úr pusztulásának, s az egész háznép szétszéledésének. De milyen áron! Nemvaló úr halott, a gyermekei árvák, felesége, hasában a harmadik gyermekkel, özvegységre jutott, faluja pedig vezető nélkül maradt.

Ennek okáért meg is egyeztünk, hogy a Bótafia által gyalázatosan gyűjtött kincsből a legnagyobb részt a Nemvaló családja kapja, pont kétszer annyit, mint a másik két hajó. Ehhez mindössze azt kellett tenni, hogy a kincset egyenlően négy részre osszuk.

Ezután megint elindultunk, ki-ki a maga faluja felé, illetve a Nemvaló-féle hajó a kisebbik folyón ment felfelé, ameddig lehetett, s azt hallottam, jó gazdaságot alapoztak meg a Bótafia-féle kincsek segítségével. Én mindenesetre csak jót, bőséget, nyugalmat tudok kívánni nekik, mert eléggé megszenvedtek érte.

Írtam pedig eztet én, Mikháel testvér, az Úr 1038-adik esztendejében, az utánunk jövők okulására, és azért, hogy senki hazugságokkal ne háborgathassa a békés és jó emberek emlékét! Istennek legyen hála!”

* * *

– Biztos ez? – kérdezte Elza.

– Nem – felelte a vele szemben ülő férfi.

A jelenet Csendes Jóska rendelőjében játszódott le, ahol Elza mint paciens volt jelen. Ugyanakkor Csemetének vendége is volt, egy negyven év körüli férfi, akit Talay Péternek neveztek, és Igor Csabának volt a mostohafia. Csaba a második férje volt annak idején a kalandos előéletű Harmath Emmának, miután annak első férje furcsa körülmények között meghalt. A házasság nem tartott sokáig, elváltak, de Csaba a két gyereket továbbra is úgy szerette, mintha a sajátjai lettek volna. Aztán, mikor Emma is meghalt, a két fiatalnak nem maradt más, akivel kapcsolatot tartson, mint Csaba. Most is a mostohaapjához igyekezett, de időközben meghallotta, hogy Elza Csemeténél lesz paciensi minőségben, őt is útba ejtette. Elzát, mint Strupka Mihály egyetlen élő hozzátartozóját, akkora tisztelet övezte a társaságon belül, hogy egyszerűen nem lehetett kihagyni, de különben is hozzá bárki, akármilyen problémájával elmehetett. Abból pedig mindig volt elegendő.

Mostanában például egész Magyarországot, de a határon kívülieket is egy olyan eset érdekelte, ami nemrég történt egy latin-amerikai országban. Jelesen, hogy három fiatal megöltek, egyet meg börtönbe zártak a hatóságok terrorizmus vádjával, amely vádat senki nem bizonyított semmivel.

A történet pedig továbbgyűrűzött más országokban is, és most éppen Ellát, a Péter hűgát tartóztatták le, hogy állítólag a terroristák bankára lett volna. Az egészből annyi volt igaz, hogy Ella tényleg banktisztviselő volt, és mint olyannak, kötelessége volt kiszolgálni azt, aki banki dolgokban hozzá fordult. Szerencsétlenségére, a három feltételezett terrorista közül is utalt át valami pénzt az egyiknek. Péter szerint az egészet valaki vagy egy szűk csoport tartja a kezében, az ejteget el ilyen-olyan vádak, célzások a sajtó egy részében, amiket aztán mások, ki tudja miért, készpénznek, sőt bizonyítéknak vesznek. Hogy biztos-e ez, arra kérdezett rá most éppen Elza. Nem, nem biztos, az sem, hogy ki mögött kik állnak, de éppen ezért olyan veszélyes.

– Szegény Lucira akkor igen kellemetlen napok várnak! – mondta erre az idős nő.

– De bizony, még akár hetek is – válaszolta erre Péter. – Mit lehetne tenni?

– Innen nem sokat. Egy jó ügyvéd kéne, aki onnan kihozza, s aztán majd, ha lesz vád egyáltalán, akkor szétveri. De ezt csak ott lehet elrendezni.

– Egyáltalán mi is az, hogy terrorista? – kérdezte ekkor a fogorvos.

– Az, Csemete fiam, mindössze egy szó. De egy rettenetes közveszélyes szó. Mert akire megfelelő nyilvánosság előtt rámondják, az a továbbiakban elveszett ember. Egyike azoknak a szavaknak, amelyeknek én, ha rajtam múlna, a kimondását is büntetném. Már persze, ha

nem bizonyíthatóan teszi valaki. De jószerével még azt se tudjuk, hogy igazából mit jelent. Vannak még ilyen szavak, szerencsére elég kevesen, amelyeket egyszerűen ki sem lehet mondani különösebb rosszindulat nélkül. Ilyenek a „holokauszttagadó” vagy a „rasszista” is. Nem mintha ezek a fogalmak nem léteznének, de én még nem láttam olyan embert, aki ezek közül bármelyiket egy embertársára kimondta volna, alapvető rosszakarat nélkül. Pedig elég hosszú életem volt. És most szegény Luci azért szenved, mert valaki, aki tán haragudott rá, esetleg azért, mert nem adott neki fedezetlen kölcsönt, rásütötte, hogy ő a terroristák bankára. És a ti országotok eléggé hajlamos a tömeghisztériára. Valami okból. Hadd ne találgassak, hogy mi az az ok! Szóval, legelőször is, egy jó ügyvéd kéne. Nem egy sztárügyvéd, aki csak felveszi a sok pénzt, és utána semmi egyébbel nem törődik, csak azzal, hogy jólfésült legyen, amikor a tévében szerepel, hanem egy olyan, aki csendesebb ugyan, de dolgozni tud.

– Azért a nyilvánosság is használhat. Vagy használhatna – véleményezte Péter.

– Az lehet – mondta Elza összeszorított fogakkal. Mert, hogy akkor neki éppen azt kellett tenni. – Ha lenne egy jó oknyomozó újságíró...

Mindnyájan ugyanarra gondoltak.

– Nem, nem, nem! Értsétek meg, hogy ezt én nem tehetem meg. – Ezt már Julcsi mondta körülbelül egy héttel később, amikor feltették neki a kérdést, hogy hajlandó-e. – Családom van, kijöttem a gyakorlatból is, mit akartok velem?

– Igazán kár! – mondta erre Elza, mert ő volt a kérdező. – Én csak Lucit sajnálom. Isten tudja, meddig kell még börtönben ülnie, s amellet nem is csinált semmit.

– Tudjátok, ki a legszerencsétlenebb ember a világon? – kérdezte ekkor van Osten Márton. – Hát az, aki bár nem tett semmi törvényelleneset, de valamilyen tévedés folytán mégis amerikai rendőrök elfogják, magyar bíróság ítélik felfüggetlen börtönre és azután román börtönbe csukják.

Erre még csak el se mosolyodott senki. Tudták, hogy az, amit Marci mondott, az nem mindenáron való idétlenkedés volt, hanem kökemény kritika. Csakhogy ő ezt ilyen módon fogalmazta meg.

* * *

Ezen az esős, hideg márciusi délutánon senki sem járt az úton. Hisz ilyen időben még a kutyát is ölben viszik ki ugatni, szokta mondani a magyar ember. Sehol sem lehetett még látni a tavasz közeli érkezését. Mindössze egyetlen lovas vágatott az úton, valahol Balázsfalva táján. Mintha a megfélemlített, de meg nem győzött emberek sírása hallatszott volna, úgy érezte a lovas a szelet. A lovas egyébként fiatal férfi volt, abból a fajtából, akinek a jégeső sem árt meg. Erős, akaratos állat még előbbre nyomta erőlködésében, ahogy lovagolt. Látszott rajta, hogy űzi, hajtja valami belső tűz, valami olyan kimondhatatlan keserűség, amit még megfogalmazni sem tudna hirtelenében, de ami úgy mardossa a belsejét, hogy futnia kell előle.

Már az este is leszállt, de ő még mindig nyeregben volt, s hajszoalta a lovát. Pedig a szegény pára semmit sem tehetett arról, hogy a főbíró úr milyen ítélet hozatalában vett részt néhány héttel korábban. Igaz – ellenvéleménnyel.

Most tehát fut haza a városában, révülő szemei előtt tüzet és vért látva, ami természetesen csakis a képzeletben létezett. Akkor. Merthogy a nagy bányász-lázadás már elfojtva, az Aranyosmenti falvak ismét csendesek voltak. De ez valami természetellenes csend volt, valami fenyegető. Ezerhét-száznyolcvanötöt írtak akkor.

Végül valami csárdaféle épületet látott maga előtt. Oda betért. Szegényes hely volt a fogadó, éppen csak, hogy egy nagy ivóból állt, s körös-körül néhány szoba, amit kiadtak, vagy sem. No, éppen ilyen hely illett a főbíró uram mostani hangulatához. Le is telepedett az egyik

asztalhoz, ahhoz, amelyik mellett még nem ült senki. Rendelt magának, s azzal olyan képpel mélyedt a gondolataiba, hogy egy jó darabig senki sem merte zavarni. Pedig a többi asztalok némelyikénél eléggé élénk diskurzus folyt. Igaz, másoknál meg annál mélyebb hallgatás. De aki a gyászos arckifejezésétől meg nem ijedt, azt visszatartotta a főbíró övéről lelógó hosszú görbe kard. Valahogy úgy tűnt, hogy az a kard nemcsak dísznek van ott, hanem viselője nem habozik alkalomadtán használni is. No, hagyták hát azt a látszatra veszett bivalyt, hogy fortyogjon csak a saját levében, s tiszteletteljes, de jó tág kört alkottak körülötte.

Így ment ez egy jó ideig, amikor is a kocsmáros megjelent a színen, ezúttal személyesen, nem a csitri lánya, s egyenesen odament a haragos emberhez.

– No, most már tedd félre a haragodat, amire minden bizonnyal jó okod van, s egyél is valamit, Nemvaló főbíró uram, mert a vége az lesz, hogy lerészegedsz és rosszul is leszel!

Íme, hát kiderült, hogy a kocsmáros ismeri is a sötét lovagot, hiszen a nevéen szólította. Az ember felemelte a fejét, s ránézett a kocsmárosra. Először úgy látszott, nem ismeri fel, de aztán ráismert, s nemcsak köszöntötte, de még fel is állt hozzá.

– Az Isten vezérelt hozzád, Boros Ursu János uram. Mert látod-e, jobb helyen most nem is lehetnék. Pedig toronyiránt jöttem, hogy minél hamarabb otthon lehessek.

– No, el is felejtetted, hogy itt neked még barátaid is vannak! Szép dolog, mondhatom.

– Barátaim? Nekem? És éppen te mondod ezt? Mikor épp egy ilyen ítéletben vettem részt?

– Igen, és protestáltál is ellene. Hallottuk mindannyian. Nem is felejtjük el neked soha – válaszolt a kocsmáros és a fiatal főbíró vállára tette a kezét. – Ne emészd magad most már, ami volt, elmúlt. És igazán derekasan helyt álltál. Nem rajtad múlt, hogy ez a gyalázatos ítélet megszületett.

A főbíró lassan mégis felemelte a fejét.

– Azért meg ne tévedjél, öreg barátom, én magam is azt mondtam, hogy aki vétkes, lakolnia kell. Aki embereket ölt, gyerekeket mészárolt le, aki házakat gyújtott fel, arra akasztás várjon. Na de ilyet? Hát hol vagyunk? Én egyszerűen nem hittem el. Mintha a rossz emlékezetű Basta György idejébe estünk volna vissza. Csak most úgy látszik, mi vettük át a helyét. Vagy hogy azt hittük, hogy Dózsa Györggyel van dolgunk? Ezek csak szegény, becsapott bányászok voltak, a java írni se tudott.

– Hagyd ezt most! Sokat ittál, feküdj le! – válaszolt a kocsmáros. – Holnap más színben látod majd a dolgot. Látod, én mondom ezt neked, pedig az én fajtámról van szó. Hát eredj, s feküdj le, kérlek!

Azután megint a hosszú lovaglás.....

Az Apafi kastélyban éppen multság készülődött. A nagy, több száz gyertyát tartalmazó csillárokat meggyújtották, a vendégsereg is szépen gyülekezett. Hölgyek estélyiben, az urak annak megfelelő viseletben. A zenészek is rákezdték a muzsikát. Jócskán este volt már, amikor a komornyik az utolsó, elkésett vendéget bejelentette.

– Nemvaló Sándor ítélőmester úr!

Mert az volt. Ítélőmester. Akkoriban még így nevezték azokat a főbírókat, akik nem egy-egy királyi város vagy egy földesúr alkalmazásában voltak. Az új vendég öltözete élesen elütött a díszesen öltözött társaság többi tagjától. Útiruhában volt, amúgy piszkosan, porosan, még az apró szemű eső nedvessége is rajta volt.

Nemvaló Sándor nem volt főrend. Lehetett volna pedig akár báró, gróf, vagy bármi, de ő annál gőgösebb volt a család hétszáz éves, megszakíthatlan, nyomonkövethető múltjára. Annál

több nem kellett neki. Vagyonra, hírre nem nagyon nézett. A bírói tisztet is inkább az igazságerzete miatt vállalta el, mint hogy szüksége lett volna rá. És nem ő törleszkedett a főrendekhez, inkább azok lesték az ő szavait. Most is így volt. Alig lépett be a terembe, a díszes hölgyek és urak köréje sereglettek. Igaz, ebben a bányászlázadás bírójának kijáró tisztelet is bőven benne volt.

– Na, mi az, hogy volt? – kérdezték innen is, onnan is, a kötelező üdvözlések lejárta után.

– Hagyjatok! Szégyellem magam, hogy ilyesmiben részt vettem. Szerencsémre, az én szavam nem sokat nyomott volna a latban.

– De hiszen gyilkos zsványok voltak, megérdemelték a halált – hangzott innen is, onnan is.

– Igen, én is azt mondom, hát akasztották volna fel őket, de nem így, ahogyan történt. Ebből még nagy baj lesz, s az unokáink is átkozni fognak érte...

Hát igen. A keréketört bányászvezérek sorsa, utóélete igen izgatta a kedélyeket akkoriban. A jobbérzésűek bevallották maguknak, hogy a bíróság ezúttal valószínűleg túllőtt a célon. Ez is egyik oka volt a kíváncsi kérdezősködésnek. Pedig a főbíró mindent inkább szeretett volna, mint éppen erre a perre emlékezni. Végül is egy idősebb úr könyörült meg rajta. Karon fogta és a terem egyik elhagyatottabb sarkába kormányozta.

– Nos, hát igen. Megértelek. Valóban megviselhetett a per. De gondold meg, a legtöbb bírótársadnak szinte az egész családja ott veszett. És akiknek nem, azok kénytelenek voltak elmenekülni az Aranyos vidékéről. Hát valljuk be, nem éppen legalkalmasabb menlevél a bűnösök vezéreinek. És mindez miért? Hogy kinek van és kinek nincs joga pálinkát főzni vagy árulni. Nem gondolod, hogy ez is aránytalan?

– Engedelmeddel, tudom, hogy volt ez. Az apám bányatiszt volt Zalatnán. De éppen ezért mondom, amit mondok.

Az öreg legyintett.

– Úgy volt, ahogy volt, most már mindegy. De figyelj ide! Volna nekem egy problémám a saját birtokomon. Szeretném, ha segítenél benne. Ez már rendes jogi munka, nem ilyen népvezérek elleni, hanem kézzelfogható gyilkosok. Azaz hogy éppen ez a baj, hogy nem kézzelfoghatók. Mert az Isten földjén sehogy sem tudok rájuk bizonyítani semmit. Mindenki tudja, hogy embereket, gyermekeket ölnek, de bizonyítani nem lehet. Hát ehhez kérem a segítségedet. Mellesleg felejtésre is jó lesz.

– Úgy legyen!

No, de hát mondhatta a jó Nemvaló Sándor, hogy úgy legyen, nem sok idő múlva mégis meglátta, hogy azért sem lett úgy. Ez már nyáron történt, a Farkas Mihály uram birtokán. Oda hívta őt az idős báró, hogy hátha sikerül egy ilyen neves jogásznak ebben a nagyon zavaros ügyben világosságot gyújtani. Csak hát az a világosság, legalábbis eleinte, nagyon távolinak tűnt.

Hiszen elolvasta a főbíró mind a periratokat, de attól nemigen lett okosabb. Annyi mindenesetre biztosnak látszott, hogy némi úri hölgyek időről időre vendégséget szerveztek a falujukbeli paraszt gyermekeknek. A jobbagnak tudniillik. És, amit még biztosan lehet tudni, minden ilyen vendégség után meghalt egy vagy két gyermek azok közül, akik azokon a vendégségeken részt vettek. Nem mind, sőt olyan is volt, hogy szinte senki meg sem betegedett, csak egy vagy két gyermek meghalt. Egyébként rettenetes görcsök között. Az ételre gondoltak, de a gyerekek mind ugyanazt ették, akkor a többiek is meghaltak volna, vagy legalábbis megbetegszene. De nem, ez soha nem történt meg, vagy alig egyszer-kétszer. Az is inkább az első alkalmakkal.

No, de ez már valami volt. Nemvaló ítélőmester jobb híján éppen ebbe kapaszkodott bele.

– No, bíró uram, haladsz-e már?

– Alig – szívogatta a fogát a főbíró.

– És mégis, mit gondolsz, mi ez?

– Egyértelmű. Gyilkosság. De nagyon ravaszul kiterelve. Az egészből csak éppen ez a jól kidolgozott módszer mutat gyilkosságra.

– Ha véletlen lenne, akkor más gyerekek is megbetegednének. Vagy meg is halnának. De nem! Ilyen ezekben az esetekben nem fordult elő, csak a legelső esetekben. Mintha a gyilkos fokozatosan finomította volna a módszerét. Mindig csak egy-vagy két gyerek. Senki más. Az út most már be van járva. Azt öl meg a gyalázatos, akit akar. És bottal üthetjük a nyomát.

– Mérgezés?

– Persze. Nem is lehet más. Nekünk meg semmi sincs a kezünkben. Semmi bizonyíték.

– No, csak igyekezzen, főbíró uram, mert lassan jobbágy nélkül maradok.

– Jó, majd igyekszem – morogta a bíró a bajusza alatt. De aztán felkapta az ötletet.

– Kinek a jobbágysai halnak?

– Hát az enyéme, ki másé?

– De azok, akik a vendégségeket csinálják, nem jobbágyasszonyok.

– Hát persze, hogy nem, az Isten akárhova tegye őket. Úriasszonyok. Rokonaim. Illetve szegény megboldogult feleségemnek a rokonai. Itt élnek velem, eszik az én kenyéremet, s irtják az én jobbágysaimat. És nem tudom elkapni őket. Még azt sem tudom, hogy melyik a ludas. Nem bánám én már a kínvallatást se, csak már lássak valami eredményt.

– Nem, azt nem. Nemcsak azért, mert olyan finnyás vagyok a bányászsztrádk óta, de meggyőződésem, hogy a kínvallatáson az ember még azt is bevallja, amit el sem tudott volna követni. Akkor pedig már megint sehol se vagyunk. Én különben sem alkalmazhatok ilyesmit. Ahhoz országos bíróság kellene, hogy nemesasszonyokat megkínozzon. Szóval, hát ez nem megy. Marad tehát a jó öreg tapogatózás.

– No, csak tapogassa őket bíró uram. Tapogassa ki belőlük az igazságot. Mert én még azt sem tudom, hogy hármuk közül melyik a ludas. Hát még a bizonyíték...

No, de a tapogatózás sokáig kezdett tartani. Bíró uram maga se tudta már, hogy hányadán áll. Egyik nap felvillanyozódva sietett Farkas Boldizsár uramhoz, hogy „megvannak a gyilkosok, csak meg kell őket jól fogni”, de mindjárt másnap letörten ballagott ugyanoda. „Nem és nem! Semmi biztosat nem tudok, megfoghatatlan!”

A tél is eljött már, s Nemvaló bíró uram még mindig ezt az egy ügyet rágta. De rágta ám a körmét is meg mindent, amit elérhetett, mert ilyen ügyet még nem látott.

Abban az esztendőben korán jött a tél. November elején már vékony jegek recsegték a pocsolványokon, főbíró uramnak igen elege lett a megfoghatatlan asszonyokból. Egye meg a fene, már lassan azon volt, hogy véget vet az egész vizsgálatnak, s kijelenti, hogy tévedés volt az egész, nincs itt semmi gyilkos, véletlen baleset volt a jobbágy gyerekek halála, mert – és ami igaz az igaz, úgy is volt – lám, nem ismétlődnek a halálok. Igaz, nem ismétlődtek a vendégségek sem. Mivel pedig nem ismétlődtek, arra gondolt az ítélőmester, hogy talán szabadságot venne ki. Meg is beszélte a dolgot a földesúrral, s elhatározták, hogy szép csendben december elején elutazik. Szatmárra akart menni. Nem vonzotta őt különösebben semmi arrafelé, de hírét

hallotta a városnak, s akkor már mindegy, hogy merre jár, csak éppen ***-on ne legyen. Találtak is egy székelly legényt, aki ugyancsak oda igyekezett a mondott időben, s az fel is ajánlotta, hogy elviszi.

A szekeres székelly aztán közécsapott a lovaknak, s szép csendesen elindult a főbíróval a hosszú útra. Valahol Élesd körül járhattak, amikor a székelly megkérdezte:

– Nem bánja, bíró uram, ha nem egyenest megyek Szatmárnak, hanem egy kis kitérőt teszek?

– Nem én – felelte az –, már éppen kérdezni akartam, hogy azon az untig ismert úton visz-e? Végül is most nem annyira céllal utazom, inkább kedvtelésből. Pihenni szeretnék.

Várad határában aztán a székelly még két utast vett fel. Egyikük egy szép asszony volt, a másik diáknak nézett ki. Az asszony minduntalan Nemvaló felé nézegetett a sok bunda alól. Mert hideg volt, bár hó már rég nem esett. Inkább jég volt az úton itt-ott.

Az úton beszélgetni is kezdtek, a bíró megtudta, hogy az úri hölgyet Madarasi Ilonának hívják, s szintén Szatmárra megy. A székellyel már előbb megegyeztek, hogy elviszi, ezért volt a kitérő is. A diákról pedig kiderült, hogy már nem diák, de ügyvédbojtár egy meglehetősen ismert principális mellett. Aztán a bírót kérdezték, hogy kicsoda, s min dolgozik éppen most.

A beszélgetéssel aztán el is telt az idő, s csak észrevették, hogy rájuk esteledett.

– Milyen falu az ott? – kérdezte Nemvaló, mint az úti társaság legtekintélyesebb tagja.

– Az Székellyhíd, és nem falu, hanem város.

– Meg lehet ott szállni?

– Meg bizony, igencsak jó fogadója van. Éppen oda igyekszünk. Még én se bánom, hogy a lovakat nem kell tovább kínozzom.

A fogadóban azonban kiderült, hogy szoba csak egy van. No, a diák, pardon, fiatal ügyvéd, rögtön felajánlotta, hogy neki jó lesz az istállóban is. Az asszony aztán meghívta bíró uramat, hogy tartson vele, nem fél ő senkitől, még inkább biztonságban érzi magát, ha egy férfiember van vele. No, ott biztosan lesz majd két székelly, amit összetoljon, s azon elalszik, gondolta a bíró is.

– Ha meg nem, akkor majd elbeszélgetjük az időt reggelig. – Ezt már az asszony mondta.

No, nemcsak, hogy székellyek voltak, de volt egy fakanapé is, éppen hölgyet kísérő úriembernek való.

Addig is beszélgetni kezdtek. Voltaképpen a nő kezdeményezte a beszélgetést. Először a bányász-lázadásra és annak leverésére volt kíváncsi, meg az ítéletre, amit hoztak, s hogyan hajtották végre. Bizony, azt nem tudta elmondani a bíró, sajnálattal közölte, hogy ő bizony elment onnét, mert felháborította az ítélet kegyetlensége.

– Pedig hát a kegyelmed családját is kiirtották.

– Igaz. Meg is ítélték nekik az akasztást, mert annyi minden efféle bűnösnek kijár. De az, amit a végén hoztak, az messze túlmegy az én ízlésem.

– Nono, még a végén kiderül, hogy érzékeny emberrel van dolgom.

– Nem, csak éppen hogy én azért vagyok ítélőmester, hogy a bűnösöket megítéljem, de nem, hogy kegyetlenkedjek a rovásukra!

– Ejnye, mondhatnám most, hogy de szeretnék én is a delikvensei közé tartozni, de nem teszem, mert nem akarom kísértetni az Istent. Merthogy most éppen az vagyok. Ugyanis az én ügyemben vizsgálódik most éppen. Csak azt tudnám, hogy mire jutott benne?

– No, erről nem mondhatok semmit, legfeljebb azt, hogy eddig semmi bizonyítékot nem találtam. Amit persze úgyis tud.

– De legalábbismeri a környülállást rendesen? Nemcsak arra gondolok, ami az én személyemet illeti, hanem a felperest illetőleg is.

– Még per sincs – vetette ellene Nemvaló.

– Majd lesz! Ne lovagoljon a szavakon. Inkább elmondom én azt, amit az akták nem mondanak el. Hanem előbb hívja be, legyen olyan jó, a szolgát, hogy tegyen a tűzre, mert igen fázom még ebben a bundában is.

Látszott is tényleg, hogy fázik, mert fehér volt az arca, s reszketett.

– No, akkor mondom – kezdte el az asszony, amikor a szolga a szobából kiment. – Hát mi hárman voltunk leánytestvérek a Madarasi kúriában, Márta néném, Terka húgom, s köztük én. Nem voltunk éppen gazdagok, de jól megvoltunk. Az a jellegzetes erdélyi uradalom volt, ahol nemcsak a jobbágyoknak volt meg a maguk dolga, hanem az uraknak is. Mondom, jól voltunk. Akkor aztán, amikor felnőttünk, kezdtük észrevenni, hogy a férfiak forgolódnak ám körülöttünk. Farkas Mihály volt a legkitartóbb. Előbb engem akart elvenni, de ki tudja miért, végül is Márta nénémot vette el. Úgy tűnt, hogy nagyon szeretik egymást, de évek múltán rá kellett jönnöm, hogy ez nem éppen így van. Akkorra már én is férjhez mentem Seregfalvihoz. Nem panaszkodhatom rá egy szóval sem, nem vagyok könnyen kibírható valaki, és hát megtette azt a szívességet is, hogy idejében meghalt. Rossz vagyok?

– Eddig nem, ha erről többet nem mond. Úgysem erről akart beszélni, gondolom.

– Igaz. Tehát férjnél lévén, kezdtem észrevenni azokat az apró jeleket, amikből következtettem, hogy nénéméknél még sincs minden rendben. Egyszer aztán a sarokba szorítottam, s akkor bevallotta, hogy a férje már rég nem szereti, talán sohasem is szerette, de annál inkább a jobbágyasszonyokat s lányokat. Őt már öt éve nem látogatta meg, s ezen aztán úgy elkeseredett, hogy hagyta magát megszédíteni egy vándorkomédiástól. Amilyen szerencsétlen volt azelőtt, olyan volt ekkor is, mert megkapta a komédiástól a francia betegséget. No, ettől kezdve aztán mind csak sorvadt, öregedett, s én nem is hiszem, hogy a vége nem az volt, hogy csinált magával valamit. Na, hogy tetszik ez a változat?

A bíró csak bólogatott, hümmögött magában, mert hát gondolt ő valami hasonlóra e beszélgetés nélkül is.

– És meddig tartott ez a dolog? A jobbágyasszonyokkal.

– Ó az? Valami nyolc évig biztosan. No, maga is épp erre kíváncsi? Megint fázom! Ugyan, legyen olyan jó, feküdjön ide mellém egy félórára, melegítsen fel egy kicsit!

Reggel aztán, ki tudja miért, mindenki szótlanul tett-vett az indulásig. Még a diák volt a legélénkebb, de látva a többiek lógó orrát, ő is megcsendesedett. A bíró magában dűnnyögött, csak épp, hogy annyit szólt, amennyire az udvariasság kötelezte. A szépasszony se szólt, csak mindegyre titokzatosan mosolygott. Igaz, ezen a napon határozottan a diákot részesítette előnyben a bíróval szemben.

Nemvaló különben egyre azon az utolsó kérdésen gondolkozott, amelyet még feltett az este Ilonának, mielőtt jó későn elaludtak volna. Hogy igazából mi is a véleménye a jobbágygyerekekről? „Hogy mi is? Hát az attól függ. Van köztük kedves, rendes, szorgalmas, de vannak igazi szemtelen kis csibészek is. Hát aszerint becsüli meg őket az ember.”

Szatmárra érkezve legelőször is a templomot kereste fel. Papot szeretett volna, hogy ő gyónni akar. Idős volt a pap, de magas, darabos, jezsuita atya. Jó hosszan tartott a gyónás, de utána a bíró is megnyugodott. Akkor már rendesen jött-ment, járt a különböző dolgai után.

Csak az volt az érdekes, hogy bár pihenni indult el, mégis, alig három nap múlva, lovat vett egy helybéli lócsiszártól, s elindult visszafelé. A városkapuig még csak lépésben, hanem aztán vágára fogta a lovat, mintha sürgős elintéznivalója lett volna. El is csodálkozott rajta Farkas Mihály, hogy ilyen hamar viszontlátta.

– Hát kegyelmeddel mi történt? Itt felejtett valamit?

– Én itt igen, az eszemet.

– No, egyet se búsuljon, mert itt a dolgok igencsak nekilódultak. Nem a sógornóm a hibás mégse. Merthogy amíg odavolt, megint meghalt egy jobbágy fiú. Pedig vendégséget se rendezett neki senki.

– No, az pedig annál inkább baj, mivel én éppen azt siettem vissza bejelenteni, hogy nem tudom vállalni tovább a vizsgálatot. Merthogy elfogult vagyok az ügyben. Hanem egy kérdésem azért lenne még. Nem volt-e látogatója az alatt, amíg én odavoltam?

– Lám, lám! Okos vagy te, kedves barátom. No igen, itt volt az anyósom. Hanem ő meg éppenséggel nem lehet ludas, mert semmiről sem tudott, s a többi gyerekekhez meg hozzá se tudott volna férni olyan messziről.

– No, ez igaz lehet, de én különben se vagyok már illetékes. El kell ismernem, hogy beletörött a bicskám. De egy tanácsot azért még adok utolsónak: van itt egy jezsuita atya. Ért a joghoz, valaha inkvizítor volt. Bízd rá az ügyet!

Ezzel Nemvaló Sándor vette a kalapját, s eltávozott. Elég szomorúan méghozzá. Mondják, hogy hazatért a saját kis birtokára és soha azután nem foglalkozott többet ítélethozatallal.

Csak jóval később, évek múlva jutottak el hozzá a történet utolsó részletei. Amely szerint Farkas Mihály nem nyugodott és a jezsuita atya segítségével kivallatta a sógornőjét, amire aztán az be is vallotta, hogy a jobbágy fiúkat ő pusztította el azzal, hogy megátkozta a kenyeret, amit adott nekik. Pedig a legjobb lisztből készítette, amit a többitől teljesen külön tartott. Bár lehet, hogy éppen ezért. Persze a papi ítélszék már rég nem létezett Erdélyben, a gubernátorig kellett volna vinni az ügyet, mert az úriszék sem volt benne illetékes. Mindaddig a nőt bezárva tartották egy kamrában, ahonnan se ki-, se bejárás nem volt, csak a Farkas Mihály jelenlétében. Hogy hogy tudott mégis megszökni, felfoghatatlan. De mégis megtörtént. Egy vándorló diák, valami Drágffy János szöktette meg úgy, hogy valami cigányokkal kivágatta éjjel az ablakrácsot azon a szobán, ahol fogva volt. El is szöktek Marosvásárhelyre, de vesztükre. Mert az szabad királyi város volt, saját törvényszékkal, s így aztán elítélték boszorkányság vádjával, s mihamar fel is akasztották.¹² Siettek vele, féltek a császártól. Legalábbis ezt beszéltek. Mi igaz belőle, mi nem, nem tudható. Pedig a kalapos király akkor már semmivel sem törődött, az addigi rendeleteit is mind visszavonta. Halálos ágyán feküdt.

Madarasi Ilonát még sokáig sajnálták a népek, szép szomorú balladákat költöttek róla és szomorú végéről. A jobbágy gyerekek után a varjú se károgozott.

De akkorra már Nemvaló Sándor sem törődött ezekkel a dolgokkal. Új, fiatal feleséget vett, egy kedves özvegyasszonyt, aki két fiút is szült neki.

* * *

¹² Ha lehet hinni Spielmann Józsefnek, Marosvásárhelyen az utolsó boszorkányper az 1700-as években volt, azoknak is a közepén. És annak az ítélete sem volt más, csak pellengérre állítás. De hát, miért ne lehetett volna még egy, egy-két évtized múlva, ami esetleg akasztással végződött. Voltak olyan idők, mindig is voltak, amikor a törvény gyenge volt, vagy nem vették komolyan, s a nagy gazemberek rendre kibújtak a háló résein. Csak a kicsikre vonatkoztak a büntetések. Ilyen korokban egyes bírókkal néha, nagyritkán megesett, hogy nem a törvény betűjét keresték, hanem az igazságot.

Már majdnem felébredt. Úgy érezte, zuhan lefelé, valami irdatlan magasságból, minden izmát megfeszíti, hogy ne fájjon nagyon, amikor földet ér. Hanem a szemével éppen ellenkezőleg azt látta, mintha valami mély vízből jönne fel, lassan, s a felszíni hullámokon megtörő fény játékát mind közelebből, mind világosabban látja.

Aztán megint mindent elborított a sötétség.

* * *

Julcsi Pesten volt. Nem bírta hát ki, hogy ne menjen, akárhogy is tiltakozott ellene. De hiszen épp azért volt ő oknyomozó újságíró, hogy ne tudjon ellenállni az ilyen kísértéseknek. Hiszen jó volt ő. Ő volt a legjobb.

Csakhogy épp az volt a baj, hogy sehol se tudott oknyomozni. Nem találtatott felelős semmire.

Láttuk mi akkoriban itt Erdélyben, hogy nagyon rothad valami a szomszédban. Láttuk, sajnáltuk is a magyarokat, mindenki vérmérséklete szerint. Románok is, magyarok is. Mert hát évtizedekig azzal voltunk megszokva, hogy itt van mellettünk egy erős ország. Kicsi ugyan, de erős. Ahova általában lehetett fordulni, ha az embernek valami olyan problémája, gondja-baja volt, amit nem lehetett itthon megoldani. No hát, most nem lehet. Itt az idő erdélyi uraimék, meg kell tanulni mindenkinek a saját lábára állni. Szokatlan? Fáj? Más nincs.

Julcsit odaát rendesen egymásnak adták a rendezvények. Volt olyan, hogy azért, mert remélték, hogy csak-csak kiderít valamit, s azután majd mindenkinek jobb lesz. És volt olyan, hogy azért hurcolták házibuliról házibulira, rendezvényről rendezvényre, hogy az Istenért, csak ki ne derítsen valamit. No, hát nem is derített.

Egy időben valami osztrákról beszéltek, vagy ő beszéltetett magáról, mintha ő lenne az okozója a keleti régió hanyatlásának. Volt ott az osztrák mellett egy nő, Popescuné volt a neve, akiről rebesgették, hogy ő lenne az osztráknak a rossz szelleme. De hamar kiderült, hogy az senki más, mint Boros Tünde. Unta már nagyon az életet idehaza, ment, hogy egy kicsit erősebb ingerekben legyen része. Előzőleg hozzáment Popescu Lacikához, aki egy áldott jó ember volt. Az nem bírta ki. Elváltak. Tünde pedig most már új névvel a régi életét folytatta. Mert nem volt az új élet, megint csak a régi. Julcsi nem ismerte a részleteket, de ismerte az embert. És tudta, hogy Tünde, akármilyen is a magánéletben, arra képtelen lett volna, hogy olyan sok embernek akarattal rosszat tegyen. Köztük a saját apjának is. Mert Tünde minden kellemetlen tulajdonsága mellett nagyon szerette és tisztelte is az apját. Végül is éppen ez vezette tévútra, ez a nagy tisztelet. Az apja árnyékában nem akart élni, máshogy meg képtelen volt.

Ez az irány tehát tévesnek bizonyult. De akkor hol a hiba? Ezt Julcsi nem tudta kideríteni. Pedig megfordult ő néha veszélyes helyen is, olyan helyen, ahol az élete sem volt biztonságban. Mert voltak maffiák Magyarországon, éppúgy, mint máshol Kelet-Európában, de azok nyilván csak lefölnözni akarták a hasznót, nem pedig mindent tönkretenni.

Néha már úgy látszott, jó nyomon van, de utólag minden mindig zsákutcának bizonyult. Aztán egyszer úgy érezte, rátalált valamire. Hanem akkor egyszeriben mindenki ellene fordult. Azok is, akik addig mellette voltak. Julcsi fel nem tudta volna fogni, hogy miért történt ez. Mintha egyszeriből mindenki mindent tudott volna, hanem a téma, az tabu volt számára. Házakba nem tudott bejutni, emberekkel nem tudott beszélni, még a rendőr sem védte meg, amikor egy alkalommal megtámadták. Még jó, hogy szerencséjére éppen arra járt egy öreg ember, öreg, ám de hatalmas termetű, s még fegyver is volt nála, az szétszórta a támadókat. A colttól még azok is féltek. Utólag persze kiderült, hogy az öreg voltaképpen egy ismert költő, aki különben szintén erdélyi, Szatmáron élt, s akkor csak valami ünnepségre jött fel Pestre. Mindegy. Julcsinak ezzel elege lett a nyomozósdíból. „Ha ezeknek nem kell az, amit én ki

tudok – tudnék – deríteni, akkor nincs semmi értelme, hogy továbbra is itt lopjam a napot” gondolta magában. Megvette a vonatjegyét, és hazament.

* * *

Ez is egy érdekes helyzet volt. A kép, amit látott különös volt, mert minden lebegett, mintha nem volna gravitáció, de mégsem szédült. Pedig általában eléggé szédülős volt, mint a család többi része is általában. Azért a legkülönösebb az egészben mégiscsak az volt, hogy megszűnt az idő. Vagy inkább csak az idő jelentősége szűnt meg? Ezt később sem tudta eldönteni soha. Azonkívül nagyjából világos volt, minden érzékelhető fényforrás nélkül. De ez nem is volt teljesen így. A teljes képet leírni lehetetlen is lett volna, talán csak inkább az volt a jellemző, hogy ahova nézett, ott nagyobb lett a világosság, ahova pedig nem, ott mintha szürkeség borította volna el a részleteket. De ez a szürkeség nem volt zavaró, pedig helyenként eléggé sötét volt. Mintha éppen csak azért lenne olyan szürkeség, hogy kiemelje azokat a helyeket, amiket látni akart. Mindenesetre semmihez se hasonlított. Néha csak hang hallatszott – nem tudta, más is hallja-e, vagy csak ő – néha képet látott, néha pedig, és ebből volt a legtöbb, úgy tűnt, hogy csak elképzei azt, ami történik vele.

„Ez lenne az, amit csodának szoktak nevezni? Isteni kinyilatkoztatásnak?” gondolta el magában, de rögtön meg is jött rá a válasz:

– Nem! Isteni kinyilatkoztatás nem létezik. Legalábbis neked nem!

Ettől kissé elkedvetlenedett. „Vajon miért nem jár nekem az, amit mások megkaptak?”

– Mert ti már rég nem hisztek benne! Gondold el: ha az Isten kinyilatkoztatná magát egy mai fiatalnak, éppen úgy, mint a próféták idejében, akár testi megjelenés alakjában, akár csodálatos látomásként, mi lenne az első reakció erre? „Hű, de jót hallucináltam!” Hát bolondnak nézed te azt az Istent, hogy ilyen pazarlást megengedjen magának? Megkaptatok mindent, amire szükségetek van, boldoguljatok!

„Akkor ez mi?” kérdezte.

– Ez? A te saját elképzelésed az épp lezajló folyamatról. És mivel úgy általában jó ember vagy, az elképzelésed is nagyjából helyes. Legalábbis az a része, ami a te saját személyedre vonatkozik.

Ekkor megvilágosodott a látótér (mert valóságos tér nem volt, ezt mintha tudta volna, még-hozzá egész világosan) egy része, s abban egy öregembert látott közeledni. Ez lenne az Isten? De rögtön látta, hogy ez csak nagyapa. Úgy látta, ahogy mindig is elképzelte, kb. húsz évvel fiatalabbnak, mint amikor meghalt, erőteljesen, pedig erről biztosan tudta, hogy csak az ő elképzelése, hiszen akkor még a nagyapját nem is ismerhette. Közben tudta, valahonnan tudta, anélkül, hogy bárki megmondta volna neki, hogy mennyit, milyen körülmények között és azok ellenére, küzdött a nagyapja, hogy a családjának az élhető jövőt biztosítsa. Hogyan vett a háború végén egy nyaralót Hollóhegyen, hogy kényszerült aztán a kommunista hatalomátvétel után, hogy lemondjon a debreceni házról, s maradt idegen országban, idegen hatalom alatt egész maradék életében, s biztosította ilyen körülmények között a megélhetést a családnak, tanulási lehetőséget a két gyerekének, akik közül az egyik, a fiú, az ő apja lett később. Most, hogy ez átvillant rajta, meg is jelent előtte az apja, egy másik, megvilágosodó részletben. Apja, aki mindenáron orvost szeretett volna csinálni belőle, s éppen ezért hatalmas trauma volt neki, amikor ő verseket kezdett írni. Pedig volt írói véna a családban, az apja is írt fiatal korában – ekkor meglátta az apja kezében a kötetet. Nem azt a kicsi vékony kék füzetet, amit otthon őrizget még ma is, hanem egy jókora, vastag könyvet. És természetesen tudta azt is, hogy az a kötet soha nem jelent meg sehol, de azt is, hogy csodálatos írásokat tartalmaz.

„És mégsem ért semmit, nem azért, mert rosszak az írások, sem pedig, mert nem jelent meg, hanem azért, mert senkinek nem segített volna, bármily szép verseket, vagy prózát tartalmaz is!” hallotta az apja jól ismert hangján. És akkor a vastag könyv csendesen szertefoszlott az apja kezéből. Besötétült az a térrészlet is, amiben az apja állt. Ő pedig megértette, hogy az apja most nem akar neki többet mondani, mert valami férfias szeméremérzés visszatartja attól.

– Majd ha elég érett leszel hozzá, magadtól is megérted – hallotta a hangot megint.

Akkor arra gondolt, hogy ha ez így van, akkor minden bizonnyal még ideje is lesz arra, hogy eléggé megérjen az el nem mondott dolgok megértésére.

– Mindenképpen! – hallotta a hangot, ami senki nem mondott ki. – De azt nem tudod, hogy azt az érettséget hogyan és hol fogod elérni. Ezt senki sem tudja!

– Az Isten se tudja? – kérdezte ő ekkor bátran, vagy talán inkább szemtelenül.

– Ami nem történt meg, azt nem tudja senki sem. Még az Isten sem természetesen.

– Akkor tehát mégis van idő? – kérdezett tovább most már bátrabban. – És nem igaz semmi a párhuzamos világegyetemekről szóló meséből?

– Igen és nem. Idő van, csak nem itt és nem most. Talán nem a mi részünkre. Ami pedig azt a száználmas fikciót illeti, hát végül is létezik, mert amit egyszer kigondolt valaki, az létezik. Az ő képzeletében mindenképpen. – Itt most kaján vigyort látott képzeletben, és alig hitte el, hogy ez most van.

„Ez lehetséges?”

– Az, hogy van humorom? Miért ne volna éppen ez lehetséges? Persze, hogy az.

De ekkor már tudta, valahonnan világos volt előtte, hogy egyre inkább ő gondolkozik, s többé nem azt érzékeli, ami van, hanem azt, amit ő elgondol. Megjelent megint a víz hullámainak a csillogása messze odafent, s elkezdődött a zuhanás is...

Valami olyan forró cseppent az arcára, hogy égetett. Aztán megint egy. És akkor már tudatában volt annak, hogy ő voltaképpen Nemvaló István, költő, író, és hogy ideje volna kinyitni a szemét. Amikor még egy ugyanolyan forró csepp esett az arcára.

A Julcsi arcát látta maga fölött, és a feleségének potyogtak a könnyei, azok voltak olyan égetően forrók, és egyfolytában beszélt közben:

– Sohasem megyek el tőled, édes uram (ilyen régies szóhasználatot élt, ezt sem hitte volna róla soha eddig), mindig szeretni foglak, csak most térjél magadhoz!!!

És ekkor érezte, hogy mindenhonnan csövek állnak ki belőle, és nem tudja kimondani azt, amit akar, hogy:

– Ne idegeskedj, Julcsikám, hiszen itt vagyok! Nem lesz semmi baj!

És akkor, még egyszer utoljára hallatszott a hang, de akkor furcsa módon mindketten hallották:

– Így van ez jól, gyermekeim! Csak a tiszta embereket szeretem!

És nem tudták, egyikük sem, hogy most már ki is volt az, aki a hangokat kimondta? Az Isten? A nagyapja? Az apja? Vagy ők gondolták mindketten egyszerre?

De nem is számított, mert a három voltaképpen ugyanaz volt.

* * *

Elza utazni készült. Most ott ültek nála mindannyian és beszélgettek. Vecsera Kati, Talay Péter mellett ült, és úgy látszott, megértik egymást. Péter különben is nagyon elégedett volt, mert a húga ellen megszüntették az eljárást. Lám, egy valódi oknyomozó riporternek a híre is elég volt ahhoz, hogy a vizsgálati fogság zárjai megnyíljanak, s a korrupt, megalkuvó hatalom emberei észre térjenek. No, ez sem mindig lesz így ezután sem!

– Elfáradtam, gyermekeim. Most elmegyek egy pár hétre Udvarhelyre, pihenni. Majd ha visszajöttem, még beszélünk! – ígérte meg.

* * *

Újsághír:

*„Tegnap este hat óra körül, a székelyudvarhelyi *** szállodában csendesen elhunyt Kirsner Elza nyugdíjas orvosnő. A doktornő jellegzetes személyisége volt a kommunista időknek, főképpen pozitív értelemben. Mivel mindketten, ő is és rendőrnnyomozó férje is, árva gyerekek voltak, a doktornő pontos életkorát senki nem ismeri. Bár egyes hangok újabban azt firtatják, hogy tulajdonképpen Andreas Kirschner SS Hauptsturmführernek volt a lánya, ezt azonban aligha lehet elhinni. A doktornő temetéséről elhunyt fiának baráti köre intézkedik”.*

VÉGE

szerda, 2009. július 29.